Naturstyrelsen

Høringssvar fra Naturnationalpark Hanstholm

Dette dokument er en samling af indkomne høringssvar fra den offentlige høring angående projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm. Høringssvarene er indsendt i høringsperioden som var d. 1.september 2026 til d. 3. november 2026. I denne periode er der blevet indsendt 119 høringssvar fra privatpersoner, myndigheder, foreninger, virksomheder mv. I denne samling gengives telefonnummer, dato for indsendelse, e-mail og adresse ikke.

Indholdsfortegnelse

Privatpersoner 3
Agnete Stovgaard 3
Anna Brit Uldbjerg 19
Anne Marie og Jan Kristensen 19
Annemarie & Martin Bojesen Lundgaard 20
Bilag 23
Annemette Margrethe Sørensen 29
Anton Vestergaard 30
August Septimius Krogh 31
Aura Lundhus 31
Berit Munk 31
Berit Skaalum Poulsen 34
Bo Manley 35
Bodil Deen Petersen 35
Carsten Krog Pedersen 35
Christoffer Rask Holler 37
Doris Mulvad & Bo Fink 37
Dorthea Chemnitz 39
Dorthea Chemnitz & Lars- Erik Nielsen 40
Elsebeth Bojesen 44
Emil Glæsel 44
Finn Jeppesen 44
Flemming Hendriksen 44
Hanne Holmegaard 45
Henning Eithz 45
Ivan Poulsen 46
Jane Elkjær Larsen 46
Jacob Norup Pedersen 46
Jens Henrik Jeppesen 47
Karina og Preben Nymann Jensen 47
Kasper Eithz 48
Katharina & Jan Arnbjørn 49
Kent Munk & Karina Kaarfast 51
Kim Haagensen, Lotte Dam Mortensen & Jytte Haagensen 54
Kirsten Andersen 59
Klaus og Kurt Dahl 59
Lars-Erik Nielsen 60
Lene Jeppesen 61
Lene Thorup 61
Lennart Mortensen 61

Lisa Bruhn Petersen 62
Lisa Skaalum Konge 62
Lise Marie R. Carl 63
Lis H. Markusen 64
Lone Kusk Nielsen 65
Lukas Leszczynski 66
Mads Møller 68
Magda Jepsen 73
Maria-Louisa Rosendal Søltoft 73
Mariann D Christensen 76
Marie Bols Eithz 76
Marietta Lindhardt 77
Martin Bay 78
Mathilde Thomsen 80
Mette Andersen & Per Nielsen 80
Mette & Flemming Jeppesen 81
Mette Præstegaard & Niels Hornstrup 83
Morten Iversen 83
Morten Kock-Jensen 84
"Nabogruppen" - Per Gregersen 85
Naboer til NNP Hanstholm i Klitmøllers østlige del 86
Olaf Poser 89
Ole Fink Eriksen 89
Peder Pedersen 89
Pernille Krag Lindhardt 90
Peter Grøn 91
Poul Esben Holm 91
Reinhard Mietusch 92
René Jensen & Lene Munk Andersen 93
Sanne Dalby 94
Signe Marquard Rønn 94
Siri Katharina Graversen 95
Susan Ægidiussen & Arne Nielsen 97
Søren Rosenberg 99
Thomas Møller Pedersen 99
Torben Sørensen 100
Tove Bang 105
Trine Pedersen 105
Ulla Scharff Christiansen 105

Foreninger, virksomheder, myndigheder mv. 106
Beredskabsstyrelsen 106
Bestyrelsen for Radikale Venstre Thy-Mors 108
Bestyrelsen for Vores Natur 111
Biologisk Forening for Nordvestjylland 117
By-, Land- og Transportministeriet 121
Danmarks Cykle Union (DCU) & formand Thy Cykle Ring 121
Danmarks Idrætsforbund 123
Danmarks Jægerforbund 126
Danmarks Naturfredningsforening 128
Danmarks Naturfredningsforening Thy (DN Thy) 136
Danske Svineproducenter 144
Dansk Botanisk Forening 146

Bilag 149
Dansk Orienterings-Forbund 149
Dansk Ornitologisk Forening Nordvestjylland 152
Dansk Ride Forbund & Dansk Islandshesteforening 154
De Unge Biodiversitetsambassadører (DUB) 157
DGI Nordjylland 158
Erhvervsstyrelsen 160
Facebookgruppen 'Hestefolk, der støtter naturnationalparker' 161
Facebookgruppen "Thy – siger nej tak til naturnationalpark" (THY-Gruppen) 164
Bilag 189
Foreningen Fri Natur 191
Foreningen af Lodsejere i Nationalpark Thy 201
Forsvarets Etablissement- og Terrænkommando 202
Friluftsrådet Nordvest 202
Hanstholm Havn A/S 206
Hanstholm Surfklub 208
Klitmøller Borger- og Erhvervsforening 209
Kystdirektoratet 212
Museum Thy 213
Nationalpark Thy 216
Nationalpark Thy VENNER 218
Nordvest Orienterings klub 219
Nors-Tved Borgerforening & Lokalrådet for Nors, Tved og Øster Vandet 220
Plancenter Aalborg 224
"Rytteriet" - interessegruppe omkring Rideruten Thy 224
Strandfogederne langs Thy-kysten 229
Surfklubben NASA 231
Thisted Kommune 232
Thisted Kommunes vejmyndighed 232
Thy Drikkevand 234
Verdens Skove 240
Vild Med Vilje 241

Privatpersoner

Agnete Stovgaard

Indledning

Undertegnede er bosiddende i Thy og bruger områdets natur aktivt. Jeg flyttede til Thy i 2003 netop på grund af den særlige, sammenhængende og relativt uforstyrrede natur, som præger landsdelen, og som har stor betydning både for biodiversiteten og for menneskers mulighed for at opleve stilhed, landskab og natur på egne præmisser.

Jeg følger derfor med stor interesse det igangværende paradigmeskifte i dansk naturpleje, hvor mere procesbaseret forvaltning, helårsgræsning, større planteædere og omfattende indhegning får en stadig mere fremtrædende rolle. Jeg anerkender ambitionen om at styrke biodiversiteten og genskabe naturlige processer. Så omfattende og langvarige ændringer bør imidlertid bygge på et fuldstændigt, områdespecifikt og efterprøveligt grundlag, navnlig når de gennemføres i et Natura 2000-område med betydelige eksisterende naturværdier, fredninger og omfattende offentlig benyttelse.

Dette høringssvar retter sig derfor ikke mod naturgenopretning som sådan, men mod de dele af beslutningsgrundlaget, hvor nødvendighed, proportionalitet, naturvirkninger, alternativer, klimaeffekter og retlige rammer efter min vurdering ikke er tilstrækkeligt belyst. Formålet er at bidrage konstruktivt til, at en eventuel fremtidig forvaltning af naturnationalpark Hanstholm hviler på dokumenterede lokale forhold, klare mål og effektive sikkerhedsmekanismer.

Kort resumé
Høringssvaret efterlyser en mere konkret og efterprøvelig begrundelse for den foreslåede hegning, helårsgræsning, dyresammensætning og dyretæthed. Vinterbæreevnen, konkurrencen med det eksisterende hjortevildt og påvirkningen af de enkelte Natura 2000-naturtyper og arter bør dokumenteres på grundlag af de faktiske fourageringsarealer og vegetationens ernæringsmæssige kvalitet.

Der efterlyses desuden en samlet årsags- og alternativanalyse, som belyser betydningen af kvælstofdeposition, klima og ophørt ekstensiv drift samt sammenligner den valgte model med delvis hegning, sæsonbestemt græsning og andre målrettede plejetiltag. Projektets forventede negative virkning på skovens kulstoflager og CO_2-optag bør kvantificeres og indgå i denne sammenligning.

Endelig bør Naturstyrelsen dokumentere, hvordan de planlagte indgreb er forenelige med områdets fredninger og eksisterende bevaringsformål, hvordan retningslinjerne for urørt skov anvendes på de enkelte bevoksninger, og hvilket fagligt grundlag den videnskabelige arbejdsgruppes anbefalinger bygger på. Overvågningen bør baseres på nulmålinger, målbare indikatorer og bindende tærskler, som udløser ændring eller standsning af forvaltningen, hvis naturudviklingen afviger fra målene.

Høringssvar og bemærkninger
I det følgende omtales Udkast til Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm, september 2026, som »projektbeskrivelsen«. Nedenfor uddybes høringssvarets centrale temaer. For hvert tema behandles projektets faktiske forudsætninger, det nationale og EU-retlige grundlag, mangler i beslutningsgrundlaget samt en delkonklusion med konkrete anmodninger.

Hegning, helårsgræsning, Natura 2000 og krav til beslutningsgrundlaget
1. Hegning og helårsgræsning

Faktiske forhold
Projektet bygger på, at udsætning af store planteædere og helårsgræsning skal være et centralt virkemiddel for biodiversiteten i Naturnationalpark Hanstholm. Den planlagte forvaltning omfatter et stort sammenhængende areal, og projektmaterialet omtaler introduktion af store planteædende pattedyr som et af de vigtigste tiltag og som et væsentligt virkemiddel.

Projektområdet rummer samtidig omfattende habitatnatur i god eller høj tilstand, betydelige bestande af blandt andet tinksmed og trane samt en række bilag IV-arter. Valget af hegn, dyrearter, dyretæthed og helårsdrift skal derfor vurderes i forhold til både de ønskede naturgevinster og risikoen for eksisterende naturværdier. Projektbeskrivelsen henviser til Buttenschøn (2024) som metodisk grundlag for vurderingen af bæreevnen. Samme rapport understreger imidlertid, at bæreevnen skal vurderes på grundlag af den stående levende biomasses mængde og kvalitet ved vækstsæsonens afslutning og ikke alene ud fra et gennemsnitligt græsningstryk opgjort som kg dyr pr. hektar. Buttenschøn (2024, s. 8) fremhæver, at selv den biomasse, der faktisk findes på et næringsfattigt areal, kan give et misvisende billede af, hvor mange dyr arealet kan understøtte. Ser man kun på mængden af biomasse og ikke på vegetationens næringsstofkvalitet, kan bæreevnen blive vurderet op til fem gange for højt.

For klitheder i Hanstedreservatet ved Blegsø, Gråkjær og Savbjerg blev den stående biomasse i både græsset og ugræsset vegetation målt til 200–500 kg/ha gennem vinteren, fra oktober til maj.
Vegetationen havde samtidig et utilstrækkeligt indhold af råprotein, energi og fosfor. Rapporten anfører på den baggrund, at næringsindholdet på sure og næringsfattige klitheder kan være utilstrækkeligt for kvæg på

helårsgræsning (Buttenschøn, 2024, s. 30). Resultaterne er derfor direkte relevante for vurderingen af dyrevalg, dyretæthed, vinterfødegrundlag og behovet for et beredskab i Hanstholm.

Projektbeskrivelsen opstiller en sigtelinje for græsningstrykket på ca. 40 kg græsningsdyr pr. ha. Startbestanden angives dog at skulle være væsentligt lavere. I beregningen medregnes områdets bestand på ca. 1.000 krondyr med et fødeoptag svarende til ca. 500 krondyr. Dette begrundes med en antagelse om, at bestanden samlet set indtager omtrent halvdelen af sin føde inden for naturnationalparken (projektbeskrivelsen, afsnit 3.2.2, s. 42-43, tabel 3.1 og teksten umiddelbart efter tabellen). Det fremgår imidlertid ikke, hvilke områdespecifikke data der underbygger denne antagelse. Det er heller ikke nærmere belyst, hvordan konkurrencen om de begrænsede føderessourcer i vinterhalvåret er beregnet. Det gælder den samtidige konkurrence mellem den fritlevende krondyrbestand og de udsatte store planteædere, og hvordan denne konkurrence er indarbejdet i vurderingen af områdets bæreevne.

Dette er væsentligt, fordi Buttenschøn (2024) fremhæver, at bæreevnen skal vurderes ud fra den tilgængelige levende biomasses faktiske mængde og ernæringsmæssige kvalitet. Rapporten anfører blandt andet, at blåtop og tagrør hovedsageligt ædes i unge, friske stadier, men får meget lav fordøjelighed og stort set ikke bidrager som foderressource i vinterhalvåret. De produktive blade visner i løbet af efteråret, og en stor del af den stående biomasse består derfor af visne plantedele. Forekomsten af disse arter eller en stor stående biomasse kan ikke uden nærmere stedsspecifik analyse sidestilles med et tilstrækkeligt vinterfødegrundlag.
Projektbeskrivelsen bør desuden belyse, hvordan hegningen kan ændre kronvildtets opholdstid, arealudnyttelse og adgang til de samme vinterressourcer som de udsatte dyr.

Beregningsforudsætningen om et fødeoptag svarende til ca. 500 krondyr bør kunne efterprøves på dette grundlag.

Bæreevnen afhænger imidlertid af vinterbiomassens faktiske mængde og kvalitet, dyrenes fødepræferencer, den reelle arealudnyttelse og den samlede konkurrence om føden. Når vinterperioden er dimensionerende, og arealer uden væsentlige føderessourcer skal fratrækkes, må disse forhold vurderes samlet for kronvildt, rådyr og udsatte græsningsdyr.

Forekomsten af blåtop bør desuden vurderes i lyset af den langvarige atmosfæriske kvælstofdeposition. Jesper Leth Baks arbejde peger på, at tør hede, våd hede, klithede og kystklitter med enebær er kraftigt påvirket af luftbåret kvælstof, og at ophobning af kvælstof fremmer konkurrencestærke græsser og buske på bekostning af lyng og andre karakteristiske hedearter.

Projektbeskrivelsen redegør ikke for, i hvilket omfang blåtopdominansen i Hanstholm skyldes kvælstofbelastning frem for utilstrækkelig afgræsning, eller hvorfor øget græsning er valgt som det primære virkemiddel. Dermed er det heller ikke belyst, om mindre indgribende eller supplerende tiltag kan håndtere den bagvedliggende påvirkning mere målrettet.

Projektbeskrivelsen henviser således selv til faglige kilder, som fremhæver usikkerhed, lav fødetilgængelighed og begrænset bæreevne i klit- og skovnatur. Det forklares imidlertid ikke, hvordan disse forbehold er omsat til beregningen af ca. 40 kg dyr pr. ha i Hanstholm. Den centrale mangel er derfor ikke alene niveauet på 40 kg/ha, men at konklusionen ikke kan udledes og efterprøves på grundlag af projektbeskrivelsens egne forudsætninger og kilder.

National lovgivning
Naturbeskyttelseslovens regler om naturnationalparker gør ikke hegning og udsætning af store planteædere til et ubetinget krav. Efter § 61 a kan miljøministeren tillade, at en naturnationalpark helt eller delvist indhegnes med henblik på helårsgræsning. Bestemmelsen etablerer dermed en mulighed, mens natur og biodiversitet er det overordnede retlige hensyn.
Forarbejderne fremhæver ganske vist helårsgræssende dyr bag et ydre hegn som et centralt element i forvaltningsmodellen. En sådan forventning kan imidlertid ikke erstatte en konkret vurdering af, om løsningen

er nødvendig og fagligt egnet i Hanstholm. Loven åbner udtrykkeligt for hel eller delvis indhegning, og offentlighedens adgang må ikke vanskeliggøres unødigt, mens vildtets frie bevægelighed skal opretholdes i videst muligt omfang.

Et planlagt græsningstryk på ca. 40 kg dyr pr. ha skal være underbygget af et tilstrækkeligt oplyst og områdespecifikt fagligt grundlag. Det er ikke tilstrækkeligt at beregne belastningen som et gennemsnit for hele det indhegnede bruttoareal, hvis dette omfatter søer, vådområder, tæt skov og andre arealer med begrænset eller ingen fødeværdi. Vurderingen bør tage udgangspunkt i de arealer, hvor dyrene faktisk kan forventes at fouragere, og dermed også belyse den højere lokale belastning på de benyttede naturtyper.
Når projektbeskrivelsen henviser til generelle faglige intervaller eller erfaringstal, skal myndigheden desuden dokumentere, at de er anvendelige på Hanstholms konkrete klit-, hede- og skovnatur. DCE Rapport 425 angiver selv usikkerhed om intervallet 70-250 kg planteæderbiomasse pr. ha, knytter de højeste tætheder til mere produktive landskaber og anfører, at intervallet ikke er relevant for blandt andet klit og typisk dansk skov. Sammenholdt med Buttenschøns krav om vurdering af vinterbiomassens mængde, næringsværdi og fordøjelighed kan disse generelle intervaller derfor ikke i sig selv begrunde netop 40 kg/ha.

Oplysningsgrundlaget skal gøre det muligt samlet at efterprøve forudsætningerne om hjortevildtets fødeoptag og vinterressourcernes bæreevne. Projektbeskrivelsen bør derfor dokumentere kronvildtets opholdstid, bevægelsesmønstre og fødesøgning før og efter hegning samt mængden og den faktiske ernæringsværdi af de vegetationsressourcer, som kronvildt og udsatte planteædere forventes at konkurrere om.
En beregning af vinterbæreevnen kan ikke bygge på vegetationens forekomst eller stående biomasse alene. Buttenschøn (2024) fremhæver navnlig blåtops og tagrørs meget begrænsede vinterfoderværdi. Beregningen skal derfor vise, hvilken del af vinterbiomassen der reelt er tilgængelig og anvendelig for de forskellige dyrearter, om føden dækker deres ernæringsbehov, og hvordan den samlede konkurrence påvirker bæreevnen. Hertil kommer behovet for at dokumentere projektbeskrivelsens antagelse om kronvildtets fødeoptag inden for området.

Kravet om saglighed og et tilstrækkeligt oplyst grundlag indebærer også, at myndigheden skal identificere den væsentlige årsag til blåtopdominansen, før øget græsning vælges som hovedløsning. Hvis kvælstofdeposition i væsentligt omfang har fremmet græsdominansen, skal projektbeskrivelsen forklare, hvilke virkninger græsningen kan afhjælpe, hvilke den ikke kan fjerne, og hvorfor den valgte intensitet er nødvendig og egnet sammenlignet med målrettede eller supplerende plejetiltag.

Habitatdirektivet og EU-retten
Habitatdirektivet foreskriver ikke rewilding eller helårsgræsning som metode. Det afgørende er, at de beskyttede naturtyper og arter sikres eller genoprettes til gunstig bevaringsstatus, og at forvaltningen understøtter Natura 2000-områdets konkrete bevaringsmål.

Når projektet berører et Natura 2000-område med betydelige eksisterende naturværdier, skal virkningerne for områdets naturtyper og arter vurderes på et tilstrækkeligt videnskabeligt grundlag. Usikkerhed om græsningstryk, dyrevalg eller påvirkninger af sårbare arter må håndteres gennem forsigtighed, overvågning og klare afværgeforanstaltninger.

Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, skal vurderingen bygge på objektive, fuldstændige og fagligt efterprøvelige oplysninger, der gør det muligt at udelukke rimelig videnskabelig tvivl om, at projektet skader Natura 2000-områdets integritet. Dette følger af forsigtighedsprincippet og EU-Domstolens praksis, herunder sag C-127/02, Waddenzee. Generelle antagelser om positive biodiversitetseffekter eller gennemsnitlige græsningstryk kan derfor ikke erstatte en konkret analyse af virkningerne for de berørte naturtypers struktur, funktion og bevaringsstatus.

For Hanstholm indebærer dette, at vurderingen skal dokumentere den reelle vinterbæreevne, vegetationens ernæringsmæssige kvalitet og dyrenes forventede fordeling og fødesøgning inden for indhegningen.

Belastningen skal vurderes naturtype for naturtype og på grundlag af det reelle fourageringsareal, ikke alene som 40 kg dyr pr. ha fordelt over hele bruttoarealet. Hvis der fortsat er rimelig videnskabelig tvivl om risikoen for koncentreret græsning, overgræsning eller forringelse af habitatnaturtyper, kan overvågning og senere tilpasning ikke træde i stedet for den nødvendige forudgående vurdering.

Kravet om en fuldstændig, præcis og videnskabeligt holdbar vurdering omfatter den samlede belastning fra eksisterende hjortevildt og udsatte græsningsdyr i forhold til det faktisk tilgængelige og ernæringsmæssigt anvendelige vinterfødegrundlag. Udokumenterede antagelser om både kronvildtets fødeoptag og vegetationens foderværdi kan ikke danne grundlag for at udelukke rimelig videnskabelig tvivl om påvirkningen af naturtypernes struktur, funktion og bevaringsmål.

Habitatvurderingen må derfor belyse dyrenes forventede arealudnyttelse, hegnets virkninger og konkurrencen om vinterføden samt risikoen for koncentreret græsning og overudnyttelse af sårbare naturtyper. Buttenschøns oplysninger om blåtops og tagrørs meget begrænsede vinterfoderværdi understreger behovet for at undersøge de faktiske føderessourcers vinterlige tilgængelighed og ernæringsmæssige kvalitet; arternes forekomst kan ikke i sig selv godtgøre en tilstrækkelig bæreevne.

Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, skal vurderingen desuden vise, at den valgte forvaltning faktisk kan bidrage til de relevante bevaringsmål. Hvis blåtopdominansen helt eller delvist skyldes vedvarende kvælstofbelastning, kan en antagelse om, at mere græsning i sig selv løser problemet, ikke erstatte en naturtypeopdelt vurdering af årsag, forventet effekt og risiko. Den videnskabelige usikkerhed skal håndteres ved at undersøge både græsningens virkninger og behovet for andre eller supplerende foranstaltninger.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Høringsmaterialet bør dokumentere:

- hvilket konkret biodiversitetsproblem helårsgræsningen skal løse,
- hvorfor eksisterende fritlevende planteædere og nuværende pleje ikke er tilstrækkelige,
- hvorfor problemet kræver et ydre hegn, og hvorfor hele eller netop den foreslåede del af området skal indhegnes,
- hvorfor de valgte dyrearter, dyretætheden og helårsdriften er egnede, herunder hvorfor netop ca. 40 kg dyr pr. ha er foreneligt med områdets bevaringsmål, og hvordan bæreevnen er beregnet ud fra både den stående vinterbiomasses mængde og dens indhold af råprotein, energi, mineraler, fosfor og fordøjelighed,
- hvordan søer, vådområder, tæt skov og øvrige arealer uden væsentlige føderessourcer er fratrukket, og hvordan græsningstrykket er beregnet for de faktiske fourageringsarealer og fordelt på de enkelte naturtyper,
- hvordan den reelt tilgængelige vinterbiomasses mængde, fordøjelighed og indhold af energi, råprotein, fosfor og øvrige mineraler er dokumenteret for de føderessourcer, der faktisk indgår i beregningen, herunder hvordan Buttenschøns oplysninger om blåtops og tagrørs meget begrænsede vinterfoderværdi er inddraget,
- hvilke stedsspecifikke data der begrunder antagelsen om kronvildtets fødeoptag inden for naturnationalparken, hvordan hegningen forventes at påvirke dets arealudnyttelse, og hvordan konkurrencen om vinterføden med rådyr og udsatte græsningsdyr er indregnet,
- i hvilket omfang blåtopdominansen skyldes atmosfærisk kvælstofdeposition, ophørt ekstensiv drift, manglende græsning eller andre påvirkninger, og hvorfor den foreslåede græsningsintensitet er nødvendig og egnet sammenlignet med mindre indgribende eller supplerende virkemidler,
- hvordan løsningen påvirker Natura 2000-naturtyper, arter, vildtets bevægelighed og offentlighedens adgang,
- hvilke tærskler der udløser ændring, reduktion eller standsning af græsningen.

Delkonklusion og anmodning
Hegning og helårsgræsning kan være lovlige og relevante virkemidler, men de er ikke selvstændige retlige mål. Naturstyrelsen bør derfor fremlægge en områdespecifik begrundelse for nødvendighed, egnethed og

udstrækning samt en efterprøvelig beregning af den samlede belastning fra kronvildt, rådyr og udsatte græsningsdyr. Beregningen skal dokumentere dyrenes faktiske arealudnyttelse, konkurrencen om vinterføden, hegnets forventede virkninger og den reelle vinterlige foderværdi af de ressourcer, der indgår i beregningen. Buttenschøns oplysninger om blåtops og tagrørs meget begrænsede vinterfoderværdi bør inddrages udtrykkeligt. Samtidig skal en stedsspecifik årsagsanalyse belyse, om blåtopdominansen navnlig skyldes kvælstofdeposition, ændret drift eller manglende græsning, og hvorfor den valgte græsningsintensitet er det nødvendige og egnede svar. Hvis dette ikke kan dokumenteres tilstrækkeligt, bør mindre indgribende, delvise, sæsonbestemte eller supplerende løsninger vurderes.

2. Påvirkning af Natura 2000-naturtyper og arter

Faktiske forhold
Projektområdet omfatter blandt andet klithede, grå og grøn klit, klitlavninger, lobeliesøer og kalkoverdrev. Materialet beskriver også væsentlige forekomster af tinksmed, trane, natravn, rødrygget tornskade og flere bilag IV-arter. Hovedparten af den kortlagte habitatnatur beskrives som værende i god eller høj naturtilstand, mens visse arealer er påvirket af tilgroning, invasive arter og træopvækst.

National lovgivning
Forvaltningsplanen for en naturnationalpark skal fastlægge udviklingsmål og principper for økosystemer, naturtyper, arter, udsatte dyr, afværgeforanstaltninger og overvågning. I et Natura 2000-område skal forvaltningen samtidig medvirke til gennemførelsen af Natura 2000-planens mål.

Habitatdirektivet og EU-retten
Projektet skal vurderes i forhold til områdets konkrete udpegningsgrundlag og bevaringsmålsætninger. Det er ikke tilstrækkeligt at anføre generelle biodiversitetsgevinster ved store planteædere; vurderingen skal omfatte de enkelte relevante naturtyper og arter samt kumulative og langsigtede virkninger.

Hvor der består rimelig videnskabelig tvivl om skadelige virkninger på Natura 2000-områdets integritet, tilsiger forsigtighedsprincippet, at projektet ikke baseres på uprøvede antagelser. Overvågning kan ikke i sig selv erstatte den forudgående vurdering, men skal supplere den med klare mål og handlegrænser.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Der savnes en tydelig, naturtype- og artsspecifik vurdering af græsningens forventede positive og negative virkninger. Den bør omfatte følsomhed over for tramp, selektiv græsning, ændret vegetationsstruktur og forstyrrelse samt angive målbare indikatorer, referenceforhold,
kontrolhyppighed og bindende tærskler for indgreb.

Delkonklusion og anmodning
Naturstyrelsen bør supplere materialet med en samlet vurdering for hver relevant naturtype og art på udpegningsgrundlaget. Vurderingen bør forklare, hvordan den valgte forvaltning bidrager til de konkrete bevaringsmål, hvilke risici der accepteres, og hvilke foranstaltninger der iværksættes, hvis udviklingen afviger fra målene.

3. Manglende redegørelse for hensynet til eksisterende fredningsformål

Faktiske forhold
Projektbeskrivelsen dokumenterer, at store dele af Naturnationalpark Hanstholm allerede er omfattet af beskyttelsesordninger med et udpræget bevaringsformål. Hanstholm Vildtreservat blev oprettet i 1949 »for at beskytte områdets trækfugle og sikre dem for eftertiden«. Reservatet blev fredet i 1972, og projektbeskrivelsen anfører: »Formålet med fredningen var at sikre de videnskabelige og landskabelige interesser i reservatet.« Fredningen af Nors Sø, Vilsbøl Plantage og Tved Plantage i 1980 blev foretaget
»med baggrund i ønsket om at bevare og beskytte karstsøen - Nors sø samt en sikring af det store sammenhængende naturområde i tilknytning til Hanstholm Vildtreservat« (s. 13).

Projektbeskrivelsen præciserer, at formålet med Hanstedreservat-fredningen er »at sikre de videnskabelige og landskabelige interesseområder i Hanstholm reservatet«, og at »Fredningen er i princippet en status-quo fredning« (s. 33, afsnit 2.10). Om Nors Sø-fredningen anføres tilsvarende, at formålet er »at sikre en bevaring og beskyttelse af den naturvidenskabeligt værdifulde karstsø, Nors Sø, og en sikring af et stort sammenhængende naturområde i tilknytning til Hanstholm reservatet«.
Også denne fredning betegnes udtrykkeligt som »i princippet en status quo-fredning« (s. 32-33, afsnit 2.10). For Kokkær Vand gælder en deklarationsfredning, hvorefter »arealet skal henligge i uforandret naturtilstand« (s. 33, afsnit 2.10).

Fredningsformålene angår et område med omfattende dokumenterede naturværdier. Det sammenhængende klitlandskab beskrives som et landskab med »en, for danske forhold, betydelig udstrækning og en nærmest uberørt karakter« (s. 16). Klitheden udgør 2.001,37 ha inden for naturnationalparken og 99 procent af naturtypens samlede areal i Natura 2000-området (s. 17-18, afsnit 2.4), og projektbeskrivelsen konkluderer: »Naturtilstanden for de lysåbne naturtyper er langt overvejende grad i god tilstand« (s. 20, afsnit 2.4).

Området er desuden omfattet af klitfredningslinjen, hvis formål er »at bevare de danske kystområder så uberørte som muligt og sikre de store natur- og landskabsværdier, der er knyttet til kystzonen« (s. 32, afsnit 2.10). Hanstholm Vildtreservat er samtidig omfattet af reservatbekendtgørelsen, som skal sikre reservatet som yngleområde for hede- og hedemosefugle, rasteområde for vandfugle og levested for oddere (s. 33, afsnit 2.10).

Samtidig lægger projektbeskrivelsen op til, at hele naturnationalparken indhegnes, og at store planteædere udsættes i hele området, herunder vildtreservatet (s. 2 og 44-45). Dyrene skal bidrage til dynamik i klitnaturen gennem blandt andet græsning, bid, barkskrælning, tråd, støvbadning og etablering af bar jord (s. 38-39). Projektet åbner også for genopretningstiltag med blotlægning af sand i klitnaturen og kontrolleret afbrænding på både lysåbne og bevoksede arealer (s. 61).

Projektbeskrivelsen oplyser generelt, at forvaltningen er underlagt forpligtelser i forhold til fredninger og beskyttede naturtyper (s. 31-32; om fredninger, se afsnit 2.10), og at hjemmehørende træer og buske bevares på lysåbne arealer, »i det omfang, det ikke strider mod fredningsbestemmelserne og Natura 2000-planerne« (s. 57). Friholdelsen af vildtreservatet vedrører imidlertid udtrykkeligt friluftsfaciliteter og organiserede aktiviteter. De pågældende afsnit angiver derimod ikke, at vildtreservatet friholdes for græsning, afbrænding eller andre naturændrende forvaltningstiltag (s. 49 og 68).

National lovgivning
Fredningsbestemmelserne og de konkrete fredningsformål udgør selvstændige retlige rammer for projektet. At et tiltag har naturgenopretning eller biodiversitet som formål, godtgør ikke i sig selv, at det er foreneligt med en status quo-fredning, et krav om uforandret naturtilstand eller beskyttelsen af bestemte videnskabelige, landskabelige og zoologiske interesser. Naturstyrelsen må derfor identificere de relevante bestemmelser for hvert fredet delområde og konkret vurdere de planlagte tiltags karakter, intensitet og geografiske udstrækning i forhold til fredningens formål.

En generel erklæring om, at gældende lovgivning og fredninger vil blive overholdt, kan ikke erstatte denne vurdering. Hvis et tiltag forudsætter dispensation eller anden myndighedsbehandling, bør dette fremgå sammen med det retlige grundlag, den berørte lokalitet og de hensyn, som skal afvejes.

Habitatdirektivet og EU-retten
Fredningsformålene erstatter ikke habitatvurderingen, men de understøtter, at projektområdet allerede rummer væsentlige natur- og landskabsværdier, som skal indgå i vurderingen af områdets integritet. Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, skal virkningerne af hegning, helårsgræsning, slid, blotlægning af sand, afbrænding og øvrige naturændrende tiltag vurderes konkret for de berørte naturtyper og arter. En generel forventning om øget naturlig dynamik kan ikke træde i stedet for en stedsspecifik analyse, navnlig hvor den

eksisterende naturtilstand overvejende er god, og hvor fredningerne har et udtrykkeligt bevarings- eller status quo-formål.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Projektbeskrivelsen indeholder ikke en samlet og konkret redegørelse for, hvordan de planlagte naturudviklende tiltag er afvejet over for formålene med Hanstedreservat-fredningen, Nors Sø-fredningen, deklarationsfredningen ved Kokkær Vand, klitfredningslinjen og reservatbekendtgørelsen. Det fremgår heller ikke, om bestemte dele af Hanstholm Vildtreservat eller de øvrige fredede arealer friholdes for tiltag, som kan ændre de eksisterende natur- og landskabsværdier.

Høringsmaterialet bør derfor for hvert fredet delområde angive de gældende bestemmelser og formål, de planlagte tiltag, den forventede fysiske og biologiske ændring, vurderingen af forenelighed samt eventuelle behov for dispensation. Det bør særskilt fremgå, hvilke arealer der friholdes for græsning, afbrænding, sandblotlægning og andre naturændrende indgreb. Hvis ingen arealer friholdes, skal det konkrete og dokumenterede grundlag for, at dette er foreneligt med fredningerne, fremlægges.

Delkonklusion og anmodning
Naturstyrelsen bør supplere projektbeskrivelsen med en sted- og tiltagsspecifik redegørelse for foreneligheden med de eksisterende fredningsbestemmelser og deres bevaringsformål. Redegørelsen bør klart sondre mellem friholdelse for friluftsfaciliteter og organiserede aktiviteter på den ene side og friholdelse for naturforvaltningstiltag på den anden. Indtil dette er belyst, kan det ikke efterprøves, om hegning, græsning, afbrænding, sandblotlægning og øvrige indgreb respekterer status quo-fredningerne, kravet om uforandret naturtilstand og de beskyttede videnskabelige, landskabelige og zoologiske interesser.

4. Kvælstofdeposition, klima og årsager til tilgroning

Faktiske forhold
Projektmaterialet peger på tilgroning med blandt andet blåtop og hjælme, invasive arter og uønsket træopvækst. Det fremgår derimod ikke tydeligt, hvilken betydning atmosfærisk kvælstofdeposition, ændrede nedbørsmønstre, længere vækstsæson og øvrige klimatiske påvirkninger har for udviklingen.

Jesper Leth Baks arbejde understøtter, at blåtop- og anden græsdominans på heder ikke alene kan forklares ved manglende græsning. Langvarig luftbåret kvælstoftilførsel har belastet blandt andet tør hede, våd hede, klithede og kystklitter med enebær og kan give konkurrencestærke græsser og buske en fordel på bekostning af lyng og andre karakteristiske hedearter. Kvælstofophobningen er derfor en mulig væsentlig forklaring på både vegetationens ændring og hedernes tilbagegang.

Helårsgræsning kan som modargument fremhæves som et relevant plejetiltag, fordi græsningen kan reducere biomasse, hæmme høje græsser og vedplanter og skabe mere lysåbne levesteder. Den kan derfor muligvis modvirke nogle synlige følger af kvælstofbelastning og klimabetinget tilgroning, selv om den ikke fjerner de bagvedliggende påvirkninger.

Projektets egne klimaeffekter
Projektbeskrivelsen erkender (s. 61-62, afsnit 3.9), at de skovbevoksede arealer udgør naturnationalparkens største naturlige kulstoflager, og at udfasning af oversøiske træarter, strukturfældninger, rydning til lysåben natur, græsning og ændret hydrologi vil reducere skovens kulstoflager og tilvækst. Sammenlignet med fortsat naturnær skovdrift forventes etableringen derfor at have en negativ effekt på områdets CO_2-optag både på kort og lang sigt. Det fremgår samtidig, at de planlagte hydrologiske indsatser har et begrænset potentiale for CO_2-reduktion, fordi jorderne gennemgående ikke er tørveholdige.

Projektbeskrivelsen (s. 62, afsnit 3.9) henviser desuden til Københavns Universitets klimafremskrivning fra 2022. Her forventes udlæg af urørt skov i nåleskovsdominerede områder at medføre en væsentligt større negativ klimaeffekt på kort sigt end i løvskovsdominerede områder. Ifølge projektbeskrivelsen understøttes vurderingen

af den nye beregningsmodel anvendt i Københavns Universitets klimafremskrivningsrapport for 2024. Dette er særligt relevant i Hanstholm, hvor ca. 1.087 ha er skovbevokset, og hvor skovfyr, ædelgran og sitkagran udgør væsentlige arealer. Udsagnet om, at Hanstholm ligger i den lave ende sammenlignet med andre naturnationalparker, er alene en relativ vurdering. Det dokumenterer ikke størrelsen eller acceptabiliteten af klimaeffekten i Hanstholm.

Wilhjelmudvalget pegede allerede i 2001 i rapporten *En rig natur i et rigt samfund* på »det omfattende ophør af ekstensiv drift« som en årsag til naturens tilbagegang (s. 5) og fremhævede tilgroning som følge af ophørt ekstensiv landbrugsdrift og tilførsel af især luftbårne næringsstoffer som en af de væsentligste trusler mod mange naturområder (s. 8). Udvalget anbefalede blandt andet, at »lysåbne naturtyper holdes åbne« (under »Bedre beskyttelse af eksisterende natur«, s. 35 ff.). Rapporten er dermed relevant som historisk baggrund for behovet for naturpleje.

Behovet for at holde lysåbne naturtyper åbne dokumenterer dog ikke i sig selv, at indhegnet helårsgræsning med store planteædere er den nødvendige eller bedst egnede metode i Hanstholm. Dette kræver en områdespecifik begrundelse. Tilgroningen bør ikke forklares alene med eutrofiering,
klimaændringer eller et nutidigt fravær af græsning. En stedsspecifik årsagsanalyse bør også undersøge, hvilke historiske, ekstensive driftsformer, herunder græsning, høslæt og anden løbende udnyttelse, der er ophørt eller reduceret, og hvilken betydning dette har haft. Det afgørende spørgsmål er derfor ikke alene, om tilgroningen skal modvirkes, men om projektmaterialet har identificeret de væsentlige årsager til tilgroningen og på den baggrund begrundet valget af netop denne forvaltningsform.

National lovgivning
Valget af forvaltningsmetode skal være sagligt og bygge på en tilstrækkelig oplysning af de faktiske forhold. Når helårsgræsning vælges som hovedvirkemiddel, må materialet derfor belyse, hvilke påvirkninger virkemidlet kan håndtere, og hvilke påvirkninger der kræver andre eller supplerende tiltag.

Habitatdirektivet og EU-retten
Kvælstofdeposition kan medføre eutrofiering, ændret artssammensætning og tab af biodiversitet, når naturtypernes kritiske belastningsgrænser overskrides. Klimaændringer kan samtidig påvirke habitaters struktur, arters udbredelse og økosystemers funktion. Disse påvirkninger er relevante for vurderingen af, om den valgte forvaltning er egnet til at sikre Natura 2000-målene.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Materialet bør oplyse den aktuelle og historiske kvælstofdeposition, naturtypernes relevante tålegrænser og eventuelle overskridelser. Det bør desuden vurdere den relative betydning af kvælstof, klima, ophørt ekstensiv landbrugsdrift, manglende nutidig græsning og andre påvirkninger, herunder om blåtopdominansen er et symptom på langvarig kvælstofbelastning. Det bør beskrives, hvilke historiske driftsformer der har holdt Hanstholms lysåbne naturtyper åbne, hvornår og i hvilket omfang de ophørte, og hvilke økologiske funktioner der dermed gik tabt. På den baggrund bør det dokumenteres, om helårsgræsningen er tilstrækkelig og egnet alene eller skal kombineres med eksempelvis sæsonbestemt græsning, høslæt, rydning, afbrænding, hydrologiske tiltag eller bekæmpelse af invasive arter. Materialet bør herudover indeholde et områdespecifikt klimaregnskab i ton CO_2-ækvivalenter med relevante tidspunkter, herunder 2030, 2050 og 100-årsperspektivet. Beregningen bør særskilt vise virkningerne af fældning, rydning, strukturfældning, veteranisering, græsning og hydrologiske ændringer samt ændringer i levende over- og underjordisk biomasse, dødt ved, førnelag og mineraljord. Det bør også oplyses, hvor meget fældet træ der forventes solgt eller anvendt i varige produkter, afbrændt eller efterladt til nedbrydning, og hvilke substitutionsvirkninger der indgår. Referencesituationen med fortsat naturnær skovdrift skal beskrives med samme forudsætninger og tidshorisont, så projektets nettovirkning kan efterprøves. Endelig bør den valgte model sammenlignes med alternativer med mindre fældning, langsommere udfasning eller anden rumlig og tidsmæssig tilrettelæggelse.

Delkonklusion og anmodning

Det afgørende er ikke, om helårsgræsning generelt kan have en positiv effekt, men om den konkrete model kan afhjælpe de identificerede problemer i Hanstholm. Naturstyrelsen bør derfor fremlægge en historisk og nutidig årsagsanalyse, som særskilt belyser ophørt ekstensiv landbrugsdrift og forbinder belastninger, naturmål og forvaltningsindsatser. Analysen bør samtidig forklare, hvorfor den foreslåede helårsgræsning er bedre egnet end en genoptagelse eller tilpasning af ekstensive driftsformer og andre målrettede plejetiltag. Naturstyrelsen bør desuden fremlægge et områdespecifikt klimaregnskab, der kvantificerer projektets virkninger på kulstoflager og CO_2-optag og sammenligner den valgte model med fortsat naturnær skovdrift og mindre klimabelastende alternativer på samme beregningsgrundlag og med samme tidshorisonter.

5. Alternativer og proportionalitet

Faktiske forhold
Natura 2000-plejen råder allerede over flere virkemidler, herunder græsning, rydning, afbrænding, hydrologiske tiltag, bekæmpelse af invasive arter og anden målrettet naturpleje. Projektmaterialet fremstiller helårsgræsning med store planteædere som et centralt virkemiddel, men indeholder ikke en samlet sammenligning med disse alternativer eller kombinationer heraf.

National lovgivning
Da loven tillader, men ikke ubetinget kræver, hegning og helårsgræsning, skal valget og omfanget kunne begrundes konkret. Myndigheden bør navnlig forholde sig til, om delvis hegning, sæsonbestemt græsning eller målrettede plejetiltag kan opfylde naturmålene med færre indgreb og mindre risiko.

Habitatdirektivet og EU-retten
EU-retten kræver fokus på bevaringsresultatet og et tilstrækkeligt videnskabeligt grundlag. Ved usikkerhed om væsentlige naturpåvirkninger bør projektet vise, hvorfor den valgte model er egnet, og hvordan alternativer med lavere risiko er vurderet. En alternativanalyse er derfor central for vurderingen af projektets nødvendighed og proportionalitet.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Der bør foretages en sammenlignende vurdering af mindst følgende modeller:
- fortsat og målrettet Natura 2000-pleje,
- hydrologisk genopretning og bekæmpelse af invasive arter,
- afbrænding, rydning og fremme af sanddynamik,
- begrænset eller sæsonbestemt græsning,
- helårsgræsning med forskellige dyrearter og græsningstryk,
- kombinationer af disse virkemidler.

Modellerne bør sammenlignes ud fra naturfaglig effekt, risiko for arter og naturtyper, reversibilitet, behov for hegn, påvirkning af adgang og vildt samt mulighederne for hurtig korrektion.

Delkonklusion og anmodning
Før den valgte rewilding-model kan anses for tilstrækkeligt begrundet, bør Naturstyrelsen fremlægge en egentlig alternativanalyse. Analysen skal vise, hvorfor helårsgræsning i det foreslåede omfang samlet set er bedre egnet end mindre indgribende eller mere målrettede løsninger.

6. Overvågning, tærskler og afværgeforanstaltninger

Faktiske forhold
Projektmaterialet omtaler overvågning, men det fremgår ikke klart, hvilke konkrete udviklinger der skal føre til ændring eller standsning af forvaltningen. Uden forud fastsatte mål og tærskler risikerer overvågningen alene at registrere en skade, efter at den er indtrådt.

National lovgivning

Forvaltningsplanen skal beskrive udviklingsmål, afværgeforanstaltninger og overvågning. Det taler for, at ansvar, indikatorer, hyppighed og korrigerende handlinger fastlægges på forhånd og knyttes til de konkrete naturværdier.

Habitatdirektivet og EU-retten
Forsigtighedsprincippet kræver, at usikkerheder håndteres, før der opstår skade på Natura 2000-områdets integritet. Adaptiv forvaltning kan være relevant, men kun hvis ændringer opdages rettidigt, og der findes effektive og bindende mekanismer til at reducere påvirkningen.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Planen bør angive målbare mål for naturtyper og arter, nulmålinger, kontrolområder, overvågningshyppighed, ansvarlige aktører og offentlig rapportering. Den bør desuden fastsætte tærskler for blandt andet vegetationsændringer, overgræsning, tramp, forstyrrelse og bestandsudvikling samt beskrive, hvilke handlinger hver tærskel udløser.

Delkonklusion og anmodning
Naturstyrelsen bør supplere planen med en operationel overvågnings- og beredskabsmodel, hvor det på forhånd er fastlagt, hvornår dyretal, græsningsperiode, hegnets udstrækning eller andre forvaltningsgreb skal ændres eller standses.

7. Urørt skov og naturgenopretning i de skovbevoksede arealer
Faktiske forhold
Projektbeskrivelsen anfører, at alle skovbevoksede arealer i Naturnationalpark Hanstholm udlægges som urørt skov, og at principperne i Naturstyrelsens *Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove* skal følges. Henvisningen fremgår blandt andet af projektbeskrivelsen (s. 9 og 33), mens naturgenopretning, fældning, udtag og salg af træ, veteranisering samt den efterfølgende forvaltning behandles (s. 51, 53, 56 og 69; se afsnit 3.7 om naturgenopretning og afsnit 4.3 om dyreforvaltning).

Retningslinjerne definerer urørt skov som forstligt urørt skov: Den kommercielle skovdrift ophører, biodiversitet bliver hovedformålet, og udgangspunktet er på sigt så lidt aktiv naturforvaltning som muligt. De åbner samtidig for en overgangsvis naturgenopretning gennem blandt andet fældning, græsning, genopretning af hydrologi, begrænset plantning, veteranisering, etablering af dødt ved og bekæmpelse af invasive arter. Retningslinjernes hovedregler om disse emner findes (s. 9-23); genopretningsmodellerne findes i bilag 1 (fra s. 26), mens den biologiske prioritering af skovgræsning findes i bilag 2 (fra s. 30).

For Hanstholm anvendes de ti naturgenopretningsmodeller, og der planlægges en overgangsperiode på 25 år med særlig stor aktivitet i de første 15 år. Omkring 300 ha nåleskov skal helt eller delvist ryddes, navnlig bevoksninger med sitkagran og contortafyr. Skovfyr udtages som udgangspunkt ikke, mens ædelgran og bjergfyr i vid udstrækning bevares, men visse bevoksninger kan ryddes for at skabe et mere åbent landskab. Planen beskriver desuden veteranisering, dødt ved, lysninger, hydrologi og
plantning af hjemmehørende træer og buske.

Naturstyrelsen beskriver på sin hjemmeside forskellen således, at græsning er ét blandt flere mulige redskaber i urørt skov og kan være sæsonbestemt, mens naturnationalparker har fokus på store græssende dyr, som hele året skal skabe naturlige processer i stor skala. Beskrivelsen gør imidlertid ikke i sig selv klart, hvilke retlige og driftsmæssige forskelle der følger af helårsgræsning, hegn, dyreholdets omfang og dyrenes status.

National lovgivning
Efter naturbeskyttelseslovens kapitel 8 a skal natur og biodiversitet være hovedhensynet i en naturnationalpark, skov- og landbrugsproduktion ophøre, og forvaltningen medvirke til gennemførelsen af Natura 2000-planens mål. Reglerne giver mulighed for hel eller delvis indhegning og for en særlig forvaltningsmodel, men de gør ikke enhver konkret fældning, rydning, veteranisering, hydrologisk ændring eller græsningsindsats nødvendig eller fagligt begrundet.

Skovloven har som almindeligt udgangspunkt til formål at bevare og værne skovene, fremme bæredygtig drift og tilgodese biologisk mangfoldighed, landskab, kulturhistorie og friluftsliv. Naturnationalparkens særlige lovgrundlag ændrer visse almindelige rammer, men fritager ikke myndigheden for at oplyse og begrunde de konkrete indgreb, beskytte eksisterende naturværdier og redegøre for forholdet mellem de almindelige regler, reglerne om urørt skov og særreglerne for naturnationalparker.

Retningslinjerne for urørt skov er et centralt administrativt og fagligt grundlag, som projektet selv har gjort styrende. Når planen henviser til retningslinjerne, bør den derfor vise, hvordan deres principper er anvendt på de enkelte bevoksninger, og om lokale løsninger udgør tilpasninger eller fravigelser. En generel henvisning kan ikke erstatte en bevoksningsspecifik registrering, vurdering og begrundelse.

Habitatdirektivet og EU-retten
Udpegning som urørt skov eller anvendelse af en naturgenopretningsmodel indebærer ikke i sig selv, at projektet opfylder habitatdirektivets krav. For indgreb, der kan påvirke Natura 2000-områdets naturtyper og arter væsentligt, skal vurderingen efter artikel 6, stk. 3, være fuldstændig, præcis og videnskabeligt holdbar og gøre det muligt at udelukke rimelig videnskabelig tvivl om skade på områdets integritet.

Det gælder også indgreb, der har biodiversitet som formål. Fældning, rydning, lysstilling, hydrologiske ændringer, veteranisering og græsning skal vurderes i forhold til de konkrete naturtyper, arter, levesteder samt projektets virkninger i sammenhæng med andre planer, projekter og relevante belastninger, herunder klimaændringer og eutrofiering som følge af kvælstofdeposition. Generelle forventninger om mere lys, dødt ved eller naturlig dynamik kan ikke erstatte en stedsspecifik vurdering af både positive og negative virkninger.

Projektbeskrivelsens klimaafsnit (s. 61-62, afsnit 3.9) skærper samtidig kravet til begrundelsen for de konkrete skovindgreb. Når Naturstyrelsen selv forventer, at projektet vil mindske CO_2-optaget både på kort og lang sigt sammenlignet med fortsat naturnær skovdrift, bør det for hvert større indgreb dokumenteres, hvilken naturgevinst der forventes, hvor stort tabet af levende biomasse og kulstoflager bliver, hvor længe påvirkningen varer, og om samme naturmål kan nås med en mindre klimabelastende løsning. En generel henvisning til biodiversitet eller til Hanstholms relative placering blandt andre naturnationalparker kan ikke erstatte denne stedsspecifikke afvejning.

Artsdata og registreringen af gamle træer, redetræer, træer med mikrohabitater og biologisk værdifulde bevoksninger er derfor ikke alene et spørgsmål om efterlevelse af retningslinjerne. Oplysningerne er også nødvendige for at vurdere, om projektet beskytter Natura 2000-værdier og bilag IV-arters yngle- og rasteområder, og om valgte afværgeforanstaltninger er tilstrækkelige.

Mangler i beslutningsgrundlaget
Høringsmaterialet henviser tydeligt til retningslinjerne og gengiver flere af deres modeller, men det dokumenterer ikke systematisk, hvordan kravene er omsat på bevoksnings- og delområdeniveau. Materialet bør derfor suppleres med:

- en samlet arealopgørelse og kortlægning af, hvor hver naturgenopretningsmodel og fældningsgrad anvendes, samt den faglige begrundelse for valget,
- en forudgående registrering og kortlægning af biologisk værdifulde træer og bevoksninger, gamle træer, redetræer og træer med mikrohabitater, herunder hvordan de friholdes for indgreb,
- en redegørelse for, hvilke artsdata der er anvendt, og hvordan oplysningerne konkret har ændret eller begrænset de planlagte indgreb,
- en kvantificering af veteraniseringens omfang, herunder antal træer, arealer, bevoksninger og forventet mængde dødt ved, sammenholdt med retningslinjernes vejledende niveauer,
- klare kriterier for fældning, efterladelse, fjernelse og eventuelt salg af skovfyr samt europæiske og oversøiske nåletræer, herunder en arealmæssig opgørelse over bevarelse og rydning,

- en præcisering af, om plantning "overalt" i de skovbevoksede områder reelt begrænses til den ekstensive og punktvise plantning, som *Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørte skove* beskriver (s. 18),
- en konkret afvejning af naturhensyn over for friluftslivet, navnlig hvor ruteafmærkning udfases, veje eller stier kan nedlægges, og faciliteter flyttes eller koncentreres, sammenholdt med *Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørte skove* (s. 21-22),
- en oversigt over alle lokale tilpasninger og fravigelser fra retningslinjerne samt deres retlige og faglige begrundelse,
- en redegørelse for forskellen mellem græsning i almindelig urørt skov og den planlagte helårsgræsning i naturnationalparken, herunder betydningen af hegn, omfang, dyrearter, tilsyn og dyrenes retlige status,
- et områdespecifikt klimaregnskab for de planlagte skovindgreb med opdeling på kulstofpuljer, indsatser og tidshorisonter samt en sammenligning med fortsat naturnær skovdrift og mindre klimabelastende alternativer,
- målbare indikatorer og tærskler for skade på træer, bevoksninger, naturtyper og arter samt bindende handlinger, hvis udviklingen afviger fra målene.

Delkonklusion og anmodning
Projektbeskrivelsen forholder sig formelt og på flere punkter konkret til retningslinjerne for urørt skov. Kritikken er derfor ikke, at retningslinjerne er overset, men at materialet ikke gør det muligt at efterprøve, om de er anvendt fuldstændigt, bevoksningsvist og uden uoplyste fravigelser.
Naturstyrelsen bør derfor fremlægge en systematisk kontroloversigt, som for hvert relevant princip i retningslinjerne angiver den anvendte bestemmelse, de omfattede arealer og bevoksninger, de underliggende registreringer og artsdata, den konkrete beslutning samt eventuelle lokale tilpasninger eller fravigelser og deres begrundelse. Oversigten bør ledsages af kort, arealopgørelser og målbare gennemførelses- og reaktionskriterier. Indtil denne dokumentation foreligger, kan offentligheden og den senere tilladelsesmyndighed ikke vurdere tilstrækkeligt sikkert, om forvaltningen af den urørte skov følger projektets eget styrende grundlag, beskytter eksisterende naturværdier og opfylder de nationale og EU-retlige krav. Den manglende konkretisering svækker dermed både beslutningsgrundlaget og høringens reelle oplysningsværdi.

8. Manglende dokumentation vedrørende den videnskabelige arbejdsgruppes bidrag

Faktiske forhold
Projektbeskrivelsen henviser flere steder til en national videnskabelig arbejdsgruppe, som miljøministeren har nedsat med repræsentanter inden for blandt andet biodiversitet, dyrevelfærd og borgerinddragelse. Det oplyses, at gruppen har været inddraget forud for udarbejdelsen af udkastet, at væsentlige temaer har været drøftet i gruppen, og at den har bidraget med faglig rådgivning om planlægning og etablering af naturnationalparkerne. Arbejdsgruppens anbefalinger anvendes desuden som faglig støtte for centrale dispositioner, herunder valg af græssende dyr og principper for forvaltningen. Gruppen tillægges dermed reel betydning for projektets faglige begrundelse og ikke alene en generel eller orienterende rolle.

Høringsmaterialet identificerer imidlertid ikke arbejdsgruppens medlemmer og redegør ikke for deres konkrete faglige kvalifikationer eller roller i rådgivningen. Det indeholder heller ikke gruppens kommissorium, mødedagsordener, referater, skriftlige anbefalinger, det faglige materiale, som anbefalingerne bygger på, eller eventuelle forbehold og mindretalsudtalelser.

Referaternes samlede dokumentationsspor
Referaterne fra den lokale projektgruppe og bestyrelsen understøtter, at dette ikke alene er en formel mangel i projektbeskrivelsen, men et gennemgående problem med sporbarheden i rådgivnings- og beslutningsprocessen. I 2022 blev den videnskabelige arbejdsgruppe omtalt som et centralt nationalt forum, men dens medlemmer, konkrete vurderinger og anbefalinger blev ikke fremlagt. Et referat fra august 2022 viser desuden, at Fri Natur reagerede på et referat fra den nationale videnskabelige arbejdsgruppe og rejste spørgsmålet, om den lokale projektgruppe reelt havde indflydelse. Selve arbejdsgruppereferatet og Naturstyrelsens svar fremgår ikke af høringsmaterialet.

På bestyrelsesmødet den 28. august 2024 efterspurgte medlemmerne, hvordan de nationale arbejdsgruppers anbefalinger var tilgængelige for bestyrelsen. På samme møde blev det oplyst, at der i den videnskabelige arbejdsgruppe blev argumenteret for hegning ud til kysten. I december 2024 blev det tilsvarende anført, at den videnskabelige følgegruppe anbefalede afgræsning helt mod vest. De bagvedliggende anbefalinger, analyser, alternativer og eventuelle forbehold blev imidlertid ikke fremlagt.

I de efterfølgende referater udvikles og konkretiseres hegnsløsningen gennem flere scenarier og omfattende lokale drøftelser, mens henvisningerne til projektgruppen og de nationale arbejdsgrupper næsten forsvinder. Referaterne viser mange konkrete forslag om hegn, adgang, gradvis indfasning, naturpleje og overvågning, men giver kun i begrænset omfang mulighed for at følge, hvilke forslag der blev indarbejdet eller fravalgt, hvilke kriterier der blev anvendt, og hvordan modstående hensyn blev afvejet.

Overvågningssporet viser samme mønster. Naturstyrelsen oplyste allerede i 2022, at der ville blive gennemført en baselineundersøgelse. I 2025 efterspurgte bestyrelsen monitorering og en baseline, herunder for friluftslivet. Senere blev det oplyst, at overvågningsprogrammet skulle omfatte basisregistrering og effektovervågning. Programmet var dog endnu ikke endeligt fastlagt, og overvågningen for Hanstholm var ikke iværksat. Basisregistreringen forventedes først omkring 2027. Det er derfor uklart, hvilke baselineoplysninger og målbare kriterier der faktisk forelå ved udarbejdelsen af projektbeskrivelsen, og hvordan de skal indgå i den senere forvaltning.

Referaterne dokumenterer således ikke, at lokale input blev ignoreret; enkelte input førte tværtimod til undersøgelser eller konkrete svar. Det gennemgående problem er, at det ikke samlet kan efterprøves, hvordan anbefalinger fra den videnskabelige arbejdsgruppe, den lokale projektgruppe og bestyrelsen blev sammenholdt, vægtet og omsat til de centrale dispositioner i Hanstholm-planen.

National lovgivning
En myndighed kan lovligt inddrage sagkyndige arbejdsgrupper og støtte sin afgørelse på ekstern eller intern faglig rådgivning. Myndigheden har imidlertid fortsat ansvaret for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, at de relevante faglige forudsætninger kan identificeres, og at den endelige vurdering og begrundelse fremgår af beslutningsgrundlaget.

Når anbefalinger fra en arbejdsgruppe anvendes som begrundelse for væsentlige projektvalg, bør høringsmaterialet derfor gøre det muligt at forstå, hvad gruppen konkret er blevet bedt om at vurdere, hvilket materiale den har haft til rådighed, hvilke anbefalinger den har afgivet, og hvordan Naturstyrelsen har anvendt dem. Det er ikke tilstrækkeligt alene at henvise til gruppens eksistens eller til, at et emne har været drøftet.

Dette følger også af høringens funktion. Offentligheden skal have et reelt og tilstrækkeligt oplyst grundlag for at vurdere projektet og afgive kvalificerede bemærkninger. Hvis et centralt fagligt bidrag ikke kan identificeres eller efterprøves, begrænses muligheden for at kommentere både rådgivningens forudsætninger og myndighedens anvendelse af den.

Habitatdirektivet og EU-retten
Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, skal vurderingen af et projekt, der kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, bygge på fuldstændige, præcise og videnskabeligt holdbare oplysninger. Det afgørende er ikke, hvilken rådgivende gruppe der har medvirket, men om de faglige vurderinger, data og forudsætninger fremgår så klart, at rimelig videnskabelig tvivl om skade på områdets integritet kan udelukkes.

En generel henvisning til, at en videnskabelig arbejdsgruppe har anbefalet en løsning, kan derfor ikke erstatte den konkrete habitatvurdering. Hvis gruppens råd indgår i vurderingen af dyrearter, græsningstryk, hegn, naturgenopretning eller risikoen for bestemte naturtyper og arter, skal de underliggende analyser og usikkerheder fremgå af materialet og kunne vurderes sammen med projektets øvrige faglige grundlag.

Mangler i beslutningsgrundlaget
For at gøre arbejdsgruppens bidrag og afvejningen mellem de rådgivende fora transparent og efterprøvelig bør høringsmaterialet suppleres med:

- arbejdsgruppens kommissorium, mandat og den periode, hvori den har rådgivet om Hanstholm-projektet,
- en medlemsliste med medlemmernes relevante faglige baggrund, organisatoriske tilknytning og eventuelle habilitetsoplysninger,
- dagsordener, referater og fagligt materiale fra møder, hvor Naturnationalpark Hanstholm eller generelle anbefalinger med betydning for projektet blev behandlet,
- de konkrete skriftlige anbefalinger, som projektbeskrivelsen henviser til, med dato, præcis rækkevidde, forbehold, alternative vurderinger og eventuelle mindretalsudtalelser,
- en kronologisk oversigt, der for hver central disposition viser relevante input fra den videnskabelige arbejdsgruppe, projektgruppen og bestyrelsen, Naturstyrelsens svar, det endelige valg og begrundelsen for afvejningen,
- det endelige baseline- og overvågningsprogram, herunder indikatorer, tidsplan, reference-eller sammenligningsmetode og kriterier for, hvornår resultater skal føre til ændret forvaltning,
- en tydelig sondring mellem anbefalinger, der gælder naturnationalparker generelt, og vurderinger, der er foretaget specifikt for Hanstholms naturtyper, arter og lokale forhold.

Delkonklusion og anmodning
Indsigelsen vedrører ikke arbejdsgruppens eksistens eller medlemmernes faglighed, men høringsmaterialets manglende dokumentation af gruppens konkrete bidrag og afvejningen af dette bidrag over for andre rådgivende input. Når anbefalingerne anvendes som fagligt grundlag for centrale projektvalg, skal deres indhold, forudsætninger og eventuelle uenigheder kunne efterprøves.

Naturstyrelsen bør derfor offentliggøre det relevante kommissorium, medlems- og kompetenceoplysninger, mødemateriale, referater og anbefalinger samt redegøre punktvis for, hvordan bidragene er anvendt i Hanstholm-planen. Redegørelsen bør også vise, hvordan modstående eller alternative forslag fra projektgruppen og bestyrelsen er behandlet, og hvilket baseline- og evalueringsgrundlag der skal anvendes. Hvis dele ikke offentliggøres, bør materialet præcist angive, hvilke dokumenter der tilbageholdes, og hvorfor. Indtil dette sker, kan henvisningerne til den videnskabelige arbejdsgruppe ikke tillægges selvstændig dokumentationsværdi. Den manglende transparens begrænser høringsparternes mulighed for at vurdere projektets faglige grundlag og svækker dermed høringens reelle oplysningsværdi.

9. Samlet konklusion og anmodninger
Høringssvaret anfægter ikke, at helårsgræsning kan være et relevant naturplejevirkemiddel, eller at hegning kan tillades. Indsigelsen er, at projektmaterialet skal dokumentere, hvorfor netop den foreslåede model er nødvendig, egnet og forholdsmæssig i Hanstholm, og hvordan den sikkert bidrager til områdets konkrete Natura 2000-mål.

Det anmodes derfor, at Naturstyrelsen før en endelig beslutning:

1. fremlægger en områdespecifik begrundelse for hegning, helårsgræsning, dyrevalg og dyretæthed,
2. gennemfører en naturtype- og artsspecifik Natura 2000-vurdering,
3. analyserer ophørt ekstensiv landbrugsdrift, kvælstofdeposition, klimatiske påvirkninger og andre årsager til tilgroning,
4. fremlægger en sted- og tiltagsspecifik redegørelse for projektets forenelighed med de eksisterende fredninger og angiver, hvilke arealer der friholdes for naturændrende tiltag,
5. udarbejder en sammenlignende alternativanalyse,
6. fastsætter målbare mål, tærskler og bindende korrigerende handlinger,
7. vurderer delvis hegning, sæsonbestemt græsning og andre mindre indgribende løsninger.

8. fremlægger et områdespecifikt klimaregnskab, der kvantificerer projektets virkninger på kulstoflager og CO_2-optag på kort og lang sigt og sammenligner den valgte model med fortsat naturnær skovdrift og mindre klimabelastende alternativer,
9. offentliggør og dokumenterer den videnskabelige arbejdsgruppes relevante kommissorium, sammensætning, kompetencer, mødemateriale, anbefalinger og eventuelle forbehold samt viser, hvordan bidragene er anvendt i Hanstholm-planen.

Det anmodes endvidere, at Naturstyrelsen fremlægger en systematisk kontroloversigt over anvendelsen af retningslinjerne for urørt skov. Oversigten bør for hvert relevant princip angive de omfattede arealer og bevoksninger, de underliggende registreringer og artsdata, den konkrete beslutning samt eventuelle lokale tilpasninger eller fravigelser og deres begrundelse. Den bør ledsages af kort, arealopgørelser og målbare gennemførelses- og reaktionskriterier.

Indtil dette grundlag foreligger, kan det ikke vurderes tilstrækkeligt sikkert, om projektets forvaltningsmodel samlet set beskytter områdets eksisterende naturværdier og opfylder de nationale og EU-retlige krav.

10. Retskilder og faglige hovedkilder

- Rita M. Buttenschøn, professor emerita ved Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Skov- og landskabsøkologi og biolog med speciale i græsningsøkologi**.** Helårsgræsning – vurdering af bæreevne, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet (2024), særligt (s. 8-9 og 30) samt rapportens behandling af blåtops og tagrørs fordøjelighed og meget begrænsede vinterfoderværdi.

- Fløjgaard, C., Buttenschøn, R.M., Byriel, F.B., Clausen, K.K., Gottlieb, L., Kanstrup, N., Strandberg, B. & Ejrnæs, R. (2021), *Biodiversitetseffekter af rewilding*, Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Videnskabelig rapport nr. 425, 124 s. Tilgået 1. november 2026. Henvises til i høringssvarets afsnit 1.
- Jesper Leth Bak, seniorrådgiver ved Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet. Relevante publikationer: Bak, J., Løvschal, M. & Damgaard, C.F. (2020), *Hvordan bevarer vi heden i Danmark. Tilstand, pleje og mulig genopretning*, Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Teknisk rapport nr. 160, 50 s.; samt Bak, J.L. (2014), *Critical Loads for Nitrogen Based on Criteria for Biodiversity Conservation*, Water, Air and Soil Pollution, 225(11), artikel 2180, DOI: 10.1007/s11270-014-2180-x. Dansk oversat titel: *Tålegrænser for kvælstof baseret på kriterier for beskyttelse af biodiversitet*. Begge links tilgået 31. oktober 2026. Henvises til i høringssvarets afsnit 1, »Hegning og helårsgræsning«, under »Faktiske forhold« (om blåtop og kvælstofdeposition), samt afsnit 4, »Kvælstofdeposition, klima og årsager til tilgroning«, under »Faktiske forhold« (om græsdominans og kvælstofophobning).
- Wilhjelmudvalget (2001), *En rig natur i et rigt samfund*, sammenfatningen (s. 5 og 8) samt anbefalingerne under »Bedre beskyttelse af eksisterende natur« (s. 35 ff.)

- Folketingstidende, lovforslag L 229 (2020-21), forslag til ændring af naturbeskyttelsesloven.

- Rådets direktiv 92/43/EØF om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (Habitatdirektivet).

- EU-Domstolen, *dom af 7. september 2004 i sag C-127/02, Waddenzee*, ECLI:EU:C:2004:482. Tilgået 1. november 2026. Henvises til i høringssvarets afsnit 1 om habitatdirektivets artikel 6, stk. 3.

- Miljøstyrelsen, Habitatvejledningen.

- European Environment Agency, Eutrophication caused by atmospheric nitrogen deposition in Europe.

- EEA/Eionet, Impact of Atmospheric Nitrogen Deposition on Biodiversity.

- Climate-ADAPT, Biodiversity and Climate Change.

- Naturstyrelsen, *Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm* (høringsversion), navnlig (s. 9, 33, 51, 53, 56 og 69). Se også afsnit 3.7 om naturgenopretning, afsnit 3.9 om klima og afsnit 4.3 om dyreforvaltning. Om fredninger, naturtilstand, reservatbeskyttelse og planlagte forvaltningstiltag, navnlig (s. 2, 13, 16-19, 31-33, 38-39, 44-45, 49, 57, 61 og 68). Centrale afsnitshenvisninger: afsnit 2.4 om naturtilstand og Natura 2000 (s. 17-23), afsnit 2.10 om fredninger (s. 32-33), afsnit 3.2.2 om græsningstryk (s. 42-43) og afsnit 3.9 om klima (s. 61-62).
- Naturstyrelsen, *Overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove* (endelig version juni 2021, justeret oktober 2022), navnlig (s. 4, 7-23) og bilag 1-2 (s. 26-35).
- Skovloven, gældende lovbekendtgørelse med senere ændringer.
- Naturstyrelsen, *Ofte stillede spørgsmål om naturnationalparker*, spørgsmålet "Hvad er forskellen mellem urørt skov og naturnationalparker?", tilgået 25. oktober 2026.
- Naturstyrelsen, *referater fra 1.–3. møde i den lokale projektgruppe for Naturnationalpark Hanstholm*. Samlet adgang via dokumentarkivet på siden om Naturnationalpark Hanstholm, tilgået 1. november 2026. Kildesamling til høringssvarets afsnit 8.
- Naturstyrelsen, *referater fra 1.–10. bestyrelsesmøde for Naturnationalpark Hanstholm* (28. august 2024–31. august 2026). Samlet adgang via dokumentarkivet på siden om Naturnationalpark Hanstholm, tilgået 1. november 2026. Kildesamling til høringssvarets afsnit 8.

Mvh Agnete Stovgaard

PS. Jeg anmoder desuden om en modtagelsesbekræftelse

Anna Brit Uldbjerg

Jeg vil opfordre til, at de afmærkede vandre ruter bibeholdes i Naturnationalparken. Personligt bruger jeg og min familie meget de afmærkede ruter og som Frivillig for NationalParkThy ved jeg, at mange af de besøgende også går efter de afmærkede ruter. Jeg er med på at der kommer en sti rundt om området, men jeg vil stadig savne Langesanderuten.

Det står uklart for mig, hvad formålet med at sløjfe ruterne er. Er det ønsket om færre mennesker i området, er det økonomien eller noget helt tredje?

Jeg har forståelse for, at der kan være et økonomisk argument for ikke at vedligeholde ruterne.Her kunne man overveje om det kan gøres billigere. Afmærkning med farvede klatter på træer og sten i stedet for de flotte pæle f.eks. Der er i forvejen frivillige stivogtere tilknyttet Nationalpark Thy - måske kunne de inddrages i højere grad i vedligeholdelsen.

Jeg er stor fan af papirfolderne, men de kunne også undværes, så der kun var beskrivelse af ruterne i f.eks. Nationalpark-appen. Jeg passer i øvrigt godt på de gamle foldere, hvor der er fine beskrivelser af ruterne både mht. kultur og natur. Det kunne være super, hvis der kommer lignende tekster elektronisk.

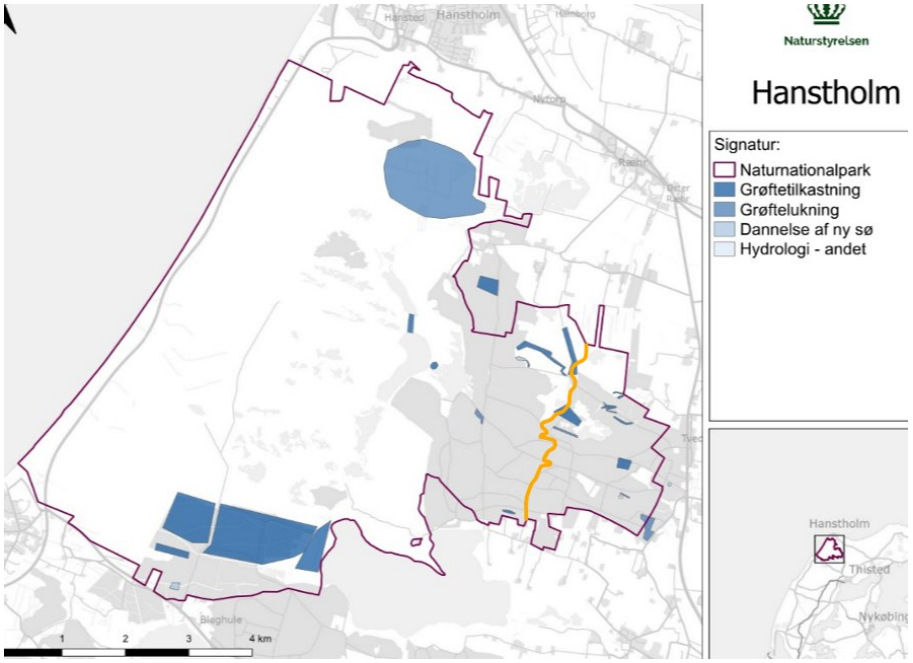
Med venlig hilsen
Anna Brit Uldbjerg

Bruger af Nationalparken og frivillig i Infohuset i Stenbjerg

Anne Marie og Jan Kristensen
Høringssvar vedr. Naturnationalparken Hanstholm (Tved Klitplantage)

HVORFOR skal Naturnationalparken Hanstholm være den største park arealmæssigt af de 15 parker ?

Vi opponerer kraftig imod, at så stor en del af Tved Klitplantage med udgangspunkt fra Tved Kirke udgør så stor en del af Naturnationalparken jf. det tilgængelige kortmateriale. DER bør tages mere hensyn til os der dagligt benytter skoven til gode gåture/vandreture, løbeture, gåture med hunde, rideture, svampeture og cykelture m.v. . Disse vil fremover blive indskrænket gevaldigt, når yderhegnet kommer til at gå ind over vores normale gode ruter i skoven.
Vi ser derfor gerne at yderhegnet ud mod Tved Kirke flyttes længere vestpå så der bliver taget hensyn til os alle der bruger skoven dagligt til længere og varierende ture jf. nedenstående billede hvor yderhegnet flyttes vestpå indtil omkring linjen der er markeret med orange.

Vi syntes dermed ikke at de indtegnede tilgængelige oplyste stier og ruter I jeres projektbeskrivelse er tilstrækkelig for offentligheden.
Det er vel ikke mere end rimeligt at vi som bruger af skoven også har mulighed for at benytte skoven udenfor yderhegnet uden bekymring om et møde med disse større indsatte planteædende pattedyr for ikke at nævne de Europæiske Bison såfremt de udsættes.
Derudover kan vi se at dette projekt vil give et større klimaaftryk iht. CO_2 udledning. Hvorfor tages der ikke hensyn til dette, da det anses som en af de største udfordringer i vores samfund?
Projektbeskrivelsen er mangelfuld iht. datoer/årstal for udførslen af Naturnationalparken.

Annemarie & Martin Bojesen Lundgaard

Modtager: Naturstyrelsen
Vedrørende: Høringssvar til forslag om National Naturnationalpark (NNP) Thy

Høringssvar vedrørende etablering af Naturnationalpark Thy
Undertegnede indgiver hermed officielt høringssvar i forbindelse med planerne for Naturnationalpark (NNP) Thy. Som berørt lodsejer og lokal borger anerkendes ønsket om at fremme biodiversiteten, men det foreslåede projekt rejser en række væsentlige problematikker af landbrugsmæssig, naturmæssig og sikkerhedsmæssig karakter.

Nedenfor uddybes de konkrete punkter og ændringsforslag:

1. Flytning af hegnslinje ved Kokkjær Vand

Det indstilles kraftigt, at hegnslinjen flyttes mod syd til Soldatervejen, således arealet omkring Kokkjær Vand friholdes for indhegning. Argumentationen herfor er todelt:

- **Natur og dyreliv:** Området omkring Kokkjær Vand er et sårbart og fredet habitatområde med ynglende traner og ørne m.fl. For at sikre disse arters fortsatte ynglesucces bør området friholdes for den forstyrrelse og forandring, som en Naturnationalpark med afgræssende dyr vil medføre.
- **Fredningsbestemmelser:** Området er omfattet af en eksisterende fredning, jf. afgørelse fra Fredningsnævnet af 2. juli 1955 (vedhæftet), som specifikt beskytter arealet mod forandring og afgræsning. En inklusion i naturnationalparken vil således være i strid med fredningens ånd og formål.

2. Skel, hegn og naboforhold

Såfremt hegnet flyttes mod syd til Soldatervejen, minimeres risikoen for konflikter mellem parkens store planteædere og de tilstødende private landbrugsarealer.

- Ved at flytte hegnslinjen undgås det, at private kreaturer (herunder kvier) kommer til at gå i direkte kontakt med dyrene i NNP langs skellet.
- Såfremt Naturstyrelsen fastholder den nuværende hegnslinje, må det kræves, at der etableres et tilstrækkeligt og effektivt hjortehegn mod de private matrikler for at forhindre utilsigtede gennembrud.
- Ved dette opnår man en vej til opsyn, cykel-, vandre- og riderute. Vejen vil således gå fra Tved Kirke til Kræn Rasmussens vej og til Sårup UDEN at være indenfor hegnet.

3. Risiko for forhøjet vandstand

Der udtrykkes stor bekymring for de hydrologiske konsekvenser ved projektet, herunder planerne om at lukke eller omlægge eksisterende vandløb syd for vores arealer.

- Det må sikres og dokumenteres, at eventuelle terrænvandshævninger i naturnationalparken ikke medfører afvandingsproblemer eller forhøjet vandstand på de omkringliggende private landbrugsarealer, hvilket vil føre til varige strukturelle og økonomiske tab.

4. Dyrevelfærd, fødegrundlag og afgrødeskader

Det vurderes, at det naturlige fødegrundlag i området ikke er tilstrækkeligt til udsætning af store planteædere.

- Manglende føde inden for hegnet vil uundgåeligt øge presset på de omkringliggende landbrugsarealer, hvilket vil resultere i en markant stigning i afgrødeskader.
- For at dæmme op for de eksisterende og fremtidige afgrødeskader bør jagttiden i Thy desuden harmoniseres med det øvrige Danmark. En udvidet jagttid er et nødvendigt forvaltningsværktøj til at regulere bestanden og mindske det økonomiske pres på lokalområdets landmænd.

5. Hegnslinje ved Kystvejen samt rekreativ adgang og sikkerhed

Det foreslås, at hegnslinjen under alle omstændigheder placeres øst for Kystvejen, således at både selve vejen og den tilhørende cykelsti forbliver uden for den indhegnede park.

- **Infrastruktur og turisme:** Kystvejen er en vital færdselsåre for både lokale borgere og turister. At indhegne en så benyttet færdselsåre er voldsomt indgribende i den daglige færden.
- **Sikkerhed:** Som aktive landmænd med indgående kendskab til kvæghold (herunder ammekøer med kalve) ved vi erfaringsmæssigt, hvor uforudsigeligt store dyr kan reagere – særligt i situationer, hvor publikum medbringer hunde. Store, indhegnede dyr udgør en reel sikkerhedsrisiko for de mange borgere, der ikke ønsker eller er trygge ved at færdes i tæt indhegning med store planteædere. Naturen bør fortsat være tilgængelig og tryg for alle.

6. **Sikring af friareal og afstand mellem parallelle hegn (Korridoreffekt)**
    - **Indsigelse:** Det foreslås, at der overalt i randområderne af Naturnationalparken, hvor der grænser op til private arealer med eksisterende husdyr- eller hestehold, etableres en betydelig og veldefineret afstand mellem parkens hegn og de private skelshegn.
    - **Begrundelse:** Såfremt naturnationalparkens hegn placeres i umiddelbar nærhed af eksisterende indhegninger, skabes der en snæver korridor langs opsynsvejene og de lokale færdselsruter. Dette vil medføre en uhensigtsmæssig og utryg situation for de borgere og brugere, der benytter opsynsvejen som færdselsrute, da de risikerer at føle sig "klemt" inde mellem to hold store dyr på hver side af hegnet.
    - **Krav:** For at bevare trygheden, den rekreative værdi og trafiksikkerheden for gående og ryttere, må der stilles krav om en fastlagt minimumsafstand mellem hegnene, så infrastrukturen fortsat fremstår åben, sikker og fremkommelig.

Vi mener ikke den foreslåede hegnssætning kan realiseres, da vi forventer at Naturstyrelsen skal overholde fredningen fra 1955 vedrørende området ved Kokkjær vand.

Med håb om at ovenstående synspunkter og faglige bekymringer vil indgå i den videre bearbejdning af projektet.

Med venlig hilsen,

Annemarie og Martin Bojesen Lundgaard

Bilag: Afgørelse fra Fredningsnævnet, dateret 2/7 1955.

02275.05

Afgørelser – Reg. nr.: 02275.05

Fredningen vedrører: Kokkær Vand

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet 02-07-1955

Kendelser

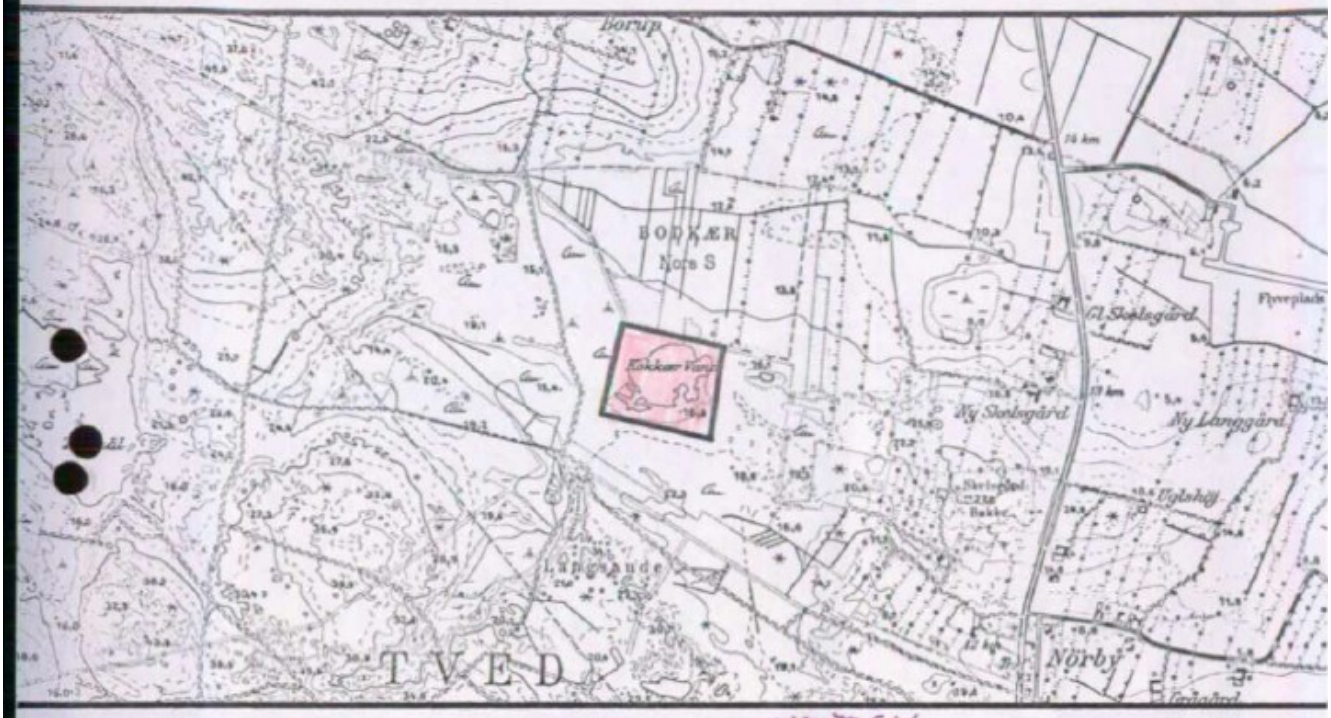
Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET>

REG. NR. 2275 E

Lokalitet : Kokjær vand

Kommune : Thisted

1:25.000 – 1117 II SV

J.nr. :

Fr.nr. : P 5 - 1400 Fr. 5.

Areal : ca. 11 ha.

Fredet: FDK 19.10.1954.

Formål : Sikring af Kokjær vand af hensyn til værdifuld vegetation.

Indhold : Kokjær vand må ikke ændres ved afgravning eller opfyldning. Søen må ikke tilledes spildevand og vandstanden må ikke sænkes. Det fredede areal omkring søen må ikke bebygges, opdyrkes, beplantes, afgrøftes eller drænes. Græsning, lyngslåning o.l. må ikke finde sted. Nåletræer (undtagen enebær) fjernes af klitvæsenet. Boder, skure og andre skæmmende indretninger må ikke opstilles og teltslagning må ikke finde sted.

Ejer : Staten.

Påtaleret : Naturfredningsrådet og Fredningsnævnet.

FREDNING

fast ejendom). REG. NR. 02275.050

Anmelderens navn og bopæl (kontor):

Matr. nr., ejerlav, sogn: (i København kvarter) eller (i de sønderjydske landsdele) bd. og bl. i tingbogen, art. nr., ejerlav, sogn.

18e og 20c af Sønderby og Nordby, af Tved sogn

Fredningsnævnet for Thisted amtsrådskreds Vestervig.

Stempel: 16/ /54 kr. øre

D e k l a r a t i o n

Matr. nr. 18e og 20e af Sønderby og Nordby, Tved sogn, tilhørende landbrugsministeriet ved statens klitvæsen i det omfang, hvori de er indlagt med grøn farve på vedhæftede kort i målestokforhold 1:4000, pålægges herved fredningsservitut om, at de skal henligge i uforandret naturtilstand, hvorved navnlig indtages:

1) den på matr. nr. 20e beliggende sø, Kokkjær Vand kaldet, må ikke ændres ved afgravning, opfyldning eller regulering af søbredden; vand fra landbrugsarealer, spildevand o. l. må ikke tilføres søen; fra lyng-, græs- eller træbevoksede arealer i plantagen må vand tilledes søen og tilsvarende vand afledes, men vandstanden må ikke sænkes under den nuværende højde,
2) det søen omgivende areal må ikke bebygges, opdyrkes, beplantes, afgraftes (jvfr. dog pkt. 1), drænes eller gøres til genstand for anden behandling, hvorved den vilde plantevækst kan lide skade; der må ikke finde grænding, lyngslåning, tørveskæring eller afskrælning af græs- eller lyngtørv sted; selvsået opvækst af nåletræer, undtagen alene undtaget, fjernes ved klitvæsenets foranstaltning inden ét års forløb og fremtidig inden udløbet af højst tiårige perioder,
3) der må ikke anstilles boder, skure, vogne til beboelse og andre skæmmende indretninger el. l.; teltslagning må ikke finde sted.

Denne deklaration begæres tinglyst som servitutstiftende på de ovennævnte matr. nr. Med hensyn til forannævnte pantehæftelser, servitutter o. a. byrder henvises til ejendommens blad i tingbogen.

Påtaleberettiget er Naturfredningsrådet og Fredningsnævnet for Thisted amtsrådskreds.

P. l. v.
Klitdirektoratet
Vejrø pr. Oxbøl
19/10-54 sign. P. Thanrup

FREDNINGSNÆVNET FOR THISTED AMTSRÅDSKREDS - 2 JUNI 1955

ad Gj. 151 1954

Thisted købstad m.v., den 11. juli 1955.

Lyst.Tingbog:bd. Tved bl. 180.

Akt:skab K nr. 31.

Kort forevist og i akt.

J. Freksen
cst.

/Op.
F.

Jensen & Kjeldskov, Alb

Bestillings-formular

Y - 1 flgj

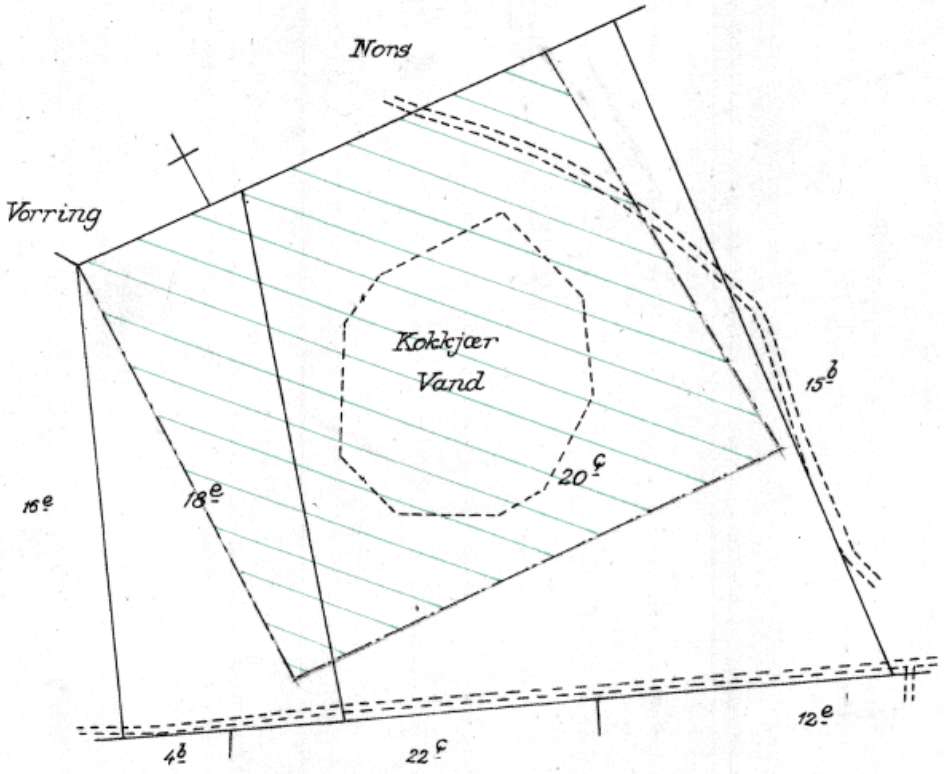
At denne kort-genpart er nøjagtig genpart af det originale kort vedrørende ejendommen

mtr. nr. ..... attesteres herved.

DOMMERKONTORET I THISTED KØBSTAD

19 ..... Navn: .....

Justitsministeriets genpartkalkerlærred. Til kort.

Målforhold 1:4000

Terrain af
Sönderby og Nordby Byer
Tved Sogn
Hillerslev Herred
Thisted Amt

16/54 II.

Akt: Skab M nr. 37

(udfyldes af dommerkontoret)

0-228

Annemette Margrethe Sørensen

Til Naturstyrelsen,

Hermed indsendes høringssvar vedrørende projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm.

Høringssvaret indsendes af:

- **Navn:** Annemette Margrethe Sørensen
- **Adresse / Område:** [redacted]

1. Principiel indsigelse: Væsentlig forringelse af den frie adgang til statsskov
Jeg ønsker først og fremmest at påpege, at det opleves som en væsentlig forringelse, at naturen indhegnes, og at adgangsforholdene i vores fælles statsskov ændres så markant. Statsskovene har historisk set været områder, hvor befolkningen har haft ret til at færdes frit og utvungent. Med den planlagte indhegning og de fysiske barrierer fratages vi denne uhindrede adgang til naturen, hvilket begrænser den rekreative værdi af området betydeligt for lokalbefolkningen og besøgende.

2. Indsigelse mod færiste på Kystvejen (Beredskab og strandadgang)
Jeg protesterer mod de planlagte færiste på Kystvejen. Dette tiltag vil ændre den lokale trafik markant og risikerer at skabe en alvorlig flaskehals. Min store bekymring er, at færistene vil medføre øget transport- og responstid for kritiske udrykningskøretøjer som ambulancer, brandvæsen og politi. I akutte situationer tæller hvert sekund, og infrastrukturen på Kystvejen bør ikke kompromitteres. Desuden vil indhegningen og færistene betyde en markant forringelse af hidtidige, uhindrede adgang til frit at færdes på den offentlige strand. Kysten og stranden skal forblive frit tilgængelige for alle uden fysiske barrierer.

3. Stor utryghed ved sikkerheden (store græssere)
Jeg vil samtidig udtrykke en personlig og betydelig utryghed ved situationen med de indhegnede, store dyr, bl. a heste og på sigt bison. Det skaber stor bekymring – både når man færdes til fods, men i særdeleshed på hesteryg. Mødet mellem store, fritgående dyr i en indhegning og private heste med ryttere kan skabe farlige og uforudsigelige situationer. En privat hest kan let blive skræmt af de indhegnede dyr, hvilket udgør en alvorlig sikkerhedsrisiko for rytteren. For at vi fortsat kan bruge området trygt, skal den personlige sikkerhed tænkes ind som førsteprioritet. Hvis en fritgående hingst føler sig truet, vil den med stor sansynlighed gå til angreb.

4. Manglende adgangsveje mod nord
Der mangler adgangsveje for ryttere i den nordlige del af hegningen. Som planen foreligger nu, er der ingen rytterlåger mod nord. For at sikre, at områdets lokale ryttere fortsat kan benytte naturen uden store omveje, skal der tænkes rytterlåger ind i den nordlige del af hegnet mod Hanstholm/Ræhr/Sårup. Lågerne skal være sikre og nemme at betjene direkte fra hesteryg.

Der er rigtig mange ryttere der benytter skoven fra den nordlige grænse ved Sårup.

Konkrete ændrings- og løsningsforslag:

- **Bevar den frie adgang:** Genovervej projektets omfang, så store dele af statsskoven fortsat kan benyttes frit uden hegn og låger.
- **Drop færiste på Kystvejen:** Find alternative løsninger til hegnslinjen, der helt friholder Kystvejen for færiste, så beredskabets responstid ikke påvirkes, og den uhindrede adgang til den offentlige strand bevares.
- **Etablering af rytterlåger mod nord:** Der skal placeres sikre ridelåger i den nordlige del af hegnet, så adgangen til stinetværket mod nord bevares.

- **Adskilte zoner / "Sikkerhedskorridorer":** Vi foreslår, at der etableres indhegnede stier eller særskilte korridorer til ridning og vandring, så man kan passere uden at skulle dele areal direkte med de udsatte dyr.
- **Klar plan for beredskab og overvågning:** Der skal foreligge en klar aftale med beredskabet, og en aktiv plan for, hvordan flokke, der udviser opsøgende adfærd over for gæster og tamheste, straks håndteres.

Jeg håber, at Naturstyrelsen vil tage mine bekymringer for den frie adgang, trafiksikkerheden, beredskabet og den personlige tryghed alvorligt og indarbejde disse afgørende ændringer i den endelige plan.

Med venlig hilsen,
Annemette Margrethe Sørensen

Anton Vestergaard
Indsigelse mod naturnationalpark Hanstholm med hensyn til samlet areal under hegn m.m.

Nogle argumenter for at bevare en stor del af Tved Plantage som naturnær skovdrift i den østlige del.
I forslaget er der ikke taget hensyn til kulturhistorien. Til de mennesker, der plantede skoven, og har haft den som deres skov i flere generationer. Til de kvinder mænd og skolebørn, der deltog i plantningsarbejdet, med det formål at bekæmpe sandflugten i deres sogn.

Se det kendte gamle litografi af Tved kirke i det nøgne og fattige landskab.

Den del af skoven, som bruges af den største del af skovgæsterne bør være fri for husdyr af hensyn til skovgæsterne, husdyrene og økonomien.

Skoven bør forblive stående, og drives som et skoleeksempel. I sær nu hvor der er omfattende planer for skovrejsning på private arealer syd og øst for Tved. Her kan det ses, hvordan et fattigt forblæst område kan ændre sig til en god plantage med gode nåletræsbevoksninger, og som det nu kan ses, også frodig løvskov med naturlig foryngelse.

Sådan har skoven måske set ud, inden katastroferne med sandflugt ændrede området til næsten ubeboeligt, fattig og øde. Der findes næppe beskrivelser fra den tid.

Dog vil pollenanalyser fra tidligere og nuværende søer kunne dokumentere og vise at der var løvskov, da man i den tidlige middelalder byggede kirken i Tved med omkringliggende gårde.
Stednavnet Tved er gl. nordisk og betyder en rydning i skoven.

Det er respektløs og kulturløs, at lade hånt om disse værdier og tage hele skoven. Lad de ca. 150 ha mod øst stå tilbage, uden græsning af naturfremmede husdyr, og lad de naturlige hjortearter trives her..
Ingen ved hvilke naturlige arter, der vil gå tabt ved en sådan unaturlig overgræsning, der vil være det meste sansynlige, for at opnå hurtige målresultater.

I de ca. 50 år jeg har arbejdet med skovdrift, er parolen i statens skove skiftet mindst tre gange. Fra intensiv, hvor der blev grøftet tæt, til et flersidigt skovbrug med produktion, naturbevarelse og formidling, og nu til naturnær og sågar urørt eller nedbidt skov.

Forskere har tilkendegivet at græsning med husdyr kan have dårlig eller sågar negativ effekt og tab af arter i skovens underetage. Herunder for eksempel almindelig røn.

Disse kortsigtede skiftende driftsplaner og metoder er presset ned over de dygtige forstfolk, der hovedrystende ved, at de fleste træarters omdriftsalder er mere end 100 år, og at den naturlige flora og fauna finder en balance over tid i det naturnære skovdyrkning.

Jeg har forståelse for at de dele af skoven, der består af bjergfyr, fransk bjergfyr og en del sitkagranbevoksninger med det ringeste vækstpotentiale kan ændres til hede og klithede, uden at det egentlige formål med skovplantning som middel til bekæmpelse af sandflugt. Her er det velkendt at græsning kan være midlet.

Det er tydeligt at Naturstyrelsen i al statslig skovformidling ensidigt undlader omtale af træproduktion, og at der er sket en markant politisk kursskifte. Dette er særdeles uhensigtsmæssigt og til stor skade for samfundet.

Der er og vil forsat være behov for træ, som det mest naturlige og miljøvenlige byggemateriale. Træ, der rådner op i skovene har en betydelig negativ effekt for CO2 udviklingen.

Danmark mangler træ. For mindre end 80 år siden var krigshugst ødelæggende for skovene, og hvem kender fremtiden?

Anton Vestergaard, skov-og landskabsingeniør, tidl. østjysk skovfoged og mangeårig medlem af Skov-og Jagthistorisk Selskab

August Septimius Krogh

Helt fantastisk projekt, som vi er MANGE der glæder os meget til :)

Aura Lundhus

Hej.

Jeg skriver vedr. etablering af hegn i Nationalparken Thy. Min familie og jeg bor på Klitmøllervej med parken i baghaven. Vi vil gerne bede om en låge eller to ind til parken.

Med venlig hilsen

Aura Lundhus

Berit Munk

Vedr.: Høringssvar og indsigelse mod projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Jeg ønsker hermed at afgive min indsigelse mod den foreslåede etablering af Naturnationalpark Hanstholm i den form, der er beskrevet i den udsendte projektbeskrivelse og forvaltningsplan.

Jeg vil først understrege, at min indsigelse ikke skyldes modstand mod naturbeskyttelse eller ønsket om mere biodiversitet. Tværtimod. Jeg mener, at vi skal passe godt på den natur, vi har, og sikre gode levevilkår for både planter og dyr.

Min bekymring handler om, **hvordan dette konkrete område ønskes ændret**, og om hvorvidt det er rigtigt at foretage så omfattende indgreb i et eksisterende og meget værdifuldt naturområde.

Et område, der allerede har store naturværdier
Jeg er vokset op i Hanstholm og har derfor kendt området hele mit liv. Hele min øvrige familie bor fortsat i Hanstholm, og min familie har sommerhus i Vigsø. Jeg kommer derfor meget ofte i området og har gennem mange år fulgt udviklingen i naturen, dyrelivet og landskabet.

For mig er Hanstholm Vildtreservat og de omkringliggende områder ikke et område, hvor naturen mangler at blive skabt. Det er tværtimod et område med en helt særlig natur, som allerede rummer meget store naturværdier.

Det er et landskab, som jeg oplever som både rigt på dyreliv, naturskønt og meget værdifuldt netop på grund af dets nuværende karakter. Der er store bestande af rådyr og kronhjorte, ræve og et meget varieret øvrigt dyreliv. Klitheden, søerne, klitterne og plantagerne udgør tilsammen et landskab, som har sin egen karakter og identitet. Jeg har derfor meget svært ved at forstå, hvorfor løsningen på ønsket om mere biodiversitet nødvendigvis skal være at ændre dette område så fundamentalt.

Jeg mener, at man risikerer at forveksle naturgenopretning med at skabe en bestemt ønsket naturtilstand

Det forekommer mig, at projektet i betydeligt omfang bygger på et ønske om at skabe en bestemt form for "vild natur" frem for at tage udgangspunkt i, hvad der allerede fungerer godt i området.

Det bekymrer mig.

Natur er ikke nødvendigvis mere naturlig, fordi mennesker først ændrer landskabet, hegner et meget stort område ind, ændrer dyrenes bevægelsesmønstre, udsætter store græssende dyr og efterfølgende aktivt regulerer bestanden.

Jeg har forståelse for argumentet om, at store græssere kan have en positiv effekt på biodiversiteten. Men jeg mener ikke, at dette i sig selv dokumenterer, at netop denne model er den rigtige for Hanstholm.
Der bør efter min opfattelse stilles et helt grundlæggende spørgsmål:

Hvorfor skal et eksisterende og meget værdifuldt naturområde ændres så voldsomt, når området allerede rummer store naturværdier og et rigt dyreliv?

Et hegn på mange kilometer er ikke et neutralt indgreb
Jeg er særligt bekymret over indhegningen.

At indhegne et område af denne størrelse er efter min opfattelse et meget omfattende fysisk indgreb i landskabet. Det ændrer ikke blot forholdene for de dyr, man ønsker at sætte ud. Det ændrer også dyrenes mulighed for selv at bevæge sig gennem landskabet og ændrer den måde, mennesker kan opleve området på.

Jeg er ikke overbevist af argumentet om, at kronhjorte og rådyr nogle steder kan passere hegnet.
Et hegn er stadig et hegn. Det er menneskeskabt og etablerer en kunstig grænse gennem et landskab, hvor dyrene hidtil har kunnet bevæge sig frit.

Det gælder også selv om der etableres faunapassager eller andre løsninger.

Jeg mener derfor, at der bør foreligge en langt mere grundig vurdering af hegnets samlede konsekvenser for dyrelivet – ikke blot af, om bestemte arter fysisk kan komme gennem eller over hegnet.

Store græssende dyr rejser også spørgsmål om dyrevelfærd

Jeg er desuden bekymret over planerne om at udsætte store græssende dyr som heste og kvæg/bison i området.

Når man hegner så stort et område ind, bliver mennesket samtidig ansvarligt for dyr, som ikke længere har samme mulighed for selv at forlade området.

Det rejser efter min opfattelse en række spørgsmål, som bør være helt afklarede, før projektet gennemføres:

- Hvordan sikres dyrenes velfærd under ekstreme vejrforhold?
- Hvordan håndteres sygdomme og skader?
- Hvordan håndteres mangel på føde?
- Hvordan håndteres konflikter mellem dyrene?
- Hvordan håndteres rovdyr, herunder ulv?
- Hvor hurtigt kan syge eller skadede dyr tilses og behandles?
- Hvem har det konkrete ansvar for tilsyn og indgriben?
- Hvor meget aktiv menneskelig indgriben bliver der reelt behov for?

Hvis dyr skal leve bag et hegn, kan man efter min opfattelse ikke samtidig beskrive projektet som om, naturen herefter blot overlades til sig selv.

Det er vigtigt, at offentligheden får et realistisk billede af, hvor meget løbende menneskelig forvaltning der faktisk vil være nødvendig.

Offentlighedens adgang og sikkerhed
Jeg er også bekymret for, hvordan offentlighedens adgang til området kommer til at fungere.

Hvis der etableres et stort område med store græssende dyr, herunder potentielt meget store dyr som kvæg og bison, bør det være helt klart, hvordan mennesker kan færdes sikkert.

Hvordan skal eksempelvis børn, ældre, løbere, cyklister, ryttere, hundeluftere og almindelige besøgende forholde sig, hvis store dyr opholder sig på eller tæt ved en sti?

Jeg mener, at dette bør beskrives langt mere konkret, inden projektet godkendes.

Det er ikke tilstrækkeligt at sige, at der fortsat vil være adgang til området. Det afgørende er, **hvilken adgang der reelt vil være, og på hvilke betingelser**.

Hvad er det egentlig, vi forsøger at genskabe?
Jeg mener også, at der bør være en meget tydelig faglig dokumentation for, hvilken historisk naturtilstand man ønsker at bevæge området imod.

Det er ikke nok at konstatere, at bestemte store dyr har levet i Danmark efter sidste istid.
Spørgsmålet må være, om det er dokumenteret, at netop den kombination af naturtyper, store græssere, bestandstætheder og naturlige processer, som projektet lægger op til, historisk har eksisteret i **det konkrete Hanstholm-område**, og om en sådan historisk situation overhovedet er et meningsfuldt mål for naturforvaltningen i dag.

Jeg mener ikke, at man kan bruge en generel historisk forekomst af en art som dokumentation for, at arten derfor bør genintroduceres i netop dette område.

Risikoen for at ødelægge noget, der allerede fungerer
Det, der bekymrer mig mest, er derfor ikke, at naturen skal udvikle sig.

Det er, at man risikerer at ødelægge nogle af de naturværdier og den landskabskarakter, som allerede findes.

Jeg mener, at der er en væsentlig forskel på at beskytte og understøtte naturens egne processer og på først at foretage omfattende menneskeskabte ændringer for derefter at håbe på, at resultatet bliver mere naturligt. Hanstholm Vildtreservat og de omkringliggende områder er allerede kendt for deres meget store naturværdier.

Naturstyrelsen fremhæver selv blandt andet områdets store klithedearealer, mange næringsfattige søer og betydelige bestande af fugle og krondyr.
Efter min mening bør udgangspunktet derfor være:

Hvad risikerer vi at miste ved at gennemføre projektet – ikke kun hvad håber vi at opnå?

Jeg anmoder derfor om, at projektet genovervejes

Jeg vil på den baggrund kraftigt opfordre Naturstyrelsen til ikke at gennemføre projektet i den nuværende form. Jeg mener, at der som minimum bør foretages en grundig og uvildig vurdering af:

1. konsekvenserne af den omfattende indhegning for dyrenes naturlige bevægelse og områdets landskab,
2. konsekvenserne for de eksisterende bestande af rådyr, kronhjorte og øvrigt dyreliv,
3. den dokumenterede historiske og økologiske begrundelse for de planlagte store græssere i netop Hanstholm,
4. de konkrete dyrevelfærdsmæssige konsekvenser af at holde store dyr inden for et meget stort hegn,
5. behovet for og omfanget af den fremtidige menneskelige regulering,
6. sikkerheden for offentligheden,
7. konsekvenserne for den rekreative anvendelse af området,
8. og ikke mindst risikoen for, at de eksisterende naturværdier og den landskabskarakter, som gør Hanstholm-området så enestående, forringes.

Jeg vil desuden opfordre til, at man seriøst overvejer, om målet om mere biodiversitet kan nås gennem **målrettet og fortsat naturpleje af det eksisterende område**, frem for at gennemføre et så omfattende projekt med hegn, store græssere og ændret adgang.

For mig handler denne sag derfor ikke om at være imod natur.

Den handler om at være **for den natur, der allerede findes i Hanstholm**.

Jeg ønsker ikke, at et område, jeg har kendt og holdt af hele mit liv, skal ændres så grundlæggende, fordi man ønsker at skabe en bestemt model for "vild natur", når området allerede i dag er et enestående naturområde med et rigt dyreliv og en helt særlig landskabskarakter.

Jeg håber derfor, at Naturstyrelsen vil tage denne indsigelse alvorligt og genoverveje, om den foreslåede model er den rigtige løsning for Hanstholm.

Med venlig hilsen
Berit Munk

Berit Skaalum Poulsen

Jeg er imod indhegning af Nationalparken i Hanstholm

Berit Skaalum Poulsen

Bo Manley
Ved etablering af hegn, vil jeg gerne anbefale alternativ hegnløsning C.
Da den nemme adgang til stranden , betyder meget for mange lokale og turister .
Ikke mindst de mange tilflyttere , der har bosat sig i området for at surfe ,men også fisker ,hundelufter, folk der går tur på stranden osv.
Det virker som en lille areal gevinst målt op mod hvor mange der vil blive besværet af den foreslåede placering .
Jeg er ret sikker på at opbakningen lokalt vil være større med Alternativ hegnløsning C.
Vh.Bo Manley

Bodil Deen Petersen
Høringssvar til udkast til forvaltningsplan og projektbeskrivelse for Naturnationalpark Hanstholm

Vi finder det yderst problematisk, at projektet indebærer indhegning og udsætning af heste og kvæg - og på sigt måske europæisk bison - på stort set hele NNPH's areal på 4.833 ha. I projektet beskrives, at dette "vil bidrage til spændende naturoplevelser, ro og fordybelsesmuligheder for friluftslivet generelt. Dette vil samtidig understøtte naturturismen i området". Uanset hvor malende det beskrives, vil indhegningen virke stærkt begrænsende for både lokale og turisters brug af området – det gælder gående med og uden børn og hunde, ridende, cyklende, løbende, svampesamlere mv. Det vil være i direkte modstrid med de principper om at fremme turismen i området, som Folketinget har besluttet for Naturnationalparken.

Vi vil derfor foreslå, at hegnet flyttes mod vest til Kræn Rasmussens Vej, så den østligste del af Tved Plantage friholdes for udsatte dyr. Det kan samtidig friholde Isbjerget og vejen hertil. Det er denne del af Naturnationalparken, der er absolut mest benyttet både af lokale og turister, ligesom det er her, der er den højeste befolkningstæthed i det tilgrænsende område, hvorfra rigtig mange bruger plantagen. Det vil være fantastisk, hvis det kan lade sig gøre, da det vil betyde en stor forskel for rigtig mange mennesker, både lokale og turister.

Bodil Deen Petersen og Povl Sørensen,
Dorthe Pedersen,
Helle og Torben Hove Andersen,
Linda Overgaard og Hans Damsgaard,
Allan og Henriette Josefsen,

Carsten Krog Pedersen
ANG Naturnationalpark Hanstholm

Først og fremmest vil jeg gerne rose jer (Naturstyrelsen) for flere forløb, med borgerinddragelse undervejs i processen. Borgerindragelsen er bla. sket gennem foreninger og gennem ture i naturen.

Jeg er overordnet meget positiv over det materiale der er blevet udarbejdet i forbindelse med Naturnationalpark Hanstholm. Det er for mig at se meget hensigtsmæssigt, fremadskuende og udtryk for et moderne natursyn. Det kan kun gå for langsom med at komme igang med det projekt.

Noter i forbindelse med Projektbeskrivelsen

Efterfølgende kommenterer jeg på nogle af de ting som jeg er stødt på i læsningen.

Der tages hensyn tl bevægelseshæmmede, hvilket jeg i princippet bakker op om. Men som med al anden menneskelig aktivitet i området, så skal fokus være på naturen og ikke på, at handicappede skal kunne komme overalt.

Jeg er klar over det er kontroversielt. Men jeg mener at der skal tilstræbes minimal støtte fodring. Det både for at opnå optimal græsning, med større diversitet til følge, samt at der vil være en større chance for at dyr dør i naturen (hvilket de jo gør og det er helt naturligt!) Døde dyr vil naturmæssigt betyde en klar gevinst med en større biodiversitet til følge.

Det må tilstræbes at Bison kommer ud i parken hurtigst muligt, både for at understøtte naturlige dynamikker i naturen, men også for at tilstræbe størst mulig naturoplevelse. Da denne vinkel for mig at se er vigtig i formidlings øjemed. Det vil støtte muligheden for "fortællingen" på sigt. Fortællingen gør også at jeg mener det er vigtigt at hegnet føres ud i havet, så man skal over færiste for at komme igennem området. Dette er vigtigt for at lokale og turister får et billede af, at nu sker der noget vigtigt, vi skal være opmærksomme på.

Jeg syntes det er vigtigt, som det også er beskrevet, at der fokuseres på stille turisme. Det er os mennesker der må komme på besøg i naturen, men på naturens præmisser. Det betyder også at parken må tilstræbes friholdet for hunde og cyklister.

Jeg noterer mig, at IUCN kriterierne er nævnt, hvilket glæder mig!

Jeg noterer mig også at Tabel 26 viser et aktivitets niveau på 70+. Det vil sige mere end en aktivitet pr uge og fraregnes 1/4 til 15/7, når man op på over 1,8 aktivitet pr. Uge. Det virker på mig som et meget højt tal. Derfor tænker jeg at aktiviteter må tilstræbes nedsat, så der forstyrres mindst muligt, dog stadig med mulighed for stille turisme og gåture.

I forhold til dyrevalg, så er det væsentligt, at dyrene er vilde dyr. Der må ikk laves en mudderpøl af regler med både vilde og tamme dyr. Det er der ingen almindelige mennesker der kan forstå eller se ideen med. Derfor vil jeg være modstander af øremærket kvæg. Det kræver nye regler, men det må der arbejdes intensivt på.

Mht. regulering af dyr er det ligeledes et emne der kan give problemer. Hvilke dyr må eksempelvis reguleres og hvilke må ikke og hvornår? Det er meget svære spørgsmål. Derfor er det nærliggende at mene at naturen må regulere sig selv. Jeg er klar over det også giver problemer, men som tidligere nævnt, så må det være en dyre ret at få lov at dø i sit hjem; naturen!

Jeg ser frem til flere ådsler i naturen og der er en række af sjældne dyr og vækster, som gør det samme.

Naturnationalparken giver mulighed for at lære danskerne mere om naturen.
For 10 år siden var vi det land i Europa de vidste mindst om biodiversitet. Vi har rykket os, men det kan stadig tydeligt mærkes, at vi ikke kender meget til naturens sammenhænge. Vi har stadig en stor hang, til at ville regulere problematisk natur og dyrearter. Da naturen er et kosmos, kan regulering af visse dyr være et problem for helheden. Den sammenhæng samt vi menneskers placering i forhold til naturen, kan naturnationalparkerne være en vigtig lærngskilde for. Så jeg håber også at de bliver et sted som på sigt giver danskerne mindre frit for naturen og større viden om den.

Jeg ser frem til indvielsen.

De bedste hilsner

Carsten Krog Pedersen
Galleri Billedsprog

Christoffer Rask Holler

Hej,

Jeg har kigget på planen for Naturnationalpark Hanstholm, og forstår ikke, hvorfor der er planer om at opsætte hegn på vestsiden af kystvejen. Det virker ikke gennemtænkt, og vil påvirke både folk der benytter og/eller vil tilgå stranden der findes mellem Klitmøller og Hanstholm.

Det ville både have konsekvenser for turismen, de lokale som benytter sig af stranden og surferne i området (stranden mellem Klitmøller og Hanstholm huser flere populære surfsteder).
Alt i alt er det altså et velbefærdet stykke strand, som der er planer om at lukke til adgang for.

I et lille lokalsamfund gælder det om at bevare de ting, som gør at området bliver attraktivt, og det gør man altså ikke ved at lukke for færden på en af de steder, som gør det så specielt.

Derudover er der i området allerede en del problemer med rådyr og hjorte, som gør trafikken spændende - mildest talt.

Kan det passe, at billister nu også skal møde okser på vejene?

Jeg håber virkelig, at I vil genbesøge de her planer. Hvis I vil se hvad I planlægger at ødelægge, så kom ned og besøg stranden i egen person, når vinden er rigtig og surferne fylder op i vandet - samtidig med at mange går deres tur på stranden.

Med venlig hilsen

Christoffer Rask Holler

Doris Mulvad & Bo Fink

Høringssvar vedr. udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm

Af Doris Mulvad og Bo Fink

1. Forslag om frahegning af et antal veje og stier i naturnationalparken

Vi foreslår frahegning af et antal veje og stier i naturnationalpark Hanstholm, og at der etableres sluser, hvor dyrene kan passere vejene/stierne i stil med, hvad der kendes ved fyret i Hanstholm. Dermed bliver hensynene til fri bevægelighed for både dyr og mennesker tilgodeset.

Til en begyndelse foreslår vi Kræn Rasmussens vej og Fayes Alle frahegnes i hele deres længde. Når der indhøstes flere erfaringer bør det overvejes at frahegne flere veje og stier af hensyn til offentlighedens muligheder for store naturoplevelser.

Vi begrunder forslaget med lovens Artikel 61 a stk 4 i loven, der *lyder "* Offentlighedens adgang til og fra naturnationalparken må dog ikke forhindres eller vanskeliggøres unødigt".

Hvis der udsættes store planteædere i naturnationalpark Hanstholm bør kravet om adgang efter vores opfattelse respekteres i forhold til **alle** borgere, og ikke kun de friske, rørige og de ubekymrede.

Der skal også være adgang for mere forsigtige borgere, der ud fra ulykkesstatikken ikke ønsker at blive konfronteret med 500-700 kilo tunge dyr i reproducerende flokke indenfor et hegn. Det er en berettiget bekymring. Der er også borgere med ansvar for andre, som ikke vil kunne røgte deres ansvar forsvarligt, hvis de tager ledsagere med på tur i naturnationalparken (eks. skoleklasser, småbørnsgrupper, bevægelseshæmmede) og derfor undlader, at tage derud. Ulykker og hændelser med dyr sker, og mindreårige børn kan ikke umiddelbart forventes at agere hensigtsmæssigt.

Det er utilstrækkeligt med blot en formel ret til fri adgang. Den skal også være reel, så alle alle borgere kan være forvissede om, at der også er adgang til den enestående natur i naturnationalparken for dem.

2. Forslag om hegnsføring øst for Kystvejen.

Af projektbeskrivelsen fremgår, at Naturstyrelsen ønsker at etablere hegn vest for Kystvejen.
Vi foreslår det etableres øst for Kystvejen og cykelstien, hvis der i det hele taget skal sættes hegn op.

Vi vender os på det kraftigste mod, at der etableres hegn vest for kystvejen.

Kystvejen er eneste direkte vej mellem Klitmøller og Hanstholm.

Vi henviser i den forbindelse til lovens bemærkninger om færdsel, "Efter Transportministeriets vurdering vil det derfor ikke være færdselssikkerhedsmæssigt forsvarligt at ophæve færdselslovens hegnspligt på vejstrækninger med megen trafik, og hvor der køres med høj hastighed."

Vi henviser også til Klitfredningsbestemmelserne. Vi gør gældende, at det strider mod fredningens formål hvis store planteædere skal skabe forstyrrelser i klitterne med mere sandfygning som resultat. Der er i forvejen en levende klitdynamik og sandfygning både i klitterne og på vejen.

Endelig peger vi på, at såfremt hegnet etableres vest for hegnet vil alle trafikanter mellem Klitmøller og Hanstholm, gående, cyklende og i bil være nødsaget til at skulle krydse naturnationalparken inden for hegnet, hvor de risikerer at blive konfronteret direkte med de store dyr.

For de ubekymrede kan det være lige meget. Men rigtigt mange borgere vil godt frabede sig at møde f.eks. en Taurus tyr uden et hegn imellem. Dette er en berettiget bekymring, der med belæg i ulykkesstatistikkerne ikke kan fejes af bordet.

Vi undrer os også over, at vi som borgere i Klitmøller ikke har været indkaldt til borgermøde specifikt om hegnsføringen ved Kystvejen, som betyder så meget for vores lokalsamfund. Ved ikke at inddrage os, der bor i området, er det vores opfattelse, at naturstyrelsen har undladt at tage dette vigtige hensyn, som ellers fremgår af lovens bemærkninger "Placeringen af naturnationalparkerne bør således ske under hensyn til de øvrige interesser i området, herunder kommunernes planlægning, infrastruktur samt ønsker til udvikling af landsbyer og turismen ….".

3. Forslag om at etablere naturnationalpark Hanstholm uden ydre hegn.

(naturnationalpark, hvori der ikke udsættes store planteædere)

Loven nævner 3 muligheder: hel indhegning, delvis indhegning eller ingen indhegning.

Ved at læse projektbeskrivelsen kan man godt få det indtryk at udsætning af store græssere er et mål i sig selv. Men det er ingenlunde tilfældet. Iflg. bemærkningerne til loven ved fremsættelsen er udsætning af store planteædere i indhegninger udset til at være et virkemiddel, ikke et mål

Belæg:

Fra lovens bemærkninger. "Miljøministeren kan ..... tillade, at en naturnationalpark eller et område heri helt eller delvis indhegnes med henblik på helårsgræsning."

Ordet "kan" betyder, at helårsgræsning ikke er obligatorisk, og derfor er indhegninger heller ikke obligatoriske.

Dette understreges helt tydeligt længere nede i lovbemærkningerne, som har retsvirkning.

"Der bør dog også åbnes mulighed for etablering af naturnationalparker, hvori der ikke udsættes store planteædere."

Lovgiverne ser altså gerne, at naturnationalparkerne udvikles ad flere forskellige spor.

Da gode grunde taler herfor, mener vi, at sidstnævnte mulighed bør udnyttes i naturnationalpark Hanstholm.

Vi finder belæg i rapporten, Helårsgræsning - vurdering af bæreevne, af R. M. Buttenschøn, kbh. universitet, som naturstyrelsen selv har bestilt. Af den fremgår det, at der overordnet set er manglende forskningsbaseret viden, og at der ikke kan drages generelle konklusioner om helårsgræsnings bæredygtighed i naturnationalparkerne.

Der er dog gennemført lokale undersøgelser, der giver et mere præcist billede i mindre områder.

Lokale undersøgelser i Hanstholm vildtreservat viser at på sure og næringsfattige klitheder, kan næringsindholdet være utilstrækkeligt for kvæg på helårsgræsning. Det må betyde, at såfremt der introduceres helårsgræsning i Hanstholm Vildtreservat, bliver det nødvendigt med tilskudsfodring. Men i henhold til lovgrundlaget er tilskudsfodring ikke tilladt. Dermed falder grundlaget for helårsgræsning bort.

Flere steder i naturnationalparkloven bruges vendingen "i udgangspunktet". Men ikke i forbindelse med tilskudsfodring. Dvs. der er et kategorisk påbud om, at tilskudsfodring ikke må finde sted.

Det er vores vurdering, at naturnationalparkens formål kan opnås med andre midler end helårsgræsning takket være de mange plejetiltag i det fredede Natura 2000 område.

Dorthea Chemnitz

Høringssvar Naturnationalpark Hanstholm - det faglige oplæg til projektbeskrivelse og forvaltningsplan

Som høringssvar indstilles følgende:
Jeg indstiller: at der snarest offentliggøres et budget – såvel over anlægsudgifter som over forventede driftsudgifter for Naturnationalpark Hanstholm, herunder bemanding - således at det er tydeligt for danskerne, herunder lokalbefolkningen, hvor mange ressourcer, der anvendes til Naturnationalpark Hanstholm og til hvad.

Begrundelse

Når ressourcer i et velfærdssamfund fordeles er det et spørgsmål om prioritering, da ressourcerne altid synes at være begrænsede.

Derfor er det vigtigt at offentliggøre et tydeligt og gennemskueligt budget og sammen med det en evalueringsplan, der betyder at befolkningen løbende kan følge med i, at de ressourcer, vi som samfund bruger, er godt givet ud. Det vi som samfund sætter i gang, skal og bør virke efter hensigten, og hvis ikke stopper tiltaget, idet en evaluering tilsiger, at målet ikke nås ad den vej.
Budget og løbende evaluering hænger sammen i et demokratisk samfund og er vigtige oplysninger uanset, om man er enig i projekt Naturnationalpark Hanstholm eller ej.

Når jeg nævner, at vi som lokalbefolkning kan have en særlig interesse heri, skyldes det, at vi også må betale en pris ud over den økonomiske – en helt personlig pris med en ny og anderledes tilgang til den natur, der tidligere har været fuldt tilgængelig – *uden* hegn og *med* masse af forskellige muligheder i det område, der nu defineres som Naturnationalpark Hanstholm. Af projektbeskrivelsen fremgår det tydeligt, at der fremover forventes en helt anden tilgang til naturen.

Tidligere har vi fastboende været aktive brugere – faciliteret og guidet rundt i det store naturområde – Statens vildtreservat og de hertil tilgrænsende skove. Vi har vandret, løbet, cyklet, redet, lyttet til og set på fugle, hjorte og andet vildt, plukket svampe og samlet gran, mos og kogler og meget, meget mere – alt sammen mens vi tilbagelagte kilometer efter kilometer guidet rundt på veje, stier, hugninger, mens vi forbedrede vores fysiske og mentale tilstand og eventuelt opregnede, de mange forskellige blomster eller sommerfugle vi kunne spotte den næste kilometer. Sundhedsministeriet må have klappet i deres hænder over vores aktive, sundhedsfremmende livsstil!

Nu har Naturstyrelsen tildelt os fastboende en ny rolle i naturen (side 49-50): Ved tre hovedindgange til Naturnationalparken vil vi fra en position *uden for hegnet* i samlet flok have mulighed at få *udsigt og overblik* over vildmarken… Hvis vi vover os ind i vildmarken, så er det ifølge projektbeskrivelsen for *nærhed og forvildning*.

For at understøtte dette nye formål oplyser projektbeskrivelsen, at eksisterende markeringer af rute-og stiforløb udfases, og at der *ikke* etableres nye afmærkede rute- og stiforløb der. Sådan! Det nye princip er ud med facilitering af en aktiv livsstil, ind med forvildning! Derfor er det helt tydeligt, at det ikke er meningen, at vi fortsat skal vandre, løbe, cykle og ride *inden for hegnet* ej heller tilbagelægge kilometer efter kilometer på veje og stier *inden for hegnet*, mens vi forbedrer vores mentale og fysiske tilstand – det må vi finde nye steder til. Og det er en meget stor omkostning, som vi fastboende skal betale. Og ikke kun os fastboende – det gælder jo også alle de andre brugere af Nationalpark Thy, sommerhusgæster, weekend besøgende, sports- og fritidsentusiaster samt de mange turister fra udlandet, der kommer her stort set hele året igennem. Ja, bare tænk på den positive udvikling, der er iværksat for området. Det vil vi gerne bevare fremover.

Dorthea Chemnitz

Dorthea Chemnitz & Lars- Erik Nielsen
Høringssvar Naturnationalpark Hanstholm
- det faglige oplæg til projektbeskrivelse og forvaltningsplan

Som høringssvar fra undertegnede indstilles følgende fem punkter til godkendelse, side 1-5.

1: Projektet stilles på pause
indtil evalueringen af dyrevelfærden er offentliggjort

Vi indstiller først og fremmest, at ministeren sætter Naturnationalpark Hanstholm på pause, indtil den planlagte evaluering af dyrevelfærden er offentliggjort (første halvår 2027) og kan indarbejdes i projektbeskrivelse og forvaltningsplan.
Alternativt

Vi indstiller i det mindste, at den skærpede kontrol, som er gældende i de første naturnationalparker under evalueringsperioden, i det mindste indskrives som gældende for Naturnationalpark Hanstholm såvel i projektbeskrivelse og forvaltningsplan, hvilket omfatter konkret beskrivelse af:

Tilsynsfrekvens.
Obligatorisk brug af overvågningsudstyr. Det tilknyttede personales uddannelse.
Overvågning af fødegrundlag og foderpligt. Ekstern kontrol af dyrlæge og myndigheder.

Begrundelse
Dette udkast beskriver en forvaltningsplan med dyrevelfærd *på dispensation*, og indeholder derfor ikke den læring på dyrevelfærdsområdet, som den af regeringen foreskrevne evaluering skal tilvejebringe. Derfor giver hverken projektbeskrivelse eller forvaltningsplan et retvisende billede til offentligheden af rammevilkårene for Naturnationalpark Hanstholm.

Det fremgår tydeligt af de følgende to sidehenvisninger, at det faglige oplæg ligger i splid med sig selv. På den ene side står der, at dispensationsmuligheden i dyrevelfærdsloven skal evalueres (s. 64) – på den anden side er hele projektbeskrivelsen baseret på, at der søges dispensation (s. 65).

Side 64 står der: For at sikre at dyrevelfærden i naturnationalparkerne er i orden, har regeringen besluttet, at dispensationsmuligheden i dyrevelfærdsloven skal evalueres efter, at de første naturnationalparker med en dispensation er åbnet.

Side 65 står der: Velfærdsvurderingssystem, retningslinjer og den konkrete plan for dyrevelfærden i naturnationalparken, herunder beredskabsplanen, vil indgå i ansøgningen til Fødevarestyrelsen om dispensation fra relevante bestemmelser i Dyrevelfærdsloven.

Når dispensation så er givet, læser vi det sådan, at Naturstyrelsen øjensynligt forventer at fortsætte med netop den forvaltning, der ellers har givet anledning til kravet/løftet om evalueringen af dyrevelfærden**.**

Sådan står det beskrevet allerede på side 8 i Indledningen: Bestanden tilpasses det naturlige fødegrundlag, og der anvendes som udgangspunkt ikke støttefodring (tidligere kaldet tilskudsfodring)

Og det uddybes side 64 – 65. Under afsnittet principper for forvaltning af dyr udsat i naturnationalparken står der bl.a.:

- Dyrene skal leve med begrænset menneskelig indgriben…
- Hvis enkelte dyr udviser opsøgende (…) adfærd, fjernes eller aflives disse…
- … det er vigtigt at bestanden af de enkelte arter reguleres så tæt som muligt efter naturlige mekanismer…
- I naturnationalparken forvaltes dyrene så lidt som muligt. Som udgangspunkt støttefodres ikke. Støttefodring begrænses til de situationer, hvor det ikke er muligt at afhjælpe fødemangel ved f.eks. bestandsreduktion eller ved at flytte dyrene…
- Naturstyrelsen ønsker at håndtere dyrene så lidt som muligt for ikke at vænne dyrene til kontakt med mennesker. Som udgangspunkt foretages derfor ikke behandling af dyrene (f.eks. ivermectin-præparater mod indvoldsorm), hvor dyrene i stedet fjernes eller aflives, hvis der konstateres problemer i forhold til de enkelte individers sundhed og trivsel.

Baggrunden for dette er at visse præparater vil kunne påvirke den insekt-biodiversitet, som ønskes opretholdt og gerne forøget.

- De store planteædende pattedyr forvaltes så ekstensivt som muligt inden for rammerne af den eksisterende lovgivning på veterinærområdet …

Om tilsyn står der kort sagt, at det er på bestand niveau og er løbende – altså på baggrund af en givet dispensation og det præciseres, at tilsynet derfor først vil blive beskrevet, når beredskabsplan udarbejdes (s.64).

Hvis regeringen/naturstyrelse skal lykkes med at udrulle planen for naturnationalparkerne med danskernes positive tilsagn og forståelse, må man samles om rammevilkår, hvor selvforvaltende natur og god dyrevelfærd går hånd i hånd, og ikke som her beskrevet igen risikere at udsætte dyr i statslige indhegninger, hvor de overlades til sig selv med risiko for vanrøgt og mishandling.

2: Naturlig flokstruktur og reproduktion er mangelfuldt beskrevet på afgørende punkter

Vi indstiller, at der som minimum udarbejdes

- en beskrivelse af, hvordan man vil løbende vil håndtere sammenføring af i alt 200 heste i familiegrupper, herunder antallet af hingste i flokkene/området og ligeså beskrivelse af samme for det uoplyste antal af kvæg samt
- en problematisering af brunstperioder hos heste og kvæg samt håndtering af brunstige tyre og hingste, herunder når der er føl og/eller kalve ved siden. Både set fra dyrenes perspektiv og for brugere af naturnationalparken.

Begrundelse

I første omgang kan det jo lyde fint med familiegrupper og reproduktion i parken, men vi tror de fleste danskere stadig har videoen på nethinden af den uheldige ko, der blev forfulgt af brunstige tyre-stude i Mols bjerge. Hvordan vil man forebygge en sådan adfærd? Blandt kvæg såvel som blandt hesteflokkene? – i sidstnævnte tilfælde kan føl ved hoppens side også være udsat.

Der står i det hele taget meget lidt om at udsætte store flokke dyr i familiegrupper med reproduktion i projektbeskrivelsen**.** Så lidt står der om *heste, side 66:* Der etableres en bestand af reproducerende heste, som får mulighed for at leve i familiegrupper mv. Der vil være heste både i det store hegn og i det mindre hegn på ca. 300 ha med reproducerende kvæg ved Nors sø. Den samlede bestand i hele naturnationalparken vurderes på sigt at blive på ca. 250 heste. Fra starten udsættes forventeligt 50 - 100 heste der lever i for skellige sociale grupper. I løbet af en årrække vil hovedparten af hestene således være født og opvokset i naturnationalparken, og får derved de bedste forudsætninger for at tilpasse sig livet i områdets natur. Der vil i forvaltningen af hestebestanden blive holdt øje med forhold knyttet til risiko for indavl og andre dyreetiske aspekter.

Og der står lige så lidt om *kvæg* - ikke engang et antal er vi stødt på*, side 66:* Det langsigtede mål er at etablere en reproducerende bestand af kvæg i hele naturnationalparken, så løsningen med de to adskilte kvægbestande ophører. En forøgelse af kvægbestanden sker inden for de rammer der sættes af den tilgængelige fødemængde i områderne. Som det er tilfældet for hestene, vil der løbende kunne fjernes og tilføres nye individer, eksempelvis for at sikre en passende genetisk variation.

Det er en meget overfladisk beskrivelse i forhold til at igangsætte så omfangsrigt et eksperiment med succes og uden risici for mistrivsel og skader på dyr, som staten/naturstyrelsen har ansvar for.

3: Jo, der skal være indhegning mod vest!

Vi indstiller, at der allerede i første omgang opsættes hegn øst for cykelsti og kystvej, figur 3.2, hegnsløsning C.

Begrundelse
Ingen indhegning mod vest foreslås som det ideelle! Hvordan kan så vidtgående et forslag overhovedet være omtalt i udkastet som andet end *en yderliggående mulighed*? Ingen hegn mod vest vil bortprioritere selve den hovedfærdselsåre, der binder kystbyerne sammen: Stenbjerg-Vorupør- Klitmøller-Hanstholm og dermed gøre en hovedfærdselsåre på knap 10 km til en form for "kør forsigtigt-dyrepassage-vej" med færiste ved ind- og udkørsel igennem en naturnationalpark med et betydeligt antal indhegnede dyr. Det forestiller Naturstyrelsen sig at gøre, hen over hovedet på fastboende borgere, turister og motionister af enhver art samt hen over hovedet på handel, håndværkere og kollektiv trafik.

Og forslaget omfatter en hovedfærdselsåren, der ligger i et område, der er i udvikling – ikke i et udkantsområde.

Vejændringen synes godt kamufleret og gemt væk i denne projektbeskrivelse om Naturnationalpark Hanstholm, og det ser slet ikke ud til, at borgerne, altså de daglige brugere, påtænkes inddraget i dette vidtrækkende forslag om naturnationalpark til havet! Det er problematisk, at kun Beredskabsmyndighederne bliver betragtet som eneste interessent, der involveres, ud over de ansvarlige trafiksikkerhedsmæssige myndigheder, side 45-46.

… For nu ikke at nævne de heste, der uden et hegn mod vest, vil forsøge sig med en svømmetur netop der i Vesterhavet, og sandsynligvis drukne. Heste kan ikke læse skiltet – "Badning forbudt!
Farlig strøm!"

4: Projektets negative effekt på CO2 optaget

Vi indstiller
- at naturnationalparken naturligvis ikke må bidrage med negativ effekt i forhold til CO 2 optaget
- at nåletræer på nuværende tidspunkt ikke erstattes af eg, så man risikerer at sprede "larven" yderligere og til denne del af Danmark (s. 57).

Begrundelse
Det giver ingen mening, hvis så stort et areal, der henlægges til naturnationalpark ikke bliver forvaltet, således at det bidrager positivt ift. CO2 optaget, side 61-62. I første omgang kan man straks stoppe den voldsomme fældning og udrensning af alle former for levende nåletræer.

5: Om manglende systematisk evaluering af udviklingsprojektet:

Vi indstiller, at der inden igangsætning foreligger en konkret evalueringsplan med
- formulerede delmål
- opstillede målepinde for væsentlige tiltag
- fastsatte præcise evaluerings tidspunkter for de forskellige tiltag

sådan at man fra start og løbende fremover kan konstatere om tiltagene fører henimod at opfylde (formålet) delmål, der er sat.

Begrundelse
I ethvert udviklingsprojekt bør der formuleres *formål/delmål*, samt *målepinde for tiltagene* som man ønsker at evaluere samt et *evalueringstidspunkt*. Sådan kan udviklingsprojekter løbende justeres hen ad vejen, hvis en påtænkt evaluering viser, at det er nødvendigt at justere de tiltag, der er gjort for at nå målet.

Sådan en systematisk konkret evalueringsplan mangler, inden igangsætning af Naturnationalpark Hanstholm.

Hvem er vi:
For 5 år siden flyttede underskriverne permanent til Nordjylland, nærmere betegnet til Thy – Klitmøller med surf og vandsport og med kæmpe skovarealer – her ligger Danmarks første nationalpark.

Vi var blevet begejstrede for naturen her i det nordjyske. Siden 2014 blev alle ferie holdt her med vandring i skovene og vandsport på havet og Vandet sø. Vi har altid haft hunde meget aktive hyrdehunde og deraf tilbragt mange timer og kilometer på ture i skovene – et enkelt år blev det til 4000 km.

Derudover har vi haft islandsheste i mere end 30 år på Sjælland. Ofte opstaldet i løsdrift med 12 heste, hvor vi ejere skiftedes til pasning en uge ad gangen eksempelvis på Dyrehavegård med ridning blandt i hjortene i Dyrehaven og Jægersborg Hegn. Vi kender derfor til at færdes i en indhegnet dyrehave, hvor de indhegnede hjorte blev tilset og fodret og brunstperioder og -former er kendte.
Lars er kendt i forvejen her i den lokale afdeling af Naturstyrelsen, da vi i den forgange vinter har holdt øje med hestene ved Vorupør – derudover er han professionel fotograf og har gennemfotograferet skovene.

Dorthea Chemnitz Lars-Erik Nielsen

Elsebeth Bojesen

Jeg ønsker hermed at gøre indsigelse mod den foreslåede opsætning af hegn.
Jeg ønsker ikke, der opsættes hegn.
Jeg opfordre til, at forslaget ændres, så der ikke etableres hegn.
Mvh
Elsebeth Bojesen

Emil Glæsel

Jeg vil gerne stemme imod, at der opføres hegn langs havet ved Hanstholm, da det hindrer fri færdsel langs kysten.

Emil Glæsel

Finn Jeppesen

Jeg indgiver hermed indsigelse mod Nationalpark Hanstholm projektet. Vi ejer jord tæt på projektet. Vi synes det er meget forkert at indhegne områder i nationalparken. Vi har masser af vildt i Nationalparken, og de klarer sig glimrende. Der er ingen grund til indhegning. Lad nu naturen råde for en gangs skyld.

--
med venlig hilsen
Finn Jeppesen

Flemming Hendriksen

Kære rette vedkommende.

Jeg ønsker at benytte min ret til at komme med min indsigelse imod det seneste projekt vedrørende NNP HANSTHOLM.

I skal ikke hindre adgangen til hele området med hegn.

Og i skal ikke skæmme det naturlige område med hegn så langt øjet rækker.

Nu stopper i godt nok.
En befalet succes - men i gør det jo kun for ussel mammon - eller fordi i på ingen måde er lokale!

Med venlig hilsen
Flemming Hendriksen

Hanne Holmegaard
Høringssvar!

NEJ TAK til designet natur.
NEJ TAK til veteranisering & fældning af selv fine gamle træer.
NEJ TAK til låger, hegn, færiste osv -som besværliggøre vores frie adgang til naturen, eller helt fratager os adgang. OG holder naturens egne dyr ude - hæsligt.
NEJ TAK til store dyr bag hegnet, som ikke fodres når deres naturlige fødegrundlag ikke vokser. Som ikke passes. At tilse er ikke godt nok. Det ses jo tydeligt andre steder at dyrene får lov at gå i en sølle tilstand.
NEJ TAK til sær lov for disse dyr - det burde være helt omvendt, de bør ikke udtages fra dyreværnsloven men derimod have særlige goder, de har et barskt liv.
NEJ TAK TIL DETTE INDHEGNINGS FORSØG!!!!

Mvh
Hanne

Henning Eithz

Jeg er imod indhegning af Hanstholm vildtreservat, der med dette tiltag vil miste noget af sin unikke karakter og reducere naturoplevelsen.
De store uberørte vidder rummer allerede rigt natur og dyreliv, og oplevelsen af området som uberørt natur vil blive frataget, hvis det bliver en indhegning med kreaturer, heste mv.

Som bosat i Klitmøller passere jeg igennem arealet mange gange ugentligt og bruger det i stort omfang rekreativt og som naturoplevelse.

Syd for Klitmøller er der allerede hegnet et stort areal af klitheden med heste. Hvilket har ændret oplevelsen af at færdes i området syd for byen betragteligt. Det giver en fornemmelse af hvad tiltaget i Hanstholm vildtreservat vil betyde.

Jeg synes vi skal værne om de begrænsede store sammenhængende naturområder vi har i Danmark. Jeg foretrækker at naturen får lov at passe sig selv, som det er tilfældet i dag, uden menneskelige intervention i form af hegning og udsatte kreaturer.

Hilsen Henning

Ivan Poulsen
God aften.

Hermed en mail fra mig til jer med min STØRSTE PROTEST over tanken om indhegningen af Natur Nationalpark Hanstholm.

Jeg håber på INGEN MÅDE, at dette bliver gennemført i vores fantastiske natur...!!!

Hilsener,
Ivan Poulsen

Jane Elkjær Larsen
Indsigelse mod indhegning af Naturnationalpark Hanstholm

Jeg ønsker hermed at gøre indsigelse mod den planlagte indhegning af Naturnationalpark Hanstholm.

Jeg er stærkt bekymret over, at et så stort og værdifuldt naturområde på ca. 4.833 hektar skal indhegnes.

Området er allerede i dag et enestående naturområde, som bør bevares frit og naturligt frem for at blive omdannet til et stort, menneskeskabt naturforvaltningsprojekt med udsatte heste, kvæg og eventuelt bison.

Projektet vil få væsentlige konsekvenser for både dyrelivet og menneskers adgang til naturen. At de almindelige adgangsregler formelt bevares, ændrer ikke på, at eksisterende stier og cykelruter gradvist udfases, nedlægges eller omlægges. Det er en reel forringelse af de muligheder, som borgere, sommerhusejere og besøgende har i dag.

Samtidig er det svært at forene visionen om vild og selvforvaltende natur med den omfattende menneskelige styring, som projektet reelt kræver i form af tilsyn, bestandsregulering, flytning og eventuel støttefodring af dyrene.

Jeg mener, at man bør bevare områdets frie natur og eksisterende rekreative muligheder frem for at gennemføre et så omfattende og indgribende forsøg.

Jeg opfordrer derfor til, at indhegningen og udsætningen af store planteædere opgives, og at Hanstholm Vildtreservat samt Tved og Vilsbøl Klitplantager bevares som åbne, tilgængelige naturområder uden hegn på kryds og tværs.

Med venlig hilsen

Jane Elkjær Larsen

Jacob Norup Pedersen

Er stor modstander af projektet. Det kommer til at hindre fri færdsel for de lokale. Det har intet med den lokale natur at gøre og minder mest om et dyrehave projekt i københavn. Synes det er respektløst over for dem der bor i området.

Bedste hilsner // Best regards
Jacob Norup Pedersen

Jens Henrik Jeppesen

Kokkær Vand området - forstyrrelse

Som borger har jeg ikke forståelse for at skabe forstyrelse omkring Kokkær Vand og det mod vest tilstødende lyng/hede område med anliggelse af servicevej, vandrerute og ridesti rundt om området i forbindelse med eventuel hegning.

Hovedhensynet i forvaltningen af Naturnationalparker er natur og biodiversitet.

Som nabo til området, gennem 38 år ser jeg, blandt andet, ynglende traner, jævnligt besøg af blå kærhøj, fiskeørn, havørn og kongeørn. Odder mellem Kokkær Vand og mine søer. Stor vandsalamander har været øgende også i mine søer.
Jeg sammenligner området med Blegsø og Tormål området.

Der er i forevejen, næsten dagligt, op til 300 krondyr der opholder sig i området. Hvis de ikke forstyrres bliver de på hedeområdet også i dagtimerne.
Der er ikke behov for flere græssende dyr.

Jeg skriver ikke dette som en sur nabo, til næsten hele området, men på vegne af naturen og biodiversiteten.

Jeg har haft et rigtigt godt forhold til Naturstyrelsen Thy gennem 38 år, det håber jeg må fortsætte.

Med venlig hilsen
Jens Henrik Jeppesen

Karina og Preben Nymann Jensen

Høringssvar vedr. Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Afsender:
Beboerne på Sårupvej [redacted]

Vedrørende: Trafik- og støvgener ved Sårupvej, manglende ridelåger, påvirkning af foreningsliv/events, trafiksikkerhed/beredskab ved Kystvejen samt almindelig tryghed for skovens brugere.
Som naboer og beboere på Sårupvej [redacted] ønsker vi at indsende følgende bemærkninger til projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm:

1. Trafikbelastning, rystelser og støvgener fra træudkørsel (Sårupvej)
Siden området blev udpeget som nationalpark, har vi oplevet en mærkbar stigning i trafikken tæt på vores bolig. Grusvejen direkte op til vores hus belastes af tung kørsel.
• Rystelser og bygningsskader: Den tunge kørsel skaber rystelser, som kan mærkes i huset. Vi har desværre allerede konstateret synlige revner i ejendommen.
• Fældning og rydning af nåletræer: I planen lægges der op til rydning og fældning af ikke-hjemmehørende nåletræer. Vi ved af erfaring, at dette arbejde kræver omfattende kørsel med skovmaskiner og tunge lastbiler til udkørsel af tømmer. Vi ser med stor bekymring på denne intensiv periode med tung kørsel, som øger risikoen for yderligere bygningsskader.
• Støvgener: Kørslen på grusvejen hvirvler betydelige mængder støv op, der trænger ind i vores bolig og forringer vores bo- og livskvalitet samt øger risikoen for værditab på ejendommen.
👉 Vores ønske: Vi opfordrer til, at strækningen ud for beboelsen på Sårupvej asfalteres eller støvdæmpes permanent, og at den tunge kørsel til træudkørsel i videst muligt omfang omlægges til alternative ruter uden om Sårupvej.

2. Tilgængelighed og fri bevægelighed (Ridelåger og adgang ved Sårup)
Det skal være muligt for alle brugere at færdes trygt og uhindret i området som hidtil.
• Ved gennemgang af hegnskortene i afsnit 3.3 kan vi konstatere, at der ikke er indtegnet ridelåger/rytterlåger ved Sårup.
• Sårup er et centralt adgangspunkt for lokalområdets ryttere og friluftsbrugere, som risikerer at blive afskåret fra deres vante ruter.
👉 Vores ønske: Der indtænkes og etableres funktionelle ridelåger og passagepunkter ved Sårup samt ved andre centrale udgangspunkter i parken.

3. Bevarelse af lokale events, foreningsliv og idræt
Naturnationalparken bør ikke sætte en stopper for det veletablerede forenings- og idrætsliv i området.
• Lokalområdet samles ofte om arrangementer som trailløb, orienteringsløb, motionsløb, gravel/MTB-events og lokalforeningsløb.
• Projektbeskrivelsen forholder sig ikke til, hvordan hegn, låger og færiste vil påvirke afviklingen af disse arrangementer.
👉 Vores ønske: Vi beder om en klar og gennemskuelig plan for, hvordan det sikres, at lokale idræts- og foreningsarrangementer fortsat kan godkendes og afvikles uden uhensigtsmæssige hindringer, kødannelser ved låger eller forbud.

4. Trafiksikkerhed og beredskab (Kystvejen)
Sikkerheden for trafikanter, redningspersonale og dyr skal prioriteres højt.
• Planerne om at føre hegnet mod Kystvejen (med færiste) skaber utryghed omkring risikoen for påkørsler af store uhegnede dyr tæt på vejen.
• Der opstår bekymring for, om beredskab (ambulancer, brandvæsen og politi) kan opretholde hurtig og uhindret adgang igennem hegnet i nødsituationer.
👉 Vores ønske: Fuld klarhed og garanti for beredskabets responstider samt trygge og sikre færdselsforhold på Kystvejen og vejene til Klitmøller og stranden.

5. Tryghed i naturen og færdselsforhold ("på eget ansvar")
Offentlig natur skal føles tryg at færdes i for alle borgergrupper.
• Formuleringer og vilkår om at færdes "på eget ansvar" i områder med store, uhegnede/ikke-tamme dyr (og eventuelle fremtidige arter) kan afskrække børnefamilier, ældre, hundeluftere og almindelige skovgæster fra at benytte naturen.
👉 Vores ønske: Det skal sikres, at naturen fortsat er og føles tryg, tilgængelig og åben for alle borgergrupper.

Med venlig hilsen,
Karina og Preben Nymann Jensen

Kasper Eithz
Jeg er imod indhegning af Hanstholm vildtreservat, der med dette tiltag vil miste noget af sin unikke karakter og reducere naturoplevelsen. De store uberørte vidder rummer allerede rigt natur og dyreliv, og oplevelsen af området som uberørt natur vil bliver frataget, hvis det bliver en indhegning med kreaturer, heste mv.

Som bosat i Klitmøller passere jeg igennem arealet mange gange ugentligt og bruger det i stort omfang rekreativt og som naturoplevelse.

Syd for Klitmøller er der allerede hegnet et stort areal af klitheden med heste. Hvilket har ændret oplevelsen af at færdes i området syd for byen betragteligt. Det giver en fornemmelse af hvad tiltaget i Hanstholm vildtreservat vil betyde.

Jeg synes vi skal værne om de begrænsede store sammenhængende naturområde vi har i Danmark. Jeg foretrækker at naturen får lov at passe sig selv, som det er tilfældet i dag, uden menneskelige intervention i form af hegning og udsatte kreaturer.

Mvh Kasper Eithz, Klitmøller

Katharina & Jan Arnbjørn

Høringssvar vedrørende etablering af Naturnationalpark Thy

Vedrørende adgangsforhold, indhegning, udsætning af ikke-lokale kreaturer og konsekvenser for områdets brugere

Vi ønsker med dette høringssvar at udtrykke vores bekymring over planerne om etablering af Naturnationalpark Thy.

Vi anerkender ønsket om at styrke biodiversiteten og forbedre naturforholdene. Det skal imidlertid ske med respekt for lokalbefolkningen og de mange mennesker, der gennem generationer har benyttet Thys naturområder til ridning, vandring, cykling og øvrigt friluftsliv.

1. Adgang til naturen og friluftsliv
En omfattende indhegning kan begrænse adgangen til naturområderne betydeligt. Hegn, låger og færiste kan vanskeliggøre eller forhindre brugen af eksisterende ridestier og sammenhængende ruter. Samtidig kan fritgående store dyr skabe utryghed for områdets brugere.

Vi mener derfor, at eksisterende adgangsveje, ridestier og rekreative forbindelser skal bevares, så lokalbefolkningen og besøgende fortsat kan færdes frit i området.

Naturen har ikke alene biologisk værdi, men også stor rekreativ, social og kulturel betydning. Naturforbedringer bør ikke ske på bekostning af denne værdi.

2. Udsætning af ikke-lokale kreaturer
Vi er bekymrede over planerne om at udsætte kvægracer uden naturlig eller historisk tilknytning til området, eksempelvis Tauros og skotsk højlandskvæg, som omtalt i planerne for Naturnationalpark Hanstholm.
Det skal dokumenteres, at dyrene er egnede til områdets natur- og terrænforhold, og at udsætningen ikke medfører uacceptable konsekvenser for eksisterende flora og fauna.

Der skal desuden foretages grundige vurderinger af risikoen for sygdomme og parasitter, dyrenes adfærd, sikkerheden for mennesker, mulige konflikter med naboer og landbrug samt dyrevelfærd og tilsyn under ekstreme vejrforhold.

Vi opfordrer samtidig til, at alternative metoder undersøges, herunder naturpleje med hjemmehørende arter og understøttelse af naturlige processer.

3. Indhegningens omfang og landskabelige konsekvenser
Vi finder det problematisk, hvis store, sammenhængende naturområder indhegnes.
Udviklingen i planerne for Naturnationalpark Thy giver anledning til bekymring. Ifølge Naturstyrelsens projektbeskrivelse blev den oprindelige plan om indhegning af cirka 1.800 hektar ændret i maj 2025, så hele området på cirka 4.833 hektar planlægges indhegnet.

Det rejser spørgsmål om, hvorvidt tilsvarende udvidelser kan ske i Thy. Vi finder det afgørende, at projektets omfang og rammer er tydelige, og at væsentlige ændringer ikke gennemføres uden fornyet offentlig høring. Samtidig er Thy kendt for sine åbne landskaber og ubrudte natursammenhænge. Kilometervis af hegn vil efter vores opfattelse være et fremmedelement, der opdeler landskabet og forringer naturoplevelsen.

4. Krav om konsekvensvurdering og lokal inddragelse
Inden der træffes endelig beslutning om indhegning og udsætning af store planteædere, bør der udarbejdes en samlet, offentligt tilgængelig konsekvensvurdering.

Den skal som minimum belyse:

- Konsekvenserne for ryttere, vandrere, cyklister og øvrige friluftsbrugere.
- Mulighederne for at bevare eksisterende adgangsveje og sammenhængende ridestier.
- Sikkerheden ved færdsel blandt store fritgående dyr samt beredskab ved sygdom, dyreflugt og andre hændelser.
- De naturmæssige og landskabelige konsekvenser af udsætning og indhegning.
- Alternative løsninger, herunder mindre indhegnede arealer og andre naturplejemetoder.

Naturstyrelsen bør desuden redegøre for erfaringerne fra Naturnationalpark Hanstholm, herunder baggrunden for ændringen i indhegningens planlagte omfang.

Lokalbefolkning, lodsejere, ryttere og øvrige brugergrupper skal inddrages reelt i planlægningen. Væsentlige ændringer i indhegningens størrelse, placering eller dyrehold bør medføre fornyet offentlig høring.

Det er ikke acceptabelt, at lokalbefolkningen først efter projektets gennemførelse oplever væsentligt forringede adgangsforhold eller et indhegningsomfang, der afviger fra de oprindelige planer.

5. Vores samlede ønsker
Vi modsætter os ikke naturforbedringer eller en styrkelse af biodiversiteten. Vi ønsker løsninger, hvor der fortsat er plads til mennesker, friluftsliv og de åbne landskaber, som er en vigtig del af Thys identitet.

Vi opfordrer derfor til:
• At planerne om omfattende indhegning genovervejes, og alternative løsninger undersøges.
• At eksisterende adgangsveje, ridestier og rekreative forbindelser bevares.

- At udsætning af ikke-lokale kreaturer først sker efter grundige, offentligt tilgængelige konsekvensvurderinger.
- At de sikkerhedsmæssige, naturmæssige og landskabelige konsekvenser dokumenteres.
- At lokalbefolkningen og områdets brugergrupper får reel indflydelse.
- At endelige beslutninger afventer konsekvensvurderingen, og at væsentlige ændringer udløser fornyet offentlig høring.

Afslutningsvis vil vi understrege, at naturen i Thy er en fælles værdi, som skal bevares og udvikles til glæde for naturen, lokalbefolkningen og kommende generationer.

Vi opfordrer derfor til, at projektets omfang, indhegningens udformning og planerne om udsætning af store planteædere revurderes, inden der træffes endelig beslutning.

Med venlig hilsen
Katharina & Jan Arnbjørn

Kent Munk & Karina Kaarfast

Vedrørende høring om projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Vi ønsker hermed at gøre indsigelse mod den foreslåede etablering af Naturnationalpark Hanstholm i den form, projektet foreligger i.

Vi bor på Havnemarked 65 i Hanstholm og har derfor området helt tæt på i vores dagligdag. Vi går med vores hund i området hver dag, og vi har desuden en kolonihave, som ligger højt placeret med udsigt over den del af Hanstholm Vildtreservat, som nu ønskes indlemmet i det store indhegnede område.

Vi ser derfor dette landskab hver dag.

Det er ikke blot et naturområde, vi kender fra et kort eller fra en enkelt tur. Det er en del af vores hverdag og vores liv i Hanstholm.

Og vi har meget svært ved at forstå, hvorfor man vil ændre så grundlæggende på et område, som allerede i dag fungerer som et stort, sammenhængende naturområde med et rigt dyreliv. Hvorfor skal man ændre det, der allerede fungerer?

Vi er ikke imod naturbeskyttelse eller biodiversitet. Tværtimod.

Vi mener, at den natur, vi har omkring Hanstholm, skal passes godt på.

Men vi synes, at der er en væsentlig forskel på at beskytte og pleje den eksisterende natur og på at gennemføre et så omfattende projekt, som det der nu er lagt op til.

Hanstholm Vildtreservat har gennem mange år været et område med en særlig beskyttelse. Det er et landskab, hvor vi er vant til at se store flokke af kronhjorte, rådyr og et rigt øvrigt dyreliv.

Naturstyrelsen beskriver selv området som et stort sammenhængende naturområde med meget betydelige naturværdier og en stor variation af naturtyper.

Derfor synes vi, det er meget svært at forstå den grundlæggende præmis:

Hvorfor er løsningen at ændre så meget på et naturområde, som allerede har fungeret godt i mange år?

Et hegn ændrer området – også selv om mennesker fortsat kan komme ind

Vi er især bekymrede over det store hegn.

Naturstyrelsen skriver, at hegnet først og fremmest skal sikre, at de store græssende dyr bliver i området, og at hegnet ikke skal holde mennesker ude.

Men for os er det ikke så enkelt.

Når man indhegner et område på omkring 5.000 hektar, ændrer man landskabet og dyrenes bevægelsesmuligheder, uanset hvor mange låger og indgange der etableres.

Vi går med vores hund i området hver dag. Vi kender stierne, landskabet og de steder, hvor dyrene opholder sig.

I dag oplever vi et stort og sammenhængende naturområde, hvor dyrelivet bevæger sig frit.

Det vil blive et helt andet landskab, når der pludselig står et stort menneskeskabt hegn rundt om det.

Det er ikke bare en teknisk detalje.

Det er en fundamental ændring af det område, vi lever med til daglig.

Vi er bekymrede for det eksisterende dyreliv

Der findes allerede store bestande af blandt andet kronhjorte og rådyr i området.

Vi kan ikke se, at det er tilstrækkeligt belyst, hvad der sker med det eksisterende dyreliv, når man ændrer området fra et åbent vildtreservat til et stort græsningsområde med udsatte store dyr.

Det er efter vores mening ikke nok at beskrive, hvilke positive effekter man håber at opnå med heste og kvæg/bison.

Man bør også dokumentere, hvad konsekvenserne bliver for de dyr, som allerede lever der.

Hvad sker der med kronhjortene?

Hvad sker der med rådyrene?

Hvordan ændres deres bevægelsesmønstre?

Vil de naturligt søge andre steder hen?

Og hvad sker der med ræve, mindre pattedyr og det øvrige dyreliv?

Det er spørgsmål, vi mener bør besvares, før man ændrer området så grundlæggende.

Vi har svært ved at se, at et stort hegn er "vild natur"

Der er også noget grundlæggende paradoksalt i projektet, som vi har svært ved at få til at hænge sammen.

Man ønsker en mere fri og dynamisk naturudvikling.

Men for at opnå den skal man:

- etablere et meget stort hegn,
- udsætte store græssende dyr,
- overvåge dyrene,
- regulere bestandene,
- håndtere syge og skadede dyr,
- og foretage løbende naturforvaltning.

Det kan naturligvis være en legitim måde at forvalte natur på.

Men vi mener, at man skal kalde det, hvad det er:

Det er ikke natur, der blot får lov til at passe sig selv. Det er et meget stort menneskeskabt naturforvaltningsprojekt.

Og når projektet samtidig ændrer et eksisterende naturområde så voldsomt, mener vi, at man skal være meget sikker på, at gevinsten står mål med indgrebet.

Hvad mister vi?

Vi synes, at debatten i for høj grad handler om, hvad man gerne vil skabe.

Vi savner fokus på, hvad man risikerer at miste.

For os er den nuværende natur ikke et problem, der skal løses.

Det er en værdi.

Vi kan fra vores kolonihave se ud over det område, som nu skal ændres. Vi ser det gennem årets forskellige årstider. Vi ser dyrene. Vi ser landskabet ændre sig naturligt.

Og vi synes, at det er meget svært at forstå, hvorfor man skal risikere at ændre denne oplevelse og denne natur for at skabe noget, som man på forhånd har besluttet skal være "vildere".

Måske er naturen ikke altid bedre, fordi den er vildere.

Måske er den bedste løsning nogle gange at beskytte den natur, der allerede fungerer.

Offentlighedens adgang og hundeluftning

Som daglige brugere af området er vi også bekymrede over, hvordan det kommer til at fungere i praksis.

Vi går med hund hver dag.

Hvis der kommer store flokke af heste og kvæg eller eventuelt bisoner ind i området, vil det naturligt ændre den måde, vi kan færdes på.

Vi vil gerne kunne gå tur uden at skulle være usikre på, om vi pludselig møder store dyr på en sti – og uden at vores hund kommer for tæt på dyr med kalve eller andre dyr, der kan reagere aggressivt.

Vi mener derfor, at det bør beskrives meget konkret, hvordan den daglige færdsel for lokale borgere skal foregå. Ikke bare hvor der er indgange.

Men hvordan almindelige mennesker faktisk skal kunne færdes trygt i området, når store dyr samtidig skal have fri adgang til hele det indhegnede areal.

Lad os passe på Hanstholm, før vi ændrer det

Vi ønsker ikke at stoppe udviklingen af naturen.

Vi ønsker at bevare det, der allerede er værdifuldt.

Derfor mener vi, at man bør overveje, om målet om mere biodiversitet kan opnås gennem fortsat og målrettet pleje af det eksisterende område frem for at gennemføre en så omfattende ændring med hegn og udsatte store græssere.

Naturstyrelsen oplyser selv, at der allerede i dag foretages en differentieret plejeindsats i området med blandt andet græsning, afbrænding og rydning af invasive arter.

Vi mener derfor, at man først bør kunne dokumentere meget tydeligt, **hvad der ikke fungerer godt nok i den nuværende forvaltning, og hvorfor det kræver et så voldsomt indgreb at gøre det bedre.**

Vi vil derfor opfordre Naturstyrelsen til at genoverveje projektet i den nuværende form og særligt forholde sig til:

1. Hvilke eksisterende naturværdier risikerer at blive forringet?
2. Hvilke konsekvenser får hegnet for det eksisterende dyrelivs bevægelsesmuligheder?
3. Hvilken dokumentation er der for, at netop denne model er den rigtige for Hanstholm?
4. Hvordan sikres dyrevelfærden for de store græssende dyr?
5. Hvordan sikres en tryg adgang for lokale borgere, hundeluftere og andre brugere af området?
6. Hvor meget løbende menneskelig indgriben bliver der reelt behov for?
7. Hvorfor kan de ønskede biodiversitetsgevinster ikke opnås gennem fortsat forbedring af den naturpleje, der allerede foregår?

Vi håber, at Naturstyrelsen vil tage vores indsigelse alvorligt.

For os er dette ikke et projekt på et kort.

Det er vores daglige omgivelser.

Det er det landskab, vi ser fra vores kolonihave, og det område vi færdes i med vores hund hver eneste dag.

Vi ønsker ikke, at Hanstholms natur skal være imod udvikling.

Vi ønsker, at man tænker sig meget grundigt om, **før man ændrer noget, som allerede er så værdifuldt.**

Med venlig hilsen

Kent Munk & Karina Kaarfast

Kim Haagensen, Lotte Dam Mortensen & Jytte Haagensen
Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd
Naturstyrelsen

Sendt pr. e-mail: nnphanstholm@nst.dk
Naturstyrelsen har offentliggjort projektbeskrivelse og forvaltningsplan for en kommende Naturnationalpark Hanstholm (NNPH). Vi ejer ejendommen Klitmøllervej 67 beliggende umiddelbart syd for NNPH i det lave Vilsbøl, og med jordstykker beliggende langs Klitmøllervej henholdsvis øst for NNPH i retning mod Bleghule, og syd for NNPH i retning mod Vandet Sø.

Vi er derved direkte naboer til NNPH i området omkring Fayes Allé, og har tillige bygninger som vil kunne blive berørt af de forandringer, der påtænkes at blive gennemført i fald NNPH bliver realiseret. Lokalisering af vores ejendom er indenfor den røde ring, der fremgår af
situationsplan herunder.

Først og fremmest hilser vi etableringen af NNPH velkommen, idet vi grundlæggende finder ændringerne fra den nuværende plantagedrift i det lave Vilsbøl til en mere naturlig og biodiversitetsfremmende tilstand med større vildtlevende dyr for naturmæssigt interessant. Det kræver naturligvis indhegning af hensyn til omgivelserne.
Vi har dog en række bekymringspunkter, som vi anser for afgørende for at kunne gennemføre projektet.

Vi kan konstatere, at Tuekærgrøften i sit fulde øst-vest gående forløb, ligger indenfor det afgrænsende hegn for det fremlagte forslag til NNP Hanstholm.

Tuekærgrøftens østlige forløb med den oprindeligt etablerede overløbssikring fra Nors Å til Vandet Sø blev som nævnt i høringsforslaget tilkastet frem til godt 150 – 200 m fra Fayes Allé. Denne del af Tuekærgrøften er etableret for funktionelt at skulle sikre mod et uacceptabelt højt niveau af opstuvende vand i Nors Sø, i fald der ved sandflugt eller sammenstyrtning af brinker blev blokeret for et frit afløb gennem Nors Å.

Overløbssikringen har næppe været i funktion, idet Nors Å jo løbende er blevet oprenset maskinelt, og lukningen af dette overløb havde derfor ingen hydrologisk påvirkning for vandstrømning frem til samlingen med de øvrige grøftesystemer et stykke øst for Fayes Allé.

I området mod øst blev der etableret overfladeskrab kaldet 'Damkær', der derfor hydrologisk blot en landskabsmæssig fordybning ned til det terrænnære grundvand. Ved Damkær skrabet gik man fra en mørk lukket granplantage til åbne klitlandskaber med fritlagte kær og åbne strømningsveje for vand. Det er glædeligt, at 'Damkær' har vist sig at være et 'hotspot' for især Damflagermus.

<u>Vi kan konstatere, at der noget ukonkret tales om yderligere lukning af grøfter i området, og derfor er det vigtigt at påtale følgende forhold.</u>

Hvis man forsætter med lukning af Tuekærgrøften mod vest, så vil man skabe markant tilbagehold af terrænnært grundvand placeret på oversiden af den gamle havbund i området. Og dette vil markant påvirke områdets hydrologiske balance med deraf følgende vådlægning af større områder ned mod Vandet Sø.

Tuekærgrøften løber generelt gennem et fladt landskab i dets laveste koter, og udmunder i vestenden af Vandet Sø. Afstrømningen sker i et fladt forløb, og vandstrømning er derfor generelt stærkt afhængig af den lokale vandbalance skabt ved tilført nedbør fraregnet fordampning, og tillige styret af vandstanden i Vandet Sø.

Grøftens tørhold af området har derfor stærkt begrænset effekt på den generelle terrænfugtighed, idet fugtigheden på terrænfladen naturligt er knyttet til den øvre jordbunds egenskaber skabt af fint sand og organiske aflejringer, og den hydrologiske balance mellem tilført nedbør, fordampningen og en langsommelig nedsivning gennem terrænfladen.

Grøftens regulering af det terrænnære grundvand er derimod væsentlig, og uden bortledning af overskydende vand hovedsagelig i vintermånederne, så vil der hurtigt blive skabt en større ophobning af grundvand i området nedstrøms (på vores og naboens ejendom og omkring vores beboelser), hvor grundvandet vil stige op over terræn.

Det kan vi naturligvis ikke acceptere.

Indsigelse
Vi konstaterer som nævnt ovenfor, at hele Tuekærgrøftens øst – vest gående forløb er placeret indenfor hegnet til Naturnationalpark Hanstholm. Baseret på områdets terrænkoter udgør grøften formentlig et oprindeligt og naturligt afløb fra Nors Sø, og dette forklarer ligeledes den dybe udgravning af Nors Å som en unaturlig strømningsvej.

Vi konstaterer tillige, at der ukonkret tales om yderligere tilkastning af grøfter, der for den sydlige del af Det lave Vilsbøl særligt er knyttet til afvanding gennem Tuekærgrøften, og som formentlig er mere naturlig end den gravede kanal Nors Å etableret henover områdets højeste dele af grundfladen. Tilkastninger vil skabe betydelig reduktion i bortledning ved afstrømning over terræn af vand fra området, og derved gøre Klitmøllervej og de 2 ejendomme ned mod Vandet Sø til områder, hvor bortledningen af terrænnært grundvand fra et ganske stort opland mod nord og nordøst vil ske.

Det vil medføre en markant vådlægning af et ganske stort område med både infrastruktur og beboelsesejendomme.

Rammerne for Tuekærgrøftens drift er jf. Vandløbsloven en pligt til at vedligeholde så grøften kan bortlede vand i nødvendigt omfang, således at opstrøms liggende arealer ikke bliver vandlidende. Vi og vores nabo mod øst er i den forbindelse opstrøms beliggende, og må derfor kræve en rimelig vedligeholdelse af Tuekærgrøftens bortledning af vand helt til udløbet i Vandet Sø mod vest.
Dette lovgivne forhold må nødvendigvis fastholdes og tydeliggøres ved etableringen af Naturnationalpark Hanstholm. Og det forhindrer naturligvis enhver tilkastning af grøfter med deraf følgende yderligere tilbageholdelse af overskydende nedbør fra området.

Faglig begrundelse.
En lukning af grøften vil fjerne den eksisterende og skånsomme bortledning af højtstående grundvand, og medføre at arealerne ned mod Vandet Sø bliver en del af afstrømningsoplandet for store områder af det lave Vilsbøl lokaliseret nord og øst for Tuekærgrøften.

Den eksisterende funktionelle afvanding gennem det nuværende forløb af Tuekærgrøften er derfor nødvendig at sikre, selvom Naturnationalpark Hanstholm bliver etableret. Dette kræver fortsat afstrømning gennem Tuekærgrøften og et tilknyttet jævnligt driftsmæssigt vedligehold af grøftens funktion, der selvfølgelig kan udføres skånsomt.

I fald de lovgivningsmæssige rammer for NNP Hanstholm rummer krav om at fjerne enhver aktivitet, der er knyttet til Vandløbslovens bestemmelser om vedligehold og sikring af bortledningen af terrænært vand gennem Tuekærgrøften, så må hegnet nødvendigvis flyttes til en placering på nordsiden af Tuekærgrøften. Jeg bemærker for god ordens skyld følgende:

- Nors Sø har vandspejl omkring kote +14,25 m DVR90 Vandet Sø har vandspejl omkring kote + 12,50 m DVR90 Vores ejendom K67 ligger omkring kote +13,75 m DVR90Terrænfladen vest for Vilsbøl plantage ligger omkring kote + 15,50 m DVR90
  Vandets naturlige afstrømning gennem sandede aflejringer er derved mod Vandet Sø Nors Å er derfor dybt nedgravet, og ses i øvrigt ikke af ældre matrikelkort for klitheden
  Terrænfladen ved Nors Kirke ligger omkring kote + 13,50 m DVR90
  Oppumpning fra arealerne bag Nors Sø skaber derved en unaturlig strømning mod vest

- Forud for den gennemførte lukning af det østlige forløb af Tuekærgrøften, der advarede jeg kraftigt mod at tilkaste den 'våde' del af Tuekærgrøften mod øst grundet risikoen for tilførsel af reduceret grundvand med højt indhold af jern og dermed dannelsen af okker i grøftens åbne oxiderede løb. Den udførte tilkastning har som ventet givet tilførsel af reduceret jern og deraf følgende okkerudfældninger som vist på nedenstående billeder. Det er helt naturligt, men selvfølgelig ikke ønskeligt i større omfang.

- Tuekærgrøften manglede vedligehold for en række år siden, og den øgede vandstand medførte en sumpet gårdsplads på Klitmøllervej 67, og gav tilstrømning af jernholdigt vand i vejgrøften syd for Klitmøllervej med okkerudfældninger, der tydeligt indikerer tilstrømning af grundvand. Generelt står vandstanden nu igen meget højt på vores ejendom om vinteren som vist på følgende billede af vandmålerbrønd nord for huset.

Foto: vandmåler i brønd ved hus med grundvand ca. 15 cm under terræn (dato: 5. april 2026)

- Der er tillige i det vestlige lave Vilsbøl foretaget ændringer af grøfternes afstrømning ved at hæve rørgennemløbet under områdets skovveje (den tidligere hundeskov). Dette betyder, at området er gjort mere vådt, men også at vores fællesgrøft nu lider af okker som følge af at reduceret grundvand med jern fra skovens arealer mod vest strømmer til.

Tilkastning af yderligere strækninger vil skabe tilsvarende forhold med terrænnært grundvand, vandstrømning i vejgrøfterne, øget okkerdannelse hvor grundvandet rammer de åbne grøfter, og øget okkertransport til Vandet Sø. Vi har således i de senere år set etablering af en mere sumpet bund med jernudfældninger i vestenden af Vandet Sø.

Vi må derfor advare om effekterne af grøftelukninger i området syd for Nors Å, og dertil anmode om sikkerhed for at Tuekærgrøften fremover fortsat har funktion som en grøft med en skånsom men nødvendig bortledning af terrænnært grundvand i rimeligt omfang, og for tørhold af terræn i området syd for grøften.

Funktionen af Tuekærgrøften til bortledning af vandoverskud fra et ganske stort område skal derfor fastholdes. Grøften skal derfor friholdes for yderligere tilkastning og regulativt forblive indenfor Vandløbsloven rammer med vedligehold jf. bestemmelserne i Vandløbsloven.

Supplerende bemærkning.
I den sydlige og sydøstlige del af det lave Vilsbøl vil de skovbevoksede arealer jf. figur 3.8 i projektforslaget skulle transformeres ved en betydelig fældningsgrad overfor hovedsagelig nåletræer. Dette er grundlæggende fornuftigt set i lyset af målet med NNP Hanstholm, men forstyrrer imidlertid den eksisterende balance mellem nedbør og fordampning. I de sandede formationer bør nedsivningen dog dominere, og derved vil der blive frembragt en øget grundvandsdannelse når skovbevoksningen med sin vandoptag og fordampning bliver fjernet. Dette vil forventeligt skabe et øget pres på strømningen af grundvand mod Vandet Sø. Samlet set vil dette presse grundvandsspejlet opad mod terræn og føre til øget pres på forekomsten af vand på terræn omkring vores ejendom. Det er derfor forventeligt, at den påtænkte udvikling i plantagebevoksningen vil medføre yderligere behov for jævnlige oprensninger af Tuekærgrøften.

Yderligere tilkastning af den naturlige strømningsvej gennem områdets topografisk laveste områder fra Nors Sø til Klitmøller Å/Vandet Sø kan derfor ikke accepteres.

Vi skal derfor insistere på, at den naturlige vandtransport gennem den sydlige og sydøstlige del af Det lave Vilsbøl i Tuekærgrøften fastholdes fuldt ud, og at grøften bliver vedligeholdt i henhold til bestemmelserne i Vandløbsloven.

Dette bør i øvrigt snart gennemføres, idet afstrømning tydeligvis bliver hindret ved tilgroning og bundhævning i de sandede aflejringer.

Med venlig hilsen
Kim Haagensen / Lotte Dam Mortensen / Jytte Haagensen

Kirsten Andersen

Det er med stor bekymring, at jeg læser beskrivelsen for den påtænkte Naturnationalpark Thy
Det helt unikke -og fantastiske fritidstilbud til fastboende, gæster og turister i området ser ud til, at blive svært fremkommeligt.
Det kommer til, at fratage mange befolkningsgrupper adgang til området. Ældre, gangbesværede og andre som 'bare' er utrygge ved muligheden for, at møde semivilde store dyr.
Målsætningen om, at etablere et hegn ned til vandet, i begge ender af området langs Kystvejen mellem Klitmøller og derudover tænke færiste ind i projektet - virker totalt urealistisk.
Jeg håber desuden virkelig meget på, at 'man' vil overveje meget nøje, om det kan være meningen, at Hanstholm nærmest er hegnet helt ind for fri færdsel.

Hilsen Kirsten Andersen

Klaus og Kurt Dahl
Angående udkastet til høringssvar om naturnationalparken Hanstholm.

Hegnet nord og vest for ejendommene Hindingvej 46 og 48 står så tæt på
privat jord at den planlagte

vandresti kommer til at gå ind på privat grund. Vi håber derfor at hegn og vandresti kan rykkes lidt mod nordvest.

Et andet ønske er at bevare di træer der giver læ for vestenvinden til bygningerne på Hindingvej 46.

Da Ejner Krestensen ville sælge jord fra Hindingvej nr. 50 valgte vi at lade staten købe så vi fik skov til at give læ.

Mvh. Klaus og Kurt Dahl

Lars-Erik Nielsen
Til ministeren, naturstyrelsen og andre ansvarlige for dette projekt.
Jeg har følgende spørgsmål/ indvendinger/kommentarer:

Jeg bor tæt på dette meget store område som man her taler om at indhegne.
Jeg har læst forslaget og har følgende spørgsmål til denne høring.

- Spørgsmål: Hvordan vil man undgå at disse dyr, heste, kvæg og andre store dyr ikke misrøgtes og kommet til at mangle foder, mineraler og vand ?
Har hørt og set andre områder i Danmark hvor det er gået grueligt galt med sådanne projekter og indhegninger. Især den fra Mols bjerge har gjort stort indtryk på de fleste mennesker i Danmark. Det skal derfor for en hver pris undgås.

- Hvorfor indhegne dette område når det i rigtig mange år har fungeret særdeles fint med dyr og plantelivet.
Her er i forvejen et stort område som er udlagt til dyreområde , forbudt adgang for mennesker året rundt. Andre store områder kun åbnet for mennesker i begrænset tidsperiode. Til beskyttelse af dyr og planter. Brugere af nationalparken kan sagtens benytte andre områder i parken, både på anlagte stier og i terræn.
- Spørgsmål: hvorfor ødelægge dette store område med indhegning og gøre det svært tilgængeligt for brugere ?

- Spørgsmål: hvorfor gøre det utilgængeligt/ svært at færdes i for brugerne ?
som er de fastboende, weekend brugere, besøgende, brugere ved idræt stævner og de mange turister ?

Spørgsmål: hvorfor besværlig gøre det at være tilflyttere/ fastboende at kunne benytte / gøre brug af denne store del af nationalparken ?

Bemærk venligst dette :
Det her område er et område i Thisted kommune som er i positiv udvikling mht befolknings tilflytning, til sammenligning med de fleste andre tilsvarende steder i Danmark hvor fraflytning er blevet et problem for både regeringen samt de kommuner som bliver ramt af dette. Og de er mange.
Forslaget her vil da gøre at jeg nu vil overveje at fraflytte igen, idet jeg får svært ved at benytte nationalparken som et åbent op frit og frem kommeligt sted at bo i nærheden af.
Har boet her i snart fem år og var aldrig flyttet hertil hvis dette projekt var blevet udført her på den måde som det er forslået.

Mvh
Lars-Erik Nielsen

Lene Jeppesen

jeg indgiver hermed indsigelse mod indhegning i vort område, da vi synes, forholdene er ok, som de er

Lene Thorup

Naturnationalpark Hanstholm er et stort og spændende projekt, som forhåbentlig kan øge biodiversiteten i området. For at få NNP Hanstholm så stor som muligt, håber jeg at parken kommer til at gå **helt til havet**. Alle biler kan køre over en fæ-rist, så jo større park jo bedre - samtidig undgås også hegn langs Kystvejen, hvilken vil give en smukkere oplevelse.
I projektbeskrivelsen er nævnt eur. bison og taurus kvæg som mulige fremtidige store dyr. Jeg mener, det er en fejl at indsætte dyr, som ikke har været i Danmark i århundreder, og som samtidig er beskrevet at have et mere voldsomt temperament end andre forslag som f.eks. Skotsk højlandskvæg og Angus, til gene for friluftslivet. Jeg håber, de to rækker tråd bliver valgt i hegnet i stedet for tre tråde, selv om højden er 120 cm for begge typer hegn, vil det være lettere at flygte gennem 2-trådet hegn.

Mvh Lene Thorup/ privat bruger af Tved Plantage i stor stil.

Lennart Mortensen

Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm – bemærkninger/høringssvar

Indledning
Lad mig indledningsvis bemærke, at jeg har besøgt nationalparken i de sidste 25 – 30 år på alle tidspunkter af året. Oftest har jeg gået ud fra P-pladsen ved Sårup. Når jeg har været på vej tilbage efter fantastiske oplevelser og indtryk har jeg vendt mig og skuet ud over landskabet – i taknemmelighed og begejstring over dette sted. Det er vel det eneste sted i DK med så meget natur og dyreliv samlet på et sted.
Det betyder et kæmpe ansvar at forvalte det i nutiden, og samtidig ansvar for igangsætning af nye tvivlsomme initiativer, der tager afsæt noget, som jeg anser for noget modepræget.

Mine bemærkninger

- Lad krondyrene være Naturnationalparkens bærende dyr. I år har jeg på samme morgentur i brunsten ved stille bevægelser set op mod 4- 500 dyr. Hvor er det fantastisk. Krondyrene kan i et vidst omfang vænne sig til andre dyr, men færdes helst uden. For år tilbage gik der heste på det store græsareal lige vest for Sårup – dengang var krondyrene i langt mindre grad på græsarealet. I dag, hvor hegnet og hestene er forsvundet er krondyrene i høj grad til stede på arealet – primært i nat- og morgentimerne. Heste og andre græssende dyr vil på dette unikke sted minde om menneskelig indgriben i naturen, og det vil klart mindske indtrykket af den vilde uberørte natur.

- Der er mange meninger om hegn, og noget hviler på uvidenhed. Hegn er en barriere uanset hvordan man vender og drejer det. Vel kan krondyrene sagtens springe over, men chancen for nedrivning, når dyrene er i flugt, er stor. Særligt kalve og eventuelle svage dyr kan komme i konflikt med hegnet.
- Krondyrene og fuglelivet er særdeles følsomme for menneskelig aktivitet. Det er derfor vigtigt ikke at lave publikumsaktiviteter ude i selve nationalparken, men giv mulighed for at vi gæster kan beskue herlighederne med egne øjne eller kikkert fra udvalgte steder på kanten af parken

Dette er skrevet og hermed viderebragt i dyb respekt og inderlig glæde over den natur som findes i Nationalparken i dag – jeg tror ganske enkelt ikke, at vi kan skabe noget nyt og værdifuldt, der højner stedets naturværdi.

Lennart Mortensen

Lisa Bruhn Petersen

Til Naturstyrelsen

Vedr. Offentlig høring af projektbeskrivelsen og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Jeg har læst materialet, der er sendt i høring, og har følgende kommentar:

Naturnationalpark Hanstholm giver indtryk af, at være et meget teoretisk projekt, der med sit forslag til føring af hegn, i alarmerende stor grad, ignorere stedets nuværende værdi for adskillige mennesker og dyr i området.

I materialet savnes:

1. hensyn til offentlighedens frie adgang til stranden og havet på strækningen mellem Klitmøller og Hanstholm
Surfere, fiskere, lokale og turister færdes på tværs af klitområdet mellem Kystvejen og havet året rundet. Den frie færdsel forstyrres ved hegning vest for Kystvejen, herunder adgang til surfspot på strækningen.

2. hensyn til offentlighedens frie adgang til til bunkere og højdedrag umiddelbart øst for Kystvejen på strækningen mellem Klitmøller og Hanstholm
Lokale og turister færdes på tværs af området mellem Kystvejen og bunkerne året rundet. Den frie færdsel forstyrres ved hegning øst for Kystvejen.

3. opmærksomhed på den visuelle forurening, som hegningen vil medføre, uanset hvor hegnet etableres
Hegn er ikke en naturlig barriere. Hegn er menneskeskabt og signalerer institutionalisering.
Det matcher ikke området og det matcher heller ikke en *Natur*nationalpark.

4. et alternativ, i form af en naturnationalpark, der kan driftes helt eller delvis uden etablering af elektrisk hegn
Der findes en lang række nationalparker, der ikke er hegnet. Hvorfor ridses et alternativ uden hegn ikke op? Hvorfor ridses der ikke et alternativ op, hvor hegnet føres 100 meter øst for Kystvejen? Det ville give en langt bedre balance mellem den nuværende brug af området og projekt "Naturnationalpark"

Forslag:
Gentænke grundlaget for Naturnationalpark Hanstholm, herunder hvordan der kan skabes en Naturnationalpark, der bygger på samspil med den eksisterende rekreative brug af området, fremfor at:
1. trække el-hegn på tværs af nuværende bevægelseslinjer i landskabet (dyr, som menneskers)
2. skabe visuel forurening med kilometervis af hegn i et unikt, visuelt uforstyrret landskab

Venlig hilsen
Lisa Bruhn Petersen

Lisa Skaalum Konge

Jeg gør indsigelse i mod indhegning

Navn; Lisa Skaalum Konge

Lise Marie R. Carl
Til Naturstyrelsen
Høringssvar vedrørende projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm – med særlig vægt på etablering af hegn langs kysten mellem Klitmøller og Hanstholm

Jeg ønsker hermed at gøre indsigelse mod den planlagte etablering af hegn langs kyststrækningen mellem Klitmøller og Hanstholm.

Jeg er født og opvokset i hjertet af dette enestående naturområde. For mig er det ikke blot et areal på et kort eller et område, der skal forvaltes. Det er et landskab, jeg har et livslangt forhold til, og som har været med til at forme min tilknytning til Thy og den natur, der gør området helt særligt.

Jeg anerkender fuldt ud betydningen af at beskytte og forbedre biodiversiteten, og jeg er ikke imod naturgenopretning eller ambitionen om at skabe bedre vilkår for områdets plante- og dyreliv. Men jeg mener ikke, at dette nødvendigvis skal ske gennem etablering af et højt hegn, som risikerer at ændre oplevelsen af en af Danmarks mest karakteristiske og værdifulde kyststrækninger.

1. Beskyttelse af naturen må ikke ske på bekostning af landskabets egenart
Hanstholm Vildtreservat er kendt for sit åbne, storslåede og relativt uberørte klitlandskab. Netop fraværet af synlige menneskeskabte installationer er en væsentlig del af områdets særlige karakter.
Et højt trådhegn langs kysten vil efter min vurdering udgøre et markant fremmedelement i dette landskab. Selv hvis hegnet ikke fuldstændig forhindrer udsynet til havet, vil det ændre oplevelsen af at bevæge sig gennem området og af at møde naturen på dens egne præmisser.

Jeg finder det derfor nødvendigt at spørge, hvordan etableringen af et sådant hegn harmonerer med ønsket om at bevare landskabets åbne karakter og begrænse synlige tekniske installationer.

2. Kystlandskabet er en del af vores fælles natur- og kulturarv
Strækningen mellem Klitmøller og Hanstholm er ikke blot et naturområde. Den er en del af den lokale identitet og af det landskab, som generationer af lokale og besøgende har haft et forhold til.

For mig handler dette også om, hvilken natur vi ønsker at give videre til vores børn og kommende generationer. Skal de møde et åbent, levende kystlandskab, hvor havet, klitterne og horisonten udgør den naturlige ramme, eller skal oplevelsen i stigende grad præges af hegn og tekniske afgrænsninger?

Jeg mener, at der bør udvises stor tilbageholdenhed med indgreb, som ændrer landskabets visuelle karakter så markant, særligt når der er tale om et område med så store natur- og landskabsværdier.

3. Krav om dokumentation for nødvendigheden af hegnet
Jeg anmoder Naturstyrelsen om at redegøre konkret for, hvorfor et højt hegn langs netop denne kyststrækning er nødvendigt, og hvilke dokumenterede naturmæssige gevinster der forventes opnået ved denne placering.

Jeg ønsker samtidig belyst, om mindre indgribende alternativer er undersøgt tilstrækkeligt, herunder alternative hegnsføringer øst for Kystvejen og cykelstien, andre former for afgrænsning eller løsninger, der i højere grad tager hensyn til landskabet og menneskers oplevelse af kysten.

Hvis formålet er at holde store græssende dyr inden for naturnationalparken, bør der foretages en grundig afvejning af de naturmæssige fordele over for de landskabelige konsekvenser og påvirkningen af friluftslivet. Det bør efter min opfattelse ikke være tilstrækkeligt, at et hegn er en praktisk løsning. Det bør også dokumenteres, at løsningen er nødvendig og hensigtsmæssig netop her.

4. Hensyn til offentlighedens oplevelse af og adgang til kystlandskabet
Jeg er bekymret for, at hegnet vil skabe en oplevelse af, at kystlandskabet lukkes inde eller afgrænses på en måde, der ikke stemmer overens med områdets karakter.

Jeg anmoder derfor om en konkret vurdering af hegnets visuelle påvirkning set fra Kystvejen, cykelstien og de omkringliggende landskaber, herunder hvordan det vil opleves for gående, cyklister, lokale beboere og besøgende.

Det er vigtigt, at den fysiske adgang, hvor den er tilladt, ikke forringes, og at der tages hensyn til både sikkerhed, passage og den samlede naturoplevelse.

5. En opfordring til at vælge en mere skånsom løsning
Jeg opfordrer Naturstyrelsen til at genoverveje den planlagte hegnsføring langs kysten mellem Klitmøller og Hanstholm og til at prioritere en løsning, der beskytter naturen uden unødigt at ændre områdets åbne og særegne karakter.

Jeg anmoder konkret om:
- At konsekvenserne for landskabsoplevelsen vurderes og beskrives tydeligt.
- At alternative hegnsføringer og mindre indgribende løsninger undersøges og sammenlignes.
- At hensynet til den lokale befolkning, friluftslivet og områdets kulturhistoriske betydning indgår reelt i beslutningsgrundlaget.
- At der redegøres for, hvorfor den valgte løsning er nødvendig frem for de undersøgte alternativer.

Jeg ønsker ikke at stå i vejen for en bedre natur. Jeg ønsker derimod, at naturbeskyttelsen gennemføres med respekt for det landskab, man ønsker at bevare.

For mig er det afgørende, at vi ikke i bestræbelserne på at skabe mere vild natur kommer til at forringe nogle af de kvaliteter, der allerede gør området enestående.
Jeg håber derfor, at min indsigelse vil indgå i den videre behandling af projektet, og at der fortsat er vilje til at finde en løsning, hvor naturhensyn og bevarelsen af det åbne kystlandskab kan forenes.

Med venlig hilsen
Lise Marie R. Carl

Lis H. Markusen
Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Hanstholm
Undertegnede ønsker med dette høringssvar at indsende en protest mod etableringen af Naturnationalpark Hanstholm i den foreslåede form.

Planerne repræsenterer et alt for voldsomt indgreb i den unikke natur i Thy – en natur, som lokalbefolkningen værner dybt om, og som vi igennem århundreder har levet i pagt med.

Min protest bygger primært på følgende punkter:

- **Indskrænkning af den frie adgang:** Det er dybt bekymrende, at projektet lægger op til at begrænse menneskers adgang til naturen. Naturen skal ikke hegnes inde. De smukke skove og plantager giver ro i sjælen og er afgørende for mental sundhed og livskvalitet. Den adgang skal bevares uindskrænket.
- **Sikkerhed ved færden i området:** Introduktionen af store dyr bag hegn skaber en reel risiko for, at borgere og gæster kan komme til skade. Naturen bør være et trygt sted for alle – herunder børnefamilier, motionister og ældre.

- **Yderligere pres på en i forvejen udfordret natur:** Naturen i Thy er allerede under forandring og pres, blandt andet på grund af tilgangen af ulve i området, hvilket i sig selv begrænser trygheden. At tilføje yderligere hegn og store dyr vil forværre denne situation markant.

Konklusion og anbefaling
I stedet for at begrænse og indhegne bør myndighederne fokusere på at give os endnu flere muligheder for at være, leve og opholde os i områderne. Vi ønsker en natur, der inviterer indenfor, frem for en natur, der lukker sig om sig selv og udelukker lokalbefolkningen.

Med venlig hilsen
Lis H. Markusen

Lone Kusk Nielsen
Høringssvar ang Naturnationalpark Hanstholm.

Efter at have læst projektbeskrivelsen igennem, ønsker jeg at kommentere den.

I skriver at I ønsker at udsætte heste, kvæg og på sigt europæisk bison. Jeg er modstander af at kunne få bisonokser som nabo. I skriver at I vil opsætte et hegn med en højde på 1,2 meter. Hvis I så indsætter europæisk bison okser skal der så sættes nyt hegn op ?, da bisonokser kan springe over hegn der er 1,5 meter. I dyreparker sættes der betydelige højere hegn, når der indhegnes bisonokser. Da jeg selv har kødkvæg, udsættes de også for smittefare, hvis dyrene fra Naturnationalpark Hanstholm springer over hegnet.
https://www.verdensskove.org/biodiversitet/bison/

s. 22.
Da ulv i 2012 blev truffet første gang i næsten 200 år var det nord for Nors Sø, og det var også her den første ulv blev fundet død. Ulv er siden gen indvandringen til Danmark, og der ses nu jævnligt spor efter ulv i naturnationalparken.

Ulven nævnes kun kort på side 22, det er jeg forundret over. Ulven mangler også på bilag 1 i arts tabellen. Jeg er bevidst om at I har fået jeres data et sted fra. Hvis man går ind på kortet over hvor ulven er registreret i Danmark, er den ikke registreret. Men vi ser den jo i området. Bla. ude ved lufthavnen og på Ballerum. Jeg synes at det er misvisende at den ikke er beskrevet nøjere i projektbeskrivelsen, når I skriver at der ses spor efter den. I er nødt til at tage med jeres overvejelser, at ulven er her. Ulvebestanden vokser i Danmark. I skriver at dyrene skal have så lidt kontakt med mennesker. Hvis de skal have så lidt kontakt, hvordan vil I så holde øje med syge dyr, kælvninger og ulveangreb.
Nogle veje skal fjernes og der skal laves en arbejdsvej på ydersiden af hegnet (s. 48). Når I fjerner veje er det ikke så fremkommeligt at tilse dyrene, det er jeg meget bekymret for.

På side 64 skriver I *evt fødsler*.Når det er reproduktive grupper af kvæg/heste, vil der forekomme fødsler.

På side 44 skriver i *tilstrækkelig adgang til læ, ly, tørt leje og drikkevand.* Hvordan vil I sikre tørt leje til så mange dyr. Bygger I store læskure og i så fald hvor og hvor mange?

På s. 64 skriver I at I *som udgangspunkt ikke støttefodrer*. Jeg ønsker at det skal omformuleres så I skriver at I støttefodrer, ved behov. Jeg ønsker ikke at blive tilskuer til dyr som bliver behandlet så dårligt som den fra Molslaboratoriet. Jeg tænker at deres erfaringer og dårlige handlekraft må bruges til at gøre det bedre for de kommende dyr, i indhegnede nationalparker.
Ifølge dyreværnsloven skal fritgående dyr tilses jævnligt, og mindst 2 gange om ugen. Vil I tilse dyrene ud fra lovgivningen eller vil I søge dispensation ?

Jeg synes at det er vigtigt at det er en privat praktiserende dyrlæge som ser til dyrene, som I har beskrevet.

Og ikke kun dyrlæger ansat af Naturstyrelsen.

På side 65 nævnes der en beredskabsplan. Hvem vurderer hvornår den træder i kraft, er det også uvildige dyrlæger eller andre uvildige faggrupper ?

Jeg bekymrer mig for de dyr, som I ønsker at udsætte i Naturnationalpark Hanstholm. Jeg mener at dyr som sættes ud i nationalparker i Danmark har krav på de samme hensyn, fodring og dyrevelfærd, som de dyr som private holder i indhegninger.

Med venlig hilsen
Lone Kusk Nielsen

Lukas Leszczynski

Naturnationalpark Hanstholm
Bemærkninger til projektbeskrivelse og forvaltningsplan, høringsudkast 2026

AFSENDER
Lukas L. Leszczynski
Byrådsmedlem, Liberal Alliance
Afgivet på egne vegne

MODTAGER
Naturstyrelsen
nnphanstholm@nst.dk
Høringsfrist 3. november 2026

Jeg ser et betydeligt potentiale i Naturnationalpark Hanstholm. Området rummer allerede enestående natur, og jeg anerkender ambitionen om mere biodiversitet og mere naturlige processer. Mit høringssvar er derfor ikke et forsøg på at omgøre den politiske beslutning om parken. Jeg ønsker, at den konkrete gennemførelse bliver bedre - også for de mennesker, der bor, driver virksomhed og bruger naturen i området.

På borgermødet den 19. oktober oplevede jeg, at de mest konkrete bekymringer først for alvor kom frem i samtalen efter den officielle præsentation. Jeg mener, at den lokale viden bør have reel betydning for den endelige plan. Derfor foreslår jeg følgende ændringer og præciseringer.

01 Bestandstal, der kan efterprøves
Jeg ønsker et mere sikkert og gennemskueligt grundlag for vurderingen af kron-, då- og rådyr. Naturstyrelsens beregning af græsningstryk anvender et fødebidrag svarende til 500 krondyr, fordi cirka 1.000 krondyr antages at hente halvdelen af deres føde uden for parken. **De 500 er altså ikke en optælling.** Lokale jægere og landmænd vurderer bestandens størrelse anderledes. Den uenighed bør undersøges, ikke affejes.

Jeg anmoder om en offentliggjort bestandsvurdering med metode, geografisk afgrænsning, sæsonvariation og usikkerhed. Lokale jægere og lodsejere bør inddrages, og konsekvenserne af nye store græssere for hjortevildtets fødesøgning uden for parken bør vurderes.

02 Reelt ansvar over for naboer og landbrug
Jeg har forståelse for den frustration, som lodsejere oplever, når de allerede bruger betydelige ressourcer på at beskytte deres afgrøder. Planen åbner for regulering af hjortevildt ved uacceptable markskader. Men det er ikke tilstrækkeligt alene at nævne muligheden.

Jeg ønsker klare kriterier for, hvornår der gribes ind, hvem der træffer beslutningen, og hvordan skader dokumenteres og følges op. Jeg beder også om, at staten undersøger tilskud til forebyggende hjortesikring og håndtering af **dokumenterede merudgifter**, hvis projektet forværrer problemerne. Hegnets placering og

afstand til private ejendomme bør drøftes direkte med de berørte naboer.

03 En sikker og fornuftig løsning ved Kystvejen
Jeg anbefaler, at hegnet placeres øst for Kystvejen og cykelstien - med en sikkerhedsafstand, der fastlægges fagligt - frem for at føre hegnet over vejen med færiste. Den østlige linje findes allerede som alternativ i høringsudkastet.

Jeg beder om en sammenligning af hegnsløsningerne med hensyn til trafiksikkerhed, cyklister, beredskab, naturhensyn, anlægspris og fremtidig vedligeholdelse. Den løsning, der vælges, skal kunne forklares og forsvares både naturfagligt og praktisk.

04 Plads til almindeligt friluftsliv
Jeg mener, at der også uden for indhegningen skal være plads til skovlegepladser, opholdsområder og let tilgængelig natur for børnehaver, dagplejere, ældre og mennesker med begrænset mobilitet. Den daglige brug af området er et selvstændigt hensyn.

Jeg anmoder om en konkret før- og efteroversigt over adgangsveje, parkering, stier og friluftsfaciliteter. Hvor adgang eller faciliteter ændres, bør der være tydelige alternativer, før ændringerne gennemføres.

05 Økonomi er ikke mindre vigtig, fordi staten betaler
Jeg berører økonomien, fordi **statslig finansiering på ingen måde gør et projekt gratis.** Regningen bliver betalt af borgerne gennem vores fælles skatter, og der følger både anlægsudgifter, løbende drift og vedligeholdelse med. Høringsudkastet omtaler desuden bortfald af indtægter, når blandt andet skovdrift ophører. Det er også en reel økonomisk konsekvens.

I det fremlagte høringsmateriale kan jeg ikke finde et samlet budget for Hanstholm. De fem millioner kroner til friluftsfaciliteter er ikke et samlet etableringsbudget. Jeg efterlyser ikke et endeligt facit på hver eneste skrue, men vi bør kunne se **et kvalificeret etablerings- og driftsbudget for Hanstholm**, herunder overslag for hegnsalternativerne, friluftsfaciliteter, naturgenopretning, vedligeholdelse og uforudsete udgifter. Det bør også stå klart, hvilke tiltag der er finansieret, og hvad der alene er ambitioner.

Uden sådanne oplysninger bliver det svært at foreslå økonomisk ansvarlige kompromiser. Et alternativt hegnsforløb kan eksempelvis være både mere trafiksikkert og billigere - eller vise sig ikke at være det. Det må beregnes. Staten bør være mindst lige så omhyggelig med fællesskabets penge, som vi forventer af en kommune eller en almindelig virksomhed.

06 En høring, der kan ændre noget
Jeg mener, at et godt naturprojekt også skal kunne rumme de erfaringer og bekymringer, der findes uden for den naturfaglige projektgruppe. At den overordnede politiske beslutning er truffet, gør ikke borgernes spørgsmål mindre relevante.

Jeg foreslår en opfølgende dialog med naboer, landbrug, brugergrupper og kommunen om de konkrete løsninger. I det endelige høringsnotat bør Naturstyrelsen tydeligt forklare, hvilke forslag der fører til ændringer, og hvorfor andre ikke gør. Jeg ønsker også løbende offentlig opfølgning på hjortevildt, markskader, adgangsforhold og trafiksikkerhed.

Afsluttende bemærkning
Jeg ønsker Naturnationalpark Hanstholm gennemført med høje naturfaglige ambitioner og lige så høj respekt for naboerne, trafiksikkerheden og den ansvarlige brug af fælles midler. **Et kompromis er ikke et nederlag, hvis resultatet bliver bedre.** Det er netop det, jeg håber, den offentlige høring kan bidrage til.

Med venlig hilsen
Lukas L. Leszczynski

Medlem af Thisted Kommunalbestyrelse for Liberal Alliance
Dette er mit personlige høringssvar og ikke en udtalelse på vegne af Thisted Kommune.

Mads Møller

Høringssvar vedr. udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Undertegnede ejer sommerhus på Clemmessti 23, 7700 Thisted, i den østligste del af Klitmøller og er en af de nærmeste naboer til naturnationalparken fra Klitmøller-siden. Grunden grænser op til et § 3-beskyttet naturområde inden for Nationalpark Thy, og den planlagte færist i Kystvejen lige nord for Nors Å ligger ca. 400 meter fra huset i fugleflugt.

Jeg er ikke imod naturnationalparken og støtter omlægningen af plantagerne i Tved og Vilsbøl til mere naturlig skov. Mine bekymringer gælder beslutningen fra maj 2025 om også at indhegne Hanstholm Vildtreservat og udsætte heste og kvæg her samt hegnsløsningen over Kystvejen. Jeg håber at kunne bidrage til en løsning, der både styrker naturen og bevarer det, der allerede fungerer.

1. Et velfungerende samspil mellem natur og mennesker
Hanstholm Vildtreservat blev oprettet i 1949 og fredet i 1972. I mere end 75 år har området i det væsentlige ligget hen uden menneskelige indgreb, og der har udviklet sig et velfungerende samspil mellem reservatets dyreliv, lokalbefolkningen, de besøgende og trafikken på Kystvejen. Lokalbefolkningen kender reservatet og dets dyr, respekterer områdets ro og ved, hvor og hvornår krondyrene færdes.
Krondyrene er af natur sky vildt, der holder afstand til mennesker, og sameksistensen mellem dyr, mennesker og trafik fungerer derfor fint i dag.

Udkastet konstaterer selv, at de lysåbne naturtyper overvejende er i god eller høj tilstand. Styrelsen tilskriver det netop de store sammenhængende arealer, den frie dynamik og den naturlige hydrologi (afsnit 2.4). Klitlandskabet beskrives som nærmest uberørt og som Danmarks største samlede mosaik af klitnatur. Reservatet afgræsses desuden allerede i dag af en betydelig bestand på op mod 1.000 krondyr (afsnit 3.2.1). Efter min vurdering er det reelle antal dog nærmere 1.800-2.000 dyr.

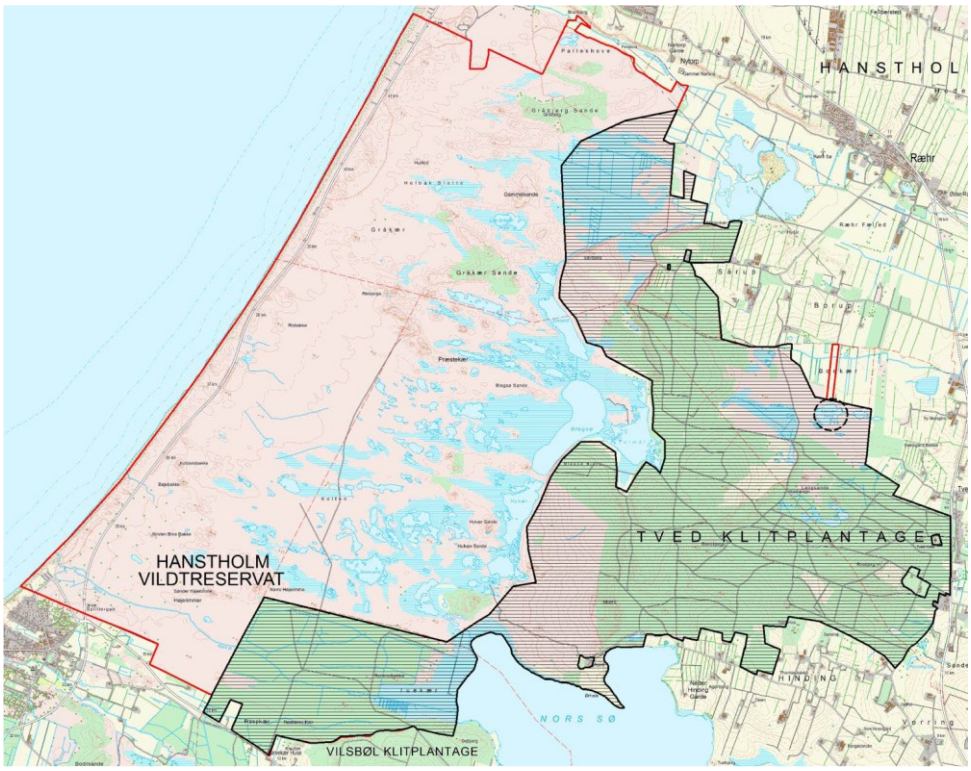
Et projekt af denne størrelse må tage udgangspunkt i, hvordan området faktisk bruges. Befolkningen omkring Klitmøller og Hanstholm mangedobles i sommerhalvåret, og begge byer er en del af Cold Hawaii, der tiltrækker surfere hele året. Hertil kommer cykelturister på Vestkystruten, badegæster, sommerhusgæster og besøgende ved bunkeranlæggene, og turisterne udgør en væsentlig del af trafikken på Kystvejen. De fleste kender hverken reservatets historie eller lokalbefolkningens naturlige omgang med dyrene.

Frit gående heste og kvæg tæt på vej og cykelsti må forventes at vække stor interesse. Besøgende vil stoppe op for at se, fotografere og komme i kontakt med dyrene, og nogle vil fodre dem. Over tid kan det gøre dyrene tilvænnede til mennesker og biler og få dem til at søge mod de steder, hvor folk holder ind, med øget risiko for kontakt mellem dyr og mennesker og for sammenstød med trafikken. Risikoen ligger dermed ikke i reservatet, som det er i dag, men i turistelementet: samspillet mellem nye, synlige dyr og et meget stort antal besøgende til fods og i bil.
Udkastet begrunder heller ikke, hvorfor den politiske beslutning fra 2022, der begrænsede hegning og udsætning til ca. 1.800 ha skov, blev ændret. Så vidt jeg kan se, har der ikke været offentlig inddragelse efter ændringen. Naturvandringerne i 2021-2022 handlede om den oprindelige model.

2. Hensyn til reservatets eksisterende dyre- og planteliv
Udkastet vurderer ikke tilstrækkeligt, hvad det betyder at udsætte op mod 250 heste og 100 kreaturer oven i den eksisterende krondyrbestand. Jeg peger særligt på:

- **Konkurrence og fortrængning mod Kystvejen.** Krondyrene har i mere end 75 år udnyttet reservatets bedste fouragerings- og hvileområder og henter allerede en stor del af føden på landbrugsjorden uden for reservatet (afsnit 3.2.1). Når nye, store græssere skal dele den sparsomme føde, risikerer både de nye dyr og krondyrene at blive fortrængt mod reservatets yderkanter, herunder strækningen langs Kystvejen. Resultatet kan blive flere dyr nær vej og cykelsti og flere markskader.
- **Jordrugende fugle.** Reservatet huser Danmarks største ynglebestand af den rødlistede tinksmed (ca. 90 par, 2023) og 15 par ynglende traner, som begge yngler på jorden ved vandhullerne. Tråd og forstyrrelse fra store dyr hele året kan true reder og unger, samtidig med at reguleringen af ræv ophører (afsnit 3.7.8).
- **De næringsfattige søer.** Reservatets lobeliesøer er næsten alle i høj tilstand (afsnit 2.4) og rummer truede arter som tvepibet lobelie, gulgrøn og sortgrøn brasenføde, pilledrager og strandbo. Udkastet understreger selv, at søerne skal forblive næringsfattige, blandt andet af hensyn til strandtudse (afsnit 2.5). Store græssere ved søbredderne tilfører næringsstoffer og slider på bredderne og kan dermed forringe naturtyper i topklasse.
- **Begrænset fødegrundlag.** Den rapport, udkastet selv henviser til (Fløjgaard m.fl. 2021), angiver risiko for overgræsning allerede ved 60 kg/ha for visse artsgrupper og vurderer, at tætheder på 70-250 kg/ha ikke er relevante for klit, fordi klitnatur på næringsfattig jord kun kan bære få dyr. Udkastets mål på 40 kg/ha bygger på beregninger, som styrelsen selv betegner som usikre (afsnit 3.2.2).
- **Sjældne arter i klitterne.** Reservatet rummer mange rødlistede arter, der er følsomme for tråd og ændret vegetation, blandt andet soldug-arter, ensianer, ensianblåfugl, markfirben og truede laver som tørve-knaplav (afsnit 2.6 og bilag 1). Udkastet vurderer ikke, hvordan de påvirkes af helårsgræsning med husdyrracer.
- **Ulv.** Der ses jævnligt ulv i området (afsnit 2.5), men udkastet belyser ikke samspillet mellem ulv og de udsatte heste og kvæg. Det bør ske, før der træffes beslutning.

Mine bekymringer deles af de lokale naturfaglige foreninger. I et forslag udarbejdet på Naturstyrelsens anmodning i december 2024 konstaterer Biologisk Forening for Nordvestjylland og Danmarks Naturfredningsforening, at den store krondyrbestand allerede skaber de forstyrrelser, klitnaturen har brug for. Det ses blandt andet af de udbredte forekomster af de rødlistede laver fjeld-blegskivelav og tørve-knaplav. Foreningerne anbefaler at genoptage afbrænding af den grå klithede i størstedelen af reservatet og vurderer, at afgræsning med husdyr kun er formålstjenlig i reservatets østligste del og i plantagerne, i alt ca. 2.120 ha (se figur 1). Hele den vestlige del af reservatet og kyststrækningen langs
Kystvejen holdes dermed fri for husdyr. Foreningerne påpeger desuden, at Kokkær Vand efter fredningsdeklarationen fra 1955 ikke må afgræsses. Jeg kan ikke se, at udkastet forholder sig til disse anbefalinger, som blev givet før beslutningen i maj 2025.

Figur 1. Arealer hvor afgræsning med husdyr kan accepteres (skraveret, ca. 2.120 ha). Kilde: Biologisk Forening for Nordvestjylland og Danmarks Naturfredningsforening, Forslag til forvaltning af Naturnationalpark Hanstholm, 10. december 2024, kort 1.

Jeg foreslår, at hegning og udsætning af nye arter begrænses til skovarealerne som besluttet i 2022, og at vildtreservatet fortsat forvaltes som i dag, hvor den eksisterende sameksistens har vist sig at fungere.

3. Trafiksikkerhed på Kystvejen

Den foretrukne løsning indebærer to færiste i Kystvejen (rute 181), hvor der kører både personbiler og lastbiler. Heste og kvæg får dermed direkte adgang til vejbanen. Udkastet erkender selv, at løsningen kan kræve en så markant hastighedsnedsættelse, at det bliver problematisk for beredskabet (afsnit 3.3 og 3.5).

Trafikken på Kystvejen har gennem mange år fundet en balance med krondyrene, som af natur er sky, som regel krydser vejen hurtigt og har færdselsmønstre, lokale trafikanter kender. Udsatte heste og kvæg kan derimod opholde sig på og ved vejen i længere tid, også i mørke. Når de tiltrækker ikke-lokalkendte turister og surfere, der standser for at se dem, opstår der nye og uforudsigelige trafiksituationer, jf. punkt 1.

Den sydlige færist er efter figur 3.2 placeret lige nord for, hvor Nors Å krydser Kystvejen, relativt tæt på indkørslen til Klitmøller. Det er et i forvejen trafikalt følsomt punkt:

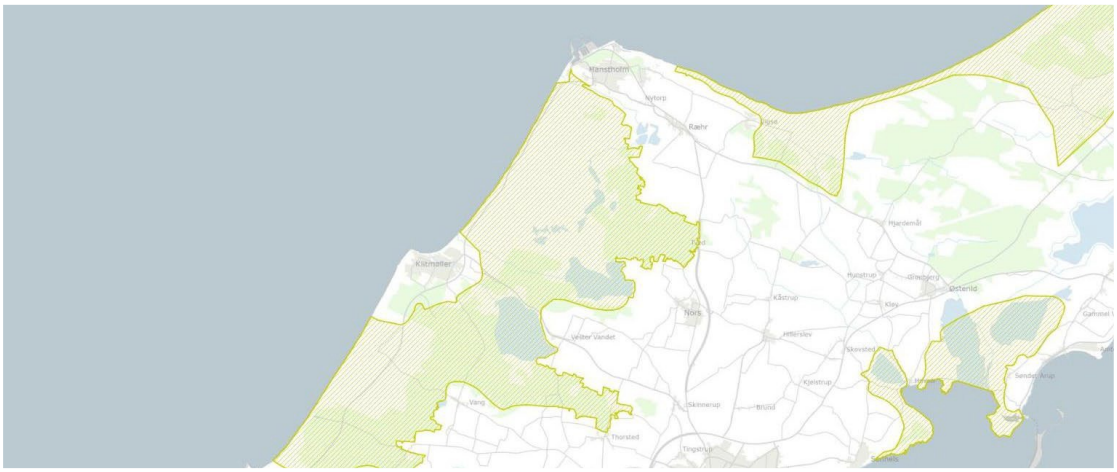
- Trafikken er her i acceleration ud af byen og i begyndende nedbremsning ind mod byen.
- Tæt tåge (mosekonebryg) er hyppig på denne kyststrækning, især i efteråret.

Krondyrene giver allerede i dag en risiko på vejen, især i den tidlige morgentrafik. At give heste og kvæg adgang til vejbanen netop her vil øge denne risiko yderligere og lægge flere store dyr oven i en situation med trafik i fartændring og nedsat sigtbarhed. Det kan øge risikoen for alvorlige ulykker.

Den samme risiko gælder den nordlige færist ved Hanstholm. I de tidlige morgentimer samles krondyrene bag de sydligste bunkeranlæg ved Hanstholm i retning mod Sårup, altså tæt på færistens placering. Det er samtidig det tidspunkt, hvor mange pendler til arbejde i fiskeindustrien og på havnen i Hanstholm. Store

dele af året foregår morgentrafikken i mørke og ofte i tåge. Færisten ligger desuden ca. 100 meter fra bunkeranlæggene fra 2. verdenskrig, som besøges af mange turister, og støjen fra trafikken over færisten vil kunne genere både besøgende og dyrelivet i området.

Begge færiste ligger i eller op ad et område, der i Thisted Kommuneplan 2025-2037 er udpeget som uforstyrret landskab, herunder hele vildtreservatet og kyststrækningen fra Hanstholm til Klitmøller (se figur 2). Efter retningslinje 9.1 f skal uforstyrrede landskaber og deres omgivelser friholdes for tekniske anlæg, der støjer, og redegørelsen nævner udtrykkeligt befærdede veje som en sårbarhed. Udkastet henviser i afsnit 2.11 til den tidligere Kommuneplan 2021-33, hvor mørke- og stilleområder kun bør friholdes. Planen bør beskrive, hvordan færisterne kan forenes med den skærpede regel.

Figur 2. Uforstyrrede landskaber (gul skravering) mellem Klitmøller og Hanstholm. Kilde: Thisted Kommuneplan 2025-2037, tema 9 Landskab, korttema "Uforstyrrede landskaber".

Efter udkastet skal "de endelige vurderinger ift. trafiksikkerheden" først foretages i en trafiksikkerhedsrevision i 2027 (afsnit 3.5), altså efter planens politiske godkendelse, og effekten evalueres først omkring et år efter ibrugtagning (afsnit 4.8). Et alternativt hegnsforløb overvejes kun, hvis færisterne bliver for problematiske for beredskabet. Trafiksikkerheden på en trafikeret landevej afprøves dermed først, når hegn og færiste er etableret og dyrene udsat.

Efter § 3 i bekendtgørelse nr. 895 af 22. juni 2023 om trafiksikkerhedsrevision af naturnationalparker og andre områder skal revisionen gennemføres, inden der meddeles tilladelse. Den skal derfor efter min opfattelse være gennemført, før planen kan godkendes, og før nogen del af projektet påbegyndes.

Revisionen bør omfatte årsdøgntrafik, trafikkens sammensætning, herunder den tunge trafik til og fra Hanstholm Havn, nattrafikken og en vurdering af, om Kystvejen er en væsentlig færdselsåre efter færdselslovens § 88. Ingen af disse forhold er beskrevet i udkastet. Den bør også vurdere de planlagte parkeringslommer og udsigtspunkter langs Kystvejen, som udkastet selv peger på som en udfordring, og som sammen med frit gående dyr vil øge antallet af biler, der standser ved vejen. Resultatet bør sendes i supplerende offentlig høring.

Jeg foreslår, at løsningen med færiste i Kystvejen udgår i begge ender af parken, og at trafiksikkerhedsrevisionen gennemføres og sendes i supplerende høring, før planen godkendes eller påbegyndes.

4. Cykelstien og Vestkystruten

Cykelstien langs Kystvejen er en del af den nationale cykelrute N1 (Vestkystruten). Den bruges intensivt af gående, løbere, cyklister og børnefamilier. Med den foretrukne løsning kommer den til at ligge inden for hegnet, så brugerne skal passere frit gående heste og kvæg.

Udkastet anviser, at aggressive dyr fjernes, når adfærden er konstateret (afsnit 4.3), og at færdsel sker på eget ansvar (afsnit 4.4). Det giver efter min vurdering ikke en tilstrækkelig tryghed på en af landets mest benyttede cykelruter.
Jeg foreslår, at Kystvejen og cykelstien i hele deres forløb friholdes for udsatte dyr.

5. Subsidiært: alternativ hegning efter de naturfaglige foreningers anbefaling
Mit primære ønske er, at vildtreservatet holdes uden for hegnet, jf. punkt 1 og 2. Hvis styrelsen alligevel fastholder hegning og udsætning af heste og kvæg, foreslår jeg, at hegningen følger den model, som Biologisk Forening for Nordvestjylland og Danmarks Naturfredningsforening har anbefalet (figur 1).
Foreningerne anbefaler, jf. punkt 2, kun afgræsning med husdyr øst og nordøst for reservatets helårslukkede areal og i plantagerne i Tved og det lave Vilsbøl. De peger desuden på, at der uden husdyr i størstedelen af reservatet heller ikke opstår forstyrrelser fra de nødvendige og hyppige tilsyn med dyrene. Modellen ligger samtidig tæt på den oprindelige beslutning fra 2022 om at hegne ca. 1.800 ha skov øst og syd for reservatet.

Konkret foreslår jeg derfor:

- at ydrehegnet føres langs den vestlige afgrænsning af de ca. 2.120 ha, som foreningerne har udpeget, så hele den vestlige del af reservatet og kyststrækningen holdes uden for hegnet,
- at hegnet i hele sit forløb holdes øst for Kystvejen og cykelstien, også ved det lave Vilsbøl, så der ikke etableres færiste i Kystvejen, hverken ved Klitmøller eller ved Hanstholm,
- at Kokkær Vand afskærmes fra afgræsning i overensstemmelse med fredningsdeklarationen fra 1955.

Med denne model undgås den trafikale risiko på Kystvejen helt: Heste og kvæg får ingen adgang til vej og cykelsti, der etableres ingen færiste, og Vestkystruten forbliver uden for hegnet. Turismen og friluftslivet langs kysten påvirkes ikke, og de mange besøgende kommer ikke tæt på de udsatte dyr. Det følger også foreningernes anbefaling om stille friluftsliv og zonering af menneskelige aktiviteter, og stilheden i de uforstyrrede landskaber langs kysten bevares, jf. retningslinje 9.1 f.

6. Subsidiært: naboforhold ved Klitmøller, hvis hegning og udsætning fastholdes
Hvis styrelsen fastholder hegning og udsætning, og hvis modellen i punkt 5 ikke følges, bør hegnsforløbet ved Klitmøller mindst følge alternativ C øst for cykelsti og Kystvej. Uanset model beder jeg om, at planen forpligtende beskriver følgende:

- Hvordan støj fra færisten ved Nors Å i parkens sydvestlige hjørne undgås. Færisten ligger ca. 400 meter fra min ejendom i fugleflugt. Tung trafik, herunder lastbiler, giver markant og vedvarende støj ved passage af en færist, lige op ad sommerhusområdet og det § 3-beskyttede område. Det er heller ikke foreneligt med retningslinje 9.1 f i Thisted Kommuneplan 2025-2037 om uforstyrrede landskaber, jf. punkt 3.
- Hegnets placering og vedligehold mod de private arealer ved Klitmøller.
- Beredskab og kontaktmulighed ved udbrud af dyr.
- Hvordan skader på privat ejendom håndteres og erstattes.
- At naboer har ret til et højere hegn mod hjortevildt. I dag er det blot en mulighed "hvis naboer ønsker det" (afsnit 3.3).

Sammenfatning
Hanstholm Vildtreservat er et eksempel på, at vild natur, lokalbefolkning, turisme og trafik kan fungere side om side. Mine bekymringer retter sig ikke mod naturnationalparken som idé, men mod udsætningen af nye arter i et område, hvor samspillet allerede fungerer, og hvor dyrene vil komme tæt på vej, cykelsti, beboede områder og mange besøgende. På den baggrund anmoder jeg om:

1. at Hanstholm Vildtreservat holdes uden for hegnet, i overensstemmelse med beslutningen fra 2022,
2. at der ikke udsættes heste og kvæg i reservatet, af hensyn til den eksisterende dyrebestand, ynglefugle, lobeliesøer, ulv og den sårbare klitnatur,

3. at der ikke etableres færiste i Kystvejen, hverken ved Klitmøller eller ved Hanstholm, og at store udsatte dyr ikke får adgang til vej og cykelsti,
4. at trafiksikkerhedsrevisionen gennemføres og sendes i supplerende høring, før planen kan godkendes eller påbegyndes, jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 895/2023,
5. subsidiært, at hegning og udsætning begrænses til de ca. 2.120 ha i den østlige del af reservatet og plantagerne, som de naturfaglige foreninger har anbefalet,
6. at naboforholdene beskrives forpligtende, hvis hegning alligevel fastholdes.

Jeg deltager gerne i en videre dialog om projektet.
Med venlig hilsen

Mads Møller

Magda Jepsen

Jeg forstår ikke, hvorfor ændre på noget som er smukt og unikt. Et natur område som ikke findes andre steder end her i Hanstholm.
En natur som byder vore turister velkommen. Et sted så flot og urørt, hvordan kan man få sig til at ødelægge det med hegn og andre dyrearter, som slet ikke hører til her. Jeg forstår det ikke.

Hilsen
Magda Jepsen

Maria-Louisa Rosendal Søltoft
Til Naturstyrelsen
Vedrørende: Høringssvar til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Jeg ønsker hermed at gøre en klar og principiel indsigelse mod den foreslåede omfattende indhegning af Naturnationalpark Hanstholm.

Jeg er uddannet fotograf og markedsføringsøkonom og arbejder professionelt med naturfotografi og formidling af Danmarks enestående, uspolerede og samtidig meget sårbare natur.

Gennem mit arbejde med fotografi, visuel kommunikation og formidling har jeg et særligt blik for naturens betydning – ikke alene for biodiversiteten, men også for vores kultur, identitet, livskvalitet og turisme.

Min familie og jeg valgte at flytte til Thy netop på grund af områdets råhed, storhed og særlige karakter. Her findes stadig en sjælden følelse af frihed. Vesterhavet, de vidtstrakte klitheder, det åbne landskab og det frie dyreliv udgør en helhed, som vi bør værne om med den allerstørste respekt.

Det er den natur, jeg lever af at formidle. Og det er den natur, mennesker rejser hertil fra nær og fjern for at opleve.

Derfor finder jeg det dybt bekymrende, at Naturstyrelsen ønsker at indhegne så store dele af dette landskab.

1. Vild natur bør ikke forveksles med indhegnet natur

Jeg finder det grundlæggende paradoksalt, at ønsket om mere vild natur skal realiseres gennem omfattende hegn, låger, menneskeskabte afgrænsninger og en intensivt planlagt forvaltning.

Vi risikerer at gøre et af Danmarks mest storslåede, åbne naturområder til noget, der i højere grad minder om en zoologisk have end om fri natur.

Jeg anerkender fuldt ud behovet for at styrke biodiversiteten og bevare de lysåbne naturtyper. Men naturens værdi kan ikke alene opgøres i udvalgte arters forekomst. Den findes også i landskabets sammenhæng, det frie dyreliv, den naturlige dynamik og menneskets mulighed for at opleve natur uden fysiske barrierer.

Det bør være et selvstændigt mål at bevare disse kvaliteter.

2. Kysten skal forblive fri og tilgængelig

Strækningen mellem Klitmøller og Hanstholm er efter min opfattelse et af de smukkeste og mest særprægede kystlandskaber i Danmark.

Her skal man kunne vandre langs stranden, bevæge sig gennem klitlandskabet og søge ud til havet uden at opleve unødvendige barrierer.

Det gælder også surfere, fotografer, naturelskere og de mange besøgende, der kommer til Thy for at opleve det åbne landskab.

Jeg ønsker derfor en konkret redegørelse for:

- Om det fortsat vil være muligt at gå uhindret langs stranden mellem Klitmøller og Hanstholm.
- Hvordan adgangen til havet og de eksisterende surfsteder sikres.
- Hvor hegn, låger og passager konkret placeres i forhold til strand, klitter, stier og adgangsveje.
- Hvordan man vil undgå, at indhegningen visuelt og fysisk forringer oplevelsen af det sammenhængende kystlandskab.

Det er ikke tilstrækkeligt, at der formelt findes adgang gennem låger. Fri adgang og oplevelsen af et frit landskab er ikke nødvendigvis det samme.

3. Kronvildtet og det eksisterende dyreliv

Området er allerede levested for kronvildt og en lang række andre vilde dyr.

Jeg finder det stærkt problematisk, hvis etableringen af hegn til brug for store græssende dyr samtidig begrænser de eksisterende vilde dyrs naturlige bevægelighed.

Kronvildtet skal ikke miste sine naturlige vandringsmuligheder, fordi vi ønsker at fastholde bestemte græssende dyr inden for et afgrænset område.

Jeg efterlyser derfor dokumentation for, hvordan hegnsføringen påvirker kronvildtets bevægelsesmønstre, den genetiske udveksling og sammenhængen mellem naturområderne.

Det bør være en grundlæggende forudsætning, at nye naturforvaltningstiltag ikke skaber unødvendige barrierer for det dyreliv, der allerede findes.

4. Tryghed og reel adgang for mennesker

Store græssende dyr kan have en naturplejende funktion. Men de kan også ændre menneskers oplevelse af at færdes frit og trygt i naturen.

For børnefamilier, ældre, hundeluftere og andre besøgende kan mødet med større flokke af heste eller kvæg opleves utrygt.

Man skal ikke være nødt til at føle sig utryg for at kunne opleve den natur, der hidtil har været frit tilgængelig.

Jeg savner en grundig vurdering af, hvordan projektet vil påvirke den reelle adgang til området, og hvilke muligheder der vil være for at opleve naturen uden at skulle færdes blandt store græssende dyr.

5. Thys særlige identitet og turisme

Thy er ikke blevet attraktivt, fordi naturen er tilrettelagt som en park.

Tværtimod.

Mennesker kommer hertil for at opleve Vesterhavets kræfter, de åbne vidder, stilheden, klitterne og følelsen af at befinde sig i et landskab, der ikke er indrettet og kontrolleret ned til mindste detalje.

Det er netop denne råhed og autenticitet, der gør Thy enestående.

Med min baggrund som fotograf og markedsføringsøkonom er jeg særligt opmærksom på, hvordan et områdes identitet, landskab og autenticitet har betydning for dets tiltrækningskraft.

Thys rå natur er ikke blot en smuk kulisse. Den er en afgørende del af områdets identitet og fortælling.

Jeg finder det derfor bekymrende, hvis vi ændrer landskabets karakter i en sådan grad, at vi mister noget af det, der gør området særligt.

Jeg efterlyser en reel vurdering af konsekvenserne for landskabsoplevelsen, friluftslivet, den lokale turisme og områdets identitet.

6. Naturbeskyttelse kræver også tilbageholdenhed

Jeg savner en mere ydmyg tilgang til naturforvaltningen.

Vi bør turde give naturen plads til at udvikle sig uden konstant at gribe ind med maskiner, rydninger, hegn og nye tekniske anlæg.

Det betyder ikke, at al naturpleje er forkert. Men enhver indsats bør begrundes grundigt, og mindre indgribende alternativer bør undersøges, før man gennemfører så omfattende ændringer i et enestående landskab.

Jeg efterlyser en fagligt dokumenteret sammenligning mellem den foreslåede indhegning og alternative former for naturpleje, herunder løsninger med mindre indhegninger, målrettet pleje og større hensyn til eksisterende dyreliv og fri færdsel.

Naturbeskyttelse må ikke blive et mål, der automatisk retfærdiggør enhver form for menneskelig styring.

7. Min samlede indsigelse

Jeg opfordrer Naturstyrelsen til at genoverveje den foreslåede indhegning og dens omfang.
Jeg anmoder konkret om, at:

- Hegnets konsekvenser for kystadgang, surfere og friluftsliv dokumenteres.

- Kronvildtets og øvrige vilde dyrs bevægelighed undersøges og sikres.
- De landskabelige og visuelle konsekvenser vurderes grundigt.
- Menneskers tryghed og reelle adgang til naturen indgår som væsentlige hensyn.
- Mindre indgribende alternativer undersøges og sammenlignes åbent med den foreslåede løsning.

Jeg er ikke imod naturbeskyttelse. Tværtimod. Jeg har gjort formidlingen af vores natur til mit levebrød, netop fordi jeg mener, at den er noget af det mest værdifulde, vi har.
Men jeg er imod, at vi risikerer at ødelægge noget af det mest værdifulde ved naturen i forsøget på at forbedre den.

Vi har brug for natur. Ren, sammenhængende og fri natur. Natur uden unødvendige hegn, hvor landskabet og det vilde dyreliv får lov til at eksistere på deres egne præmisser.

Lad os ikke gøre Thy til en indhegnet forestilling om vild natur. Lad os bevare den ægte vare.

Vi har allerede noget helt særligt her. Noget råt, storslået og sårbart, som ikke uden videre kan genskabes, hvis vi først ændrer dets karakter.

Naturen skal ikke blot beskyttes mod mennesker. Den skal også beskyttes mod vores trang til at kontrollere den.

Jeg anmoder om, at denne indsigelse indgår i den videre behandling af projektet, og at de konkrete spørgsmål besvares i høringsnotatet.

Med venlig hilsen
Maria-Louisa Rosendal Søltoft
Fotograf og markedsføringsøkonom

Mariann D Christensen

Vedr National park Thy.

Hvad og hvordan vil man begrænse misvedligehold af dyrestand? Vi må jo erkende det ikke gik så godt på Mols? Når man sætter hegn, sætter man grænser, og man tvinger dyrene til at spise efter en standard evolutionen har ændret.

Kan og skal man som borger se til dyrevanrøgt? Og kan man blot omgås – om ikke loven – så al tænkelig etik?

Mariann D Christensen.

Marie Bols Eithz

Jeg er imod en indhegning af Hanstholm vildtreservat, som med dette tiltag vil miste noget af sin særlig karakter og unikke naturoplevelse. De store uberørte vidder rummer i forvejen rig natur og dyreliv, og oplevelsen af området som uberørt natur vil bliver frataget, hvis det bliver en indhegning med kreaturer, heste mv.

Jeg er selv bosat i Klitmøller, og syd for byen er der allerede hegnet et stort areal af klitheden med heste, hvilket har ændret oplevelsen af at færdes i området syd for byen betragteligt. Det giver en fornemmelse af hvad tiltaget i Hanstholm vildtreservat vil betyde.

Jeg synes vi skal værne om de begrænsede store sammenhængende naturområde vi har i Danmark. Jeg foretrækker at naturen får lov at passe sig selv, som det er tilfældet i dag, uden menneskelige intervention i form af hegning og udsatte kreaturer.

Vh. Marie Bols Eithz, Klitmøller

Marietta Lindhardt

PROTEST MOD NATURNATIONALPARK HANSTHOLM
Jeg ønsker ikke projektet gennemført!
Jeg ønsker her at melde min klare modstand mod etableringen af Naturnationalpark Hanstholm.
Min holdning er klar: Jeg ønsker ikke Naturnationalpark Hanstholm gennemført – Jeg håber inderligt at, projektet opgives.

Hvad bliver der af den frie natur?
Jeg bor 1 km fra Nationalpark Thy og den er fantastisk natur i baghaven.
Det er et område, jeg og MANGE andre gennem mange årtier har brugt og holdt af. Et område, hvor man kan gå, løbe, cykle, ride og nyde naturen. Et område, som var attraktivt for både lokale og besøgende.
Guds frie natur.
Efter udviklingen i Sårup Skov, bliver vi bekymrede. Skoven er løbende blevet ændret med omfattende indgreb. Store områder fremstår som et månelandskab med væltede træer og ødelagte skovpartier. I perioder har det været vanskeligt at færdes der.
Vi er bekymrede for at vi mister vores dejlige natur, i jagten på en vild natur.
Er det virkelig nødvendigt at forringe de naturområder, som allerede har stor værdi for mennesker og friluftsliv?
Jeg ønsker ikke en natur, hvor mennesket bliver en uønsket gæst.
Hegn og låger – er det sådan, vi vil opleve naturen?
Hvordan kan man finde på at indhegne så smukke naturområder.
Et ydre hegn rundt om hele området, indre hegn, færist (moderne ord for JERNRISTER), rytterlåger, stilåger og arbejdslåger ????
Uanset argumenter ønsker jeg ikke, et område indhegnet overhovedet. Et hegn på 120 cm – helt forfærdeligt.

Og vi er da sikre på at der er lavet en stor fejl på kortet, der kan vel ikke være planer om hegn langs Kystvejen mellem Hanstholm og Klitmøller og PÅ TVÆRS af vejen mod stranden og Vesterhavet. Det er et af de mest magiske steder i landet, præcist som det er. Jeg er ulykkelig over de ting man planlægger her. At se det for mig med hegn omkring gør mig oprigtig ked af det.

Kysten og Vesterhavet er områdets turistmagnet og stolthed……
Bisonokser og ulve – hvor er fornuften??
Jeg er ikke begejstret over bisonokser i baghaven, ligesom ulvens spor på min ridebane eller ikke gør mig glad. Der selvfølgelig skaber utryghed. Men det at vi skal hegne alt og frygten for at der opstår uhensigtsmæssige situationer (læs dyremishandling , forvirrende rådyr m.m) som set i andre områder får det til at gyse mig ned ad rykken.

Hvad med de mennesker, der allerede bruger naturen?
Der har i generationer været tradition for at ride, gå, løbe og cykle i området. Det er en del af hverdagen og derfor man bor her.
Jeg ønsker at kunne færdes frit i vores natur uden at skulle tænke på hegnslinjer, lågetyper og rister i jorden.
Jeg er imod, at man gennemfører et så omfattende projekt, som efter vores opfattelse ændrer naturen og vores muligheder for at bruge den.
Det er helt hen i vejret at tro at man skaber bedre natur ved at indhegne enorme arealer og ændre hele områdets karakter.

SKÅRET UD I PAP:
Jeg ønsker, at Naturnationalpark Hanstholm ikke bliver gennemført.
Jeg opfordrer derfor Naturstyrelsen og de ansvarlige politikere til at tage den lokale modstand alvorligt og undlade at godkende projektet.
Jeg ønsker at bevare den frie natur – med plads til både dyr og mennesker.
Jeg ønsker fortsat at kunne gå, løbe, cykle og ride i vores naturområder uden at blive mødt af hegn og begrænsninger.
Jeg ønsker, at kommende generationer også skal kunne opleve naturen som noget frit og tilgængeligt.
Lad os bevare naturen – ikke indhegne den.

Mvh
Marietta Lindhardt

Martin Bay
Til Naturstyrelsen

Jeg ønsker hermed at indgive høringssvar til projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm.

Jeg er uddannet biolog, naturfotograf og bosat i Klitmøller. Jeg færdes regelmæssigt i Nationalpark Thy og har gennem mange år fulgt naturens udvikling i området.

Jeg bakker grundlæggende op om ambitionen om at skabe mere sammenhængende natur, standse skovdrift og genoprette naturlige processer. Jeg er dog kritisk over for den foreslåede indhegning af hele naturnationalparken og den omfattende aktive forvaltning, som projektet indebærer.

1. Indhegning af et allerede værdifuldt naturområde

Hanstholm Vildtreservat er et af Danmarks største sammenhængende klitlandskaber med betydelige naturværdier. Projektbeskrivelsen dokumenterer selv store arealer med habitatnatur i god tilstand og forekomster af en række sjældne og beskyttede arter.

Den oprindelige plan fra 2022 omfattede indhegning af cirka 1.800 hektar i plantagerne. I maj 2025 blev dette ændret til indhegning af hele naturnationalparken på 4.833 hektar.

Jeg savner en tydelig faglig begrundelse for, hvorfor det er nødvendigt at udvide indhegningen til også at omfatte hele vildtreservatet.

Hvilke konkrete naturværdier forventes forbedret, og hvordan er de potentielle gevinster vurderet i forhold til risikoen for at påvirke eksisterende værdifulde naturtyper og arter?

2. Naturlige processer frem for aktiv naturforvaltning

Projektet bygger på en ambition om at genskabe naturlige processer, men samtidig indebærer det etablering af hegn, udsætning af heste og kvæg, regulering af dyrebestande, omfattende rydninger og løbende indgreb.

Store planteædere har en naturlig økologisk funktion, og græsning kan være et værdifuldt redskab i naturgenopretning. Men der bør være forskel på at genoprette naturlige processer og at styre et landskab mod en bestemt ønsket naturtilstand.

Jeg efterlyser derfor en reel vurdering af en mindre indgribende model, hvor skovdrift og afvanding ophører, ikke-hjemmehørende invasive arter håndteres, og naturen derefter får mulighed for at udvikle sig med så få

indgreb som muligt.

Hvorfor er denne tilgang ikke i højere grad undersøgt som alternativ til omfattende indhegning og helårsgræsning?

3. Naturlig hydrologi bør prioriteres højere

Jeg finder det positivt, at projektbeskrivelsen lægger op til lukning af grøfter og forbedring af de hydrologiske forhold.

Særligt området omkring Nors Å er interessant. Projektbeskrivelsen beskriver selv åen som et stærkt kanaliseret vandløb, der ligger dybt nedskåret i terrænet.

De foreslåede indsatser omfatter blandt andet delvis udjævning af brinker og mulige punktvise hævninger af vandløbsbunden.

Jeg mener, at en mere gennemgribende genopretning af den naturlige hydrologi bør undersøges og prioriteres som en selvstændig naturgenopretningsindsats, også uafhængigt af beslutningen om hegning og græsning.

4. Klima og langsigtet naturudvikling

Projektbeskrivelsens afsnit 3.9 vurderer, at omlægningen af skovarealerne vil have negative konsekvenser for områdets CO2-optag sammenlignet med fortsat naturnær skovdrift.

Det rejser et væsentligt spørgsmål om balancen mellem biodiversitet, klima og langsigtet naturudvikling.

Vi står over for et klima i forandring, hvor vegetation, arter og økosystemer gradvist må tilpasse sig nye forhold.

Det er derfor relevant at spørge, om naturforvaltningen i for høj grad bygger på forestillingen om en bestemt ønsket naturtilstand frem for at give plads til den natur, der udvikler sig under fremtidens klimaforhold.

Jeg efterlyser en tydeligere samlet vurdering af projektets langsigtede klimaeffekter og af de afvejninger, der foretages mellem biodiversitetsmål og naturlig udvikling.

5. Økonomi og alternative indsatser

Indhegning, færiste, dyrehold, tilsyn, vedligeholdelse og naturgenopretning kræver betydelige ressourcer.

Jeg savner en gennemskuelig sammenligning af de samlede etablerings- og driftsomkostninger ved den foreslåede model og mindre indgribende alternativer.

Det bør undersøges, om en del af ressourcerne kunne skabe større langsigtet naturværdi gennem genopretning af hydrologi, ophør af skovdrift og sikring af yderligere sammenhængende naturarealer.

Naturgenopretning bør ikke alene vurderes på, hvor effektivt et afgrænset areal kan forvaltes med henblik på biodiversitet, men også på, hvor meget natur der samlet kan beskyttes og gives frihed til at udvikle sig for de tilgængelige ressourcer.

Afsluttende bemærkninger

Min kritik handler ikke om at bevare produktionsskov eller modsætte mig naturgenopretning. Tværtimod mener jeg, at vi bør være langt mere ambitiøse med at give naturen plads.

Men netop derfor mener jeg, at der bør stilles større krav til begrundelsen for at indhegne et af Danmarks mest værdifulde sammenhængende naturområder.

Jeg opfordrer Naturstyrelsen til at genoverveje indhegningen af Hanstholm Vildtreservat og fremlægge en tydelig sammenligning med mindre indgribende alternativer, inden projektet godkendes.

Naturgenopretning behøver ikke altid handle om at skabe noget nyt. Nogle gange handler det først og fremmest om at ophøre med at påvirke naturen og give den tid.

Med venlig hilsen
Martin

Mathilde Thomsen

Ang den omtalte nationalpark. Det ville være en kæmpe skam at fratage så mange mennesker at bruge den smukke natur. Hvordan med sikkerheden når man kommer til hest? Mødet med andre heste kan være ekstremt farligt, også med bisoner. Er der lavet en plan ang dette? Ridelåger de steder der er meget brugte er ikke vist på jeres tegninger. Vil ulven presses tættere på byerne og hestehold?
Hilsen Mathilde Thomsen

Mette Andersen & Per Nielsen

PROTEST MOD NATURNATIONALPARK HANSTHOLM

Vi ønsker ikke projektet gennemført!

Vi ønsker her at melde vores klare modstand mod etableringen af Naturnationalpark Hanstholm.
Vi har nu brugt adskillige timer for at læse projektet – 84 sider - og er helt uforstående for den måde man ønsker at behandle vores natur på.
Vores holdning er klar: **Vi ønsker ikke Naturnationalpark Hanstholm gennemført - Vi ønsker, at projektet opgives.**

Hvad bliver der af den frie natur?

Vi bor 1 km fra Nationalpark Thy.
Det er et område, vi og MANGE andre gennem mange årtier har brugt og holdt af. Et område, hvor man kan gå, løbe, cykle, ride og nyde naturen. Et område, som var attraktivt for både lokale og besøgende.
Guds frie natur.
Efter udviklingen i regeringenbliver vi bekymrede for at vi mister vores dejlige natur, i jagten på en vild natur.
Er det virkelig nødvendigt at forringe de naturområder, som allerede har stor værdi for mennesker og friluftsliv?
Vi ønsker ikke en natur, hvor mennesket bliver en uønsket gæst.

Hegn og låger – er det sådan, vi vil opleve naturen?

Hvordan kan man finde på at indhegne så smukke naturområder.
Et ydre hegn rundt om hele området, indre hegn, færist (moderne ord for JERNRISTER), rytterlåger, stilåger og arbejdslåger ????
Uanset argumenter ønsker vi ikke, vores område indhegnet overhovedet. Et hegn på 120 cm – helt forfærdeligt.
Og vi er da sikre på at der er lavet en stor fejl på kortet, der kan vel ikke være planer om hegn langs
Kystvejen mellem Hanstholm og Klitmøller og PÅ TVÆRS af vejen mod stranden og Vesterhavet.
Kysten og Vesterhavet er områdets turistmagnet og stolthed……

Bisonokser og ulve – hvor er fornuften??

Vi er selvfølgelig imod bisonokser i baghaven, ligesom ulven. Der selvfølgelig skaber utryghed.

Hvad med de mennesker, der allerede bruger naturen?

Der har i generationer været tradition for at ride, gå, løbe og cykle i området. Det er en del af hverdagen og derfor man bor her.
Vi ønsker at kunne færdes frit i vores natur uden at skulle tænke på hegnslinjer, lågetyper og rister i jorden.
Vi er imod, at man gennemfører et så omfattende projekt, som efter vores opfattelse
ændrer naturen og vores muligheder for at bruge den.
Det er helt hen i vejret at tro at man skaber bedre natur ved at indhegne enorme arealer og ændre hele områdets karakter.
Desuden er det således, at store rudler af krondyr i århundreder har kunnet vandre frit i netop disse områder. Samme gælder andre klovbærende arter.
Jeg vil derfor foreslå, at man indhegner området ved Eremitagen, nedlægger Bakken og etablerer noget vild natur til stor glæde for de mange københavnere, der er uhyre interesseret i vild natur, som den så ud for flere hundrede år siden. Eventuelt kunne dele af området indenfor voldene også inddrages.

SKÅRET UD I PAP:
Vi ønsker, at Naturnationalpark Hanstholm ikke bliver gennemført.
Vi opfordrer derfor Naturstyrelsen og de ansvarlige politikere til at tage den lokale modstand alvorligt og undlade at godkende projektet.
Vi ønsker at bevare den frie natur – med plads til både dyr og mennesker.
Vi ønsker fortsat at kunne gå, løbe, cykle og ride i vores naturområder uden at blive mødt af hegn og begrænsninger.
Vi ønsker, at kommende generationer også skal kunne opleve naturen, som noget frit og tilgængeligt.
Lad os bevare naturen – ikke indhegne den.

Med venlig hilsen
Mette Andersen og Per Nielsen

Mette & Flemming Jeppesen

Høringssvar vedr. Naturnationalpark Thy

Emne: Bevarelse af den frie natur, tryg adgang for alle samt bekymring for sikkerhed, bosætning, turisme og dyrevelfærd

Vi indgiver hermed vores høringssvar vedrørende planerne for Naturnationalpark Thy.

Vi støtter fuldt ud ambitionen om at fremme biodiversiteten og skabe en rigere dansk natur.
Dog mener vi, at den foreslåede model med omfattende indhegning og helårsgræsning med store tamdyr er den forkerte vej at gå.

Det vil skabe en utryghed, som reelt udelukker mange fra at bruge området, og det risikerer at svække Thys største trækplaster for både beboere og besøgende.

Vore primære indvendinger samler sig om følgende punkter:

1. Begrænsning af adgangen for almindelige brugere – utryghed og risiko
At indhegne store flokke af kvæg og heste fjerner i praksis den frie adgang til naturen for en stor del af befolkningen.
Mange voksne og børn tør med god grund ikke begive sig ud i områder, hvor man tvinges til at færdes direkte blandt store, løsgående dyr bag hegn.
For hundeluftere, ryttere til hest, motionister og børnefamilier udgør tætte møder med hegnsatte flokke en uforudsigelig og unødig risiko.

Hvor vilde dyr naturligt trækker sig ved mødet med mennesker, opfører hegnsatte tamdyr sig anderledes, hvilket skaber reel utryghed.
Naturen bør være et trygt fristed for alle.

2. Thy har allerede store flokke af vildt – vi behøver ikke hegn og tamdyr

Området i Thy huser i forvejen store, levedygtige flokke af vilde hjorte (både kronvildt, dåvildt og råvildt). Disse dyr indgår naturligt i økosystemet, påvirker vegetationen og giver besøgende en storslået, ægte naturoplevelse på naturens egne præmisser.
Det virker overflødigt og unaturligt at hegne området ind og tilføje store flokke af tamdyr, når naturen selv allerede opretholder et rigt og vildt dyreliv.

3. Tabet af de åbne vidder og den rå, uforstyrrede natur

Det helt unikke ved naturen i Thy – og særligt klithederne og de rå landskaber – er følelsen af uendelighed, højt til loftet og uforstyrret adgang.
At gennemskære og indhegne dette landskab med kilometervis af tråd, låger, færiste og fangfolde vil forringe den oplevelsesmæssige værdi markant.
Naturen holder op med at føles fri og vild, når den rammes ind.

4. Konsekvenser for bosætning, befolkningstal og turisme

I Thy har vi hårdt brug for at fastholde og tiltrække indbyggere.
Vi er rigtig mange der har valgt at leve vores liv i Thy, netop pga. den natur der er her. Ligesom mange mennesker, der vælger at flytte til Thy, i høj grad gør det på grund af vores helt unikke, rå og frie natur. Det samme gælder den omfattende turisme, som området lever af: Det er muligheden for at opleve uforstyrrede vidder og bevæge sig frit og trygt, der trækker folk til.
Hvis vi fjerner den frie og trygge adgang til naturen ved at hegne store områder ind med løsgående dyr, forringer vi selve det fundament, der gør Thy attraktiv at bo i og besøge. Det kan få direkte negative konsekvenser for vores evne til at opretholde befolkningstallet og støtte det lokale erhvervsliv og turisme.

5. Dilemmaet om tamdyr i hegn og alternative løsninger for biodiversitet

Det fremstår modstridende at ville gøre naturen "mere vild" ved at indhegne tamdyr på magre arealer, hvilket også rejser etiske spørgsmål om dyrevelfærd om vinteren. Ønsket om en rigere natur bør i stedet nås gennem genopretning af naturlig hydrologi (lukning af grøfter), stop for skovbrug i urørt skov og målrettet naturpleje – tiltag, der kan gennemføres helt uden at lukke landskabet inde eller skabe utryghed.

6. Ufornuftig og uforsvarlig hegnsføring over Kystvejen

Det fremstår helt ugennemtænkt og uforsvarligt at lade projektet gå ind over Kystvejen.
Kystvejen er en vital færdselsåre for både lokalbefolkningen, udrykningskøretøjer, turister og anden trafik.
At etablere hegn, kvægriste eller låger hen over en trafikeret vej skaber en direkte sikkerhedsrisiko med fare for påkørsler, bremsesituationer og ulykker, hvis dyr opholder sig ved eller krydser vejen.
Samtidig er det til stor gene for den daglige trafikafvikling og skaber unødigt besvær i et område, hvor infrastrukturen i forvejen skal fungere effektivt.
Desuden vil cykelstien langs kystvejen blive ubrugelig for mange pga. sikkerhedsrisiko og utryghed som nævnt i punkt 1.

Konklusion

Vi opfordrer stærkt til, at man genovervejer de planlagte hegn og den helårlige indhegnede græsning i Naturnationalpark Thy.

Lad os bevare Thys rå, åbne og frie natur – til gavn for biodiversiteten, men også for befolkningens adgang og tryghed, bosætningen, turismen og Thys fremtid.
Naturen kan godt selv, uden at vi helt unaturligt putter tamdyr og hegn ind i ligningen!

Med venlig hilsen,

Mette og Flemming Jeppesen

Mette Præstegaard & Niels Hornstrup

Naturstyrelsen.

Høringssvar ang. projektbeskrivelse af tiltag Nationalpark Hanstholm.

Området har en utrolig skøn natur.
Der bør ikke laves rewilding som beskrevet i NJ i dag.
Stedets naturlige dyreliv gør området til et spændende naturområde.

At ulven, der ikke er uddød, og lever i vore nabolande af egen drift vendte tilbage tilbage til Danmark, er ok. Men at hente erstatningsdyr hertil for uddøde er at gå for vidt.

Uroksen uddøde for over 7000 år siden i vort land, og skal ikke erstattes af bisoner.

Vi har aldrig haft vilde heste i Danmark. Disse havde hjemsted i Centralasien, hvor man prøver at genoplive bestanden,
efter at den var ved at forsvinde. Altså er heste ej heller naturlige i naturområdet og bør droppes.

Hvorfor ikke lade områdets dyreliv udvikle sig uden at lave den slags zoologiske haver med hegn?
Resultatet bliver jo dårligt for både mennesker og dyr.

Naturstyrelsen burde hylde naturlig fauna rundt om i vort land frem for at hente "fremmede" dyr udefra, som f.eks. elgene i Vildmosen.
Dog måtte man gerne ved jagt reducere vildtbestanden på fornuftig vis. 1700 krondyr i Nationalparken er mere end nok.

Håber på, at naturen kan få lov til at passe sig selv. Nej tak til Rewilding.

indsendt af
Mette Præstegaard
& Niels Hornstrup

Morten Iversen

Skriver simpelthen for at råbe vagt i gevær ang at sætte hegn helt ud til kysten her ml Hanstholm og Klitmøller,der kan for pokker da ikke være rigtigt, at der skal hegnes ind så langt ud, vi er mange lokale der dagligt færdes i området, og vi skal da ikke fratages den glæde pga af et hegn!!!!
Nu må i dæleme stoppe jer selv, det I har gang i der, vil kun give jer store problemer efterfølgende, bliv nu over på den anden side af vejen , og gerne mindst 50 mtr inde !!!!!

Morten Kock-Jensen

Offentlig høring af projektbeskrivelsen og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm
Til Naturstyrelsen

Jeg ønsker hermed at komme med min indsigelse mod forslaget om etablering af hegn vest for Kystvejen samt færiste ved den nordlige og sydlige adgang til Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm.
Jeg mener, at forslaget vil medføre væsentlige negative konsekvenser for områdets borgere, friluftslivet og ikke mindst turismen i Nationalpark Thy.

Områdets særlige betydning
Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm er et unikt rekreativt område, der hvert år benyttes af et meget stort antal besøgende. Strækningen giver adgang til nogle af Danmarks mest særegne kystlandskaber og er et vigtigt mål for:

- Turister
- Surfere og havkajakroere
- Lystfiskere
- Vandrere
- Cykelturister
- Naturfotografer
- Lokale borgere

Netop den åbne og uhindrede adgang til kysten er en afgørende kvalitet ved området.

Forringelse af landskabsoplevelsen
Opsætning af hegn langs vestsiden af Kystvejen vil ændre oplevelsen af det åbne kystlandskab markant.
Mens formålet er naturforvaltning, vil hegn langs en af Nationalpark Thys mest besøgte kyststrækninger skabe et mere opdelt og kultiveret udtryk, som står i kontrast til den oplevelse af fri natur, som mange besøgende søger.

Områdets værdi ligger netop i den visuelle sammenhæng mellem klitlandskabet, havet og de åbne arealer.

Konsekvenser for turismen
Turismen er en af de vigtigste erhvervsaktiviteter i Thy.

Forslaget risikerer at:
- Mindske områdets attraktivitet for besøgende.
- Skabe et mere reguleret og mindre frit naturområde.
- Medføre negative oplevelser for gæster, som ikke er vant til færiste og store græssende dyr.
- Svække oplevelsen af uhindret adgang til kysten.

Der bør derfor gennemføres en selvstændig vurdering af de turismemæssige konsekvenser, før beslutningen træffes.

Trafiksikkerhed
Kystvejen benyttes af både biler, cyklister og gående.
Når der indhegnes arealer med store græssende dyr på begge sider af vejen, bør der foretages en grundig vurdering af:

- Risikoen for dyr ved eller på vejarealet.
- Trafiksikkerheden for cyklister.
- Rednings- og servicekøretøjers adgang.

- Fremtidige drifts- og vedligeholdelsesproblemer.

Alternativ løsning
Jeg opfordrer til, at Kystvejen holdes uden for hegningen, og at der vælges en hegnsløsning, hvor:
- Kystvejen fortsat fungerer som åben adgangsvej.
- Færiste undgås.
- De rekreative interesser vægtes højere.
- Turismens betydning for området indgår tydeligere i beslutningsgrundlaget.

Konklusion
Jeg støtter målsætningen om at forbedre naturen og biodiversiteten i området, men mener ikke, at dette bør ske på bekostning af den frie adgang til et af Thyområdets vigtigste rekreative og turistmæssige områder.
Jeg opfordrer derfor Naturstyrelsen til at genoverveje placeringen af hegnet vest for Kystvejen og undlade etablering af færiste på strækningen mellem Klitmøller og Hanstholm.

Med venlig hilsen
Morten Kock-Jensen

”Nabogruppen” - Per Gregersen
Høringssvar til NaturNationalpark Hanstholm (NNP Hanstholm) fra ”Nabogruppen”.

Kokkær Vand:
Da der er en fredning fra 19. oktober 1954 vedr. Kokkær Vand, med tilhørende deklaration 2 juli 1955, hvor enhver forandring og afgræsning forbydes og den forslåede hegnsføring derved ikke er mulig, foreslås det, at hegnslinjen flyttes sydpå til Soldatervej.
Så har man allerede opsynsvej, cykel-, vandre- og ride ruter, da vejen går hen til Kræn Rasmussens Vej og dermed er der også en god forbindelse fra Tved til Sårup området udenfor hegnet.
Derved undgår man også at skulle anlægge opsynsvej og stierne rundt om Kokkær Vand i meget følsom natur.
Og når området omkring Kokkær Vand er uden for hegnet, vil krondyrene formentlig fouragere mere der og dermed øge dynamikken til gavn for planter og insekter.
Da der er mange, der ikke vil gå/vandre indenfor hegnet, foreslås det østlige hegn bliver rykket meget længere vestpå – ind i skoven, ideelt helt til Kræn Rasmussens Vej. Dette for at holde mest mulig af skoven uden for hegnet, så lokalbefolkning og turister som nu, i stort tal, kan fortsætte med at bruge den.
I den lave Vilsbøl:
Ved Fayes Alle bør en del af stille- og mørkeområdet holdes udenfor hegnet, så det er muligt at opleve området også om aftenen, uden at evt. skulle møde kreaturer/heste i mørket. Samtidig skal der sørges for, at de mange turister og lokale fra Klitmøller nemt kan cykle/vandre til Nebel ved Nors Sø uden at skulle indenfor hegnet.

Alle steder rundt om NNP Hanstholm mener vi, at hvor der er husdyr/hestehold med hegn, skal der være betydelig afstand mellem hegnene, så folk, der evt. bruger opsynsvej som færdselsrute, kan gøre det uden at føle sig ”klemt” imellem de to hegn.

Imod vest mener vi ikke, at hegnet skal føres ud til havet. Det vil være voldsomt indgribende i hverdagen for rigtig mange lokale. Det vil også ødelægge cykelruten mellem Agger og Hanstholm, også for turister, fordi mange IKKE vil ind i indhegnet område.
Hegnet bør placeres i betragtelig afstand øst for vej og cykelsti, så evt. undslupne dyr ikke så nemt ender ude på kystvejen.

Da der efterhånden er rigtig mange krondyr i NNP Hanstholm, bør der reguleres i krondyr bestanden, så de omfattende afgrødeskader i nærheden af NNP Hanstholm begrænses.
Og så skal jagttiderne udvides i Thy, så de følger jagttiderne i resten af Danmark.

Dette kan også være med til at holde bestanden af krondyr på et rimeligt niveau og dermed også begrænse afgrødeskader på markerne.
Ved den videre projektering vil vi gerne have at der bliver en dialog med nabolodsejerne om de vil have opsat hjortesikret hegn (beskrevet som en mulighed i projektkataloget).

På nabogruppens vegne
Per Gregersen

Medunderskriver:
Christian Søndergaard,
Per Søndergaard,
Finn Verner Jensen,
Lene Munk Andersen,
René Jensen,
Bodil Deen Petersen,
Poul Sørensen,
Vilhelm Larsen,
Henriette og Allan Josefsen,
Jens Henrik Jeppesen,
Leon og Pia Christiansen,
Mikkel og Natalie O Thorndal,

Naboer til NNP Hanstholm i Klitmøllers østlige del
Høringssvar vedr. udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Som repræsentanter for en stor del af lodsejerne i den østlige del af Klitmøller, specielt matriklerne på Clemmesti og Sine Krokones Vej, som begge er beliggende direkte op til Nationalpark Thy og den kommende Naturnationalpark Hanstholm, vil vi gerne indsende høringssvar.

Vi finder, at store dele af projektet udviser manglende respekt for den fantastiske natur, som ligger mellem Klitmøller, Ræhr og Hanstholm og den store værdi, som området har for bl.a. turismen. Der er ingen tvivl om, at det beskrevne projekt/forvaltningsplan med indhegning på de mest trafikerede steder vil lægge en hindring i vejen for benyttelse af NNPH for såvel de lokale beboere i området, som de tilrejsende turister.
Derudover er der en række yderst mærkelige og kritisable beslutninger i udkast til forvaltningsplan NNPH omkring det, Folketinget har principbesluttet i Lov nr. 1177 af 8. juni 2021. I lovforslaget står, at det bl.a. skal fremme turismen i området, men det udkast, der ligger for NNPH er yderst turistbegrænsende, ligesom det også begrænser lokales brug af området, her tænkes på cyklende, familier med børn, gående med hunde, svampesamlere, alm. motionister mfl. Vi er bekendt med den vedtagne lov. Netop derfor må opgaven være at skabe en naturnationalpark uden gene for de mennesker, der bor i området, og som følger lovens hensigt om mere turisme og ikke modsat begrænser deres muligheder for adgang til området.

Vi vil gerne pege på følgende, som for naboerne i Klitmøller virker uhensigtsmæssigt:

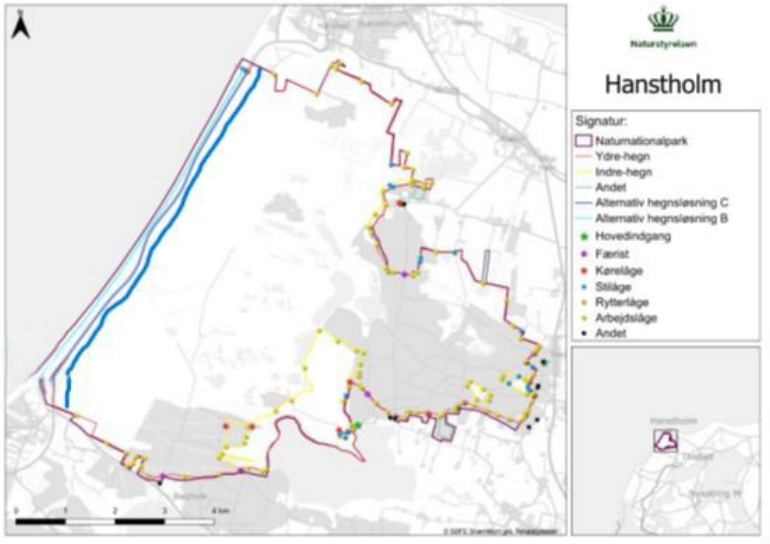
1. Ulykker på Kystvejen. Der skal ud over den store vildtbestand tilføres 350 heste, Taurus og bison. Morgen og aften er i forvejen farlige tidspunkter at køre på strækningen med stor risiko for at påkøre vildt. Samtidig er der både fra USA og Skotland erfaring med, at bison om sommeren lægger sig på asfalten for at få varme i kroppen og om vinteren, når vejen saltes, opholder sig på vejen for at slikke saltet op.

2. Vi kan se, at færiste og hegn skal helt hen til der, hvor skiltningen med nedsat fart før Thisted/Hanstholm-krydset begynder, og det vil skabe ekstra meget støj for de, der bor i det østlige Klitmøller. På møder har vi spurgt til støjmålinger fra bl.a. store lastbiler, men fået at vide, at disse ikke er lavet og heller ikke analyser af støjens indvirkning på miljøet omkring færiste (mennesker, vildt mm). Ved Gribskov har der været mange protester pga. støjen.

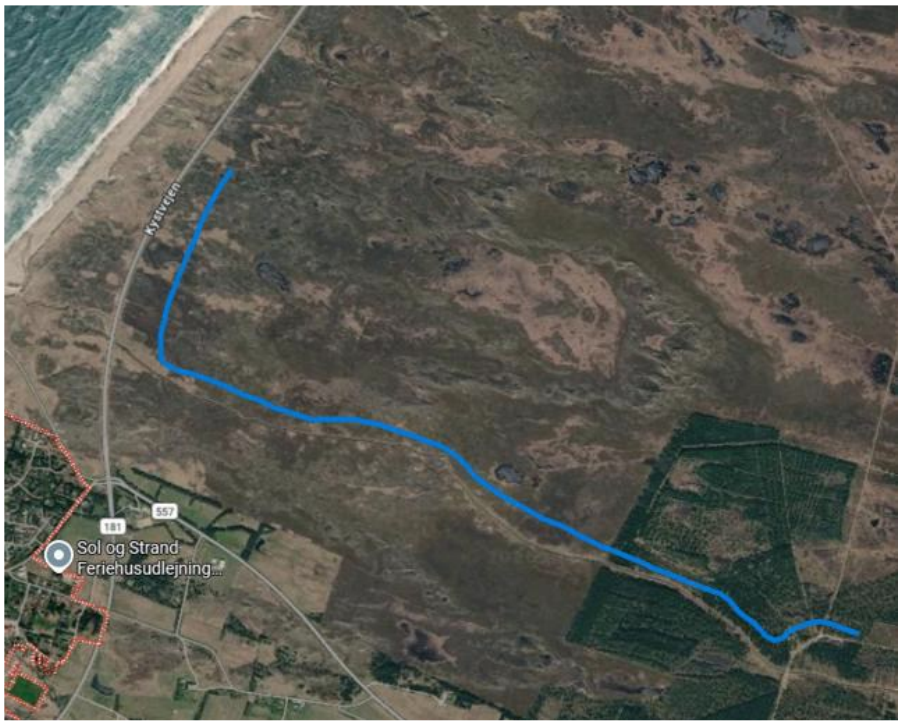
3. Kystvejen er i høj grad et erhvervsområde, hvor rigtig mange dagligt - lastbiler til og fra Hanstholm samt medarbejdere til og fra arbejde - benytter vejen. En mulig hastighedsnedsættelse pga. øget støj og dyr på vejen vil også påvirke erhvervstrafikken. Mon de store lastbiler med fisk har tålmodighed til at vente, til de store dyr finder det betimeligt at flytte sig?

4. Netop adgang til området begrænses meget med det udkast, der ligger. Cykelrute ad Fajes Allé og Kræn Rasmussens Vej skal ændres, så det bliver umuligt at færdes på cykel disse to steder iht. udkastet. Der vil i stedet blive lavet alternative cykelruter, men uden for området. Dette er klart en forringelse af lokale og turisters anvendelse af det smukke område, og specielt cykelturen fra Klitmøller til Nors Sø gennem Vilsbøl Plantage. Vi foreslår derfor at et evt. hegn følger Nors Å til Fajes Allé og derefter nord for Fajes Allé mod reservatet, hvor vejen løber øst – vest. Se skitse.

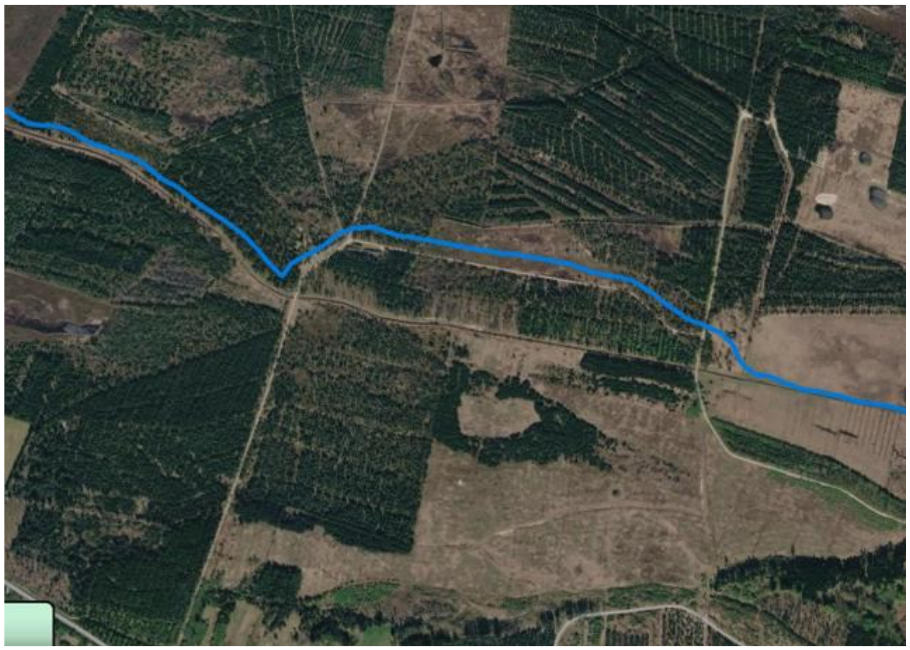
Vi mener derfor, at hegn ud i havet og inkluderende hele kyststrækningen fra Klitmøller til Hanstholm er en stor fejl. Af ovennævnte årsagen mener vi, at et evt. hegn skal gå øst for Kystvejen. Vi forestiller os, at indhegningen etableres i tilstrækkelig afstand øst for Kystvejen, således evt. gennembrud af store dyr ikke betyder, at de direkte kommer ud på cykelsti/Kystvejen.
Yderligere vil vi foreslå, at der laves en lomme ved Klitmøller lig med den lomme, som er etableret i Sårup. Her tænkes specielt på, at der i Kommuneplanen er nævnt, at Klitmøllers østlige del er mørke-/stilleområde.
Vi har skitseret dette på vedhæftede kort. Lommen størrelse ved Klitmøller vil vi lade vi op til Naturstyrelsen i samarbejde med Thisted Kommune og i respekt for Kommuneplanens bestemmelser. Dog mener vi af hensyn til lokalbefolkningen og turismen, at der skal tages hensyn til cykelsti på Fajes Allé – se punkt 4 og skitse.

Skitse over hele Kystvejsstrækningen

Et evt. hegns forløb Nors Å til Vilsbøl Plantage/Fajes Allé

Hegns forløb ved Fajes Allé

Vi har i øvrigt deltaget i flere af de åbne møder, der har været omkring forslaget, og her har det undret, at rigtig mange spørgsmål fra deltagerne er forblevet ubesvarede, bl.a. manglende datagrundlag, ligesom mange undersøgelser, som spørgerne har efterspurgt, slet ikke er belyste.

Venlig hilsen

Per og Christian Søndergaard

På vegne af flg. naboer:
Jørgen Knudsen,

Birthe og Otto Heager,
Lene Lass,
Lis og Kurt Guldager,
Mads Møller,
Jens Oddershede,
Julie og Ulf Exner,
Gladis og Peter Frederiksen,
Finn Verner Jensen,
Lene Munk Andersen,
E. Oddershede,
Mogens Goul,
Lis Houmann,

Olaf Poser

Hej Naturstyrelse

Vedr. Offentlig høring af projektbeskrivelsen og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm har jeg følgende kommentar:

- Jeg ønsker ingen hegn vest for Kystvejen. Jeg kan godt lide en fri, uhindret adgang til stranden og havet. Det er vigtigt, specielt i forhold til lystfiskeri og vandsport samt for redningsfolk, der skal hurtigt til vandet.

- Jeg synes, at indhegning af Kystvejen generelt er en dårlig ide. Den er en meget vigtig trafikforbindelse for erhverv, turister, lokale og også en vigtig redningsvej.

- Jeg synes, et hegn øst for for Kystvejen skal have en afstand på mindst 50m - 100m til Kystvejen. Det ville være fint, at der etableres nogle parkeringsmuligheder langs kyststrækningen. Så kan folk holde ind og måske gå op på de naturlige højdedrag og nyde udsigten over det dejlige landskab og dets dyreverden mod øst.

- Generelt undrer det mig, at hele området skal indhegnes, fordi det forstyrrer en lang række dyr og menneskers fredelige færden i området.

Med venlig hilsen
Olaf Poser

Ole Fink Eriksen

Jeg synes det er en dårlig ide at hegne sådan et smkt og naturligt område ind , og sætte dyr ind som konkurrence til det naturlige dyreliv

Mvh Ole Fink Eriksen

Nabo til National Park Thy

Peder Pedersen

Jeg er imod indhegning af Hanstholm vildtreservat, der med dette tiltag vil miste noget af sin unikke karakter og reducere naturoplevelsen.

De store uberørte vidder rummer allerede rigt natur og dyreliv, og oplevelsen af området som uberørt natur vil blive frataget, hvis det bliver en indhegning med kreaturer, heste mv.

Som bosat i Klitmøller passerer jeg igennem arealet mange gange og bruger det i stort omfang rekreativt og som naturoplevelse.

Syd for Klitmøller er der allerede hegnet et stort areal af klitheden med heste. Hvilket har ændret oplevelsen af at færdes i området syd for byen betragteligt. Det giver en fornemmelse af hvad tiltaget i Hanstholm vildtreservat vil betyde.

Jeg synes vi skal værne om de begrænsede store sammenhængende naturområder vi har i Danmark. Jeg foretrækker at naturen får lov at passe sig selv, som det er tilfældet i dag, uden menneskelige intervention i form af hegning og udsatte kreaturer.

Mvh
Peder Pedersen

Pernille Krag Lindhardt

PROTEST MOD NATURNATIONALPARK HANSTHOLM
Jeg ønsker ikke projektet gennemført!
Jeg ønsker her at melde min klare modstand mod etableringen af Naturnationalpark Hanstholm.
Jeg har nu brugt adskillige timer for at læse projektet – 84 sider - og er helt uforstående for den måde man ønsker at behandle vores natur på.
Min holdning er klar: Jeg ønsker ikke Naturnationalpark Hanstholm gennemført – Jeg håber inderligt at, projektet opgives.

Hvad bliver der af den frie natur?
Jeg bor 1 km fra Nationalpark Thy og den er fantastisk natur i baghaven.
Det er et område, jeg og MANGE andre gennem mange årtier har brugt og holdt af. Et område, hvor man kan gå, løbe, cykle, ride og nyde naturen. Et område, som var attraktivt for både lokale og besøgende.
Guds frie natur.
Efter udviklingen i Sårup Skov, bliver vi bekymrede. Skoven er løbende blevet ændret med omfattende indgreb. Store områder fremstår som et månelandskab med væltede træer og ødelagte skovpartier. I perioder har det været vanskeligt at færdes der.
Vi er bekymrede for at vi mister vores dejlige natur, i jagten på en vild natur.
Er det virkelig nødvendigt at forringe de naturområder, som allerede har stor værdi for mennesker og friluftsliv?
Jeg ønsker ikke en natur, hvor mennesket bliver en uønsket gæst.
Hegn og låger – er det sådan, vi vil opleve naturen?
Hvordan kan man finde på at indhegne så smukke naturområder.
Et ydre hegn rundt om hele området, indre hegn, færist (moderne ord for JERNRISTER), rytterlåger, stilåger og arbejdslåger ????
Uanset argumenter ønsker jeg ikke, et område indhegnet overhovedet. Et hegn på 120 cm – helt forfærdeligt.

Og vi er da sikre på at der er lavet en stor fejl på kortet, der kan vel ikke være planer om hegn langs Kystvejen mellem Hanstholm og Klitmøller og PÅ TVÆRS af vejen mod stranden og Vesterhavet. Det er et af de mest magiske steder i landet, præcist som det er. Jeg er ulykkelig over de ting man planlægger her. At se det for mig med hegn omkring gør mig oprigtig ked af det.

Kysten og Vesterhavet er områdets turistmagnet og stolthed.....
Bisonokser og ulve – hvor er fornuften??
Jeg er ikke begejstret over bisonokser i baghaven, ligesom ulvens spor på min ridebane eller ikke gør mig glad. Der selvfølgelig skaber utryghed. Men det at vi skal hegne alt og frygten for at der opstår uhensigtsmæssige situationer (læs dyremishandling , forvirrende rådyr m.m) som set i andre områder får det til at gyse mig ned ad rykken.

Hvad med de mennesker, der allerede bruger naturen?
Der har i generationer været tradition for at ride, gå, løbe og cykle i området. Det er en del af hverdagen og derfor man bor her.
Jeg ønsker at kunne færdes frit i vores natur uden at skulle tænke på hegnslinjer, lågetyper og rister i jorden.
Jeg er imod, at man gennemfører et så omfattende projekt, som efter vores opfattelse ændrer naturen og vores muligheder for at bruge den.
Det er helt hen i vejret at tro at man skaber bedre natur ved at indhegne enorme arealer og ændre hele områdets karakter.

SKÅRET UD I PAP:
Jeg ønsker, at Naturnationalpark Hanstholm ikke bliver gennemført.
Jeg opfordrer derfor Naturstyrelsen og de ansvarlige politikere til at tage den lokale modstand alvorligt og undlade at godkende projektet.
Jeg ønsker at bevare den frie natur – med plads til både dyr og mennesker.
Jeg ønsker fortsat at kunne gå, løbe, cykle og ride i vores naturområder uden at blive mødt af hegn og begrænsninger.
Jeg ønsker, at kommende generationer også skal kunne opleve naturen som noget frit og tilgængeligt.
Lad os bevare naturen – ikke indhegne den.

Med venlig hilsen
Pernille Krag Lindhardt

Peter Grøn
Høringssvar.

Jeg er meget imod at indføre heste, køer og Bison i Nationalpark Hanstholm.

Jeg er meget imod at begrænse adgangen via “færdsel pa eget ansvar “ skilte.

Det er helt sort at lave disse metal hegn overalt.

Vi thyboer er allerede begrænset meget i vores færdsel mange steder i national parken i forhold til for 25 år siden.

National parken er fin som den er. Ingen grund til flere naturfolk her i området. Vi skal gerne have lov til at leve et liv her.

Mvh
Helårbeboer i Thy de seneste knap 30 år:
Peter Grøn

Poul Esben Holm

Jeg må meddele, at jeg er meget imod at der bliver oprettet Naturpark Hanstholm

1 vi har en skøn natur omkring Hanstholm som vil blive ødelagt i forbindelse med indhegning og etablering af urørt skov .

2 at alle sita graner bliver fældet ,som har været med til at give området læ fra Vesterhavet og dermed hæmmet sandflugt

3 at tilkørsels vej til Hanstholm vil blive begrænset for trafik transport på kystvejen.

4 at der bliver lukket dyr som bison heste og kreaturer ud i indhegnet område, frygter at det vil bliv en Mols ommer, som ingen har lyst til at færdes i.

4 mener samtidig at skatteydernes penge bliver brugt på en hensynsløs måde,

Mvh. Poul Esben Holm.

Reinhard Mietusch
Til: Naturstyrelsen

Hermed afgives et høringssvar vedrørende ovenstående projekt med særligt fokus på det planlagte hegn i kystområdet. Det indstilles, at planerne om opsætning af hegn i den kystnærmeste zone tages op til genvejelse og fjernes fra projektet af følgende væsentlige årsager:

1. Hensynet til offentlig adgang og friluftsliv (Friluftsloven)

Kystområderne i Danmark har en særlig status som værdifulde landskaber, der skal være tilgængelige for offentligheden. Opsætningen af faste hegn vil virke skæmmende i det åbne kystlandskab og begrænse den fri bevægelighed for vandrere, naturgæster og lokale borgere, som hidtil har kunnet færdes frit. En stor del af naturnationalparkens formål er at styrke naturoplevelserne, hvilket modarbejdes af fysiske barriereforanstaltninger i det åbne terræn.

2. Kystmorfologi og dynamiske naturprocesser

Kystzonen er et dynamisk miljø præget af vind, sandflugt, tidevand og kysterosion. Opsætning af hegn i dette sårbare og uforudsigelige terræn er forbundet med store vedligeholdelsesmæssige udfordringer. Hegn risikerer hurtigt at blive ødelagt, begravet i sand eller skyllet væk af havet, hvilket vil medføre unødigt ressourceforbrug til reparation samt risiko for efterladt materiale i naturen (forurening).

3. Landskabelige og kulturhistoriske værdier

Hanstholm-området er kendetegnet ved sine storslåede, vidtstrakte og uforstyrrede kystlandskaber. Et massivt hegn vil bryde de visuelle linjer og forringe landskabets æstegtiske værdi for både turister og fastboende. Naturlige overgangszoner mellem land og hav bør forblive uforstyrrede af menneskeskabte tekniske indgreb i form af trådhegn.

4. Dyrevelfærd og naturlig adfærd

I kyst- og klitlandskaber kan hegn udgøre en unødig risiko for dyrelivet. Vildt og græssende dyr kan blive presset op mod kystbarrierer eller lide overlast under ekstreme vejrforhold (stormflod/højvande), hvor de afskæres fra at søge mod højere eller mere beskyttede terræner. Naturlige barrierer, såsom det åbne landskab selv, er i mange tilfælde tilstrækkelige og mere dyrevenlige.

Konkluenza og anbefaling

På baggrund af ovenstående hensyn til naturforhold, landskabsbeskyttelse, offentlighedens adgang samt praktiske udfordringer med kystdynamik opfordres Naturstyrelsen indtrængende til at udelukke etableringen af hegn i kystområdet.

Med venlig hilsen

Reinhard Mietusch

René Jensen & Lene Munk Andersen
Høringssvar til udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Trafiksikkerhed:

Trafiksikkerheden på Kystvejen, som er hovedfærdselsåren til Hanstholm fra Kystbyerne syd for NNPH, tilsidesættes med ønsket om udsatte dyr i "hegn til havet".

Gener:
Som nærmeste nabo til de ønskede færiste finder vi det uacceptabelt, at der er ikke lavet støjmålinger eller i det mindste henvist til sammenlignelige målinger.

Friluftsliv og turisme:
Klitmøller tiltrækker folk med en passion for friluftsliv, det være sig tilflyttere eller turister.

I løbet af 1990'erne og starten af 00'erne begyndte Hanstholm og det omkringliggende Thy for alvor at markere sig inden for rideturisme og naturferie. Fra den spæde opstart til indvielsen af første etape af Rideruten Thy i 2013, gik der mere end 15 år.

De turister, der kommer hertil med hest, tilhører en moden og utrolig købestærk målgruppe.

Fra 2020 til nu er der sket en markant stigning i antallet af tyske turister, der tager hund med til den danske vestkyst, og mange steder er hver anden feriehusudlejning til en "hunde-familie".

Både heste- og hundeturisterne efterspørger store naturlige områder, hvor de lovligt kan færdes og undgå indhegninger med store dyr.

Det er muligt at synet af en bison kan lokke dagsturister til NNPH, men generelt set skaber overnattende feriehusturister og campister en markant højere og mere stabil indtjening for lokalsamfundet end dagsturister.

Med det lave Vilsbøl bag hegn, hestene på Trøjborg samt SUPERB og LIFE projekterne i Nystrup Klitplantage, har vi meget lidt tilbage at tilbyde de naturglade turister.

Hegnet:
Den trukne hegnslinje er med skarpe hjørner og ligger flere steder tæt op ad nabolodsejere med reproducerende husdyr.

Natur:
Hanstholm Vildtreservat er noget af Europas bedst bevarede næringsfattige klithede samt noget af Danmarks mest beskyttede habitatnatur og vurderes generelt højt i forhold til naturværdi og biodiversitet.

Arealet vest for Kystvejen er i ringere stand end Vildtreservatet generelt, og bør forbedres.

Konklusion:
Under hensyntagen til ovenstående anbefaler vi, at NNP Hanstholm i vid udstrækning friholder klitheden for hegn og dermed 350+ udsatte græssere, som ikke er i stand til målrettet at "gå efter" uønsket vegetation og derved risikerer at "trampe" de helt forkerte steder (blandt andet ved tinksmedenes reder).

At man genoptager regelmæssig afbrænding af den grå klithede, samt at man manuelt fjerner uønskede selvsåede træarter. (Afbrænding har været temmelig begrænset de sidste mange år, og afbrænding vest for Kystvejen, har så vidt vides, ikke fundet sted i dette årtusinde).

Grundet de tidligere nævnte hindringer for adgang til og i naturen omkring Klitmøller bør det lave Vilsbøl friholdes for hegn.

I stedet for skarpe hjørner, hvor dyr, der kommer i konflikt, risikerer at blive presset gennem hegnet, anbefaler vi store bløde buer. (Med 250 heste og 100 bison/kvæg er det usandsynligt at der ikke opstår konflikter).

Hvor hegnet går langs folde med reproducerende husdyr foreslås mulighed for højere hegn, tilsvarende "hjortehegn" langs marker med afgrøder.

Venlig hilsen
René Jensen
Lene Munk Andersen

Af hensyn til de udsatte arters robusthed anbefaler vi, at NST Thy vælger at ormebehandle moderdyr og afkom på aflastningsområder (således medicinen ikke påvirker biodiversiteten
udenfor aflastningsområderne).

Sanne Dalby

Til Naturstyrelsen

Jeg er ikke imod Naturnationalpark Hanstholm, men som bruger af området er jeg imod:

1. hindring af fri færdsel langs kysten
2. udsigten til hegn, så langt øjet rækker langs et af landets smukkeste kyststrækninger

Lad os bevare de få sammenhængende naturområder vi har! Uden hegn, skilte, udvidet infrastruktur m.v.

Med venlig hilsen
Sanne Dalby

Signe Marquard Rønn

Hej

Jeg bryder mig generelt ikke om at der ikke er fri adgang til havet i hele Danmark.

En anden ting, rigtig mange går ture mellem Hanstholm og klitmøller på stranden. Jeg er lige flyttet herud, netop pga. havet er så tæt på. Og man kan gå langs stranden da der er sandstrand. Men hvis det skal hegnes ind, så skal jeg til at køre til Vigsø, også går det lidt af det igen.

Min hund elsker også at gå derude, (i snor og samler selvfølgelig op på 💩 💩)

Jeg kunne næsten græde, hvis vi ikke kan gå derned til pga hegn.

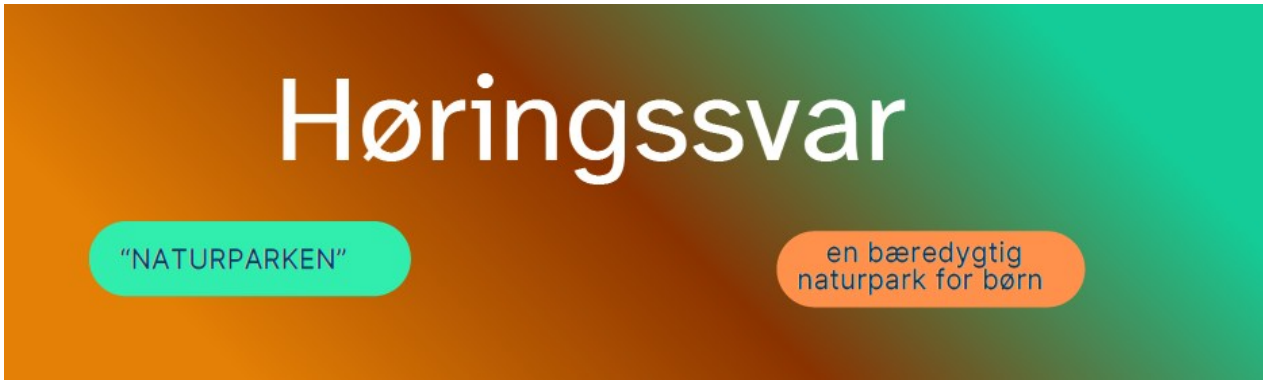
Jeg elsker havet og været der lige siden jeg blev født, min far elsker havet og har givet dette videre.

Så please lav jeres natur indhegning et andet sted 😭 🙏

Mvh

Signe Marquard Rønn

Siri Katharina Graversen

I forbindelse med den planlagte oprettelse af Nationalnaturpark Hanstholm støtter vi op omkring re-etablering af legepladsen, der kan fungere som et samlingspunkt for lokalsamfundet og samtidig være et attraktivt udflugtsmål for turister, børnefamilier og områdets daginstitutioner.

Projekt beskrivelse af "Naturparken"

Naturformidling i børnehøjde
En nationalnaturpark rummer en enestående mulighed for at skabe større forståelse for naturen, dens mangfoldighed og betydning.
Det er derfor vigtigt, at naturformidlingen også tænkes ind i børnehøjde, så de yngste generationer får mulighed for at opleve, udforske og lære om naturen på en legende og sanselig måde.

Vi foreslår derfor, at der som en del af udviklingen af Nationalnaturpark Hanstholm etableres en natur-figurer, hvor leg og læring går hånd i hånd. Nationalparkens figurer skal invitere børn til at gå på opdagelse i naturens i dyr og planter og give dem mulighed for at bruge kroppen, sanserne og fantasien i mødet med naturen.

Natur-figurene kan eksempelvis indrettes med balanceelementer, klatre- og gemmesteder, små læringsstationer og aktiviteter, der formidler områdets særlige natur og landskab. Formidlingen skal være enkel, sanselig og tilgængelig, så børn kan lære gennem leg og egne oplevelser frem for alene gennem skilte og tekst, som evt. kan entreres i figurene.

Et attraktivt udflugtsmål

Naturparken vil samtidig kunne fungere som et oplagt udflugtsmål for områdets daginstitutioner og skoler. Den kan danne ramme om pædagogiske aktiviteter, hvor børn arbejder med naturforståelse, biodiversitet, årstidernes skiften mm.

For daginstitutionerne vil et sådant tilbud skabe gode muligheder for at kombinere bevægelse, leg og læring med ophold i naturen. Det vil kunne understøtte arbejdet med natur, udeliv og science i den pædagogiske læreplan og gøre naturparken til en mere aktiv del af børnenes lokale læringsmiljø.
For turister og besøgende vil Naturparken kunne være en ekstra attraktion, som gør Nationalnaturpark Hanstholm relevant for børnefamilier og skaber mulighed for længere ophold i området. sammenholdt med den nye ruteomlægning, hvor bla. busholdeplads udvides og forbedres kan initiativet også bidrage positivt til områdets samlede turisme- og friluftstilbud.

Placering
Vi foreslår, at den gamle legeplads undersøges som en mulig placering for den nye naturpark. Efter mange års forfald fremstår området som en oplagt mulighed for at skabe nyt liv og fornyet aktivitet på stedet, eventuelt i forbindelse med en gå-rute som leder børnene igennem skoven. På den måde får børnene også en personlig oplevelse med den rene urørte natur og ikke kun et menneskeskabt plads.

Samtidig bør der tænkes i god tilgængelighed, opholdsmuligheder og praktiske faciliteter, så stedet kan anvendes af forskellige aldersgrupper og brugergrupper. eks. toilet og overdækning i forbindelse med Naturparken.

Bæredygtighed og identitet
Ved at tage udgangspunkt i den særlige natur der befinder sig i naturnationalparken og bygge videre på stedets historie kan udformning af Naturparken, understøtte områdets identitet.
Naturparken skal kunne bidrage til at styrke tilknytningen til lokalområdet og give borgere og besøgende endnu en grund til at bruge og værdsætte Nationalnaturpark Hanstholm.

Derfor vil det være attraktivt at benytte et dansk produceret firma som eks. MONSTRUM der laver skræddersyet løsninger med øje for lokalområdet. I stedet for at lade området stå ubrugt hen kan det udvikles til en moderne naturpark hvor leg, bevægelse, og naturformidling samles i natur-figurene.

lokalforankret
Det er en væsentlig ambition, at Naturparken udvikles i tæt dialog med de mennesker, der skal bruge den og have glæde af den i hverdagen. En lokal arbejdsgruppe vil derfor kunne skabe en værdifuld forbindelse mellem naboer, lokale borgere, daginstitutioner, skoler og øvrige relevante aktører i området.
En lokal styre- eller arbejdsgruppe vil blandt andet kunne bidrage med:

- Afdækning af lokale behov og ideudvikling
- inddragelse af nærområdets daginstitutioner
- skabe ejerskab til projektet og understøtte, at naturparken bliver et levende og bæredygtigt samlingspunkt for både lokalområdet og Nationalnaturpark Hanstholm.

Undertegnede er uddannet pædagog med mange års erfaring fra det pædagogiske område og har samtidig et indgående kendskab til lokalområdet. Denne kombination giver et godt udgangspunkt for at bidrage til udviklingen af et projektet. Undertegnede stiller sig derfor gerne til rådighed for det videre arbejde med at etablere og udvikle en lokal styre- eller arbejdsgruppe, der kan være med til at føre visionen ud i livet.

Afsluttende bemærkninger og forslag
Vi opfordrer til, at etableringen af en Naturpark med naturformidling i børnehøjde indgår som et konkret forslag i det videre arbejde med Nationalnaturpark Hanstholm. En sådan Naturpark vil kunne forene flere vigtige formål:

- At give områdets daginstitutioner et værdifuldt naturlærings- og aktivitetssted.
- At styrke lokalsamfundets muligheder for fællesskab og friluftsliv
- At skabe et attraktivt udflugtsmål for turister

Vi håber derfor, at forslaget vil blive taget med i det videre arbejde med planlægningen og udviklingen af Nationalnaturpark Hanstholm, så Naturparken kan blive et sted, hvor naturbeskyttelse, formidling, leg og fællesskab går hånd i hånd.
kontakt

Siri Katharina
Graversen

herunder samarbejde med det danske firma MONSTRUM (eksempel)

hugormen / slangen som afbilledes i Tved kirke som rød på kalkmaleriet.

Susan Ægidiussen & Arne Nielsen
PROTEST MOD NATURNATIONALPARK HANSTHOLM

Vi ønsker ikke projektet gennemført!
Vi ønsker her at melde vores klare modstand mod etableringen af Naturnationalpark Hanstholm.

Vi har nu brugt adskillige timer for at læse projektet – 84 sider - og er helt uforstående for den måde man ønsker at behandle vores natur på.

Vores holdning er klar: **Vi ønsker ikke Naturnationalpark Hanstholm gennemført - Vi ønsker, at projektet opgives.**

Hvad bliver der af den frie natur?
Vi bor 1 km fra Nationalpark Thy og har Sårup Skov i baghaven.

Det er et område, vi og MANGE andre gennem mange årtier har brugt og holdt af. Et område, hvor man kan gå, løbe, cykle, ride og nyde naturen. Et område, som var attraktivt for både lokale og besøgende.

Guds frie natur.

Efter udviklingen i Sårup Skov, bliver vi bekymrede. Skoven er løbende blevet ændret med omfattende indgreb. Store områder fremstår som et månelandskab med væltede træer og ødelagte skovpartier. I perioder har det været vanskeligt at færdes der.

Vi er bekymrede for at vi mister vores dejlige natur, i jagten på en vild natur.

Er det virkelig nødvendigt at forringe de naturområder, som allerede har stor værdi for mennesker og friluftsliv?

Vi ønsker ikke en natur, hvor mennesket bliver en uønsket gæst.

Hegn og låger – er det sådan, vi vil opleve naturen?

Hvordan kan man finde på at indhegne så smukke naturområder.

Et ydre hegn rundt om hele området, indre hegn, færist (moderne ord for JERNRISTER), rytterlåger, stilåger og arbejdslåger ????

Uanset argumenter ønsker vi ikke, vores område indhegnet overhovedet. Et hegn på 120 cm – helt forfærdeligt.

Og vi er da sikre på at der er lavet en stor fejl på kortet, der kan vel ikke være planer om hegn langs Kystvejen mellem Hanstholm og Klitmøller og PÅ TVÆRS af vejen mod stranden og Vesterhavet.

Kysten og Vesterhavet er områdets turistmagnet og stolthed.....

Bisonokser og ulve – hvor er fornuften??
Vi er selvfølgelig imod bisonokser i baghaven, ligesom ulven. Der selvfølgelig skaber utryghed.

Hvad med de mennesker, der allerede bruger naturen?
Der har i generationer været tradition for at ride, gå, løbe og cykle i området. Det er en del af hverdagen og derfor man bor her.

Vi ønsker at kunne færdes frit i vores natur uden at skulle tænke på hegnslinjer, lågetyper og rister i jorden.

Vi er imod, at man gennemfører et så omfattende projekt, som efter vores opfattelse ændrer naturen og vores muligheder for at bruge den.

Det er helt hen i vejret at tro at man skaber bedre natur ved at indhegne enorme arealer og ændre hele områdets karakter.

SKÅRET UD I PAP:
Vi ønsker, at Naturnationalpark Hanstholm ikke bliver gennemført.

Vi opfordrer derfor Naturstyrelsen og de ansvarlige politikere til at tage den lokale modstand alvorligt og undlade at godkende projektet.

Vi ønsker at bevare den frie natur – med plads til både dyr og mennesker.

Vi ønsker fortsat at kunne gå, løbe, cykle og ride i vores naturområder uden at blive mødt af hegn og begrænsninger.

Vi ønsker, at kommende generationer også skal kunne opleve naturen, som noget frit og tilgængeligt.

Lad os bevare naturen – ikke indhegne den.

Med venlig hilsen
Susan Ægidiussen & Arne Nielsen

Søren Rosenberg

Til Naturstyrelsen.
Hermed et bidrag til Naturnationalpark Hanstholm

Jeg har læst projektbeskrivelsen med stor interesse.
Jeg ser nogle rigtig gode forvaltningstiltag, som på sigt kan give de naturlige processer frit spil, til en mere selv forvaltende natur, uden større indgriben, når første gang indsatsen er sket.
Jeg kommer tit i området omkring Tved Plantage og Kokkjær Vand - et af mine absolutte hotspot steder at se på sommerfugle. Naturligvis med fokus på de mange blomstrende Klokke-ensian og ligeledes den meget sjældne sommerfugl, Ensian-blåfugl som er rødliste vurderet EN (moderat truet).
Området omkring Kokkjær Vand er meget varieret natur med klitsøer og klithede, og hvor alle arter danske soldug kan ses.
For at området kan udvikle sig og være en spredningskorridor for hele Naturnationalparken er det absolut et mål at Kokkjær Vand også bliver en del af Naturnationalpark Hanstholm.
Udover dette ønske, er det yderst tilfredsstillende at erfare i projektbeskrivelsen, at der vælges reproducerende heste i Naturnationalparken. Tak for det.
Jeg vil gerne forslå Europæisk Bison -Vincent som også kan benyttes sammen med hestene. Vincenten vil være egnet på klitheden og kan med tråd og skrab skabe nye spirebede til urter og lav kan genindvandre, og ligeledes at varmekrævende insekter og markfirben mm. kan få nye levesteder.
Dyretryk og fødegrundlag skal hele tiden afstemmes, så ingen dyr lider sult.

Mine varmeste anbefalinger til at Naturnationalpark Hanstholm kan realiseres - med mine forslag, så vil Naturnationalparken blive intet mindre end fremragende.

Med venlig hilsen

Søren Rosenberg

Thomas Møller Pedersen

NNP Hansholm - Høringssvar

1. Status og nuværende planer
Naturstyrelsen (NST) har lagt projektbeskrivelsen for Naturnationalpark Hanstholm i høring [Naturstyrelsen]. NST har i dag gode erfaringer med heste- og kvægafgræsning i de to eksisterende områder ved **Klitmøller** og **Nors Sø**. I det nye udkast til forvaltningsplanen åbner NST op for, at der *på sigt* kan anvendes Europæisk Bison.

2. Forslag: Ambitiøs opstart fra dag 1
I stedet for at vente, foreslås det, at vi i vores høringssvar presser på for, at man **allerede fra dag 1** opstarter et målrettet forsøg i det lukkede område ved **Nors Sø** med:

- **4-6 Taurus kvæg** (reproducerbare)
- **4-6 Europæisk Bison** (reproducerbare)

3. Argumenter og fordele

- **Kontrolleret start:** Ved at bruge det lukkede område ved Nors Sø er der maksimalt styr på dyrene fra starten. Det gør det nemt at overvåge udviklingen, og NST kender allerede logistikken i området.
- **Mindre bureaukrati:** En stor praktisk fordel ved den Europæiske Bison er, at arten ikke er underlagt krav om øremærkning, hvilket letter den daglige forvaltning.
- **Massiv PR- og attraktionsværdi:** Bisonen har en langt stærkere signalværdi end almindeligt kvæg. At kunne se bisoner i det åbne Thy-landskab vil være en kæmpe publikums- og turismeattraktion, som kan vende eventuel lokal skepsis til begejstring.

Med venlig hilsen

Thomas Møller Pedersen

- Bestyrelsesmedlem NNP Hanstholm
- Medlem af Brugerrådet NST

Torben Sørensen

Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Hanstholm

Vedrørende: Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Jeg skal hermed fremsende bemærkninger til projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm.

Jeg finder det positivt, at der ønskes en styrket beskyttelse af naturen i Hanstholm-området. Hanstedreservatet er imidlertid et helt særligt naturområde, som allerede er omfattet af en omfattende og mangeårig fredning. Det er derfor afgørende, at etableringen og den efterfølgende drift af naturnationalparken sker inden for rammerne af den gældende fredningskendelse.

Efter en sammenholdelse af Overfredningsnævnets kendelse af 22. juni 1972 om fredningen af Hanstedreservatet med projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm finder jeg, at der er en række væsentlige uafklarede spørgsmål om projektets forenelighed med fredningen.

1. Fredningen er en bindende retlig ramme

Overfredningsnævnets kendelse af 22. juni 1972 vedrørende Hanstedreservatet fastlægger et fredningsformål, der bl.a. sigter mod at sikre områdets videnskabelige og landskabelige interesser. Fredningssagen blev rejst på baggrund af områdets særlige naturvidenskabelige og landskabelige værdier. I kendelsen fremhæves bl.a., at reservatet rummede en enestående atlantisk hedetype samt en række sjældne plante- og dyrearter, og at indgreb i området kunne ødelægge eller forringe de naturvidenskabelige værdier.

Fredningskendelsen fastslår desuden, at området skal henligge i sin nuværende tilstand. Der er bl.a. forbud mod opdyrkning, beplantning og afvanding samt mod ændringer af området. Endvidere er afgravning og opfyldning forbudt.

Dette er efter min opfattelse det helt centrale udgangspunkt for vurderingen af Naturnationalpark Hanstholm.

Naturnationalparkens etablering kan ikke i sig selv tilsidesætte en allerede gældende fredningskendelse. Hvis konkrete elementer i naturnationalparken indebærer ændringer af den fredede tilstand, må det derfor

dokumenteres, at de pågældende ændringer har hjemmel i fredningen, eller at der foreligger den nødvendige dispensation fra fredningsmyndigheden.

2. Der er en grundlæggende forskel mellem fredningens formål og naturnationalparkens forvaltningsprincip

Fredningen har karakter af en beskyttelse af det eksisterende område og dets naturvidenskabelige og landskabelige værdier.

Naturnationalpark-konceptet bygger derimod på, at naturens dynamiske processer i højere grad skal sættes fri. I projektbeskrivelsen indgår bl.a. etablering af hegn, udsætning af store planteædere, helårsgræsning og ændring af områdets hydrologi.

Naturstyrelsen oplyser selv i projektbeskrivelsen, at etablering af naturnationalparker kan indebære en række konkrete myndighedsprocesser, herunder vurderinger efter naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven, miljøvurderingsloven og habitatreglerne. Det fremgår således også, at høje hegnslinjer og hydrologiprojekter afhængigt af deres placering kan kræve særskilte myndighedstilladelser.

Det bør imidlertid understreges, at sådanne tilladelser efter andre regelsæt ikke nødvendigvis indebærer, at et projekt også er foreneligt med den eksisterende fredning.
Fredningen udgør en selvstændig retlig binding.

3. Etableringen af et stort permanent hegn kræver en konkret vurdering efter fredningen

Naturnationalparken forudsætter etablering af hegn med henblik på at holde store planteædere inden for området.

Et permanent hegn er ikke blot en ændring i den måde, hvorpå arealerne driftes. Det er et nyt fysisk anlæg i et landskab, som er fredet med henblik på at bevare dets naturvidenskabelige og landskabelige værdier.

Fredningskendelsen indeholder et meget vidtgående princip om, at området skal henligge i sin nuværende tilstand, og den indeholder samtidig en række konkrete forbud mod anlæg og ændringer.

Jeg finder det derfor utilstrækkeligt, hvis etableringen af hegnet alene behandles efter naturbeskyttelseslovens almindelige regler.

Der bør foretages en særskilt fredningsretlig vurdering af:

- hvorvidt hegnet er foreneligt med fredningskendelsen,
- om hegnets udformning ændrer det fredede landskab,
- om etableringen indebærer rydning, jordarbejde eller andre ændringer,
- om hegnslinjen gennemskærer særligt værdifulde naturarealer,
- og om der i givet fald kræves dispensation fra fredningen.

Jeg skal samtidig bemærke, at jeg ikke finder grundlag for uden videre at antage, at ethvert hegn er forbudt efter fredningen. Netop derfor bør spørgsmålet afgøres gennem en konkret fredningsretlig vurdering og ikke blot lægges til grund som en del af den almindelige drift.

4. Udsætning af store planteædere og permanent helårsgræsning

Et andet væsentligt spørgsmål vedrører den planlagte ændring af græsningsregimet.

Det afgørende spørgsmål er ikke alene, om der historisk har været græsning i området. Spørgsmålet er, om den planlagte form for helårsgræsning med store planteædere er en fortsættelse af den naturpleje, som fredningen giver mulighed for, eller om der reelt er tale om en ny forvaltningsform, der ændrer den fredede naturtilstand.

De to situationer bør ikke sidestilles.

Hvis formålet med græsningen er at ændre vegetationsstrukturen, skabe nye forstyrrelsesregimer og frembringe en anden naturtilstand end den, der forelå ved fredningen, opstår der efter min opfattelse et væsentligt spørgsmål om foreneligheden med fredningens krav om bevarelse af området.

Det bør derfor dokumenteres:
1. hvilken naturtilstand fredningen konkret har til formål at beskytte,
2. hvilken naturtilstand den planlagte græsning forventes at medføre,
3. hvilke arter og naturtyper der forventes at blive påvirket,
4. og hvorfor ændringen kan rummes inden for fredningskendelsen.

Det bør ikke være tilstrækkeligt at betegne ændringen som "naturpleje". Det afgørende må være den faktiske virkning på det fredede område.

5. Hydrologisk genopretning rejser et særligt alvorligt fredningsretligt spørgsmål

Projektets planlagte hydrologiske tiltag giver anledning til særlig bekymring.

Projektbeskrivelsen omtaler hydrologiprojekter som en del af den myndighedsbehandling, der skal gennemføres i forbindelse med naturnationalparken.

Samtidig indeholder fredningskendelsen udtrykkelige bestemmelser om, at området ikke må afvandes eller på anden måde ændres, og at afgravning og opfyldning er forbudt.

Dette giver anledning til et meget konkret spørgsmål:

Hvordan kan de planlagte hydrologiske indgreb gennemføres inden for fredningens bestemmelser, når de netop har til formål at ændre områdets eksisterende vandforhold?

Jeg er opmærksom på, at formålet med hydrologisk genopretning er at føre området i retning af mere naturlige vandforhold og ikke at øge afvandingen.
Det ændrer imidlertid ikke ved, at der kan være tale om fysiske ændringer af det fredede område.

Det gælder navnlig, hvis gennemførelsen indebærer:
- sløjfning af grøfter,
- opfyldning af grøfter,
- hævning af grøftebunde,
- ændring af vandløb,
- jordarbejder,
- flytning af jord eller sediment,
- eller andre fysiske indgreb.

Når fredningskendelsen udtrykkeligt forbyder afgravning og opfyldning, bør det derfor for hvert enkelt hydrologisk projekt dokumenteres præcist, hvordan projektet kan gennemføres uden at overtræde fredningen.

6. Der bør ikke ske en samlet godkendelse af hydrologiske tiltag uden konkret vurdering

Jeg finder det problematisk, hvis hydrologiske tiltag alene vurderes som et samlet naturgenopretningsprojekt.

Fredningen regulerer konkrete fysiske indgreb i det fredede område.

Der bør derfor foreligge en lokalitetsbaseret vurdering af hvert enkelt indgreb, hvor det fremgår:

- hvad der fysisk skal foretages,
- hvor indgrebet foretages,
- hvor meget jord eller andet materiale der flyttes,
- om der sker opfyldning eller afgravning,
- hvilke naturtyper og landskabselementer der påvirkes,
- og hvilken bestemmelse i fredningskendelsen der giver hjemmel til indgrebet – alternativt hvilken dispensation der søges.

7. Nye stier og faciliteter skal ligeledes vurderes efter fredningen

Fredningskendelsen indeholder også bestemmelser, der begrænser etableringen af forskellige anlæg og friluftsfaciliteter. Det fremgår bl.a., at bygninger, parkeringspladser, lejrpladser og lignende ikke må etableres inden for de omfattede arealer.

Projektets planer om ændret adgang, stier og eventuelle nye støttepunkter bør derfor ikke alene vurderes efter de almindelige regler om friluftsliv.

Der bør foretages en konkret vurdering af, om hvert nyt anlæg er foreneligt med fredningskendelsen.

8. Naturnationalparkens status kan ikke i sig selv ændre fredningen

Det fremgår af projektbeskrivelsen, at lovgivningen siden 2021 giver mulighed for etablering af naturnationalparker på statens arealer. Projektbeskrivelsen henviser til naturbeskyttelseslovens §§ 61a-61e.

Jeg finder det imidlertid afgørende, at etableringstilladelsen efter disse bestemmelser ikke bør opfattes som en generel tilsidesættelse af ældre fredninger.
En naturnationalpark må derfor etableres og drives inden for de gældende retlige rammer, herunder fredningskendelsen, medmindre den relevante fredningsmyndighed træffer en særskilt afgørelse, der giver adgang til de nødvendige ændringer.

9. Der bør redegøres for den konkrete fredningsretlige hjemmel

På denne baggrund anmoder jeg om, at Naturstyrelsen som led i den videre behandling fremlægger en særskilt redegørelse for forholdet mellem Naturnationalpark Hanstholm og Overfredningsnævnets fredningskendelse af 22. juni 1972.

Redegørelsen bør som minimum indeholde:

A. Hegn

En præcis angivelse af, hvilken bestemmelse i fredningskendelsen der giver hjemmel til etableringen af det planlagte hegn, eller oplysning om hvilken dispensationsprocedure der anvendes.

B. Græsning

En redegørelse for, hvorfor den planlagte udsætning af store planteædere og helårsgræsning er forenelig med fredningens formål og bestemmelse om bevarelse af området.

C. Hydrologi

En konkret oversigt over alle planlagte hydrologiske indgreb, herunder jordarbejder, sløjfning af grøfter, opfyldning og ændringer af vandløb, samt en redegørelse for deres forenelighed med fredningens bestemmelser om afvanding, ændringer, afgravning og opfyldning.

D. Stier og anlæg

En oversigt over nye stier, hegn, porte, broer, støttepunkter, udsigtsplatforme og øvrige fysiske anlæg samt en konkret vurdering af hvert enkelt anlægs forenelighed med fredningen.

E. Dispensationer

En samlet oversigt over hvilke af projektets elementer Naturstyrelsen vurderer kræver dispensation fra fredningen, og hvilke elementer styrelsen mener kan gennemføres uden dispensation – med angivelse af den retlige begrundelse.

10. Anmodning om at projektet ikke godkendes i sin nuværende form

På det foreliggende grundlag finder jeg, at forholdet til den gældende fredning ikke er tilstrækkeligt belyst.

Jeg skal derfor anmode om, at etableringstilladelsen ikke meddeles på et grundlag, hvor fredningsforholdet alene behandles som en underordnet del af den øvrige myndighedsbehandling.

Før der gives tilladelse til etablering af Naturnationalpark Hanstholm, bør det sikres, at samtlige konkrete tiltag er retligt forenelige med Overfredningsnævnets kendelse af 22. juni 1972, eller at der for de tiltag, som ikke er omfattet af fredningens eksisterende bestemmelser, foreligger de nødvendige dispensationer.
Det gælder navnlig det planlagte hegn, den ændrede græsningsform og de hydrologiske indgreb.

Samlet konklusion
Jeg støtter målet om at beskytte og forbedre naturen i Hanstholm. Netop derfor bør den eksisterende fredning respekteres.

Hanstedreservatet blev fredet, fordi området havde en helt særlig naturvidenskabelig og landskabelig betydning, og fordi der var behov for at beskytte området mod indgreb, der kunne forringe disse værdier.
Fredningskendelsen fastlægger derfor en retlig ramme, som ikke kan tilsidesættes blot ved at ændre områdets forvaltningsbetegnelse til naturnationalpark.

Naturnationalpark Hanstholm indebærer en række ændringer i områdets fysiske og økologiske forvaltning. Det bør derfor dokumenteres, at disse ændringer er forenelige med fredningen.
Indtil dette er dokumenteret, bør der ikke gives en samlet tilladelse til projektet.

Jeg skal derfor anmode om, at Naturstyrelsen og de relevante myndigheder foretager en særskilt, konkret og transparent fredningsretlig vurdering af Naturnationalpark Hanstholm, og at denne vurdering indgår som et selvstændigt grundlag for den endelige afgørelse om etableringen.

Med venlig hilsen
Torben Sørensen, Cand. Polit

Ps. Høringssvaret er indsendt idet jeg og min familie har sommerhus i Stenbjerg og i Lyngby i Thy, og derfor en interesse i området.

Tove Bang

Vedr. høringssvar om hegn Thy ind

Jeg tænker det er en katastrofe. Jeg er født og opvokset i Tved og regner med at flytte tilbage.

Det er skrækkeligt som skov fra Tved til havet er blevet smadret. Mine bedsteforældre boede i Tved fra 1904 og var nød til at grave alt grønt affald ned i haven som gødning, da der pga sand intet kunne gro.
Nu fælder en gruppe fanatiker træerne, med risiko for tilsanding igen. Lyt dog til de gamle fortællinger i Tved.
Tved by incl kirke har været væk i sand.
Som børn lærte vi at kom der sand på den " forkerte" side af kystvejen, var det en katastrofe. Nu tænker jeg fanatiker klapper i hænderne og ser slet ikke faren.

At sætte hegn op og sætte dyr til afgræsning, er efter min mening hovedløs og utilgiveligt københavneri.
Find dog en øde ø til jeres afprøvninger.
Hver gang et stykke tørt græs ell andet hø får fæste, vil et sultent dyr af den ene eller anden art flå det op og æde toppen, roden blæser væk. Så har vi sand.
Vi vil ikke hegnes ude af vores skov, hav og frirum.
Vi vil ikke finde os i vilde sultne og nysgerrige dyr, der blir forskrækket hvis vi våger os ind på vores område.
Endelig har vi et sted, med bær, svampe og sø og hav, som vi ikke med lethed og uden skræk i livet kan benytte.
Vi kan ikke have 20 børnehavebørn med bussen og hygge hele dagen i skoven, med fri leg.
Vi kan ikke med ro i sjælen laden vores handikap institutioner sanke, i skoven til restauranter i både Thy og Chp.

Gå nu væk og la' os være i fred. Der er da små øde øer nok, hvor I kan afprøve vilde dyr og hegn.

Venlig hilsen
Tove Bang

Trine Pedersen

Jeg er imod indhegning af Hanstholm vildtreservat, der med dette tiltag vil miste noget af sin unikke karakter og reducere naturoplevelsen.
De store uberørte vidder rummer allerede rigt natur og dyreliv, og oplevelsen af området som uberørt natur vil blive frataget, hvis det bliver en indhegning med kreaturer, heste mv.

Som sommerhusejer/bosat i Klitmøller passerer jeg ofte gennem arealet og bruger det i stort omfang rekreativt og som naturoplevelse.

Syd for Klitmøller er der allerede hegnet et stort areal af klitheden med heste, hvilket har ændret oplevelsen af at færdes i området syd for byen betragteligt. Det giver en fornemmelse af hvad tiltaget i Hanstholm vildtreservat vil betyde.

Jeg synes, vi skal værne om de begrænsede store sammenhængende naturområder vi har i Danmark. Jeg foretrækker at naturen får lov at passe sig selv, som det er tilfældet i dag, uden menneskelige intervention i form af hegning og udsatte kreaturer.

Mvh
Trine Pedersen

Ulla Scharff Christiansen

Til Naturstyrelsen.

Det er snart 50 år siden jeg flyttede til Hanstholm.
Ud over at jeg faldt for en gæv fisker var det også den flotte og unikke natur, der trak mig vestpå fra Århus og det har jeg aldrig fortrudt.
Den enestående natur, vinden, havet, den friske luft kan jeg ikke leve foruden. Det flotte frie kig fra skrænten over Hanstholm og det dragende kig ind over reservatet, når man kører på Kystvejen. Her er ikke noget hegn der visuelt forstyrrer øjet og man har helt fornemmelsen af at være i et rigtigt vildtområde.
Et hegn vil ødelægge oplevelsen af vild natur. Et hegn vil forstyrre det lange frie kig man har ind i nationalparken. Jeg er derfor modstander af opsætning af hegn og jeg er også imod hegn og færiste over Kystvejen, som jeg tror vil give alt for store trafikale konsekvenser. Jeg frygter at den tunge trafik i stedet vil flytte ind på de mindre lokalveje. Vi oplever ofte i forvejen at store tunge lastbiler vælger Fyrvej i stedet for at køre ad hovedvejen.

Jeg benytter ligesom mange andre fastboende, pendlere og turister Kystvejen og jeg tror at hegn og hastighedsnedsættelser vil blive en stor irritation. Vi benytter også ofte stranden til gåture og luftning af hunde og en afspærring vil også ødelægge den oplevelse.
Jeg mener, vi skal have fri adgang til Nationalparken og stranden uden forstyrrende hegn og låger. Det har vi hidtil haft og det synes jeg, vi fortsat skal have. Et hegn er en barriere og det vil ødelægge naturoplevelsen og glæden ved at bo her.
Om natten og tidlige morgentimer græsser krondyrene helt op til Fyrvej. Vi ser dem, spejder efter dem i mørket og hører deres brøl tæt på. Det er er en unik oplevelse som vi gerne fortsat vil have.
Jeg vil derfor gerne opfordre Naturstyrelsen til at bevare Nationalpark Hanstholm som en åben nationalpark eller i det mindste genoverveje om det er en god ide med den fulde indhegning af Nationalpark Hanstholm.

Med venlig hilsen

Ulla Scharff Christiansen

Foreninger, virksomheder, myndigheder mv.

Beredskabsstyrelsen
Besvarelse af høring vedrørende Naturstyrelsens udkast til projektplan for Naturnationalpark Hanstholm

Indledning
Beredskabsstyrelsens besvarelse er udarbejdet på baggrund af oplysninger fra Natursty-relsens høringsmateriale samt Trafiksikkerhedsrevision trin 1, der er modtaget den 7. oktober 2026.

Derudover har Beredskabsstyrelsens enheder fra Beredskabsstyrelsen Nordjylland, Na-tionalt Beredskab, herunder Kystredningstjenesten, deltaget i informationsmøde ved Naturstyrelsen i Thy den 2. oktober 2026. I den forbindelse har man foretaget besigti-gelse af Kystvejen, og området mellem Kystvejen og havet ved områdets sydvestlige del sammen med Naturstyrelsens projektleder Henrik Olsen.

Beredskabsstyrelsen ser positivt på projektet og påskønner den indledende dialog om projektet, som Naturstyrelsen har inviteret til. Styrelsen står fortsat til rådighed for dia-log og sparring vedrørende beredskabsmæssige forhold.

Udkastet til projektplan for naturnationalpark Hanstholm berører flere af Beredskabssty-relsens ansvarsområder, herunder det statslige redningsberedskab, Kystredningstjene-sten og Strandfogeder. Det bemærkes, at Bestyrelsen for strandfogeder langs Thy-Ky-sten har sendt separat høringssvar.

Kørselshastighed
Beredskabsstyrelsen gør opmærksom på, at gennemkørselshastigheden igennem områ-det har væsentlig betydning for Redningsstation Hanstholms virke. Dette skyldes dels de ansatte bosat i Klitmøllers transporttid hen til Redningsstation Hanstholm ved tilkald samt kørselstid i forbindelse med indsatser, såfremt redningsstationens opgave kræver kørsel til Klitmøller-området. Redningsstationen er underlagt krav om responstid fra Skibsfartens og Luftfartens Redningsråd, hvilket vil blive udfordret, hvis redningsperso-nellet forsinkes i kørslen nord på gennem området på grund af hastighedsnedsættelser.

Beredskabsstyrelsen opfordrer til, at man følger Trafiksikkerhedsrevision trin 1, og, i så vid udstrækning som muligt, fastholder en tilladt kørehastighed på 80 km/t. Dette af hensyn til Beredskabsstyrelsens øvrige responstid.

Såfremt færiste og hastighedsnedsættelse etableres som beskrevet i Trafiksikkerhedsre-vision trin 1, punkt 2.2. ses der ikke nævneværdig forsinkelse på strækningen.

Gælder hastighedsnedsættelsen derimod hele eller større dele af strækningen gennem området på Kystvejen, vil det påvirke Redningsstation Hanstholms operative virke i væ-sentlig negativ grad, og medføre en reel risiko for, at kravene til afgangstid fra Skibsfartens og Luftfartens Redningsråd ikke kan overholdes.

Adgangsveje for redningsberedskabet øst for Kystvejen
Beredskabsstyrelsen har noteret sig, at man løbende vil vedligeholde et net af skovveje, om end i reduceret format, til brug for arbejdskørsel. I den sammenhæng gøres der op-mærksom på, at man bør sikre en acceptabel adgang til og gennem Tved og Vilsbøl Klit-plantage, herunder for tunge køretøjer, således at man ikke hindrer beredskabets mu-lighed for hurtig indsats.

Begge områder er åbne for publikum, og der kan blive behov for fremkørsel med såvel brandkøretøjer som redningskøretøjer. Af samme årsag bør man i forvaltningen også tage højde for, at eventuelle lågesystemer eller hegn nemt, og under alle vejrforhold, kan passeres eller åbnes af beredskabet i tilfælde af naturbrand.

Anvendelse af naturligt forekommende vand
Beredskabsstyrelsen har et ønske om, at man efter etablering af Naturnationalpark Hanstholm kan anvende naturligt forekommende vandhuller og vådområder til sluk-ningsvand ved naturbrande i parken.

I forbindelse med beredskabsplanlægningen for naturbrande i parken bør det derfor af-klares, i hvilket omfang områdets naturligt forekommende vandhuller og vådområder kan anvendes som operationelle vandfyldningssteder for redningsberedskabets sluk-ningskøretøjer.

Forvaltningsplanen bør sikre, at der er de nødvendige, farbare adgangsveje til udvalgte vandhuller, så store tankvogne og slukningsmateriel kan manøvreres på de eksisterende adgangsveje i området, og beredskabet hurtigt kan etablere vandforsyning på stedet i tilfælde af en større brandindsats. Dette vil mindske behovet for langvarig og ressource-krævende transport af slukningsvand over store afstande i terrænet.

Adgang til, og arbejdsforhold på, strand
Ved akutte indsatser på stranden eller i de kystnære områder er responstiden af afgø-rende betydning, og fysiske barrierer som hegnslinjer må ikke forsinke indsatsen.

Såfremt det er muligt at etablere den fornødne adgang til kysten, og færdsel for red-ningskøretøjet på stranden ved udrykning og ulykker, ser Beredskabsstyrelsen ingen større udfordringer ved den primære linjeføring med hegnet til havet.

Bliver hegnet placeret i klitområdet vest for Kystvejen, vil det være oplagt at placere nogle enkelte gennemkørselsmuligheder på tværs af området mellem Kystvejen og ha-vet. Det for at forhindre skader på det opsatte hegn, når redningskøretøjer skal passere hegnet. Også her bør det sikres, at der etableres et tilstrækkeligt antal brede låger med standardiserede og driftssikre låsesystemer, der kan betjenes af relevant beredskabspersonale under alle vejrforhold.

Ved planlægning af sådanne gennemkørselsmuligheder opfordres der til, at man ligele-des indtænker adgangsforhold, der understøtter den løbende kystsikring samt strandfo-gedens arbejde. Dette omfatter bl.a. kørsel med entreprenørmaskiner til strandrensning, håndtering af drivgods og fjernelse af havdyr. Arbejdet på forstranden kræver til tider adgang med tungt materiel, traktorer og specialkøretøjer. Forvaltningsplanen bør tage højde for, hvordan denne kørsel logistisk kan lade sig gøre, og ved hegnets placering bør det indtænkes, at hegnsføringen ikke tvinger arbejdskøretøjer ud i det bløde sand eller det dybe vand, hvilket vil øge risikoen for fastkørsel.

Beredskabsstyrelsen bemærker, at Thisted Kommune sideløbende forpligtes til at revidere sin gældende strandsaneringsplan. En eventuel hegnsføring ud til havet kan have betydning for Thisted Kommunes praktisk anvendelige metoder, materielvalg og logistik, som således skal tilpasses de nye fysiske rammer i naturnationalparken, så strandsaneringen fortsat kan udføres effektivt og i overensstemmelse med de nye naturbeskyttelseshensyn. En revision bør ske i koordination med Naturstyrelsen for at undgå uoverensstemmelser mellem kommunale vedligeholdelsesopgaver og de statslige naturmål for området.

Thisted Kommune og Naturstyrelsen bedes sikre fornøden godkendelse af Beredskabsstyrelsens, herunder Kystredningstjenesten, strandfogederne og redningsberedskabets adgang er hjemlet og undtaget generelle forbud for ophold i naturparken.

Bestyrelsen for Radikale Venstre Thy-Mors
Høringssvar til udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm
af Radikale Venstre Thy-Mors

1. Indledning
Om projektbeskrivelse og udkast til forvaltningsplan
RV Thy-Mors ser med stor skepsis på projektbeskrivelsen og udkastet til forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm (herefter nnp-Hanstholm).

Foreningen finder projektet alt for løst og vidensmæssigt ufunderet*), og desuden alt for ensidigt støttende sig til en enkelt skole indenfor den biologiske videnskab, nemlig rewildingsskolen.
Rewilding giver ikke mening i nnp-Hanstholm. Rewilding betyder genskabelse, og de forhåndenværende modeller for rewilding refererer entydigt til gamle østdanske landskaber med en tusindårig historie. Men naturen i nnp-Hanstholm adskiller sig grundlæggende fra de østdanske landskaber. Landskabet i hele nnp-Hanstholm er meget ungt (dannet under den "lille istid" fra 1500-1850) og er helt uden forbindelse til ældre landskaber. Der er derfor ikke noget at genskabe til.
Det kan med sikkerhed fastslås, at der hverken har trampet urokser, andet vildkvæg eller vildheste rundt i nnp-Hanstholms landskab. Der har derimod svømmet rødspætter indtil stenalderhavet forsvandt, og efter stenalderen har gentagne sandflugter med lag på lag skabt og genskabt nye landskaber. Både jordbund og topografi er hele tiden i forandring og først for nylig, er der skabt grundlag for, at så store græssere som kronhjorte delvist kan indvandre og overleve i nnp-Hanstholm.
Den store græsser, kronhjorten, indvandrede først i 1980'erne. Før klitplantagerne voksede op, og før hedearealerne udenom blev opdyrket, var dette ikke en mulighed. Klitheden kan næppe dække dyrenes fulde fødebehov, for dyrene søger ud på markerne i det dyrkede land for at finde supplerende føde.

Ikke desto mindre henviser projektbeskrivelsen til vildkvæg og vildheste, som repræsentanter fra forhistorisk tid, der vil være egnede arter at udsætte på helårsgræsning i nnp-Hanstholm.

Der mangler forskningsbaseret viden om helårsgræsning i naturnationalparkerne, og udsætning af store planteædere vil derfor have karakteren af et ukontrolleret eksperiment.

RV Thy-Mors ønsker på den baggrund, at der anlægges et forsigtighedsprincip. En yderligere grund til at anlægge et forsigtighedsprincip er den manglende viden om områdets bæreevne, som anført i rapporten om helårsgræsning *)

RV Thy-Mors ønsker en bredere tilgang til områdets naturforvaltning, og vi ønsker, at projektet tager udgangspunkt i stedets specifikke og unikke landskabshistorie, når det gælder valget af afgrænsningsstrategier.

*) citat fra indledningen til forskningsrapporten **Helårsgræsning - vurdering af bæreevne** af Rita Merete Buttenschøn, Københavns Universitet.
Formålet med opgaven var: at få udarbejdet en beskrivelse til vurdering af den årlige bæreevne for større planteædende pattedyr i naturnationalparker samt at få udarbejdet en simpel tjekliste til vurdering af den tilgængelige føderessource for græssende dyr i Naturnationalparkerne for et vilkårligt tidspunkt på året. Opgaven viste sig at være særdeles vanskelig på grund af manglende forskningsbaseret viden, der kunne danne grundlag for en vurdering af bæreevnen. Der mangler i høj grad undersøgelser af naturarealers planteproduktion og kvaliteten heraf i forhold til dyrs behov under helårsgræsning. De få undersøgelser, der er foretaget, er oftest uden tilstrækkelige oplysninger om jordbunds- og driftsmæssige forhold, græsningstryk samt tidspunktet for analyser af næringsindhold mv. Det betyder, at der ikke kan drages generelle konklusioner.

Konkrete anbefalinger fra RVThy-Mors til udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan.

1. Miljøkonsekvensanalyse anbefales.
Det videre arbejde med projektbeskrivelse og plejeplan ønskes sat i bero, og der udarbejdes en miljøkonsekvensanalyse til belysning af projektets indvirkning på habitatnaturen i natura 2000 område N24 og øvrige fredede arealer i og omkring nnp-Hanstholm

2. Der ønskes anvendt korrekte og hjemlede definitioner.
Ved den skriftlige fremsættelse af lovgrundlaget for naturnationalparkerne definerede miljøminister Lea Wermelin hovedformålet med naturnationalparkerne således

”Hovedformålet med naturnationalparkerne er at styrke områdernes natur og biodiversitet ved at give mulighed for etablering af større sammenhængende naturområder, hvor naturen i højere grad end i dag kan udvikle sig på egne præmisser, og hvor der kan udsættes store planteædere med henblik på, at de kan udføre en vigtig økosystemfunktion.”

Men Naturstyrelsen vender definitionen på hovedet med et enkelt sprogligt greb ved at slette det lille ord "kan".

Styrelsen ændrer egenhændigt formuleringen til:

”Hovedformålet med naturnationalparkerne er at styrke områdernes natur og biodiversitet ved at give mulighed for etablering af større sammenhængende naturområder, hvor naturen i højere grad end i dag kan udvikle sig på egne præmisser, og hvor der udsættes store planteædende pattedyr, som bidrager til naturens udvikling i området.”

I Naturstyrelsens definition er udsætning af store planteædere uhjemlet blevet til et hovedformål i sig selv og ikke blot ét af flere mulige virkemidler.

RV Thy-Mors gør gældende, at Naturstyrelsens definition er uden lovmæssig hjemmel og bør ændres, så den bliver overensstemmende med ministerens.

3. Ingen udsætning af store græssere i klitheden.
Idet RV Thy-Mors henviser til rapporten "Helårsgræsning - vurdering af bæreevne" af Rita Merete Buttenschøn, Kbh. Universitet. Afsnittet om klitheder**) gør vi gældende at helårsgræsning i klitheden ikke er bæredygtig, og da lovgrundlaget for naturnationalparker tillige ikke hjemler
tilskudsfodring, bør der ikke udsættes store planteædere på helårsgræsning i klitheden.

Godt nok findes der pt. en stor bestand af kronhjorte i området. Men det er velkendt, at hjortene henter en stor del af deres føde ved at fouragere på markerne i det dyrkede land, og at bestanden næppe ville kunne opretholdes med nuværende størrelse, hvis den alene var henvist til at søge sin føde i naturnationalparken. Da kronhjortene frit kan migrere, opsøger de selv det nødvendige tilskudsfoder. Denne mulighed får store planteædere, der udsættes bag hegn ikke. Derfor bør de ikke sættes ud i klitheden

) Klitheder. Uddrag fra rapporten** "Helårsgræsning - vurdering af bæreevne" af Rita Merete Buttenschøn, Kbh. Universitet.
En undersøgelse af stående biomasse med og uden græsning fra fritstående vildt på tre lokaliteter Blegsø, Gråkjær og Savbjerg i Hansted reservatet viste, at der kun var en lille, ikke signifikant forskel på biomassen i græsset og ugræsset vegetation på de tre lokaliteter i løbet af vinteren (målt fra oktober til maj). Den stående biomasse i græsset og ugræsset vegetation var på mellem 200 og 500 kg/ha på de tre lokaliteter. Der var et utilstrækkeligt indhold af råprotein, energi og fosfor i vegetationen (Barslev 2021 upubl.). På sure og næringsfattige klitheder kan næringsindholdet være utilstrækkeligt for kvæg på helårsgræsning.

4. Forslag om naturnationalpark helt uden udsætning af store planteædere.
Allerhelst ser RV Thy-Mors dog, at lovens mulighed for oprettelse af en naturnationalpark uden udsætning af store planteædere udnyttes i nnp-Hanstholm.
Loven giver frit slag for hel eller delvis indhegning, men dette citat fra lovens bemærkninger åbner også for mulighed for helt at undlade etablering af indhegninger til store planteædere på helårsgræsning: "Der bør dog også åbnes mulighed for etablering af naturnationalparker, hvori der ikke udsættes store planteædere."
Med henvisning til at helårsgræsning i klitheden ikke er bæredygtigt, og fordi helårsgræsning med tilskudsfodring ikke er hjemlet, ønsker RV Thy-Mors, at muligheden for at etablere en naturnationalpark uden udsætning af store planteædere udnyttes i nnp-Hanstholm. Afgræsning af arealerne i nnp-Hanstholm kan derimod fortsættes efter gammel sædvane, målrettet med kvæg og får på sommergræsning i henhold til de traditionelt udarbejdede plejeplaner for vildtreservatet og plantagerne. Dvs. en naturnationalpark uden udsætning af store planteædere kan også etableres uden, at naturnationalparkens målsætninger kompromitteres.

5. Sikker færden bør sikres i nnp-Hanstholm
Det er ikke uden risiko at lade mennesker og store græssere færdes i samme indhegning. og der er registreret flere alvorlige hændelser og ulykker i forbindelse med, at mennesker er blevet konfronteret med aggressive dyr. Dette medfører, at mange mennesker reelt bliver udelukket fra at færdes i naturnationalparken fordi det er forbundet med for stor risiko f.eks. pædagoger og lærere, der står med ansvaret for de ledsagende børn. Men også bedsteforældre og forældre på tur med familiens børn vil føle sig afskåret. RV Thy-Mors anbefaler også af den grund etablering af en naturnationalpark uden udsætning af store græssere i Hanstholm.

6. Delvis indhegning kan accepteres under visse betingelser.
Hvis helårsgræsning i plantagerne isoleret set skønnes at være bæredygtigt, vil RV Thy-Mors dog subsidiært kunne acceptere det oprindelige indhegningsforslag fra 2022 såfremt beslutningen om frahegning af områderne, der er et hotspot for friluftslivet ved Isbjerg, Tved og Sårup fastholdes, samt hvis nogle stier og veje, bl.a. Kræn Rasmussens Vej frahegnes for at sikre den brede befolknings trygge færden i naturnationalparken. Hensynet til dyrenes frie bevægelighed kan sikres
ved at etablere sikre sluser i vejene/stierne i stil med sluserne i området ved Hanstholm Fyr.

7. Hegn ved kysten skal etableres øst for cykelstien på kystvejen.
Hvis planerne om at indhegne mest muligt af nnp-Hanstholm realiseres, bør hegnet mod havet etableres øst for cykelstien på Kystvejen
RV Thy Mors finder det helt uacceptabelt med hegn vest for Kystvejen af 3 grunde.

- Det strider mod klitfredningen.

- Kystvejen er en stor færdselsåre, og Transportministeriet er meget klar i sin holdning om frahegning af veje i naturnationalparker. Færdselssikkerheden må ikke kompromitteres. ***)
  Det må være indlysende, at Kystvejen, som er en stor færdselsåre med tæt trafik, og hvor bilerne normalt kører med den maksimalt tilladte hastighed, bør frahegnes af hensyn til trafiksikkerheden.

- Det er endvidere et helt berettiget krav fra borgerne at påberåbe sig en ret til IKKE at skulle færdes sammen med store planteædere på en indhegnet færdselsåre, som de ikke kan komme uden om, medmindre de tager en urimelig lang omvej. Kystvejen med cykelsti er eneste direkte rute mellem Klitmøller og Hanstholm. Alternativet mellem Klitmøllle̲r og Hanstholm er en omvej på over 20 kilometer, hvad enten man kører i bil, på cykel eller er gående. Dette alternativ er efter RV Thy-Mors´ opfattelse ikke rimeligt.

***) **Uddrag fra lovbemærkningerne til loven om naturnationalparker.**"Det er dog Transportministeriets opfattelse, at man ved etablering af naturnationalparker ikke må gå på kompromis med færdselssikkerheden. Det skal være trygt at færdes på vejene i naturnationalparkerne. Det vil være farligt for bilisterne, hvis man tillader større dyr at gå frit rundt på vejstrækninger med megen trafik. Det vil øge risikoen for alvorlige trafikulykker, som i sidste ende vil kunne koste menneskeliv."

…og endvidere …….

"Det er Transportministeriets vurdering, at det af hensyn til etableringen af naturnationalparker og de særlige hensyn, der i den forbindelse gør sig gældende for udsættelse af store planteædere, vil kunne anses for færdselssikkerhedsmæssigt forsvarligt at lade større dyr gå rundt i naturnationalparker, hvis mængden af trafik er begrænset, og hastigheden er lav."

Bestyrelsen for Vores Natur
Høringssvar vedrørende høringsversionen af projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm.
Høringsperiode september – november 2026.

Indledning
Foreningen Vores Natur er en landsdækkende forening med fokus på natur, gennemsigtige beslutningsprocesser og reel borgerinddragelse. Vi anerkender behovet for at styrke biodiversiteten og genopretning af naturlige processer, men finder, at den fremlagte plan for Naturnationalpark Hanstholm hviler på et for ensidigt forvaltningsprincip. Kombinationen af fuld indhegning af 4.833 ha, udsætning af store planteædere, hydrologiske ændringer, rydning, strukturfældning og veteranisering kræver en mere stedsspecifik, dokumenteret og retligt fyldestgørende vurdering, end der foreligger i det samlede høringsmateriale.

Hanstholm er ikke et blankt lærred. Området rummer et enestående samspil mellem klitheder, grå og grønne klitter, fugtige klitlavninger, søer, overdrev, krat, skov, kulturspor og et omfattende friluftsliv. Forvaltningen bør derfor tage udgangspunkt i de konkrete naturværdier og i en kombination af metoder, som løbende kan justeres på baggrund af overvågning.

Hovedproblemet er ikke valget af én bestemt naturforvaltningsmodel, men at en række centrale virkninger endnu ikke er tilstrækkeligt belyst. Høringssvaret er derfor organiseret i seks hovedtemaer: 1. retligt vurderingsgrundlag og Natura 2000, 2. utilstrækkeligt datagrundlag, 3. hydrologi og kumulative effekter, 4. afgræsning og naturpleje, 5. skov, kulturarv og beredskab samt 6. friluftsliv, adgang og lokale forhold.

Hovedsynspunkter
Det foreliggende materiale giver ikke et tilstrækkeligt grundlag for at efterprøve projektets påvirkning af Natura 2000-området, fugle og andre beskyttede arter. Det fremgår navnlig ikke tilstrækkeligt klart, om projektet – alene eller i forbindelse med andre planer og projekter – kan påvirke Natura 2000-området væsentligt, eller hvordan kravene efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, reglerne om beskyttelse af arter og fugle samt reglerne om miljøvurdering af planer, programmer og konkrete projekter er opfyldt. Hydrologiske indgreb, afgræsning, rydning, færdsel og øvrige tiltag er endnu ikke belyst på et tilstrækkeligt stedsspecifikt og samlet grundlag. Vores Natur anbefaler derfor, at vurderingsgrundlaget suppleres, før forvaltningsplanen vedtages eller der træffes afgørelse om projektets etablering. Hvis det supplerede materiale indeholder væsentlige nye oplysninger eller medfører ændringer, som kan have betydning for projektets miljøvirkninger, alternativer eller offentlighedens mulighed for at tage stilling, bør materialet sendes i fornyet offentlig høring.

1. Retligt vurderingsgrundlag og Natura 2000

Manglende samlet vurdering
Naturstyrelsen har offentliggjort en samlet projektbeskrivelse og forvaltningsplan, men henviser en række centrale forhold til senere analyse, detailprojektering, screening eller myndighedsbehandling. Uanset dokumenternes endelige retlige klassifikation skal høringsgrundlaget på det tidspunkt, hvor offentligheden høres, være tilstrækkeligt til, at berørte borgere og organisationer reelt kan forstå, efterprøve og kommentere den valgte forvaltningsmodel, dens væsentlige miljøvirkninger og de rimelige alternativer. Hvis senere undersøgelser kan føre til væsentlige ændringer i projektets udformning, omfang eller miljøpåvirkninger, skal disse forhold belyses, før de overordnede valg fastlægges. Ellers gennemføres høringen på et tidspunkt og et grundlag, hvor offentlighedens bemærkninger ikke kan få reel indflydelse på projektets centrale valg.

Natura 2000 og projektets samlede påvirkning
Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, gælder vurderingskravet for planer og projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning. Hvis Naturstyrelsen mener, at enkelte foranstaltninger er omfattet af denne undtagelse, bør det derfor begrundes konkret i forhold til områdets bevaringsmålsætninger. Projektet omfatter imidlertid også fuld indhegning, helårsgræsning, udsætning af store planteædere, hydrologiske ændringer, rydning, veteranisering, strukturfældning og ændret færdsel. Det skal derfor afklares, hvilke dele der eventuelt er direkte forbundet med eller nødvendige for områdets forvaltning, og om projektet som helhed eller dets øvrige dele – alene eller i forbindelse med andre planer og projekter – kan påvirke Natura 2000-område nr. 24 væsentligt. Hvis en væsentlig påvirkning ikke kan udelukkes på grundlag af objektive oplysninger, skal der gennemføres en konsekvensvurdering efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Konsekvensvurderingen skal være afsluttet og indgå i myndighedens beslutningsgrundlag, før projektet kan godkendes; den kan ikke udskydes til efter godkendelsen eller erstattes af senere detailprojektering eller overvågning. De relevante indgreb skal vurderes både hver for sig og samlet i forhold til de berørte bevaringsmålsætninger. En eventuel godkendelse forudsætter, at myndigheden på grundlag af fuldstændige, præcise og endelige konstateringer og konklusioner kan udelukke rimelig videnskabelig tvivl om, at områdets integritet skades. Det nødvendige grundlag herfor fremgår ikke af høringsmaterialet.

Fuglebeskyttelse
Projektets virkninger for fuglebeskyttelsesområdet er utilstrækkeligt belyst. For arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder tinksmed, skal påvirkningen vurderes i forhold til områdets bevaringsmålsætninger som led i vurderingen efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Dette vurderingsspor skal holdes adskilt fra fuglebeskyttelsesdirektivets almindelige beskyttelsesregler for øvrige vildtlevende fugle,

herunder reglerne om beskyttelse mod forsætlig forstyrrelse og ødelæggelse af reder og æg. Der bør derfor foreligge aktuelle og relevante oplysninger om bestande, territorier, yngle- og rasteområder, fødesøgningsområder, hydrologisk afhængighed og følsomhed over for forstyrrelse for de arter, som kan blive berørt. Planens forventede gevinster kan ikke stå alene; risikoen ved ændret hydrologi og vegetation, tramp, græsning, rydning og øget færdsel i yngletiden skal vurderes efter det relevante retlige grundlag for de pågældende arter. Det bør desuden dokumenteres, om der er behov for beskyttelseszoner, tidsmæssige restriktioner, overvågning eller andre projekttilpasninger, før indgrebene iværksættes.

Strategisk miljøvurdering og projektvurdering
Det bør afklares og begrundes retligt, om projektbeskrivelsen eller forvaltningsplanen udgør en plan eller et program omfattet af reglerne om miljøvurdering af planer og programmer. Høringsmaterialet bør indeholde enten en miljørapport eller en klart identificeret og begrundet screeningsafgørelse, som offentligheden kan efterprøve og forholde sig til. Det bør desuden fremgå, hvilke konkrete anlæg eller indgreb der er omfattet af reglerne om miljøvurdering af konkrete projekter, hvornår afgørelserne træffes, og hvordan vurderingerne hænger sammen med den samlede planlægning. En opsplitning i senere delafgørelser må ikke medføre, at projektets samlede virkninger og relevante alternativer unddrages en samlet og rettidig vurdering.

2. Utilstrækkeligt datagrundlag

Baseline, beskyttede arter og overvågning
Projektmaterialet viser, at artsgrundlaget flere steder er ufuldstændigt. Der bør foreligge et aktuelt og metodebeskrevet datagrundlag for de arter og levesteder, som efter eksisterende oplysninger og indgrebenes karakter, placering og virkninger kan blive berørt, herunder relevante vandhuller, yngle- og rasteområder, fuglelokaliteter og forekomster af bilag IV-arter. Undersøgelsernes omfang og detaljeringsgrad skal være proportionale med risikoen for påvirkning, men samtidig være sæsonrelevante, dække de arealer og perioder, hvor indgrebene virker, og gøre det muligt at skelne mellem manglende fund og manglende undersøgelse. Uden et tilstrækkeligt grundlag kan myndigheden hverken vurdere påvirkningen på et retligt holdbart grundlag, fastlægge egnede afværgeforanstaltninger eller efterfølgende dokumentere, om naturtilstanden forringes.

3. Hydrologi og kumulative effekter

Hydrologiske indgreb
Planen omtaler lukning af grøfter, ændringer af vandløb, hævning af vandløbsbund og etablering eller udvidelse af vådområder, men fremlægger ikke en hydrologisk baseline eller konkrete modeller for vandstand, strømningsveje, oversvømmelsesudbredelse og sæsonvariation. Det er derfor ikke muligt at vurdere påvirkningen af klitlavninger, søer, vandløb, grundvandsafhængige naturtyper, yngle- og rasteområder, fortidsminder, veje, redningsadgang og naboejendomme. Der mangler også en analyse af, om ændringer ét sted forskyder vand, næringsstoffer eller belastninger til andre dele af området. De hydrologiske indgreb skal vurderes sammen med rydning, ændret fordampning, jordkomprimering og tramp fra store dyr samt ændrede adgangsforhold. Vurderingen bør angive de forventede virkninger, usikkerheder og geografiske influensområder for de enkelte indgreb og beskrive, hvordan uforudsete vandstandsstigninger, erosion eller påvirkninger uden for projektområdet skal opdages og håndteres.

Kumulative effekter
Rydning, veteranisering og strukturfældning er ikke ledsaget af en tilstrækkelig baseline for eksisterende levesteder og artsforekomster, herunder flagermus, ynglefugle, laver, svampe og arter knyttet til ældre træer. Indgrebene kan ikke vurderes isoleret. Den kumulative analyse skal omfatte deres samspil med hydrologiske ændringer, helårsgræsning, tramppåvirkning, øget lysåbenhed, ændret færdsel, hegn og øvrige planer eller projekter, der påvirker samme naturtyper og arter. Analysen
skal beskrive både samtidige, tidsforskudte og irreversible virkninger og angive, hvilke antagelser og usikkerheder konklusionerne bygger på.

4. Afgræsning og naturpleje

Græsningstryk, dyretal og naturtyper
Det angivne græsningstryk og de forventede bestande ledsages ikke af de beregningsforudsætninger, GIS-opgørelser, føderessourceanalyser, sæsonvariationer eller følsomhedsanalyser, der gør konklusionerne efterprøvelige. Der mangler scenarier for tørke, hårde vintre, ændret planteproduktion og konkurrence med den eksisterende bestand af hjortevildt. For heder og klitheder er problemet ikke græsning som sådan, men græsningsform, dyreart, intensitet, årstid og naturtype. Ved borgervandringen i Tranum Klitplantage den 19. september 2026 fremhævede seniorrådgiver Jesper Leth Bak, Institut for Ecoscience ved Aarhus Universitet, at disse lysåbne habitatnaturtyper er udviklet gennem flere tusinde års ekstensiv drift, navnlig styret græsning med får, lyngslåning og fjernelse af opvækst og biomasse. Det kan derfor ikke uden en særskilt faglig vurdering lægges til grund, at helårsgræsning med kvæg, heste eller eventuelle visenter giver samme plejeeffekt. Der mangler navnlig en naturtypespecifik vurdering af risikoen for overgræsning, undergræsning, tramp, eutrofiering og påvirkning af sårbare klitnaturtyper.

Dyrearter, hjortevildt og sikkerhed
Muligheden for senere udsætning af europæisk bison indgår uden en selvstændig vurdering af naturpåvirkning, hegning, offentlig sikkerhed, adgang, beredskab og dyrevelfærd. Tilsvarende savnes et dokumenteret grundlag for valget af heste og kvægtyper, herunder temperament, adfærd i reproducerende bestande og samspillet med områdets omfattende friluftsliv. En senere beslutning om dyrearter kan ændre projektets påvirkninger så væsentligt, at den ikke bør behandles som en underordnet driftsdetalje.

Det skal vurderes, hvordan udsatte græssere påvirker fødegrundlaget og bevægelsesmulighederne for områdets bestande af kronhjort, dådyr og rådyr. Analysen bør omfatte konkurrence om føde, eksisterende markskader, risikoen for yderligere hegning på naboejendomme og de samlede følger for vildtets frie bevægelighed og offentlighedens adgang.

Før udsætning af store dyr bør der foreligge en stedsspecifik risikovurdering af møder mellem dyr og gående, løbere, ryttere, cyklister, hundeluftere og børnefamilier. Vurderingen skal omfatte dyrenes adfærd, reproducerende bestande, ophold ved låger, veje og stier, flugt- og omvejsmuligheder, skiltning, ansvar, hændelsesregistrering og beredskab. Erfaringer fra andre naturnationalparker kan indgå, men bør beskrives med kilde, hændelsesforløb og relevans for forholdene i Hanstholm.

Færdsel, håndfodring og tidshorisont
Projektet bør vurdere risikoen for øget færdsel i Hanstholm Vildtreservat i fuglenes yngletid, herunder om betegnelsen naturnationalpark kan skabe uklarhed om reservatbekendtgørelsens adgangsbegrænsninger. Lokale erfaringer fra Trøjborg viser samtidig, at heste kan blive mere opsøgende, når besøgende håndfodrer dem. Planen bør derfor beskrive formidling og håndhævelse af adgangsregler, forebyggelse af håndfodring og behovet for afstand mellem hegning og de mest besøgte steder. Oplysningen om, at en tydelig græsningseffekt kan tage omkring seks år, bør indgå i vurderingen af græsningsmodellens tidsmæssige usikkerhed.

Alternativer og arealet vest for Kystvejen
Der mangler en reel sammenligning med rimelige alternativer, herunder styret græsning med får, sæsonafgræsning, differentieret græsning efter naturtype, slåning med bortførsel af biomasse, rydning af opvækst, mindre eller flere separate hegninger, lokalt tilpasset afbrænding, fortsat naturnær skovdrift og udtagning af særligt konfliktfyldte delarealer. Alternativerne bør for hver naturtype sammenholdes med den valgte models virkning på næringsstoffjernelse, karakteristiske arter, tilgroning, jordbund, friluftsliv og mulighed for efterfølgende justering.
Vores Natur anbefaler, at de cirka 140 ha vest for Kystvejen udtages af den store hegning, indtil der foreligger en særskilt vurdering af områdets naturværdier, friluftsbrug, trafik- og redningsforhold, sandflugt og muligheden for at opretholde et stormfast hegn langs stranden. Området kan fortsat plejes, eksempelvis ved ekstensiv, styret sommergræsning med får og fårehyrde kombineret med målrettet fjernelse af opvækst, lyngpleje og bortførsel af biomasse. Alternativet bør vurderes konkret over for helårsgræsning med store dyr.

Tauros og trafiksikkerhed
For Tauros og andre mulige kvægtyper bør trafiksikkerheden vurderes særskilt i forhold til forholdene på og omkring Kystvejen. Vurderingen bør omfatte risikoen for dyr på eller nær vejen, ophold ved færiste, låger og stier, bilisters standsning og parkering samt behovet for skiltning, hastighedsdæmpning og beredskab. Det bør desuden fremgå, hvordan dyrenes adfærd og reaktioner på trafik indgår i valget af kvægtype og i udformningen af de konkrete sikkerhedsforanstaltninger.

5. Skov, kulturarv og beredskab
Sitkagran og andre ikke-hjemmehørende træarter
Fjernelse bør begrundes i stedsspecifik dokumentation for artens faktiske spredning og påvirkning af de beskyttede naturtyper og arter. Det bør fremgå, hvilke bevoksninger der berøres, hvilke naturværdier de allerede rummer, og hvorfor fuld fjernelse er nødvendig frem for målrettet begrænsning. Emnet kan ikke i sig selv bære projektet, men understreger manglen på lokal baseline, alternativvurdering og dokumentation for de valgte indgreb.

Urørt skov og ændret skovstruktur
Generelle forventninger om biodiversitetsgevinst kan ikke erstatte en vurdering af de konkrete bevoksninger i Hanstholm. Før rydning, veteranisering, strukturfældning eller ophør af drift bør der foreligge en baseline for eksisterende arter og levesteder samt en analyse af, hvilke naturværdier indgrebene forventes at skabe, hvilke værdier der kan gå tabt, og over hvilket tidsrum virkningerne indtræder. Lokal driftsviden bør indgå sammen med den øvrige faglige dokumentation.

Brandrisiko og beredskab
Projektmaterialet beskriver ikke tilstrækkeligt, hvordan ændret skovstruktur, dødt ved, længere tørkeperioder og reduceret fremkommelighed påvirker brandrisikoen og slukningsmulighederne i Hanstholm. Der bør foreligge en stedsspecifik brandrisikovurdering med angivelse af forebyggende tiltag, adgangs- og vandforsyningsforhold, ansvar for vedligeholdelse og beskyttelse af tilstødende naturarealer, ejendomme og friluftsbrugere.

PFAS/PFOS
Projektmaterialet bør oplyse, om der foreligger PFAS- eller PFOS-forurening på arealer, hvor store græssere skal opholde sig, og hvilke konsekvenser det har for dyrenes sundhed, flytning, slagtning, konsum og bortskaffelse. Der bør foreligge en beredskabsplan, som beskriver prøvetagning, ansvar, tærskler for indgreb og håndtering efter de relevante biproduktregler. Planen bør indgå i høringsgrundlaget, hvis den kan få betydning for valg af dyr, drift eller økonomi.

Fortidsminder
Registrerede diger og fortidsminder samt arealer med risiko for ikke-registrerede fortidsminder bør kortlægges og undersøges, før rydning, hydrologiske ændringer og græsning iværksættes. Projektmaterialet bør redegøre for de beskyttelsesregler, der gælder for de enkelte lokaliteter, herunder museumslovens regler om beskyttede sten- og jorddiger og fortidsminder samt naturbeskyttelseslovens § 18 om fortidsmindebeskyttelseslinjen. Redegørelsen bør desuden omfatte risikoen for stormfald, erosion, slid og optrampning samt behovet for frahegning, tilsyn eller andre konkrete sikringstiltag.

6. Friluftsliv, adgang og lokale forhold

Samlet vurdering af friluftsliv og sikkerhed
Friluftsliv, adgang og sikkerhed skal vurderes samlet, fordi hegn, låger, færiste, store græssere, hydrologiske ændringer og omlagte stier kan påvirke både den daglige brug af området og mulighederne for sikker færdsel og redningsadgang. De følgende afsnit uddyber behovet for stedsspecifik dokumentation af adgangsregler og faktisk tilgængelighed, berørte ruter og besøgsmål, trafik- og redningsforhold samt konsekvenserne for forskellige brugergrupper.

Adgangsregler og faktisk tilgængelighed
Forvaltningsplanen mangler en stedsspecifik kortlægning af den nuværende brug af området og af, hvordan hegn, låger, færiste, store græssere, vådere arealer og ændrede stiforløb påvirker forskellige brugergrupper. Det skal dokumenteres, hvilke ruter og adgangspunkter der opretholdes, omlægges eller nedlægges, om tilgængeligheden samlet forringes, og hvordan sikker passage, redningsadgang og lige adgang sikres.

Naturbeskyttelseslovens § 23 fastlægger offentlighedens adgang til skove, herunder statsejede skove, efter de nærmere regler. Forvaltningsplanen bør derfor redegøre konkret for, hvordan hegn, låger, færiste, store græssere, vådere arealer og ændrede stiforløb påvirker den faktiske adgang, og hvilke foranstaltninger der skal sikre, at den lovlige færdsel fortsat kan udøves sikkert og uden unødige praktiske hindringer.

Friluftsruter, trafik og redningsadgang
Flere væsentlige friluftsruter og attraktioner berøres af projektet, herunder den nationale cykelrute N2, Vestkyststien, Vesterhavsstien, rideruten i Thy og den omfattende færdsel langs Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm. Der foreligger ikke en trafiksikkerhedsvurdering eller en kortlægning af, hvordan færiste, hegning helt ud til havet og store græssere vil påvirke ruterne, den daglige lokale færdsel, turismen, erhvervslivet og redningstjenestens adgang. Disse virkninger bør dokumenteres for hvert berørt ruteforløb og adgangssted.

Sårbare brugergrupper
Lokale børnehaver, tilbud og arbejdspladser for sårbare borgere kan blive påvirket af hegn og store græssere. Forvaltningsplanen bør beskrive de berørte institutioners nuværende adgang, brugergruppernes særlige behov og de konkrete foranstaltninger, der skal sikre tilgængelighed og tryg færdsel. Hvis der senere udsættes reproducerende bestande, skal risikoen ved møder mellem dyr og brugere vurderes særskilt i forhold til hegnets længde, lågernes placering, flugtveje og mulighederne for at vælge dyrefrie ruter.

Lokale adgangsforhold og besøgsmål
Projektet skal dokumentere virkningerne for de mest benyttede lokaliteter og adgangsveje. Det gælder blandt andet Isbjerg, Lodbjerg Fyr, Cold Hawaii, kyststrækningen mellem Klitmøller og Hanstholm, Nors Sø, Fayes Allé og adgangsforholdene syd for Hanstholm Vildtreservat. Vurderingen bør omfatte besøgstal og sæsonvariation, trafik på de berørte veje, adgang for gående, cyklister, ryttere, barnevogne og mennesker med handicap, antallet og placeringen af låger og færiste samt redningstjenestens responstid. Det bør desuden præciseres, hvilke stier der nedlægges, oversvømmes eller omlægges, og om de cirka 250 ha, der angives til friluftsliv, reelt kan opretholde den nuværende brug af et område på knap 5.000 ha.

Samlet konklusion og anmodning
Vores Natur finder, at høringen gennemføres på et grundlag, hvor flere af projektets centrale virkninger endnu ikke er dokumenteret eller vurderet. Manglerne vedrører projektets udformning, omfang, alternativer og mulige påvirkning af Natura 2000-natur, beskyttede arter, kulturarv, friluftsliv og sikkerhed og kan derfor ikke henvises til senere teknisk behandling. For heder og klitheder skal det navnlig dokumenteres, hvordan aktiv pleje og bortførsel af biomasse og næringsstoffer videreføres, og hvordan græsdominans, tilgroning og tab af karakteristiske arter forebygges. Planen bør indeholde bindende, naturtypespecifikke plejekrav, en dokumenteret baseline, målbare indikatorer og tærskler for korrigerende pleje. Vores Natur anmoder derfor Naturstyrelsen om at undlade at vedtage den endelige forvaltningsplan eller søge etableringstilladelse, før projektbeskrivelsen er suppleret med de nødvendige stedsspecifikke undersøgelser, miljø- og habitatretlige vurderinger, kumulative analyser og en reel analyse af alternativer. Vores Natur anmoder desuden om, at myndigheden i høringsnotatet og den endelige beslutning konkret redegør for, hvordan de enkelte hovedindsigelser er vurderet, og om de har ført til ændringer i projektet. Hvis det supplerede materiale fører til væsentlige ændringer i projektets rammer eller miljøpåvirkninger eller tilfører oplysninger, som offentligheden ikke tidligere har haft mulighed for at kommentere, anmoder Vores Natur om, at materialet sendes i fornyet offentlig høring, før der træffes endelig beslutning om projektet.

Kilder

Løvschall, Mette: Anthropogenic heathlands: disturbance ecologies and the social organisation of past super-resilient landscapes. *Antiquity*.
Ejrnæs, Rasmus m.fl.: Biodiversitetseffekter af rewilding. DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi.
Bak, Jesper Leth: Teknisk rapport nr. 160. DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi.

Biologisk Forening for Nordvestjylland

BFN
Biologisk Forening Nordvestjylland

Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Hanstholm

Fra Biologisk Forening for Nordvestjylland

Biologisk Forening for Nordvestjylland (BFN) takker for at være inddraget i forarbejdet med planlægningen af Naturnationalpark Hanstholm og ser frem til fortsat at blive inddraget i arbejdet.

BFN medgiver, at Naturnationalparkens Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan vil medvirke til at afhjælpe nedenstående problemer.

Problem	Virkning	Løsning
Lokal udtørring	Ødelægger nogle habitater for planter, insekter mm.	Genopret hydrologi, skrab damme
Tilgroning af lysåbne områder	Ødelægger habitater for planter, insekter, fugle, flagermus mm.	Fældning, græsning og afbrænding
Invasive træarter	Fjerner andre arter, skygger og danner tykke førnelag	Fældning
Isolering af bestande	Fattigere arvemateriale	Skabe korridorer
Forstyrrelse forårsaget af mennesker	Mindsket reproduktion f.eks. af fugle, mindre bestand, færre arter	Zonering af aktiviteter
Fattige eller manglende skovbryn	Færre plantearter, insektarter, fugle og flagermus	Plante hjemmehørende arter, især blomstrende

BFN medgiver, også at Naturnationalparkens Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan vil medvirke til de fleste af foreningens nedenstående forslag. Dog havde vi gerne set, at afbrænding indgik som et virkemiddel.

- Der bør genskabes mere naturlig hydrologi for at hjælpe planter og insekter samt dyr som er afhængig af en mere våd natur. Det vil tillige kunne skabe plads til strandtudser i det lave Vilsbøl. Ved lukning af grøfter skal der tages hensyn til botanisk værdifulde forekomster. Det kan ske ved at lave punktlukninger i stedet for at tildække alle grøfter. Der bør etableres flere småsøer af hensyn til strandtudser, insekter, fugle og flagermus.
- Skoven bør gøres mere åben og Hanstedreservatet bør ryddes manuelt for selvsåede træer, ligesom afbrændinger skal fortsætte. Desuden foreslås flere lysåbne områder i Tved Plantage ud imod hederne.
- Vi bifalder en sammenhængende græsningsforbindelse over Nors Sø dvs. fra Tuekær til Ørgaard.
- Mht. friluftaktiviteter bør der prioriteres stille aktiviteter og små arrangementer. Det bør prioriteres at udføre skovningsarbejde uden for fuglenes yngletid, helst okt.-dec. og at køre tømmer ud i jan. Det er ønskeligt at holde folk fra kendte reder af Havørn og andre rovfugle.
- Etablering af skovbryn med "zigzag" kanter så der bliver en stor grænse mod det åbne og sørg for en stor diversitet af hjemmehørende og blomstrende træer og buske. Dette vil bidrage til insektfauna, fugle og dyr.

Omkring hegning og afgræsning

BFN savner en naturfaglig begrundelse for de ændringer der er lavet i planerne for hegnsforløbet i Naturnationalparkforslaget til nu at omfatte hele Hanstholm Vildtreservat. I de tidligere planer var netop den helårslukkede og mest uforstyrrede del af reservatet undtaget fra denne hegning.

BFN konstaterer, at der efterhånden er et meget stort antal krondyr i området, og at dette tydeligvis har medført tiltagende dynamik og landskabelige forstyrrelser i klitområderne. Det ses især tydeligt fra f.eks. Brunbjerg Skrænt ved Hanstholm samt ved østsiden af Gråbjerg Sande De udbredte forekomster af de rødlistede laver Fjeld- Blegskivelav og Tørve-Knaplav, som kræver forstyrrelser i den grå klit er ligeledes tegn på, at kronvildtet skaber de fornødne forstyrrelser på rimmerne. Fra et strengt biologisk synspunkt ses der ikke noget problem i en endnu større bestand af krondyr i Hanstholm Vildtreservat. Krondyr kræver ikke tilsyn i medfør af husdyrlovgivningen og kadavere kan få lov at ligge.

I de største dele af Hanstholm Vildtreservat anbefales det i stedet at genoptage cyklus med afbrænding af den grå klithede på samme måde, som området har været forvaltet i mange år. BFN mener ikke, at dokumenternes analyse af påvirkningen af afgræsning med store dyr i Hanstholm Vildtreservat er retvisende. Dokumentets mangelfulde analyse har efter vores opfattelse ledt til en misvisende og ikke tilstrækkeligt videnskabeligt funderet konklusion i forhold til de domestiske græsseres påvirkningen på habitatnatur og arter EU-udpegningsgrundlagene, i et i forvejen beskyttet nordatlantisk klitlandskab.

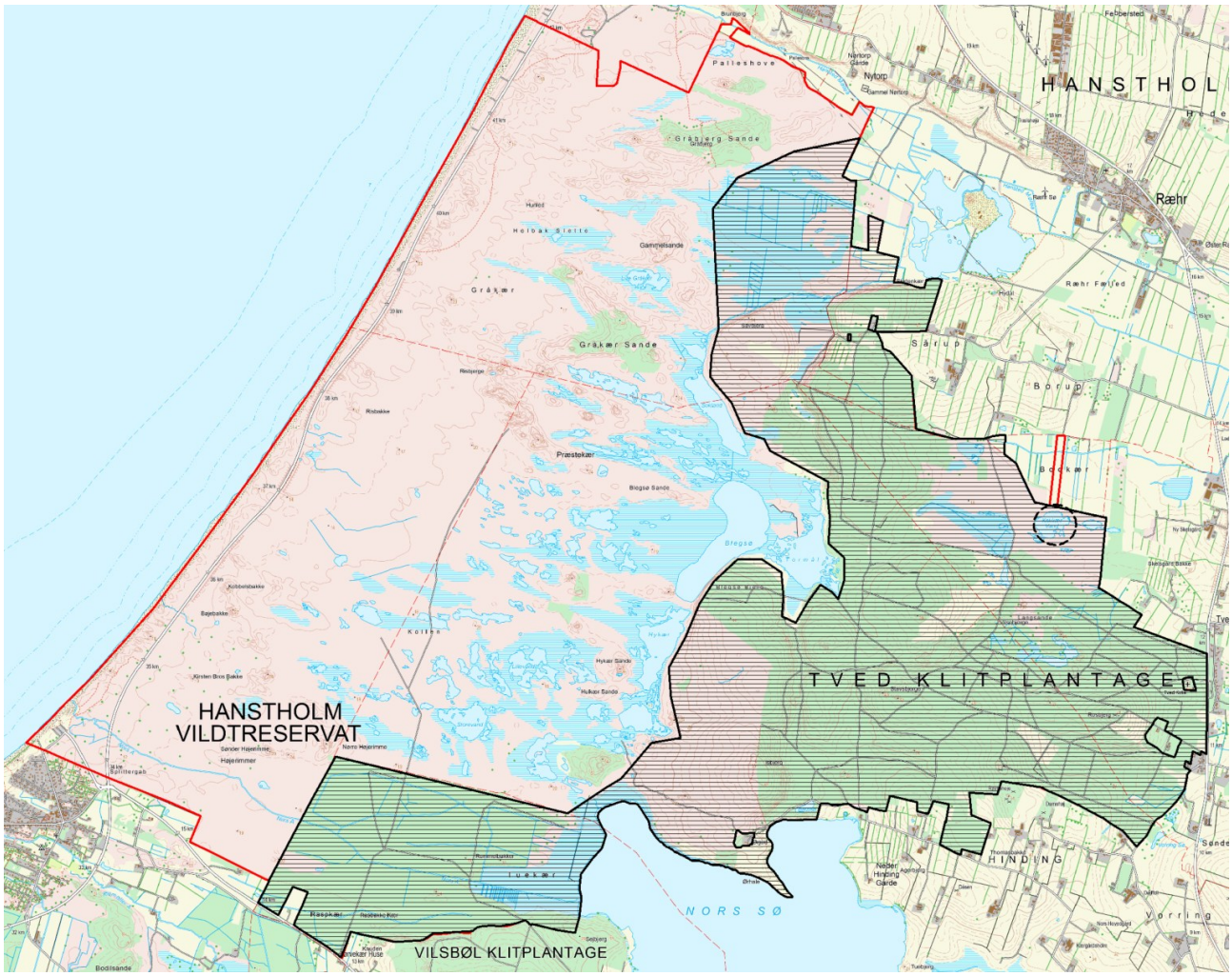
Afgræsning af heste eller kreaturer

BFN finder, at det største potentiale for naturforbedringer ved hjælp af græsning med heste og kvæg findes i den østligste del af Hanstholm Vildtreservat, øst og nordøst for det helårslukkede areal, samt i plantagerne, se kort1.

Hvis der ikke er husdyr i det meste af Hanstholm Vildtreservat, herunder det helårslukkede område, vil der heller ikke forekomme forstyrrelser fra nødvendige og hyppige tilsyn med disse husdyr uden for de på kort 1 skraverede områder. Det forudsættes, at der kun er tale om en let afgræsning i de åbne områder. Det forudsættes desuden, at der ikke tilføres foder til husdyr i nogen dele af klit - og hedeområderne i reservatet, da det ikke er formålstjenligt forsætligt at tilføre næringsstoffer og frøbanker fra foderet til området.

Afgræsning i det Lave Vilsbøl og Tved Klitplantage vil være positivt for biodiversiteten generelt og særligt for bestanden af Natravn, Skovpiber, Hedelærke og Rødrygget tornskade. Det vil desuden medvirke til at holde de nyetablerede åbne områder åbne. Det bemærkes, at det i mange år fremover vil kræve store ressourcer at fjerne selvsåede Contortafyr og Sitkagran, idet det vurderes at udsatte husdyr ikke kan løse problemet.

BFN finder at Projektbeskrivelse og Forvaltningsplan i utilstrækkelig grad forholder sig til naturværdierne omkring Kokkjær Vand.
Området omkring Kokkær Vand må i henhold til fredningsdeklarationen fra 1955 ikke afgræsses – så det skal afskærmes fra en eventuel afgræsning i Tved Plantage. Området rummer mange beskyttede plantearter og sommerfugle. Søen og det omgivende areal er voksested for Gulgrøn brasenføde, Strandbo, Lobelie, Pilledrager, Smalbladet pindsvineknop og Hjertelæbe. Det frygtes, at ændret græsning og øget tilførsel af næringsstoffer til vandet, bl.a. via afføring fra de græssende dyr, kan bringe bestandene i fare, hvilket vil være i strid med formålet med fredningen.

Kort 1. Græsning kan accepteres på 2120 ha som er skraveret på kortet.

Base line og overvågning/monitering

Der nævnes både monitering og "løbende monitering" flere steder i dokumentet, men det forklares utilstrækkeligt hvad programmet for overvågning og monitering indeholder.

Den nævnte ”basisregistrering” er ingen steder forklaret, her må der tilføres en specifik tekst. Der bør indskrives specifikke og konkrete moniteringstiltag. Der bør være faste kriterier for hvilke moniteringsresulter der vil medføre ændringer i græsning og andre forvaltningstiltag.

Det er særligt nødvendigt at følge tilstanden i de meget rene søer i området, især vest for Nors Sø, nu da der kommer nye store dyr derud. BFNs observationer ved Marensbakke 2026 viser, at de udsatte kreaturer opholder sig i og gøder meget i områdets vandhul. Der bør være krav om at følge vandkvalitet, sjældne vandplanter herunder Lobelia mfl. Den lokale bestand af Tinksmed bør også følges tæt.

BFN mener der er for stort fokus på en ret udefineret ”biodiversitet” og at der skal indarbejdes succeskriterier baseret på områdets vigtige nøglearter, særligt de arter der er knyttet til den Nordatlantiske Klithede.

Overvågning/monitering er særligt vigtig for at vurdere virkningen af forvaltningstiltag. For at vurdere om forvaltningen af NNP fører til en forbedring af bestandsstatus for vigtige arter foreslås det at etablere en base line for og iværksætte overvågning af vigtige nøglearter i området.

Metodemæssigt anbefales det bl.a. at anvende et passende antal brede transekter gennem Hanstholm Vildtreservat og øvrige områder med fokus på naturtyper, planter, laver, mosser, insekter mm. Vi foreslår, at der at etableres en base line for og iværksættes overvågning af følgende arter:

Insekter:
Skovperlemorsommerfugl
Klitperlemorsommerfugl
Foranderlig blåfugl
Ensianblåfugl
Moserandøje
Kommabredpande

Spindlere:
Gråklitsækspinder
Klithoppekop
Glat langbensmejer

Krybdyr:
Markfirben

Padder:
Strandtudse

Spidssnudet frø
Stor vandsalamander

Fugle:
Trane
Tinksmed
Natravn
Rødrygget tornskade

Pattedyr:
Birkemus
Alle arter af flagermus

Blomsterplanter:
Gulgrøn brasenføde
Storlæbet Blærerod
Sort Skæne
Pilledrager
Tvepibet Lobelie
Brun Næbfrø
Hvid Næbfrø
Hjertelæbe

Laver:
Fjeld-Blegskivelav
Klit-Korallav
Lav Korallav
Rank Korallav
Tørve-Knaplav

Levermosser:
Atlantisk Flerfligmos
Tæt Tveblad

Gamle ædelgran-bevoksninger bør bevares af hensyn til svampeflora, Linnea, Glat Snylterod, Knærod, Hjertebladet fliglæbe samt yngleområder for flagermus.

Det er ønskeligt at fortsætte monitering ved Kokkær Vand af især planter og insekter.

Der bør startes en lignende monitering af insekter og planter i området med skrænterne ved Sårup og Savbjerg samt det lavtliggende område herunder - afgrænset af Gråkær Sande, Gammelsande og Gråbjerg Sande.

Det kan anbefales at foretage en registrering af områderne med den grå klit og deres nuværende vegetation og tilstand og i særdeleshed prøve at få et estimat af, hvor hurtigt den forsvinder som følge af tilgroning af hedevegetation (Hedelyng og Rævling). Registreringen kan efterfølgende benyttes til at udpege hvilke områder der bør afbrændes. Efter afbrændingen bør der følges op på, hvorledes området udvikler sig efter branden. I den forbindelse vil det være interessant at følge hvordan det invasive mos Stjerne Bredribbe udvikler sig på det

brændte område. Afbrænding vil nulstille området og skabe vegetationsløse områder, som vil skabe nye biotoper for bl.a. de sjældne arter af edderkopper, laver mm.

Sendt til: nnphanstholm@nst.dk

Biologisk Forening for Nordvestjylland

By-, Land- og Transportministeriet

Under henvisning til Naturstyrelsens høring af 1. september 2026 om Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm bemærkes, at By-, Land- og Transportministeriet har modtaget følgende høringsbidrag fra Trafikstyrelsen:

"Trafikstyrelsen gør opmærksom på, at en del af det omhandlede område af Naturnationalpark Hanstholm er beliggende under hindringsplanet og ind- og udflyvningszonen til Thisted Lufthavn, og at ændringer af natur, der kan føre til tiltrækning af fugle, fx dannelse af nye vådområder, kan udgøre en risiko for kollisioner mellem fugle og fly.

Trafikstyrelsen skal derfor opfordre til, at Naturstyrelsen sørger for inddragelse af Thisted Lufthavn ift. de lufthavnsnære områder af Naturnationalparken."

Venlig hilsen

Annelise Kløv
Direktionssekretær
By-, Land- og Transportministeriet

Danmarks Cykle Union (DCU) & formand Thy Cykle Ring

Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Hanstholm
Fra Danmarks Cykle Union (DCU)/ formand Thy Cykle Ring (Medlem af NNPHs bestyrelse.)

Danmarks Cykle Union (DCU) ser positivt på etableringen af naturnationalparker i Danmark og den vigtige indsats for at styrke biodiversiteten og naturværdierne.
Det gælder ikke mindst den kommende Naturnationalpark Hanstholm i Thy, der omfatter naturområderne mellem Hanstholm og Klitmøller, herunder Hanstholm Vildtreservat, Tved Klitplantage og store dele af Vilsbøl Klitplantage
.
DCU bakker op om bestræbelserne på at skabe en rigere og mere varieret natur og har samtidig et stort fokus på bæredygtig og hensynsfuld færdsel i naturen.

Naturens kvalitet har stor betydning for både oplevelsen og motivationen hos de mennesker, der benytter naturen til cykling og andre friluftsaktiviteter. Derfor er det også i cyklisternes interesse, at naturværdierne styrkes, og at der skabes gode muligheder for naturoplevelser.

DCU vurderer således, at mange af de tiltag, der indgår i planerne for urørt skov og naturnationalparker, er fuldt forenelige med fortsat cykling og andre former for aktivt friluftsliv.

Positivt med fortsat adgang og forbedrede faciliteter

DCU glæder sig over, at størstedelen af de eksisterende friluftsfaciliteter i Naturnationalpark Hanstholm som udgangspunkt bevares.
Det er ligeledes positivt, at de nuværende adgangsregler ikke ændres, og at de fleste friluftsaktiviteter dermed kan fortsætte som hidtil.
DCU finder det væsentligt, at naturnationalparken både bidrager til større naturværdier og fortsat giver mulighed for spændende naturoplevelser, motion, ro og fordybelse.
Vi ser derfor også positivt på planerne om at forbedre adgangsforholdene og udvikle nye eller renoverede faciliteter til friluftslivet.
Det gælder ikke mindst intentionerne om at sikre gode færdselsmuligheder både inden for hegnet og langs det ydre hegn, hvor der på dele af strækningen planlægges et sammenhængende stisystem med blandt andet mulighed for cykling.

Cykling i området
Grusveje og stier i Tved Klitplantage og den del af Vilsbøl Klitplantage, der kommer til at ligge inden for hegnet, benyttes i dag af både gravelcyklister og mountainbikeryttere.
En stor del af disse cyklister er ikke organiseret i klubber under DCU, men benytter områderne på individuel basis eller i mindre grupper.
I Vilsbøl Klitplantage er det især det afmærkede, cirka syv kilometer lange MTB-spor nord for skovlegepladsen ved Søholt, der er populært.
Sporet er en vigtig lokal facilitet for mountainbikecykling og bør efter DCU's opfattelse fortsat kunne benyttes.
Thy Cykle Ring, der er en landevejscykelklub under DCU, benytter i mindre omfang områdets grusveje til vintertræning i perioden november til februar, afhængigt af vejr- og føreforholdene.
Klubbens træning på grus foregår dog oftest i andre områder end det kommende naturnationalparkområde.

Behov for at sikre fremkommeligheden
DCU er opmærksom på, at væltede træer som led i naturforvaltningen som udgangspunkt skal blive liggende til gavn for biodiversiteten.
Vi vil dog gerne understrege betydningen af, at eksisterende grusveje og stier fortsat er fremkommelige for cyklister, gående og andre brugere af naturen.
Det bør derfor være muligt at fjerne eller gennemsave dele af væltede træer, når de spærrer for færdslen på eksisterende veje og stier.
Efter DCU's opfattelse vil en sådan praksis kunne sikre en fornuftig balance mellem hensynet til biodiversiteten og mulighederne for fortsat friluftsliv.

Opmærksomhed på sikkerheden ved store græssere
DCU's væsentligste forbehold ved etableringen af Naturnationalpark Hanstholm vedrører sikkerheden for de besøgende i områder med store græssende dyr.
Naturnationalpark Hanstholm omfatter et meget stort areal, og der arbejdes med en opdeling i ydre og indre hegn.
Det er derfor vanskeligt på nuværende tidspunkt at vurdere, hvor stor risikoen for uønskede møder mellem cyklister og de store græssere reelt vil være.
DCU finder det vigtigt, at der i den videre planlægning og drift er særlig opmærksomhed på sikkerheden ved møde med kvæg og heste
Der er stort behov for tydelig information om hensigtsmæssig adfærd i nærheden af dyrene .

Samlet vurdering
Danmarks Cykle Union bakker op om etableringen af Naturnationalpark Hanstholm og ambitionen om at styrke biodiversiteten og skabe en rigere og mere varieret natur.
Vi ser gode muligheder for, at naturhensyn og et aktivt friluftsliv kan gå hånd i hånd.
Det er væsentligt for DCU, at de eksisterende muligheder for cykling i området i videst muligt omfang bevares, at veje og stier fortsat er fremkommelige, og at sikkerheden omkring de store græssende dyr er et fokusområde.
Med disse bemærkninger ser DCU meget positivt på den kommende Naturnationalpark Hanstholm.

Med venlig hilsen
Ole Iversen

Formand for Thy Cykle Ring
DCU's repræsentant i bestyrelsen for Naturnationalpark Hanstholm
PS. DCU vil gerne forsætte i det videre arbejde i NNPH-bestyrelse/brugerråd.

Danmarks Idrætsforbund

DIF'S BEMÆRKNINGER TIL PROJEKTBESKRIVELSE OG FORVALTNINGSPLAN FOR NATURNATIONALPARK HANSTHOLM

Danmarks Idrætsforbund (DIF) har med stor interesse modtaget 'Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm', som er sendt i høring frem til den 3. november 2026.

Indledningsvis vil DIF gerne takke for projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen, som rummer mange gode og velovervejede tiltag til at fremme biodiversiteten og udvikle muligheder for naturoplevelser. Vi har imidlertid en række bemærkninger og forslag til justeringer, som fremlægges i det følgende:

Hegn og adgangsforhold
I forhold til placering af hegnslinjen bemærker vi, at hegnet principielt følger naturnationalparkens ydre afgrænsning. Vi havde gerne set at hegnet var trukket længere tilbage i plantagerne for at tage hensyn til friluftslivet i disse områder. Vi ser ligeledes gerne at der vælges det alternative hegnsforløb C, øst for cykelsti og Kystvej. Der er nemlig mange der går, cykler og rider på denne cykelsti, der ellers vil komme til at ligge indenfor indhegningen på en strækning af ca. 8 km.

DIF vil gerne anerkende, at der i projektbeskrivelsen er skitseret flere indgange i form af sti-låger, ridelåger og færiste. Vi vil imidlertid anbefale at der etableres flere indgange fra Vilsbøl Plantage, så de to kørelåger suppleres med et par stilåger og stenter. Vi vil ligeledes anbefale, at de mange forskellige indgange til naturnationalparken konkret tilpasses de brugergrupper, der er tilknyttet hver enkelt indgang. Det giver bedre adgang til indhegningen og dermed mulighed for at gå, løbe, cykle og eventuelt ride gennem området, hvis der ellers er nogle ryttere, som tør ride ind til kvæg og vildheste. Dermed begrænses barrieren for færdsel i området og på tværs af området.

Udsætning af store planteædende pattedyr
DIF ønsker at udtrykke bekymring vedrørende valget af store planteædende pattedyr i området. Mange friluftsudøvere kan føle utryghed ved at færdes i nærheden af kvæg og heste. Vi ved fx, at mange børnetrænere er utrygge ved at have ansvaret for en gruppe børn blandt store græssende kvæg eller vildheste. Vi havde derfor gerne set, at der blev taget større hensyn til friluftslivet i valget af planteædende pattedyr – eksempelvis ved at benytte får, geder eller hjortevildt,
som vurderes mindre problematiske i denne henseende.

Valget af kvægrace er ligeledes uhensigtsmæssigt set ud fra hensynet til friluftslivet. Vi vil anbefale Galloway, en race, som generelt udviser en rolig adfærd over for mennesker, og som der er gode erfaringer med i flere danske naturområder.

Vi stiller os yderligere kritiske over for udsætningen af vildheste, idet disse kan udvise opsøgende adfærd over for andre heste og dermed skabe potentielt farlige situationer for ryttere. Ligeledes vil vi på det kraftigste fraråde udsætning af reproducerende bestande. Erfaringer viser, at især moderdyr kan udvise truende adfærd i beskyttelsen af deres kalve og føl. Vi ved også fra Danmarks Rideforbund, at reproducerende dyrehold, især hingste, kan være forbundet med direkte farer for de ridende.

Sidst men ikke mindst skal DIF på det kraftigste fraråde udsætning af bison. Erfaringerne fra Bornholm er dårlige. Her tillader man ikke organiseret friluftsliv i bisonindhegningen. Tværtimod skilter man ved indgangen til bisonskoven med følgende henstillinger til de besøgende:

- Bliv på skovvejene
- Hold 100 meters afstand til dyrene
- Gå aldrig mellem en bisonko og kalv
- Undgå at løbe og larme

Vi ved at de fleste brugergrupper er utrygge ved bison, og denne utryghed bliver ikke mindre af, at Naturstyrelsen ligefrem selv er bekymret ved at skulle tillade organiseret friluftsliv i bisonindhegningen. Det vil derfor få store negative konsekvenser for friluftslivet at udsætte bison i naturnationalparken.

Friluftsliv
Vi vil gerne rose, at der på side 30 er indsat en tabel med antallet af årlige tilladelseskrævende aktiviteter. Disse data underbygger, at der i den kommende forvaltning af området bør rettes opmærksomhed på det organiserede friluftsliv. Vi vil opfordre til, at forvaltningen af området baseres på en anerkendelse af foreningernes betydning i friluftslivet, og at der sikres en løbende og konstruktiv dialog med disse om deres aktiviteter.

DIF opfordrer til, at der også fremadrettet gives tilladelser til organiserede aktiviteter på samme niveau som hidtil. Hvis aktiviteter viser sig at medføre problemer, vil vi opfordre til dialog med foreningerne om, hvordan aktiviteterne kan justeres, så problemer undgås. Det kan være en ændring af ruteplanlægningen gennem området, det kan være en anden årstid, eller det kan være færre deltagere. Men giv som udgangspunkt tilladelser, så aktiviteterne kan evalueres. Og juster så, hvis der er behov. Men udeluk ikke det organiserede friluftsliv.

DIF har tidligere været i dialog med både Miljøministeren og Miljøministeriet om denne problemstilling, og her var budskab klart. I et brev til DIF udtaler den daværende minister Jeppe Bruus bl.a. følgende:

"Vi skal alle sammen have mulighed for at komme ud i naturen og få gode natur- og friluftsoplevelser…… Store arrangementer som f.eks. orienteringsløb i statens naturområder kræver allerede i dag ansøgning og tilladelse fra Naturstyrelsen med henblik på bl.a. vurdering af effekter på naturen. Den praksis vil fortsætte. Fremtidige aktiviteter i naturnationalparkerne er derfor som udgangspunkt velkomne."

Dette synspunkt bør efter DIF's opfattelse være retningsgivende for administrationen af aktiviteter i Naturnationalpark Hanstholm.

Faunalommer
Projektbeskrivelsen foreslår etablering af fire faunalommer. DIF anerkender behovet for at tilvejebringe rolige områder for dyrene og finder det fornuftigt, at der friholdes zoner for stiføring og faciliteter. Vi finder det imidlertid problematisk at hele 3 af de 4 faunalommer er placeret i Tved Klitplantage, hvilket kan skabe udfordringer for friluftslivet i netop Tved Klitplantage.

DIF skal gøre opmærksom på, at det er afgørende for friluftslivet, at faunalommerne ikke udvikler sig til permanente forbudszoner, hvori alle tilladelseskrævende aktiviteter konsekvent afvises. En adaptiv og fleksibel forvaltningspraksis bør tilstræbes, idet dyrenes adfærd og behov varierer med årstider og naturforhold.

DIF henviser i den forbindelse til den gode praksis, der gennem mange år har eksisteret mellem Naturstyrelsen og Dansk Orienterings-Forbund, hvor der i forbindelse med hvert enkelt arrangement aftales naturzoner (vildtlommer), som tager udgangspunkt i de aktuelle og årstidsbestemte forhold. En tilsvarende tilgang vil være hensigtsmæssig i forhold til administrationen af faunalommerne i Naturnationalpark Hanstholm.

DIF foreslår derfor, at de fire faunalommer administreres dynamisk, så nogle områder kan åbnes for tilladelseskrævende aktiviteter i visse perioder, mens andre forbliver lukkede.

Overvågning og evaluering af konsekvenser for friluftslivet
DIF er tilfreds med, at der bliver lavet såvel kvantitative som kvalitative målinger og undersøgelser vedrørende borgernes brug af naturnationalparken. Dog vil vi nævne, at antallet af besøg i området ikke nødvendigvis giver et billede af friluftslivet i området. Det er vigtigt at få et indblik i aktivitetstyper og deres udvikling. Ligeledes er det vigtigt løbende at lave statistik på antallet af ansøgninger, tilladelser og afslag på organiserede aktiviteter i området samt begrundelsen herfor, ligesom det vil være givtigt at undersøge, hvor aktiviteterne evt. alternativt placeres.

For at sikre en meningsfuld sammenligning over tid, forventer vi, at relevante målepunkter og dataindsamlinger iværksættes hurtigst muligt, så der kan opnås en tilstrækkelig baseline før naturnationalparken etableres.

Afsluttende bemærkninger
DIF vil gerne rose, at der er taget et vist hensyn til friluftslivet med låger og indgange, samt at der planlagt en række friluftsfaciliteter fx bålpladser, shelters og bord-bænke-sæt. Men det skal samtidig understreges, at alle disse gode tiltag er
fuldstændig ubetydelige for det organiserede friluftsliv, hvis foreningerne ikke får tilladelser til deres aktiviteter og arrangementer. Derfor skal der endnu en gang lyde en stor opfordring til at imødekomme foreningernes ansøgninger om aktiviteter.

Afslutningsvis vil DIF gerne understrege ønsket om et fortsat godt samarbejde med Naturstyrelsen om at sikre gode rammer for både natur og friluftsliv i Naturnationalpark Hanstholm.

Vi håber, at vores bemærkninger og forslag vil blive taget i betragtning med henblik på at skabe en naturnationalpark, der tilgodeser både biodiversitet og borgernes mulighed for aktivt friluftsliv. Vi står naturligvis til rådighed for nærmere dialog om de kommende rammer.

Med venlig hilsen

Casper Lindemann
Natur- og outdoorkonsulent

Danmarks Jægerforbund

Vedr. offentlig høring af projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Naturstyrelsen har 1. september 2026 udsendt projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm i høring, hvilket giver anledning til følgende bemærkninger fra Danmarks Jægerforbund:

Generelle bemærkninger
Danmarks Jægerforbund støtter etableringen af naturnationalparker af hensyn til behovet for at styrke naturen og biodiversiteten i Danmark og er samtidig af den opfattelse, at bæredygtig jagt og biodiversitet ikke er hinandens modsætninger.

Vi vil gerne kvittere for den både gode og konstruktive dialog med såvel Naturstyrelsen som de øvrige organisationer i bestyrelsen for Naturnationalpark Hanstholm. Vi påskønner etableringen af den lokale bestyrelse for nationalparken.
Det sikrer et lokalt ejerskab og en god lokal dialog samt mulighed for fremadrettet at blive inddraget i beslutninger vedrørende naturnationalparkens forvaltning og drift.

Vi hilser den planlagte baselineregistrering/nulpunktstælling af områdets vildt velkommen, så der er et godt udgangspunktet at træffe beslutninger ud fra i relation til, hvor mange stykker kvæg og heste, der skal supplere vildtet i afgræsningen.

Mange mennesker bryder sig ikke om at gå i en indhegning med store græssere, hvorfor Danmarks Jægerforbund bakker op om, at de mest besøgte områder er taget ud af den planlagte naturnationalpark, jævnfør projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm.

Jagt
Specifikt i forhold til jagtlige aktiviteter er det jægerforbundets holdning, at de ikke må stride mod naturnationalparkers biodiversitetsmæssige formål.

Vi er imod den restriktive tilgang til jagt i naturnationalparken, som fremgår af projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm, hvor vi mener, at der sagtens kan afholdes jagt, uden at det strider mod de biodiversitetsmæssige formål. Især hvis der f.eks. ikke er noget i vejen for, at der gives plads til andre friluftsaktiviteter, der kan generere forstyrrelser og det på alle tider af året, også i dyrenes yngleperioder.

Jægerforbundet har dog med tilfredshed noteret sig, at der i bemærkningerne til lov om naturnationalparker er indføjet, at "*… den statslige lodsejer (f.eks. Naturstyrelsen) ikke vil være afskåret fra at indgå konkrete aftaler med jægere om at deltage i udførelsen af jagt og regulering i naturnationalparkerne, der sker* Danmarks Jægerforbund *som et led i forvaltningen af områderne*". Jægerforbundet lægger vægt på, at der via fornøden vildtforvaltning sikres sunde vildtbestande i naturnationalparken.

Vi mener, at jagten/reguleringen bør varetages af kommunens lokale jagtforeninger i samarbejde med Naturstyrelsens lokale enhed, og vi ser således frem til en konstruktiv dialog med den lokale NST-enhed om såvel bestandsreguleringen som en eventuel regulering af invasive arter, som jægerforbundet i øvrigt har en lang tradition for samarbejde med Naturstyrelsen om.

Endvidere har vi noteret os tidligere miljøminister Lea Wermelins svar på spørgsmål 1038 (MOF alm. del) stillet 24. maj 2022 efter ønske fra Erling Bonnesen (V), hvor vi hilser det velkommen, at *"Principper for afskydning, bestandsstørrelser m.v. drøftes med lokale hjortevildtgrupper, naboer m.v."*, hvis der er behov for at planlægge bestandsregulering, idet de nævnte grupper kan bidrage med særlig viden om hjortevildtbestandene i området.

Hegn
Vi anerkender, at hegning af naturområder kan være et redskab til at styrke biodiversiteten gennem afgræsning. Vi er meget tilfredse med, at der er planlagt etablering af lave hegn (max 1,2 meter) med glatte tråde (højst totrådet), der giver færre skader på vildtet og især sikrer dets frie bevægelighed, idet denne løsning flugter med DJ's politiske mål for naturnationalparker, for så vidt angår hegn.

Danmarks Jægerforbund kan derfor IKKE bakke op om følgende citat i projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm: *"Det planlagte ca. 1,2 m høje trådhegn kan på delstrækninger gøres højere og vanskeligere at passere for hjortearter, hvis private nabolodsejere ønsker det for at begrænse eventuelle markskader forårsaget af hjortearterne."*

Friluftsliv
Naturnationalparkerne er et nationalt projekt, hvor arealet og midlerne kommer fra staten og på den måde os alle sammen. Derfor mener Danmarks Jægerforbund overordnet, at i det omfang det ikke skader naturnationalparkens formål med at øge biodiversiteten, så bør der i videst muligt omfang tages hensyn til de rekreative aktiviteter.

Vi har derfor med tilfredshed noteret os, at der både afsættes midler til friluftslivet og nye friluftsfaciliteter, og at der lægges op til et rigt friluftsliv i den nye naturnationalpark. Vi vil i den forbindelse opfordre til at sikre tilstrækkelige parkeringspladser og toiletfaciliteter.

Dertil kommer farbare stier og spor inde i naturnationalparken, som naturligvis også skal vedligeholdes. Vi har positivt bemærket i projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm, at *"Ved anlæg af nye friluftsfaciliteter, er der særligt fokus på at forbedre adgangsforholdene for bevægelseshæmmede. Der sikres en hensigtsmæssig omlægning og sammenbinding af stier og markerede ruter."*

Indflydelse
Ved at den tidligere regering har etableret bestyrelser med deltagelse af lokale interessenter, er der taget et vigtigt skridt i retning af den helt nødvendige lokale forankring, så naturnationalparken kan nyde folkelig opbakning og blive en succes.

I den forbindelse er vi som nævnt meget tilfredse med den både gode og konstruktive dialog med såvel Naturstyrelsen som de øvrige organisationer i bestyrelsen for Naturnationalpark Hanstholm og håber, at den nuværende bestyrelsesstruktur og inddragelse af interessenterne fortsætter.
Af projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm fremgår det, at efter høringsperioden vil høringssvar og ændringer blive drøftet i bestyrelsen. Denne proces ser jægerforbundet frem til at deltage i.

Nedlagt vildt og kadavere
Danmarks Jægerforbund vil gerne henlede opmærksomheden på tidligere miljøminister Lea Wermelins besvarelse af MOF alm. del spørgsmål 728 i folketingssamlingen 2021-22, hvori det fremgår, *at "... ved behov for større reguleringer af bestandene af f.eks. krondyr og dådyr vil nedlagte dyr blive udtaget af naturnationalparken med henblik på bl.a. konsum."*

Den tidligere miljøministers udmelding til fremtidig håndtering af nedlagt vildt finder vi etisk korrekt, og den flugter med jægerforbundets mål for kadavere og nedlagt vildt: Nedlagt hjortevildt i naturnationalparkerne bør primært anvendes til konsum, mens enkelte regulerede dyr kan blive liggende af hensyn til biodiversiteten, lige

som selvdøde dyr kan blive liggende. Med en mulig fremtidig væsentlig øgning i bestand af kronvildt og dåvildt, kan det blive nødvendigt at udtage et antal dyr ud fra ovenstående princip.

På den baggrund har jægerforbundet med tilfredshed noteret sig følgende afsnit i projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm: *"Ådsler efterlades til fremme af biodiversiteten, hvor det er foreneligt med de veterinære regler, bl.a. undersøges muligheder for anlæg af kadaverpladser. Ved omfattende bestandsreguleringer af hjortearter kan de regulerede dyr blive solgt og anvendt til konsum.*" Dog vil forbundet anbefale, at 'kan' ændres til 'skal', så der kommer til at stå, at "*Ved omfattende bestandsreguleringer af hjortearter **skal** de regulerede dyr sælges og anvendes til konsum."*

Dyrevelfærd
Jægerforbundet er endelig tilfreds med, at den skitserede beredskabsplan af hensyn til dyrevelfærden er indtænkt fra begyndelsen. Danmarks Jægerforbund har i øvrigt gennem Vildtforvaltningsrådet udtalt sig om rewilding, hvor af det klart fremgår, at sætter man dyr bag hegn, har man også påtaget sig ansvaret for dem i forhold til sygdomme, sult, tørst og andre dyrevelfærdsmæssige elementer. Det ansvar forventer vi naturligvis, at Naturstyrelsen vil leve op til i den kommende Naturnationalpark Hanstholm.

Giver ovenstående anledning til spørgsmål eller kommentarer, så ring eller skriv meget gerne til undertegnede.

Venlig hilsen
Danmarks Jægerforbund

Tage Espersen
Danmarks Jægerforbunds repræsentant i bestyrelsen for Naturnationalpark Hanstholm

Danmarks Naturfredningsforening

Høringssvar til udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Danmarks Naturfredningsforenings sekretariat (DN) vil gerne takke for muligheden for at komme med høringssvar til udkast projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm.

Helt overordnet vil DN gerne rose Naturstyrelsen for en meget gennemarbejdet og ambitiøs plan. For DN er det meget positivt, at man i Hanstholm arbejder med så stort et område, som tilfældet er, at man på sigt arbejder med en bred vifte af planteædere, samt at man vil udnytte potentialet for at lade dyrene komme ud til kysten. Desuden finder DN det meget spændende, at man vi arbejde med principperne om *nærhed* og *forvildning* indenfor naturnationalparken og *udsigt* og *overblik* udenfor. Det giver et rigtigt godt udgangspunkt for at skabe et enestående stort og sammenhængende naturområde, og vi glæder os meget til at følge projektet både lokalt og nationalt. Vi står naturligvis også til rådighed ved spørgsmål til dette høringssvar.

Hovedbudskaber
- Naturnationalpark Hanstholm har med sin størrelse og eksisterende høje naturkvalitet et særligt stort potentiale for at udvikles i retning af en dansk vildmark, med et bredt udvalg af store planteædere og rovdyr, der lever så naturligt som muligt.
- DN finder det derfor positivt, at der vælges at udsætte både kvæg og heste i naturnationalparken.

- DN opfordrer til, at bison introduceres med det samme – evt. til en start i det 300 hektar store hegn, der påtænkes anvendt til reproducerende kvæg.
- DN er meget positive overfor, at hestene forvaltes som reproducerende dyr, der både giver bedre dyrevelfærd og en mere varieret og naturlig påvirkning af landskabet. I den forbindelse er det meget vigtigt at inddrage nyeste viden om betydningen af hestens sociale adfærd, herunder naturlige flokstrukturer, i forbindelse med både etablering og fremtidig forvaltning af bestandene i området.
- DN er til gengæld ærgerlige over valget af ikke-reproducerende kvæg, og opfordrer til, at der alternativt udsættes kvæg af racen Tauros pga. de afledte økologiske efekter. Det er en vigtig del af dyrenes samlede velfærd at kunne reproducere sig, og der er en række funktioner i økosystemet, som svækkes, når der ikke er reproducerende dyr.
- DN savner, at man sikrer en naturlig browserfunktion i naturnationalparken, enten ved fra start ved at udsætte europæisk bison og Tauros-kvæg, der begge erfaringsmæssigt går hårdt til træer og buske, eller ved at hegne krondyrene inde med høje hegn.
- DN vil endvidere opfordre til, at der udsættes vildsvin i naturnationalparken, der har en væsentlig og unik økosystemfunktion i området.
- Der planlægges med et meget lavt græsningstryk, som ligger under det interval, som er den videnskabelige anbefaling. Derudover planlægges med en langsom indfasning af de græssende dyr, så der kan gå mange år, før der opnås tætheder der er tæt på områdets naturlige bærekapacitet. Denne strategi finder DN yderst risikabel, da man risikerer en massiv tilgroning på både eksisterende lysåbne arealer og arealer, der ryddes i genopretningsfasen, hvilket vil kræve en dyr og mandskabskrævende efterpleje, som ikke flugter med formålet med naturnationalparkerne.
- Et naturligt højt græsningstryk ville omvendt sandsynligvis også reducere behovet for at bekæmpe invasive arter markant.
- DN ser positivt på, at fladedækkende aktiviteter flyttes ud af faunalommerne og gerne ud i den nærliggende statsskov rundt omkring naturnationalparken, så den afledte forstyrrelse ikke påvirker naturen og de store planteædere i selve NNP'en.
- DN ser også positivt på mulighederne for i særlig grad at flytte friluftsliv ud af faunalommerne gennem at nedlægge veje og stier i lommerne og tilsvarende gøre forholdene endnu bedre i skoven rundt om naturnationalparken.
- DN savner, at man i højere grad også anerkender de positive klimaefekter på hhv. klimaafbødning og -tilpasning ved at området lægges ud til naturnationalpark. Vild natur vil lagre langt mere CO_2 end produktionsskov, og det lagrede CO_2 vil være lagret mere robust. Desuden vil et vildere landskab lagre mere vand og skabe mere robuste levesteder og bestande i et forandret klima.
- DN savner fokus på formidlingen af de åbenlyse fordele der er for de planteædende dyr ved at få lov at leve et mere naturligt liv i store naturområder. Det gælder særligt for hestene, som får mulighed for at leve i naturlige, reproducerende flokke, og dermed for mulighed for at leve et langt mere naturligt liv, end langt hovedparten af heste i dagens Danmark.
- DN bakker op om en solid og grundig overvågning og formidling af resultater for både biodiversitet, dyrevelfærd og friluftsliv, så naturnationalpark Hanstholm sammen med de øvrige naturnationalparker kan bidrage til en større forståelse for, hvordan vild natur ser ud og kan opleves i en dansk kontekst.

I det følgende følger lidt mere detaljerede bemærkninger og spørgsmål til ovenstående hovedbudskaber, i den rækkefølge de er beskrevet i projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen.

Indledning
Med en samlet størrelse på 4.822 hektar er naturnationalpark Hanstholm den indtil dato største naturnationalpark i Danmark. Samtidigt rummer området en enestående natur med store forekomster af forskellige klitnaturtyper, som Danmark har et internationalt ansvar for at beskytte og forvalte. Denne unikke kombination betyder, at området har et enestående potentiale for at skabe et stort og dynamisk naturområde, hvor der for alvor gives plads til naturlige processer som naturlig hydrologi, brand, kystdynamik og en bred vifte af planteædere i naturlige tætheder og fluktuerende bestande. Dette bør i højere grad afspejles i ambitionsniveauet for projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for området.

Projektbeskrivelse – planlagte tiltag og anlæg
Store planteædende dyr
DN finder det meget positivt, at der i forhold til de store planteædere er fokus på at sikre både en høj diversitet af arter, så naturlige tætheder som muligt og naturlige reguleringsmekanismer. Det er samtidigt vigtigt at have fokus på at udsætte de største planteædere, da de har den største påvirkning på økosystemerne, ligesom der i videst muligt omfang arbejdes med reproducerende bestande.

DN undrer sig over, at man ikke har valgt at introducere en browser i naturlige tætheder i naturnationalparken, da denne funktion er en helt afgørende del af et funktionelt økosystem. Det nævnes adskillige gange i projektbeskrivelsen, at der er en risiko for tilgroning af både eksisterende lysåbne naturarealer og kommende rydninger med træer og buske, hvilket kunne modvirkes væsentligt, hvis man opnåede en mere naturlig browserfunktion.

En mulighed er at have kronhjort i naturlige tætheder, som ville udøve en betydelig browsefunktion på træer og buske, men det er svært at opnå naturlige tætheder af krondyr i et område med lave hegn. Al erfaring med krondyr viser således, at dyrene vil søge ud i det omgivende agerland for at søge føde på mere energirige fødekilder om natten, og primært bruge naturarealerne til at hvile og ophold i dagtimerne. Dermed får man ikke den fulde efekt på økosystemet og tilmed risikerer man, at dyrene flytter næringsstofer på tværs af hegnslinjen i stedet for at indgå i et naturligt kredsløb inden for reservatet. Dette kunne man undgå ved at have krondyr i naturlige tætheder bag høje hegn.

DN opfordre desuden til, at en nøgleart som vildsvin tilvælges. Det er centralt, hvis man vil opnå stor funktionel diversitet. Vildsvin har således en helt unik økosystemfunktion ved at vende og rode i jorden, og ville således bl.a. kunne bidrage til at mindske problemet med tykke lag af uomsat førne i naturnationalparken. Årsagen til fravalget er risikoen for spredning af afrikansk svinepest, men det skal her påpeges, at der er gode erfaringer med vildsvin bag hegn i en række andre danske naturområder, f.eks. Klelund Plantage, Kragelund Mose og Tofte Skov gennem mange år, uden at det har resulteret i spredning af sygdomme. Der er således tale om en art, der både er hjemmehørende, kritisk truet og i høj grad en nøgleart for biodiversitet.

Konkret artsvalg i NNP Hanstholm
Kvæg
Der planlægges med udsætning af hårdføre racer, og der peges specifikt på enten Tauros eller skotsk højlandskvæg i et hegn på 300 hegn til reproducerende dyr, hvorefter ikke-reproducerende dyr lukkes ud i resten af NNP'en.

DN vil opfordre til, at Tauros-kvæg bør prioriteres fra start, da de har flere fordele i forhold til de mere normale kvægracer i dansk naturforvaltning. De har en udpræget forkærlighed for at browse på træer og buske, hvor de både æde blade og knækker grene af i op til 2 meters højde. De bevæger sig mere end traditionelle racer og laver ofte omfattende fysiske skader på vedplanter ved rent fysisk at vælte dem, eller ved at gnubbe sig op af dem. De æder også gerne af træer som birk og el, som andre kvægracer ofte fravælger. Endelig er de første danske erfaringer med Tauros, at de klarer sig fint igennem en kold vinter. Tilmed har dyrene en god adfærd og er ikke opsøgende, ligesom de har været gode at håndtere i forbindelse med mærkning.

DN kan anerkende, at det kan være udfordrende at håndtere reproducerende kreaturer på så store arealer, men omvendt er det helt afgørende – og i tråd med de faglige anbefalinger – at der bliver tale om reproducerende dyr. Dels er det vigtigt for dyrenes velfærd, at de får mulighed for at gennemføre deres naturlige adfærd i forbindelse med territorialadfærd, yngleadfærd og pleje af afkom, ligesom naturlig flokstruktur bidrager til social læring i flokke og normalt også mere rolige dyr. Det vil bidrage med naturlige bestandssvingninger og desuden være afgørende for en række af de efekter, som dyrene har på landskabet, fordi dyrene vil være mere aktive og have unik adfærd, f.eks. tyre, der markerer territorier eller anden adfærd i forbindelse med forplantning og kurtisering. DN vil derfor opfordre til, at Naturstyrelsen fra start etablerer en bestand af reproducerende kvæg og søger dispensation til mærkning indenfor 9 måneder, så det bliver muligt at håndtere mærkningen i praksis.

Samtidigt bør Naturstyrelsen aktivt understøtte arbejdet med at færdigudvikle en allerede eksisterende kendt metode for at chipmærke dyrene på afstand, som det i dag er kendt fra vilde heste.
Endelig vil DN understrege, at det ikke er i tråd med formålet med naturnationalparkerne at der etableres mindre hegn, så der bør hurtigst muligt arbejdes henimod én, samlet hegn.

Heste
DN vil gerne rose og anerkende valget af at have reproducerende heste. Fra bl.a. tyske reservater er der erfaringer for, at helårsgræsning med heste kan være særdeles efektivt i forhold til at nedbryde tætte bestande af bl.a. bjerg-rørhvene – som også må forventes at få gode vilkår i Hanstholm – og udvikle artsrige hede- og græslandsnatur i stedet for. Heste er også mere bevægelige end kvæg og påvirker dermed landskabet på en anden måde, hvilket særligt kommer til udtryk i reproducerende flokke, hvilket igen understreger vigtigheden af dette aspekt. Det er meget vigtigt at inddrage den nyeste viden om hestenes sociale liv og flokdynamik i forbindelse med den fremtidige forvaltning af dyrene, så der bibeholdes en høj dyrevelfærd, samtidigt med, at opnåede erfaringer med livet i klitlandskabet gives videre til kommende generationer.

Bison
DN hilser det meget velkomment, at europæisk bison er skrevet ind i planen – som et langsigtet mål - men vi ser ingen grund til, hvorfor udsætning af bison ikke er taget med i første omgang. Europæisk bison er en hjemmehørende art, som netop er kendt for at browse væsentligt mere end heste og kvæg, herunder på glansbladet hæg, som forventes at være en udfordring i plantagerne i mange år frem. Forskning fra bl.a. Holland har vist, at bison adskiller sig fra både heste og kreaturer i deres påvirkning af landskabet, bl.a. gennem barkskrælning, så de vil være et vigtigt supplement til de to andre arter.

DN vil derfor foreslå, at det allerede nu besluttes, at der skal indføres europæisk bison til naturnationalparken, evt. ved at sluse dem ind via den 300 hektar store hegning, som er påtænkt anvendt til de reproducerende kvæg. Det vil samtidigt bidrage til den langsigtede bevaring af europæisk bison at få endnu en reproducerende bestand, som vil udvikle sig i retning af mere robuste dyr på sigt. En ekstra fordel ved bison er desuden, at de kan holdes under hegn uden krav om mærkning, før de evt. skal flyttes fra området.

Krondyr
Som tidligere beskrevet er DN bekymret over, at krondyrene får en begrænset efekt på naturen indenfor naturnationalparken, fordi de vil finde en stor del af deres føde i agerlandet udenfor. Det vil betyde, at dyrene ikke udover et naturligt græsningstryk på naturarealerne, som dermed vil gro hurtigere til, ligesom dyrene vil kunne transportere næringsstofer ind fra det omgivende produktionslandskab. Indhegning af krondyrene vil også have en positiv efekt på arealerne udenfor naturnationalparken, idet det vil begrænse markskader, og dermed reducere behovet for at nedregulere bestanden. DN er opmærksom på, at dette vil kræve en anden type hegn, men der er gode erfaringer med krondyr bag høje hegn fra en lang række andre ikoniske naturområder i Danmark, f.eks. Jægersborg Dyrehave, Tofte Skov og Klelund.

Græsningstryk
I naturnationalpark Hanstholm er græsningstrykket vurderet til ca. 40 kg græsningsdyr pr. hektar. Dette vurderes at kunne tilgodese både dyrenes fødebehov og de naturmæssige effekter af afgræsningen. Det bemærkes dog, at startbestanden vil være væsentligt lavere.

DN er meget bekymret for både det meget lave græsningstryk, som ligger væsentligt under de faglige anbefalinger på 70-250 kr. pr. hektar, og for strategien med at begynde forsigtigt med et endnu lavere græsningstryk. Hvis dyrene skal have den ønskede effekt på landskabet struktur og dermed biodiversiteten er det helt afgørende, at dyrene går i naturlige tætheder, hvor bestanden er reguleret af den tilgængelige fødemængde og der jævnligt bliver spist op hen over vinteren. Det vil dels være mere effektivt i forhold til at bremse tilgroningen yderligere, men samtidigt have en positiv effekt i forhold til at fremme urter fremfor græsser. Det er derfor vigtigt, at man lade bestanden af dyr vokse til et niveau omkring den reelle bærekapacitet, og ikke lade sig styre af det vurderede græsningstryk eller af at opnå en på forhånd defineret naturtilstand. Man

bør derfor som minimum begynde på det vurderede græsningstryk, og herefter lade bestandsudviklingen vise, hvad den naturlige bærekapacitet for området vil være. I den forbindelse er dyrenes adgang til kysten et vigtigt aspekt, idet de både vil kunne få tilskud af mineraler og få adgang til yderligere en fødekilde, der potentielt kan øge områdets bærekapacitet.

Hvis man begynder med et meget lavt græsningstryk, risikerer man, at området bliver undergræsset. Herved får man en uhensigtsmæssig tilgroning af og ophobning af førne på de nuværende lysåbne naturområder, med risiko for negative konsekvenser for en række af områdets truede og sjældne arter. Man risikerer også, at områder, der ryddes i genopretningsfasen, gror til med træer og buske, og dermed ikke får den ønskede karakter af det lysåbne klit- og skovlandskab. Det er netop i denne type mosaiklandskaber, som vores mange tusinde arter er tilpasset gennem tiden. Resultatet kan blive, at man både mister uerstattelige naturværdier og får tæt og mørk opvækst på store ryddede arealer, hvis ikke man gennemføre en langvarig og ressourcetung opfølgende plejeindsats.

Etablering af hegn
DN vil gerne udtrykke stor ros til Naturstyrelsen for at give dyrene adgang til kysten i den kommende naturnationalpark. Havet er en vigtig kilde til mineraler, hvilket er særligt relevant i et klitlandskab som i Hanstholm, hvor jordbunden væk fra kysten mange steder er meget fattig på mineraler. Samtidigt giver adgang til kysten dyrene adgang til en alternativ fødekilde, der kan øge den samlede bærekapacitet i området. Dyrenes vandringer mellem kysten og baglandet vil samtidigt medføre en øget transport af mineraler og næringsstofer på tværs af landskabet, en vigtig naturlig dynamik, som i dag stort set er sat ud af funktion i et fragmenteret landskab som det danske.

I NNP Hanstholm har man et særligt stort potentiale for at arbejde med en mere komplet fauna af store planteædere, fordi området er så stort og varieret, som tilfældet er. Men hvis man vil have naturlige tætheder af krondyr og muligheder for en bestand af vildsvin, så vil det kræve, at der anvendes høje hegn, som det f.eks. er kendt fra Lille Vildmose og Klelund. I så fald vil man kunne holde kronhjortene inde og få den vigtige funktion fra en mellemstor browser i landskabet, samtidigt med, at man med faunapassager tillader passage af rådyr, dådyr og ulv. Ligeledes ville der kunne etableres en bestand af vildsvin med minimal risiko for spredning af smitte, men med store positive konsekvenser for dynamikken og biodiversiteten indenfor hegnet. Høje hegn vil også fjerne udfordringen med markskader hos naboer og tilførsel af yderligere næringsstofer udefra, hvilket delstrækninger med høje hegn måske kan begrænse, selvom det næppe løser udfordringen med, at særligt krondyrene vil springe ind og ud af området.

Friluftsfaciliteter samt veje, stier og ruter
DN er helt enige i den grundlæggende præmis, at der ikke er en modsætning mellem et aktivt friluftsliv og vild natur, men at det kræver en klog planlægning at sikre, at hensynet til naturen går hånd i hånd med mulighederne for naturoplevelser. Det er i den forbindelse vigtigt for DN at understrege, at adgangen til naturen altid bør ske på naturens præmisser og på en måde, hvor det ikke forringer biodiversiteten. Der skal derfor kunne indføres adgangsbegrænsninger, hvor friluftslivet tilpasses den vilde natur, hvor det er nødvendigt af hensyn til sårbare naturtyper, ynglende dyr og truede arter.

DN hilser det derfor også velkomment, at Naturstyrelsen på sigt vil udfase eksisterende markeringer af ruteforløb indenfor hegnet, når dette følges op med en tilsvarende forbedring af mulighederne for friluftslivet uden for og rundt om naturnationalparken. Det er et spændende koncept at have fokus på forvildning og dynamisk natur centralt i naturnationalparken, med en glidende overgang til det mere faciliterede friluftsliv i kanten og udenfor naturnationalparken. Det giver derfor også god mening at etablere de primære servicefaciliteter omkring hovedindgangene, hvor der etableres orienteringspunkter, hvor man guider folk fra markerede ruter til umarkerede stiforløb i forvildningsområdet.

DN hilser det også meget velkomment, at der vil blive nedlagt stier og veje i faunalommerne, som dermed i tillæg til vildtreservatet kommer til at bidrage endnu mere til at skabe ro og fred, ikke bare for planteæderne, men også for andre forstyrrelsesfølsomme arter af f.eks. pattedyr og store fugle.

Faunalommer
DN mener, at det er fornuftigt at etablere faunalommer og er enige i, at få, men store, faunalommer giver den bedste mulighed for at sikre dyrene ro til fødesøgning, drøvtygning og mulighed for at udleve social adfærd, samt ro til at føde unger, i det omfang det sidste altså er muligt. En sidegevinst vil være, at forstyrrelsesfølsomme arter som f.eks. rovfugle og storke får bedre forhold for at etablere sig i området. I tillæg til vildtreservatet vil der være rigtigt gode forhold for forstyrrelsesfølsomme arter i den kommende naturnationalpark.

DN bifalder, at man arbejder henimod helt at fjerne eksisterende stier og veje i faunalommerne. Dette skal naturligvis ske samtidigt med, at man tilsvarende og som beskrevet øger mulighederne for aktivt friluftsliv udenfor og i kanten af naturnationalparken.

Naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag
Der opereres med ganske omfattende rydninger af ikke-hjemmehørende arter i den indledende genopretningsfase. Dette er som udgangspunkt positivt, men der ligger en potentiel udfordring i, at arealerne hurtigt vil gro til igen i grove græsser og opvækst af træer.

Et vigtigt virkemiddel i den henseende er sideløbende med at udsætte en bred vifte af funktionelt forskellige planteædere (græssere, browsere, vildsvin) i naturlige tætheder, da dette kan modvirke en række af de udfordringer, som ellers vil kalde på mere traditionelle plejemetoder. F.eks. må det forudses, at de relativt omfattende rydninger af nåleplantage vil føre til massiv indvandring af stride græsser som f.eks. bjerg-rørhvene og en del genvækst af træer og buske, som effektivt kan modvirkes gennem at opretholde et naturligt og varieret græsningstryk af planteædere, ikke mindst ved at inkludere Tauros og/eller bison og kronhjorte, som er kendt for at have en stor forkærlighed for at browse. Dyrene vil samtidig forstyrre de ofte tykke lag af svært nedbrydeligt førne, som er med til at forsure jordbunden og danner et tykt tæppe, der hindrer fremspiring af urter. Her er særligt manglen på vildsvin et problem.

Rydning og strukturfældning
DN finder det fornuftigt aktivt at fjerne særligt ikke-europæiske træarter som sitka og contorta, mens vi også bakker op om at opfatte europæiske arter som ædelgran og bjergfyr som hjemmehørende. I et landskab med en relativt ensartet plantage og med få frøkilder af en række naturligt hjemmehørende arter, er det også en god idé at indplante manglende hjemmehørende løvtræer og buske. Her vil DN særligt pege på de arter, der naturligt er i stand til at modstå græsning, som f.eks. slåen, hvidtjørn, vild-æble, ene mv., men også andre arter af blomstrende og/eller bærsættende buske som f.eks. benved, gedeblad, hassel, hyld, kornel, kvalkved mv., som ofte mangler i landskaber med lang plantagetradition.
Man bør i udvalgte områder overveje ikke at fjerne de uønskede bevoksninger før man iværksætter hydrologiindsatser, men i stedet se det som del af strukturindsatsen, hvor man drukner træerne i lavningerne og efterlader dem som stående dødt ved, til gavn for fugle, insekter og svampe.

Fremme af lysåbne skovområder
Igen vil DN understrege betydningen af et naturligt højt og varieret græsningstryk med naturlige svingninger som helt afgørende for at sikre lysåbne forhold på de tidligere plantagearealer. Al erfaring viser, at man med et for lavt græsningstryk får store flader med ensartede bevoksninger af f.eks. blåtop og bjerg-rørhvene og/eller tæt opvækst/genvækst af træer og buske.

Bekæmpelse af ikke-hjemmehørende invasive arter
I naturnationalpark Hanstholm vurderes de væsentligste invasive arter at være glansbladet hæg og rynket rose, der begge er udbredte og bekæmpes i dag. Her er det igen vigtigt at have fokus på at skabe så naturligt et økosystem som muligt, dvs. med naturlig hydrologi og en naturlig græsningsfunktion. Det er velkendt, at naturlige systemer er mere robuste overfor indvandring af invasive arter, og at mange af de arter, man i dag bekæmper manuelt, får svært ved at klare sig eller sprede sig i mere naturlige systemer. Det understøtter også DN's tidligere kommentarer vedr. særligt tætheder og funktionel diversitet af de store planteædere.

Helårsgræsning er således kendt som effektivt til at begrænse både glansbladet hæg (bison) og rynket rose. Dette taler også for at få etableret græsning med Tauros og hurtigst muligt bison, da begge er mere browsere end heste og f.eks. højlandskvæg.

Specifikke indsatser rettet mod arter eller særligt værdifulde naturarealer
Generelt mener DN, at naturnationalparkerne skal forvaltes med mål om høj økologisk integritet gennem at skabe plads til naturlige dynamikker og naturlige processer, fremfor fortsat at have fokus på særlige arter eller naturtyper. Dette er også i tråd med anbefalingerne fra Biodiversitetsrådet om at biodiversitetsindsatserne er på vej væk fra et fokus på specifikke arter og natur typer og tilstedeværelsen af konkrete arter og naturtyper i et landskab, til et fokus på økologisk integritet og et mere helhedsorienteret fokus på den samlede biodiversitet1. Mange af områdets truede og sjældne arter er tilknyttet en dynamisk klitnatur, som dansk forskning har vist, netop er truet af fraværet af dynamik fra bl.a. store planteædende dyr, hvorfor så naturligt et græsningsregime bør have meget høj prioritet. DN hilser det også velkommen, at man indstiller regulering af ræv, som er en naturligt hjemmehørende art.

1 Biodiversitetsraadet-2022-Fra-tab-til-fremgang-Final-hjemmeside.pdf

Dette afsnit tegner efter DN's opfattelse et unuanceret billede af klimaefekterne og inkluderer slet ikke de mange positive efekter af at udlægge klitplantage til vild og dynamisk klit- og skovnatur.

Vilde og dynamiske landskaber vil opbygge et meget stort kulstoflager, som vil være større end i plantageskove. Dette gælder ikke kun for de skovbevoksede dele, men også for de lysåbne arealer, hvor nyere forskning peger på, at der potentielt kan lagres store mængder kulstof i lysåben natur, samt at store planteædere kan have en positiv efekt på denne lagring gennem at øge et nedadgående fluks af kulstof i jorden.

Lagringen af kulstof i vild natur vil også være mere robust og dermed være et mere stabilt lager, end det man finder i produktionsskovene. Kulstof lagret i homogene i produktionsskove er mere udsat for katastrofer som tørke, brand, oversvømmelser, insektangreb mv., alt sammen fænomener som må forventes at optræde hyppigere i fremtiden. Kulstoflagring i vilde skove er mere varieret og på flere former og dermed også minde sårbar overfor ekstreme hændelser. Særligt den betydelige lagring af kulstof under jorden i lysåben natur vil være langt mere stabil end kulstof lagret i træer over jorden, da den ikke er påvirkelig af f.eks. brand og insektangreb.

Det beskrives også, at skovene indenfor 100 år vil nå en modenhed, hvor nettooptaget bevæger sig mod 0. Dette er et omdiskuteret forhold, idet en del forskning har vist, at der kan gå mange hundrede år, før der sker en gradvis mætning, særligt i unge skove, hvis et sådant mætningspunkt overhovedet findes. Fordelene ved løbende hugst afhænger i høj grad også af, om det høstede materiale anvendes til langsigtet lagring i produkter, eller om det brændes af med det samme.

Forvaltningsplan
Udviklingsmål
Det beskrives, at der vil være "…et naturligt græsningstryk – af både "browsere" og græssere". Baseret på konsultation af både ekspertviden og litteraturen er det ikke DN's opfattelse, at dette faktisk vil blive tilfældet i naturnationalpark Hanstholm.

Man lægger op til en meget forsigtig tilgang til både et samlet græsningstryk og indfasning af græsningen, der betyder, at man formentlig ikke opnår en naturlig tæthed af de store dyr før om mange år, hvis nogensinde. Dertil kommer, at man ikke har inkluderet en egentlig browser i naturlige tætheder i området. Kronhjort er den eneste browser i spil, der kan bidrage med en betydelig browse funktion i området, men da dyrene frit kan løbe ind og ud af hegnet og erfaringsmæssigt henter meget af sin føde på omkringliggende marker, vil den derfor ikke have den fulde funktion. Der er heller ikke konkrete planer om at udsætte bison, og det er uvist om en race som Tauros-kvæg, der i andre danske naturprojekter udviser en markant større browse-efekt end andre kvægracer,

indføres til området. Og i givet fald lægges der op til ikke-reproducerende dyr, der har en mindre efekt på området end reproducerende dyr.

Det er således en tilsnigelse at hævde, at men med naturnationalparken indfører et naturligt græsningstryk med både browsere og græssere, selvom resultatet – alt andet lige – er markant bedre end i dag.

Principper for forvaltning af dyr, der kan passere ind og ud af naturnationalparken
DN bakker fuldt op om forbuddet mod jagt og princippet om, at dyr, der kan passere ind og ud af hegnet, forvaltes mindst muligt.

Det er imidlertid meget problematisk, at der kan opstå en situation, hvor bestanden af kronhjort indenfor hegnet skal nedreguleres af hensyn til at minimere markskader udenfor hegnet. Det vil være i strid med hele intentionen med naturnationalparkerne hvis bestanden af planteædere indenfor området skal reguleres unaturligt lavt ned af hensyn til produktionsinteresser udenfor parken. Og det vil reducere den vigtige funktion som browser inde i naturnationalparken, som dyrene bør have, med stor risiko for øget tilgroning til følge.

Principper for forvaltning af dyr udsat i naturnationalparken
DN er enige i, at det er vigtigt at sikre god dyrevelfærd for de dyr, der lever i naturnationalparkerne. Men i forbindelse med formidlingen er det vigtigt ikke at overse de mange åbenlyse velfærdsfordele, der er for dyr i naturnationalparkerne, sammenlignet med dyr, der lever som hus- eller hobbydyr. Det gælder særligt for de reproducerende dyr, der får et langt mere frit og naturligt liv, hvilket giver dem mulighed for at gennemføre en række adfærdsmæssige aktiviteter som bl.a. parring, yngelpleje, territoriekampe mv., som er med til at løfte deres dyrevelfærd i forhold til normale husdyr.

DN ønsker en konkretisering af, hvad der forstås ved, at "*…bestanden af de enkelte arter reguleres så tæt som muligt efter naturlige mekanismer.*" Hvad forstås ved naturlige mekanismer i et system, hvor de normale bestandsregulerende mekanismer som prædation, sygdom og sult er sat ud af kraft?

I den forbindelse skal DN opfordre til, at man i forbindelse med regulering forsøger at efterligne ovenstående naturlige processer, hvilket bl.a. indebærer, at det primært er unge og gamle dyr, der tages ud. Desuden skal DN opfordre til, at man særligt for hestene inddrager den nyeste viden om hestes familie- og flokstrukturer, så man ikke uforvarende forstyrrer eksisterende sociale strukturer, når man skal tage dyr ud. Heste er meget sociale dyr, og det kan være meget voldsomt både for den enkelte hest og flokken, hvis et dyr fjernes. Der bør derfor være meget stor fokus på at udtage dyr på en måde, så de etablerede, naturlige flokstrukturer bevares og dermed også, at dyrenes velfærd sikres bedst muligt. Det kan f.eks. være ved at tage unge hingste ud, som endnu ikke har etableret en flok.
Endelig skal DN igen gentage ønsket om, ikke at stirre sig blindt på et vurderet græsningstryk, men lader bestandene udvikle sig naturligt op til områdets bærekapacitet, så man får den fulde biodiversitetseffekt af de store planteædere. Det er en risikabel strategi at starte med relativt få dyr, fordi det vil medføre en yderligere tilgroning og dermed reduktion at bærekapaciteten, som vil fremme et mere lukket skovlandskab.

DN bakker fuldt op om udarbejdelsen af en beredskabsplan, så det er tydeligt både internt og for omverden, hvordan man håndterer f.eks. situationer med fødemangel. I den forbindelse skal DN spørge til, om de oplistede tiltag i beredskabsplanen er i prioriteret rækkefølge, så fodring er sidste udvej? Det vil være yderst hensigtsmæssigt, da fodring har en meget uheldig effekt på bestande af dyr, der gerne skal leve så naturligt som muligt.

Ådsler
DN bakker varmt op om målsætningen med at øge forekomsten af ådsler i landskabet. Det bør overvejes at fremrykkes med et mål om, at der indenfor 3 år skal der være etableret ådselspladser i området.

Principper for forvaltning af friluftsliv og rekreative faciliteter
Der nævnes følgende under formidling: *"Målet er bl.a. at give de besøgende inspiration til, hvad man kan opleve i naturnationalparken og hvor, og at give gode råd til besøgende om, hvordan man kan færdes på en sikker måde blandt de store planteædende pattedyr."*

DN bakker fuldt op om ovenstående mål med formidlingen, men savner en tilføjelse med et konkret mål om, at formidlingen også har fokus på at formidle det frie liv, vi giver dyrene mulighed for i naturnationalparkerne. Der er generelt meget lidt viden om heste og kvæg som vilde dyr i Danmark, så her har naturnationalparkerne en meget vigtig rolle i forhold til at bane vejen for et endnu frie liv for de store planteædere i fremtiden.
Det bør være et formuleret mål at indsamle og formidle viden om dyrenes liv og adfærd i et mere naturligt økosystem, så besøgende for en forståelse for, hvordan de store dyr lever naturligt.

Tilladelseskrævende aktiviteter
DN bakker op om, at Naturstyrelsen afsøger muligheder for at placere større arrangementer og events udenfor naturnationalparken, så der skabes de bedst mulige forhold for de store planteædere og andre forstyrrelsesfølsomme arter indenfor naturnationalparken.

Friluftsfaciliteter
DN kan også bakke fuldt op om, at faciliteter vil blive koncentreret omkring de tre indgange til området, samt at man vil lede besøgende uden om arealer med sårbar natur og faunalommer. Det er også meget positivt at der åbnes op for at nedlægge veje og stier i de tilfælde, hvor særlige naturhensyn eller hensyn til de store planteædere taler for det, ligesom mulighederne for at genskabe naturlig hydrologi kan begrunde nedlæggelse af en sti eller vej. Dette skal naturligvis ske i sammenhæng med, at forholdene for friluftsliv forbedres udenfor naturnationalparken, så der samlet set ikke sker en forringelse af mulighederne for at opleve naturen i området. Derfor er det også meget positivt, at Naturstyrelsen vil søge at henvise aktiviteter, der er svære at forene med målet om vild og dynamisk natur, til andre statsejede arealer, herunder aktiviteter der kan virke forstyrrende for følsomme arter og de store planteædere.

Igen vil DN understrege betydningen af hurtigt at opnå funktionelle tætheder af et varieret udvalg af store planteædere, da de forventes at have en væsentlig begrænsende effekt på invasive arter, så man på sigt kan undgå naturskadelige indsatser som f.eks. slåning og høstning. DN er også meget skeptisk i forhold til at regulere ræve i en naturnationalpark, da rævene er en naturlig prædator i området.

Principper for overvågning af udviklingen i området
DN finder det positivt og vigtigt med både en basismonitering og mulighed for mere målrettet overvågning af særlige arter, i det omfang det vurderes relevant.
I forbindelse med overvågning af dyrevelfærden er det meget vigtigt også at have fokus på indsamling af data på de positive velfærdsindikatorer, som vilde dyr har. Så vi også kan blive klogere på, hvordan dyrene lever under frie forhold og kan veje de positive effekter med i fremtidens tilsyn og regler om god dyrevelfærd.

Danmarks Naturfredningsforening Thy (DN Thy)

Danmarks Naturfrednings forening

Høringssvar - Naturnationalpark Hanstholm
Vedrørende "Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm September 2026"

Danmarks Naturfredningsforening Thy (DN Thy) takker for muligheden for at afgive høringssvar til Naturstyrelsens forslag til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm.

DN Thy støtter målet om at styrke biodiversiteten gennem naturgenopretning og mere naturlige økologiske processer. Projektets særlige udfordring er imidlertid, at det både omfatter tidligere produktionsskove med et stort genopretningspotentiale og Hanstholm Vildtreservats allerede værdifulde og internationalt beskyttede klitnatur. Nye tiltag må derfor grundigt analyseres eller bygge på dokumentation for, at eksisterende naturværdier ikke forringes.

DN Thy tilslutter sig de væsentlige synspunkter i Nationalparkfond Thys høringssvar af 22. oktober 2026 og understreger behovet for at se Naturnationalpark Hanstholm som en integreret del af Nationalpark Thy. Forvaltningen skal koordineres på tværs af administrative grænser med særligt fokus på Natura 2000, hydrologi, sårbare arter, offentlig adgang og naturfaglig overvågning.

DN Thy fremhæver neden for navnlig behovet for en begrundelse for den udvidede hegning, en naturtypespecifik vurdering af helårsgræsningen og en særskilt stillingtagen til eventuel senere udsætning af europæisk bison.

1. Indledende bemærkninger
Naturnationalpark Hanstholm adskiller sig imidlertid væsentligt fra mange andre naturnationalparker.

Projektområdet omfatter ikke alene tidligere produktionsskove med et betydeligt naturgenopretningspotentiale, men også Hanstholm Vildtreservat, der rummer nogle af Danmarks og Europas mest værdifulde og velbevarede klitnaturtyper.

Store dele af området har allerede en gunstig naturtilstand vurderet efter det nationale naturtilstandssystem og er omfattet af både nationale fredninger og internationale naturbeskyttelsesforpligtelser, samtidig ses dog et vist omfang af begyndende tilgroning.

Høj naturtilstand i dag må dog ikke sidestilles med et økosystem, hvor de naturlige processer er i balance. Den eksisterende natur er ikke statisk. Den udvikler sig hele tiden, og NOVANA-resultater viser, at en stor del af klitnaturen er under påvirkning af tilgroning, ophobning af førne og tab af naturlige forstyrrelser. Forskere fra Århus Universitet har påvist, at fysisk forstyrrelse er en afgørende nøglefaktor for at bevare biodiversiteten i den danske klitnatur, idet den modvirker de negative effekter af kvælstofpåvirkningen. Studiet viser, at fysiske forstyrrelser som slid og afgræsning bryder det tætte vegetationstæppe og skaber vigtige nicher for de nøjsomme klitarter.

DN Thy efterspørger derfor at projektet i højere grad dokumenterer eller sandsynliggør, at de foreslåede indgreb vil forbedre biodiversiteten nu og fremover med minimal risiko for forringelse af eksisterende beskyttede naturværdier.

Vi finder navnlig anledning til at rejse spørgsmål om:

- Udvidelsen af hegningen fra ca. 1.800 ha til hele naturnationalparken på 4.833 ha.
- Konsekvenserne af helårsgræsning i den eksisterende, værdifulde klitnatur.
- Beskyttelsen af prioriterede habitatnaturtyper og sjældne ynglefugle.
- Det faglige grundlag for beregningen af græsningstrykket.
- Forholdet til habitatdirektivets artikel 6 og fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4.
- Behovet for konkrete, målbare og bindende krav til overvågning og forvaltning.

2. Udvidelsen af hegningen kræver en selvstændig naturfaglig begrundelse
Henvisning: Projektbeskrivelsen side 3-4 og afsnit 3.1-3.3, side 36-46.

Den oprindelige politiske beslutning fra 2022 omfattede hegning og udsætning af store planteædere på ca. 1.800 ha, hovedsageligt i klitplantagerne øst og syd for Hanstholm Vildtreservat.

I maj 2025 blev denne forudsætning ændret, så hele naturnationalparken på 4.833 ha nu foreslås indhegnet. Dette er en grundlæggende ændring af projektets karakter og omfang.

Den oprindelige model gav mulighed for at koncentrere naturgenopretningen i skovområderne, hvor der er et betydeligt behov for at genskabe naturlige økologiske processer.

Den nye model indebærer, at også det store, lysåbne vildtreservat med dets internationalt beskyttede naturtyper indgår i et samlet helårsgræsningssystem.

Det er efter DN Thys opfattelse ikke tilstrækkeligt at henvise til de generelle biodiversitetsmæssige fordele ved store planteædere.

Der bør foreligge en konkret dokumentation for, hvorfor helårsgræsning i vildtreservatet er nødvendig, og hvilke forbedringer af naturtilstanden der forventes opnået.

DN Thy anmoder derfor om, at Naturstyrelsen fremlægger en sammenlignende naturfaglig vurdering af den oprindelige model, den foreslåede model og en differentieret model, hvor vildtreservatets mest sårbare arealer friholdes for udsatte planteædere.

3. Beskyttelsen af Natura 2000-naturtyper skal være afgørende
Henvisning: Afsnit 2.3-2.5, side 15-24, navnlig tabel 2.3 på side 17-18.
Naturnationalpark Hanstholm omfatter betydelige dele af Natura 2000-område nr. 24, Hanstholm Reservatet, Hanstholm Knuden, Nors Sø og Vandet Sø.
Området rummer blandt andet følgende habitatnaturtyper:

Habitatnaturtype	**Naturtypekode**	**Areal i naturnationalparken**
Klithede, prioriteret	2140*	2.001,37 ha
Fugtige klitlavninger	2190	791,40 ha
Grå/grøn klit, prioriteret	2130*	494,70 ha
Gårisklit	2170	33,02 ha
Havtornklit	2160	6,10 ha

Det er særligt bemærkelsesværdigt, at 1.680 ha klithede allerede er vurderet til god naturtilstand, og at yderligere 322 ha er vurderet til moderat naturtilstand.

For de fugtige klitlavninger er 625 ha vurderet til god naturtilstand og 129 ha til høj naturtilstand.

Der er således tale om et område, hvor naturforvaltningen i betydeligt omfang skal sikre og bevare allerede eksisterende naturværdier.

Habitatdirektivets artikel 6

Efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 1, skal medlemsstaterne iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, der svarer til naturtypernes og arternes økologiske behov.

Artikel 6, stk. 2, forpligter medlemsstaterne til at undgå forringelse af beskyttede naturtyper og levesteder samt væsentlige forstyrrelser af de arter, som områderne er udpeget for at beskytte.
Efter artikel 6, stk. 3, skal planer og projekter, som ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for områdets forvaltning, og som kan påvirke området væsentligt, underkastes en passende konsekvensvurdering.

Det afgørende er, at myndighederne på et tilstrækkeligt videnskabeligt grundlag kan udelukke skade på Natura 2000-områdets integritet, inden der meddeles tilladelse. Dette indebærer sikring mod skader gennem projektplanens aktiviteter, men også de skader som skyldes manglende indgreb overfor en igangværende naturforarmning.

DN Thy finder det nødvendigt, at Naturstyrelsen sandsynliggør, hvordan den foreslåede forvaltning opfylder disse forpligtelser.

En generel forventning om øget biodiversitet kan ikke erstatte en konkret vurdering af konsekvenserne for de enkelte habitatnaturtyper.

DN Thy anmoder om en samlet vurdering af projektets forenelighed med Natura 2000-områdets bevaringsmålsætninger, herunder en habitatkonsekvensvurdering, hvis en væsentlig negativ påvirkning ikke kan udelukkes.

4. Helårsgræsning i klitnaturen er utilstrækkeligt belyst
Henvisning: Afsnit 3.2.2, side 42-43, og afsnit 4.3, side 63-67.

Projektbeskrivelsen opererer med et estimeret samlet græsningstryk på ca. 40 kg dyr pr. hektar.

Beregningen omfatter både udsatte heste og kvæg samt eksisterende bestande af krondyr (> 1000 i projektområdet), dådyr og rådyr.

Den vejledende beregning forudsætter på længere sigt ca. 250 heste og 100 kvæg samt et bidrag fra hjortevildtet.

Naturstyrelsen understreger selv, at beregningerne bygger på usikre forudsætninger, og at områdets næringsfattige jordbund begrænser fødeproduktionen.

DN Thy finder, at et gennemsnitligt græsningstryk for hele naturnationalparken er et utilstrækkeligt grundlag for at vurdere påvirkningen af de enkelte naturtyper.

Dyrene vil ikke fordele sig jævnt over området.

Der kan forventes koncentrationer omkring bestemte føderessourcer, vandhuller, lægivende bevoksninger og attraktive opholdssteder.

Det kan medføre lokalt betydeligt højere græsningstryk og risiko for slid, jordkomprimering og ændringer i vegetationssammensætningen.
Særligt de fugtige klitlavninger, søbredderne og de artsrige klitheder bør undersøges nærmere.
DN Thy anerkender, at græsning kan modvirke tilgroning og fremme en varieret vegetationsstruktur. Det er imidlertid afgørende, at græsningen tilpasses de enkelte naturtypers økologiske behov.1

DN Thy anbefaler, at der fastlægges naturtypespecifikke græsningsmål og konkrete tærskelværdier for uacceptabel påvirkning, som mængden af dyr i vildtreservatet reguleres efter på grundlag af løbende monitering.

5. Tinksmed og trane kræver særlig beskyttelse
Henvisning: Afsnit 2.5, side 21-24, samt afsnit 3.2 og 4.9.

Hanstholm Vildtreservat er et af Danmarks vigtigste yngleområder for tinksmed og rummer samtidig en betydelig bestand af ynglende traner.

Begge arter er knyttet til naturtyper, hvor vegetationsstruktur, vandstandsforhold og forstyrrelsesniveau har væsentlig betydning.

Helårsgræsning kan forbedre levestederne gennem begrænsning af tilgroning og opretholdelse af en åben vegetationsstruktur.

Omvendt kan store planteædere også medføre nedtrampning, forstyrrelse, kontaminering af de temporære søer og uheldige ændringer i ynglehabitaterne.

1 Der henvises til KU rapport "Helårsgræsning - Vurdering af bæreevne" 2024, side 30 - Rita Merete Buttenschøn.

Det er derfor nødvendigt med en løbende monitering af, om forbedring af vegetations-strukturen nødvendigvis vil gavne ynglefuglene.

Fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4
Fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4, stk. 1, stiller krav om særlige beskyttelsesforanstaltninger for fuglearter på direktivets bilag I og deres levesteder.

Efter artikel 4, stk. 2, skal der træffes tilsvarende foranstaltninger for regelmæssigt forekommende trækfugle.

For fuglebeskyttelsesområder gælder desuden de relevante beskyttelsesbestemmelser i habitatdirektivets artikel 6, stk. 2-4, jf. habitatdirektivets artikel 7.

DN Thy finder det nødvendigt, at projektets påvirkning af ynglefuglene vurderes på artsniveau og i forhold til de konkrete yngleområder.

DN Thy anmoder om en særskilt vurdering af konsekvenserne for tinksmedens og tranens ynglesucces samt mulighed for at friholde særligt følsomme yngleområder fra græsning.

6. Trafiksikkerhed og hegning ved Kystvejen
Henvisning: Afsnit 3.3, side 44-46, og afsnit 3.5, side 50-51.

Projektet åbner mulighed for at føre hegningen over Kystvejen (rute 181), så de store planteædere får adgang til arealerne vest for vejen og dermed til kyststrækningen.

DN Thy finder denne løsning betænkelig, navnlig af hensyn til trafiksikkerheden.
I bemærkningerne til lovforslag L 229 om naturnationalparker, der blev vedtaget i 2021, behandles forholdet mellem udsatte store planteædere, offentlig færdsel og trafiksikkerhed.
Det fremgår af lovbemærkningerne, at etableringen af naturnationalparker ikke må ske på bekostning af trafiksikkerheden. For væsentlige færdselsårer forudsættes det, at dyrene holdes fysisk adskilt fra trafikken, eksempelvis ved hegning, eller at vejene friholdes fra de indhegnede arealer.

Kystvejen er en vigtig færdselsåre for både lokalbefolkningen og de mange besøgende i Nationalpark Thy. Vejen har desuden stor betydning for turisttrafikken, ligesom den tilhørende cykelsti benyttes af både lokale og besøgende.

Hvis store planteædere får mulighed for at færdes på eller krydse Kystvejen, kan det medføre nye og væsentlige trafiksikkerhedsmæssige risici.

De mulige naturmæssige gevinster ved at give dyrene adgang til kystarealerne må derfor vurderes i forhold til trafiksikkerheden og mulighederne for at opnå de ønskede naturforbedringer gennem alternative plejeformer.

Det bør i den forbindelse påvises, at adgang for store planteædere til arealerne vest for Kystvejen er nødvendig for at opfylde projektets naturmæssige målsætninger, og at disse ikke kan opnås gennem mindre indgribende løsninger.

DN Thy anbefaler på den baggrund, at Kystvejen og den tilhørende cykelsti friholdes for de udsatte store planteædere.
Projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen bør samtidig indeholde en nærmere vurdering af naturplejebehovet på arealerne vest for Kystvejen samt en analyse af alternative løsninger, der kan sikre områdets naturværdier uden at skabe nye trafiksikkerhedsmæssige risici.

7. Naturgenopretning i klitplantagerne bør være projektets hovedprioritet
Henvisning: Afsnit 2.1, side 14-15, og afsnit 3.7, side 51-61.

Tved og Vilsbøl Klitplantager rummer et betydeligt potentiale for forbedring af biodiversiteten.
De eksisterende skove er præget af tidligere skovdrift, ikke-hjemmehørende nåletræer og forholdsvis ensartede bevoksningsstrukturer.

DN Thy støtter derfor initiativer, der fremmer hjemmehørende træarter, skaber lysninger, øger mængden af dødt ved og genopretter naturlige vandstandsforhold.
Samtidig bør naturgenopretningen ske under hensyntagen til eksisterende naturværdier.

Projektbeskrivelsen fremhæver eksempelvis værdifulde forekomster af laver i ældre bjergfyrbevoksninger og flagermus i ældre ædelgranbevoksninger.

Det viser, at en differentieret naturforvaltning er nødvendig.

DN Thy anbefaler, at indsatsen i klitplantagerne prioriteres højt, og at naturgenopretningen gennemføres på grundlag af konkrete registreringer af eksisterende arter og levesteder.

8. Overvågning og adaptiv forvaltning skal gøres mere forpligtende
Henvisning: Afsnit 4.3, side 63-67, og afsnit 4.9, side 71-73.

Naturstyrelsen lægger op til en løbende overvågning af biodiversitet, dyrevelfærd og friluftsliv.
Dette er positivt.

DN Thy finder imidlertid, at overvågningen bør knyttes tættere til konkrete forvaltningsmæssige beslutninger.
Det bør på forhånd fremgå, hvilke ændringer i naturtilstanden der skal udløse justering af græsningstrykket eller andre indgreb.

Særligt i etableringsfasen bør der ske en tæt overvågning af:

- Tilstanden i klithede, grå/grøn klit og fugtige klitlavninger.
- Udviklingen i tinksmedens og tranens ynglebestande og ynglesucces.
- Vegetationsslid og påvirkning af følsomme søbredder.
- Bestandsudviklingen hos de store planteædere, herunder påvirkningen af krondyrene i Hanstholm Vildtreservat.
- Dyrenes ernæringstilstand og områdets sæsonbestemte fødegrundlag[2]

Overvågningen bør være offentligt tilgængelig og ledsages af en årlig redegørelse for eventuelle nødvendige forvaltningsændringer.

DN Thy anbefaler, at der fastlægges målbare succeskriterier, tærskelværdier og handlepligter, som indarbejdes direkte i forvaltningsplanen.

9. IUCN's retningslinjer og helårsgræsning
Henvisning: IUCN, Guidelines for Applying Protected Area Management Categories (Dudley, 2008), navnlig omtalen af kategori II og af løbende græsning som forvaltningsredskab; projektbeskrivelsens afsnit 3.2.2 og 4.3.

IUCN's kategori II lægger vægt på beskyttelse af naturlige økologiske processer, hjemmehørende arter og økosystemernes integritet. IUCN skelner samtidig mellem genopretning af naturlige processer og vedvarende naturpleje med husdyr. I retningslinjerne omtales løbende græsning med husdyr til opretholdelse af biodiversitetsværdier som en forvaltningsform, der generelt er mere typisk for kategorierne IV–VI.

2 Der henvises til KU rapport "Helårsgræsning - Vurdering af bæreevne" 2024, side 30 - Rita Merete Buttenschøn.

IUCN's retningslinjer for nationalparker i kategori II udelukker ikke anvendelsen af store planteædere som heste og kvæg. Retningslinjerne lægger imidlertid vægt på, at naturens økologiske processer så vidt muligt skal kunne udvikle sig uden vedvarende menneskelig styring. DN Thy finder det derfor væsentligt at få afklaret, om den planlagte helårsgræsning i Hanstholm Vildtreservat primært skal understøtte naturlige økologiske processer, eller om der er tale om en permanent naturplejeindsats, hvor dyrebestanden og græsningstrykket løbende reguleres for at opnå bestemte naturtilstande.

Denne sondring er væsentlig for vurderingen af, i hvilket omfang forvaltningen er i overensstemmelse med de principper, der ligger til grund for IUCN kategori II.

DN Thy anmoder om, at Naturstyrelsen kommer med en redegørelse for, hvor meget menneskelig styring der forudsættes, og hvordan denne styring harmonerer med målet om naturlige økologiske processer.

10. Hegning og sikkerhed ved eventuel udsætning af europæisk bison
Henvisning: Projektbeskrivelsens afsnit 3.2, 3.3 og 3.5, side 37–51
Projektbeskrivelsen åbner mulighed for senere udsætning af europæisk bison. Den foreslåede hegnsløsning beskrives overvejende som et lavt trådhegn på ca. 1,20 meter. Europæisk bison er et stort og kraftfuldt dyr, og hegnets egnethed må vurderes særskilt i forhold til art, terræn, publikumsadgang og nærliggende veje.
Der findes ikke én fælles EU-bestemt minimumshøjde for bisonhegn. Forskellige europæiske projekter anvender forskellige løsninger. Eksempelvis omtales en skotsk vejledning med anbefaling om robust hegn på mindst 1,50 meter og Naturstyrelsens højere nethegn ved Almindingen på Bornholm. Disse eksempler viser ikke, at et hegn på 1,20 meter nødvendigvis er ulovligt eller uegnet, men understreger behovet for en konkret dokumenteret sikkerhedsvurdering.

DN Thy anmoder om, at en eventuel senere udsætning af europæisk bison først kan ske efter en selvstændig vurdering af hegnets konstruktion, vedligeholdelse og sikkerhed, herunder forholdene ved Kystvejen og oKentlig færdsel. Vurderingen bør også omfatte konsekvenser for det naturligt forekommende hjortevildts bevægelsesmuligheder. En væsentlig ændring af projektet bør forelægges oKentligheden på ny efter de gældende høringsregler.

11. Samlet vurdering og anbefaling
Danmarks Naturfredningsforening Thy støtter målsætningen om at forbedre biodiversiteten og skabe mere naturlige økologiske processer i Naturnationalpark Hanstholm.

Vi finder imidlertid, at projektet skal tage langt større hensyn til de naturværdier, der allerede findes i Hanstholm Vildtreservat.

Det er efter vores vurdering usikkert om den foreslåede indhegning af hele naturnationalparken og den planlagte helårsgræsning vil give en større naturmæssig gevinst end en mere differentieret forvaltning.

DN Thy anbefaler derfor:

- At beslutningen om at inddrage hele Hanstholm Vildtreservat i det fælles græsningssystem revurderes.
- At der gennemføres en sammenlignende naturfaglig vurdering af alternative projektmodeller.
- At projektets konsekvenser for Natura 2000-områdets naturtyper og arter vurderes i overensstemmelse med habitatdirektivets artikel 6.
- At der gennemføres en særskilt vurdering af påvirkningen af tinksmed, trane og øvrige relevante fuglearter.
- At græsningstrykket fastlægges ud fra konkrete, naturtypespecifikke vurderinger og overvåges løbende.
- At trafikale konsekvenser for Kystvejen af de udsatte planteædere vurderes nøje.
- At naturgenopretningen i Tved og Vilsbøl Klitplantager prioriteres højt.
- At der fastlægges bindende kriterier for overvågning, evaluering og ændringer i forvaltningen.
- At Naturstyrelsen redegør for helårsgræsningens forhold til IUCN's faglige principper og dokumenterer forskellen mellem genopretning af naturlige processer og vedvarende naturpleje, samt træger et begrundet valg herud fra.
- At eventuel senere udsætning af europæisk bison forudsætter en selvstændig, ogentligt tilgængelig vurdering af hegn, trafiksikkerhed og publikumsforhold.

Afsluttende bemærkninger
Hanstholm Vildtreservat er ikke et naturområde, hvor naturgenopretningen skal begynde fra grunden. Tværtimod er der tale om et af Danmarks mest værdifulde og sammenhængende naturområder, som gennem årtier har været omfattet af fredning, naturbeskyttelse og målrettet naturforvaltning.

Netop derfor bør der udvises særlig forsigtighed med at gennemføre omfattende ændringer i områdets naturtilstand og økologiske processer. Udgangspunktet må være at bevare og styrke de eksisterende naturværdier frem for at iværksætte indgreb, hvis langsigtede
konsekvenser ikke er tilstrækkeligt belyst.

Det afgørende må være, at naturforvaltningen bygger på den bedst tilgængelige videnskabelige viden om områdets eksisterende naturværdier, og at væsentlige indgreb begrundes i en fagligt underbygget forventning om konkrete og varige naturforbedringer.

DN Thy finder det påfaldende, at de mange naturfaglige rapporter, undersøgelser, strategier og forvaltningsplaner, som Nationalpark Thy gennem årene har udgivet, tilsyneladende ikke indgår som en væsentlig del af vidensgrundlaget for "Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm".

Det gælder ikke mindst følgende tre rapporter, som efter DN Thys opfattelse har særlig relevans for vurderingen af projektet og for sammenhængen mellem Nationalpark Thys hidtidige naturforvaltning og Naturstyrelsens fremtidige planer:

- Sammenhængende natur og naturlige dynamikker i Nationalpark Thy (2022)
- Truede og sjældne arter i Nationalpark Thy (2021)
- Syntese af viden om sårbare arter, beskyttelse og benyttelse (2017)

Hertil kommer en central naturovervågningsrapport fra 1996 om storbranden i Hanstholm Vildtreservat i august 1992. Rapporten bidrog med væsentlig viden om klithedens naturlige regeneration efter brand og udgør

dermed et vigtigt videnskabeligt referencegrundlag for forståelsen af områdets naturlige dynamik og evne til selvfornyelse.

Efter DN Thys opfattelse bør denne omfattende, eksisterende viden indgå i en samlet naturfaglig vurdering af, hvilke indgreb der reelt er nødvendige, hvilke der kan forventes at forbedre biodiversiteten, og hvilke der indebærer en risiko for at forringe allerede værdifulde naturtyper og levesteder.

DN Thy opfordrer derfor Naturstyrelsen til at lade hensynet til områdets eksisterende Natura 2000-natur, de naturlige økologiske processer og den langsigtede beskyttelse af biodiversiteten være afgørende for, hvordan Naturnationalpark Hanstholm indrettes og forvaltes.

Naturnationalpark Hanstholm bør først og fremmest være et projekt, der sikrer og styrker den enestående natur, som allerede findes i Hanstholm Vildtreservat – ikke et projekt, hvor eksisterende naturværdier sættes på spil for at realisere en på forhånd fastlagt forvaltningsmodel.

Med venlig hilsen

Ib Nord Nielsen
Danmarks Naturfredningsforening Thy

Danske Svineproducenter

DANSKE SVINEPRODUCENTER
Karetmagervej 9 • 7000 Fredericia

Naturstyrelsen

Journalnr. vedrørende Naturnationalpark Hanstholm

Sendt til nnphanstholm@nst.dk

Landsforeningen af Danske Svineproducenter (LaDS) takker for muligheden for at afgive høringssvar vedrørende "**Nationalpark Hanstholm**".

Danske Svineproducenters bemærkninger:
Vi har gennemgået den fremsendte projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm.

Det er afgørende, at etableringen af naturnationalparken ikke medfører utilsigtede negative konsekvenser for eksisterende landbrugs- og husdyrproduktion i de omkringliggende områder.

Vi ønsker derfor at fremhæve følgende forhold:
1. Ammoniakfølsom natur og husdyrbrugenes udviklingsmuligheder

Projektet indebærer omfattende naturgenopretning og udvikling af eksisterende og nye naturarealer.

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV) har i sin vejledning om *Husdyrbrug og ny natur* udtrykkeligt beskrevet, at udvikling af ny eller bedre natur kan føre til skærpede ammoniakkrav ved miljøgodkendelse eller revurdering af nærliggende husdyrbrug.

Vi finder det derfor utilstrækkeligt, at projektbeskrivelsen ikke nærmere redegør for de potentielle konsekvenser for eksisterende husdyrbrug.

Vi opfordrer til, at Naturstyrelsen inden den endelige godkendelse gennemfører en konkret vurdering af, om projektet kan medføre nye eller skærpede ammoniakrelaterede begrænsninger for eksisterende husdyrbrug, herunder ved fremtidige produktionsudvidelser.

Vurderingen bør gennemføres i samarbejde med Thisted Kommune og offentliggøres som en del af beslutningsgrundlaget.

2. Vandforhold og afledning af vand fra tilstødende landbrugsarealer
Projektet omfatter lukning af grøfter, afbrydelse af dræn og ændringer af vandløbsforholdene.
Vi finder det afgørende, at sådanne indgreb ikke forringer afvandingen af private landbrugsarealer uden for naturnationalparken.

Vi opfordrer derfor til, at der gennemføres dokumenterede hydrologiske konsekvensvurderinger, og at berørte lodsejere inddrages, inden der træffes beslutning om konkrete indgreb.
Det bør desuden tydeliggøres, hvordan ansvar og eventuelle økonomiske tab håndteres, hvis projektet medfører skader på nærliggende landbrugsarealer.

Afrikansk svinepest og vildsvin
Vi finder det meget positivt, at Naturstyrelsen på side 38 udtrykkeligt fravælger udsætning af vildsvin på grund af risikoen for spredning af afrikansk svinepest.

Dette er et vigtigt hensyn til dansk svineproduktions sundhedsstatus og eksportmuligheder.
Vi opfordrer til, at beslutningen fastholdes som et udtrykkeligt og varigt princip i den endelige forvaltningsplan for dette område samt for fremtidige Naturnationalparker

Veterinært beredskab og smittebeskyttelse
Med etableringen af større bestande af fritgående kvæg og andre store planteædere finder vi det vigtigt, at der foreligger en tilstrækkeligt detaljeret veterinær beredskabsplan.

Planen bør omfatte overvågning og håndtering af alvorlige smitsomme husdyrsygdomme, herunder mund- og klovesyge, ligesom eventuelle ordninger med efterladelse af ådsler eller kadaverpladser bør underkastes en særskilt veterinær risikovurdering.

Det er vigtigt, at der ud over hegn ud mod havet også hegnes langs vandlinjen, i det både heste og køer kan svømme og således trænge uden for den planlagte hegnede nationalpark.

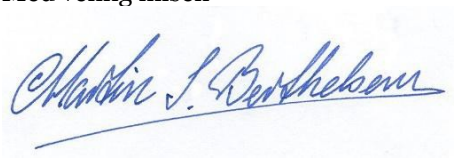
Beskyttelse af tilstødende landbrugsarealer
Projektet indebærer, at hjortevildt fortsat frit kan passere ind og ud af naturnationalparken.

Det bør sikres, at tilstødende landmænd ikke påføres yderligere udgifter eller tab som følge af øgede markskader. Der bør derfor fastlægges klare procedurer for forebyggelse, bestandsregulering og håndtering af eventuelle skader.

Afslutning
Vi finder det afgørende, at naturgenopretning på statens arealer gennemføres under hensyntagen til de omkringliggende erhvervsvirksomheders eksisterende rettigheder og fremtidige udviklingsmuligheder.

Vi opfordrer på den baggrund Naturstyrelsen til at indarbejde ovenstående forhold i den endelige projektbeskrivelse og forvaltningsplan.

Med venlig hilsen

Martin S. Berthelsen

Chefkonsulent, Cand.Agro

Landsforeningen af Danske Svineproducenter

Kilder:

- Naturstyrelsen: *Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm*, september 2026, navnlig side 17-20, 38, 44-45, 58 og 63-70.
- Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø: *Husdyrbrug og ny natur*.
- Naturbeskyttelsesloven, kapitel 8 a, §§ 61 a-61 e.

Dansk Botanisk Forening

Høringssvar vedr. projektforslaget for Naturnationalpark Hanstholm

Til: Naturstyrelsen

Dansk Botanisk Forening arbejder for at udforske og bevare den danske flora og mener grundlæggende, at naturen har en værdi i sig selv, og at naturlig botanisk diversitet og naturlige processer skal vægtes højt. Derfor roser vi Naturstyrelsen Thy for en ambitiøs plan med helårsgræsning på 4.833 ha, der rummer varieret natur fra skov til strand, heriblandt enestående botaniske lokaliteter. NNP Hanstholm har potentiale til at fremme en lang række truede plantearter og udvide deres voksesteder.

Vores vigtigste ønsker er, at hegnet ved Sårup udvides, så de artsrige overdrev på Sårupskrænten kan sikres og udvides (punkt 1), at der satses på reproducerende dyr i hele naturnationalparken og et naturligt græsningstryk (punkt 4 og 7), og at Europæisk Bison udsættes allerede fra åbningen (punkt 6).

1. Dansk Botanisk Forening finder det problematisk, at projektplanens oplæg til afgrænsning af NNP Hanstholm omkring Sårup ikke giver mulighed for at udvide de særligt værdifulde forekomster af kalk- og surt overdrev på Sårupskrænten. Netop her findes ekstremt artsrige skrænter, hvor kalkgræsland og surt græsland blandes, med en række rødlistede karplanter, herunder den truede smalbægret ensian. Ifølge planen tyder kreaturstier på, at skrænterne aldrig har været opdyrket, og de må derfor antages at have lang kontinuitet. I tråd med brandmandens lov (beskyt > genopret > etablér) skal de eksisterende forekomster først og fremmest sikres, og genopretningen bør ske i direkte tilknytning til dem. Vi mener, grænsen bør revideres, så hegnet kan udvides ovenfor skrænten, og der kan genoprettes kalkgræsland ved at afvikle de tætte nåletræsbeplantninger og blotte kalken, som ligger lige under overfladen. Det botaniske potentiale bør vægte tungere end rekreative interesser, for planternes levesteder kan kun

udvides, hvor kalken ligger tæt på overfladen, og hvor der er eksisterende bestande tæt på. Se vedhæftede kort med forslag til ny hegnslinje ved Sårup.

2. Dansk Botanisk Forening bifalder, at stranden og den yderste klitrække hegnes med i NNP Hanstholm. Det kan bidrage til at føre mineraler fra havet ind i klitheden, ligesom det giver plads til de naturlige kyst- og sanddynamikker, som skaber variation i klitlandskabet.

3. Dansk Botanisk Forening bakker op om udsætningen af en reproducerende hestebestand. Heste bevæger sig meget og æder grov planteføde. De skaber dynamik i klithede, klitlavninger, skrænter og skov, reducerer ophobet førne og skaber spirebede med lys og plads til lavtvoksende, konkurrencesvage planter. Reproducerende dyr giver en mere naturlig flokdynamik, og bestanden kan vokse, så hestene selv viser arealets bæreevne.

4. Dansk Botanisk Forening bifalder også udsætningen af kvæg og den reproducerende bestand i hegnet på ca. 300 ha ved Nors Sø, men vi er uforstående over for, at der ikke satses på reproducerende kvæg i hele naturnationalparken fra start. Reproducerende dyr har en mere naturlig adfærd. I en reproducerende bestand overføres viden om fødevalg og arealbrug gennem social læring fra moderdyr til afkom. Ungdyrene lærer, hvilke planter der kan ædes, og hvor der findes føde, vand og læ på forskellige tider af året. Over generationer opbygges et lokalt stedkendskab og en mere naturlig flokadfærd. Undersøgelser af udsatte hovdyr viser, at det kan tage flere generationer, før indflyttede dyr udnytter et nyt landskab lige så effektivt som etablerede bestande. Den slags erfaring er afgørende for, at dyrene kan klare sig godt i et vildt og næringsfattigt klitlandskab som NNP Hanstholm. Hos reproducerende kvæg vil man eksempelvis se, at tyrene som en del af deres territoriale adfærd laver tyrehuller med horn og hove, hvilket giver blottede sandflader og spirebede for én- og toårige planter. Samtidig kan bestanden vokse, så Naturstyrelsen kan se, hvad NNP Hanstholms bæreevne reelt er. Reproducerende kvæg vil desuden kunne indgå i naturen som en art i egen ret, i stedet for blot at fungere som naturplejeværktøj. Kravet om øremærkning bør ikke stå i vejen, og vi har tiltro til, at Naturstyrelsen Thy kan løfte opgaven med at øremærke kalvene og tilse dyrene.

5. Dansk Botanisk Forening støtter, at Naturstyrelsen vil satse på store, tunge og mobile kvægracer. Blandt de racer, planen nævner, vil det være oplagt specifikt at vælge Tauros okser som økologisk erstatning for uroksen. Tauros er avlet til at minde så meget om fortidens urokser som muligt og godt tilpasset et liv i naturen. De browser mere end almindelige kødkvægsracer, tilbagelægger større strækninger og mosler mere krat og flere træer med deres størrelse og store horn.

6. Europæisk Bison er kendt for at browse og skrælle bark i endnu højere grad end tamkvæg. De har også en tendens til at spise mere af nåletræer end kvæg. Disse fødepræferencer giver dem en vigtig rolle i økosystemet og gør dem særligt relevante i NNP Hanstholm, hvor tilgroning med invasive nåletræer som Contorta-fyr og Sitka-gran må antages at blive en udfordring i mange år. Desuden kan NNP Hanstholm udvide artens leveområde i Europa med næsten 5.000 ha og dermed styrke dens robusthed og overlevelseschancer. Planen angiver bison som et langsigtet mål, men Dansk Botanisk Forening anbefaler at udsætte arten allerede fra åbningen af NNP Hanstholm.

7. Selvom naturen i Hanstholm Vildtreservat er meget næringsfattig, vurderer Dansk Botanisk Forening, at sigtelinjen på kun 40 kg planteædere/ha er meget lav i forhold til de videnskabelige vurderinger af naturlige tætheder på 70-250 kg/ha. En så lav dyretæthed og en langsom optrapning uden reproducerende kvæg giver en overhængende risiko for tilgroning og førneophobning. Samtidig risikerer moniteringen ikke at kunne påvise en positiv effekt af helårsgræsningen, simpelthen fordi tætheden er langt under det naturlige. Det vil være en misvisende konklusion, som kan svække opbakningen til helårsgræsning, også i andre naturnationalparker. Vi er opmærksomme på, at rapporten bag tallene vurderer, at de høje tætheder ikke er relevante for klit og typisk dansk skov, men sigtelinjen på 40 kg/ha bør ikke blive et loft. Bestanden bør reguleres af det naturlige fødegrundlag, og

vi bakker op om, at der som udgangspunkt ikke støttefodres. Vi foreslår derfor reproducerende dyr fra start, så bæreevnen vurderes ud fra effekterne på vegetationen og dyrenes trivsel.

8. Dansk Botanisk Forening bifalder, at den naturlige hydrologi genoprettes ved lukning af grøfter og afbrydelse af dræn, bl.a. nord for Sårup, sydøst for Kokkær Vand og i det lave Vilsbøl. Naturlig hydrologi og næringsfattige forhold er grundlaget for en høj plantediversitet, og netop de næringsfattige vådområder i NNP Hanstholm huser sjældne arter som langbladet soldug, tvepibet lobelie og pilledrager. Vi støtter også, at førnen fjernes, hvor nåletræerne ryddes, og opfordrer til, at det sker i så stort omfang som muligt (se også punkt 10)

9. Naturnationalparken bør i videst muligt omfang overlades til de naturlige processer. Dansk Botanisk Forening støtter derfor, at planen åbner for målrettet naturforvaltning, hvor det er nødvendigt for at sikre sårbare rødlistede arter. For små og truede plantebestande kan det f.eks. være midlertidig frahegning eller manuel rydning af opvækst, men kun efter grundige overvejelser og som sidste udvej for enkelte, særligt sårbare arter. Naturen er dynamisk, og en misforstået naturbeskyttelse, f.eks. ved frahegning, kan skade mere, end den gavner, fordi den udelukker netop den græsning og dynamik, som mange lysåbne naturtyper og deres arter er afhængige af. Planen nævner kun, at der kan blive behov for monitering af særligt sårbare og sjældne arter. Vi opfordrer til, at de truede plantearter indgår fast i moniteringen, så behovet for indgreb kan vurderes på et sikkert grundlag.

10. Dansk Botanisk Forening støtter indplantningen af hjemmehørende træer og buske som langsigtet frøkilde. Af hensyn til autenticiteten bør planen præcisere, at der så vidt muligt anvendes plantemateriale af lokal oprindelse, så tæt på plantestedet som muligt. Planen beskriver ikke assisteret spredning til lysåben natur. Vi anbefaler, at der særligt på arealer, hvor nåletræer ryddes og førnen skrabes af, udsås frø eller udlægges frøholdigt hø med en bred pulje af de arter, der allerede findes i området. Det samme gælder ved etablering af anden ny lysåben natur, f.eks. på de ca. 30 ha tidligere agerjord og ved Sårup. Uden en sådan tilførsel risikerer de blottede arealer hurtigt at gro til med hurtigtvoksende arter, og det kan tage mange år, før de mere nøjsomme arter, som er karakteristiske for næringsfattig klit- og overdrevsnatur, selv får en chance for at indfinde sig.

Rettelse til planen: På s. 25 nævnes ”smalbladet - og bredbladet ensian”. Der er tale om smalbægret ensian (*Gentianella amarella*) og bredbægret ensian (*Gentianella campestris*), som det også fremgår af Bilag 1.

Med venlig hilsen

Rasmus Østergaard Pedersen
Formand, Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen

Bilag

Dansk Orienterings-Forbund

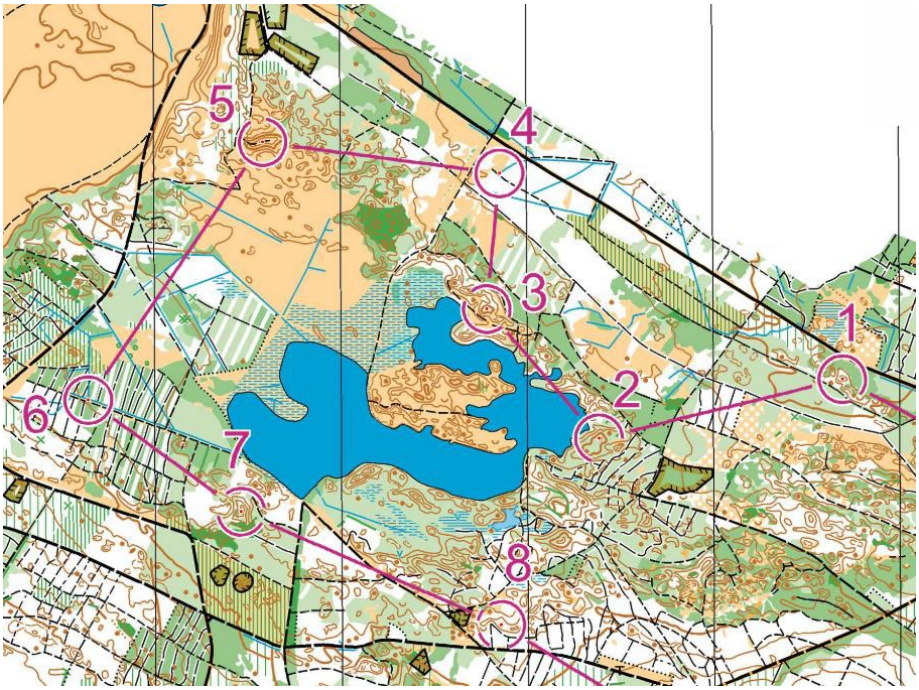
Høringssvar fra Dansk Orienterings-Forbund
til
Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Dansk Orienterings-Forbund ser med velvilje på etableringen af naturnationalparker med det formål at give naturen et tiltrængt løft samt at give flere danskere mulighed for mere spændende naturoplevelser, som det er beskrevet i Aftale om naturnationalparker i Danmark. Det er dog afgørende, at naturnationalparkerne også fremover giver **plads til organiseret friluftsliv**.

Naturoplevelser kan være meget mere end færdsel på stier og individuelt tilrettelagte ture. Det omfatter også de mange aktiviteter, som frivillige foreninger arrangerer til glæde for børn og voksne fra nær og fjern.

Orienteringsklubberne lægger et stort arbejde i at planlægge og afvikle orienteringsløb, hvilket kræver tilladelser. Det er aktivitet, som oftest finder sted i de statslige naturområder.

For Dansk Orienterings-Forbund er det **afgørende, at etableringen af Naturnationalpark Hanstholm ikke medfører en generel begrænsning af mulighederne for at afvikle orienteringsløb**. Et stort og varieret naturområde som dette må kunne rumme flere formål. Det forudsætter, at ansøgninger om tilladelseskrævende aktiviteter fortsat vurderes konkret, og at der i dialog med arrangørerne søges løsninger, som tilgodeser både naturhensyn og friluftsliv – også inden for naturnationalparkens ydre hegn.

De to plantager Vilsbøl og Tved Klitplantage, som bliver en del af den kommende naturnationalpark Hanstholm, benyttes i dag til flere årlige orienteringsløb. Her ses et udsnit af et orienteringskort over Tved (2026). Det bliver spændende at se de kommende års orienteringskort over områderne, som vil afspejle, hvordan naturen ændrer sig.

Konkrete vurderinger ved ansøgning om tilladelser

Afsnit 4.4 i forvaltningsplanen beskriver, at tilladelse til aktivitet som sædvanlig vil bero på konkrete vurderinger. Det ser vi som et udtryk for, at der ikke vil blive opsat generelle regler for, hvad der kan og ikke kan lade sig gøre. Forhåbentlig vil det som hidtil give en praksis, hvor fokus er på at finde løsninger på trods af eventuelle begrænsninger. Det vil være helt i tråd med det mangeårige, gode samarbejde mellem Naturstyrelsen og Dansk Orienterings-Forbund, herunder de lokale enheder og foreninger.

Orienteringsklubberne er vant til at indtænke naturhensyn i planlægningen af aktiviteter, herunder ved udvælgelse af start- og målområde, hvor belastningen er størst, samt ved planlægning af orienterings-banernes forløb og placeringen af de enkelte poster. I tilfælde hvor der er forekomst af arter, som kræver et særligt hensyn, tages der allerede i planlægningsfasen højde for dette, og ved konstruktiv dialog med Naturstyrelsen kan der ofte findes løsninger, så aktiviteten kan afholdes under hensyntagen til følsom natur.

I flere tilfælde vil der således kunne findes løsninger, der muliggør aktivitet også inden for hegnet. At "afsøge mulighederne for alternative placeringer" bør derfor være en af de sidste løsningsmuligheder.

Forslag til justering: Vi foreslår, at det konkret skrives ind i forvaltningsplanens afsnit 4.4 v. "Tilladelseskrævende aktiviteter", at Naturstyrelsen ved behandling af ansøgninger om tilladelseskrævende

aktiviteter vil gå i dialog med ansøgerne om at finde løsninger, så aktivitet kan tillades i naturnationalparken samtidig med, at der tages tilstrækkeligt hensyn til dyr og sårbar natur. Vi ønsker også en præcisering af, at de konkrete vurderinger sker på baggrund af objektivt konstaterbare forhold.

Bemærkninger til valg af hegn

I orienteringsløb færdes man ikke kun på veje og stier, men også på tværs i terrænet (fladefærdsel). Deltagerne skal selv finde vej, hvilket betyder, at den enkelte principielt løber sin egen vej fra post til post. Derfor er ethvert hegn i princippet en forhindring for orienteringsaktivitet, medmindre man kan og må passere hegnet.
Den præcise udformning af hegnet har stor betydning for menneskers mulighed for at passere hegnet, herunder især børn og ældre. Vi noterer os med glæde, at der er tale om et almindeligt, glat kreaturhegn på ca. 1,2 meters højde. Vi **opfordrer til, at der anvendes to tråde** og ikke tre, da hegnet i så fald vil kunne passeres under nederste tråd, uden at hegnet skades eller personen får stød. Dette gælder både det ydre hegn samt de indre hegn i og ved klitplantagerne.

Hvis det er muligt at opsætte stenter, som ikke vil kunne passeres af dyrene, ser vi også gerne dette anvendt som en løsning med jævne mellemrum langs hegnet for at lette menneskelig færdsel.

Bemærkninger til valg af dyr

Vi finder det problematisk, at der foreslås udsætning af reproducerende bestande, fordi det kan indebære sæsonbestemt større risiko for kraftig adfærd fra både hingste/tyre og beskyttende moderdyr. Det kan gøre det mere utrygt at færdes i naturnationalparken og øge risikoen for ubehagelige situationer i mødet mellem dyr og mennesker. I stedet opfordrer vi til, at der udsættes ikke-reproducerende bestande.

Vedr. valg af racer opfordrer vi til, at der vælges dyr som forventeligt vil udvise mindst mulig opsøgende adfærd over for mennesker. Ligeledes er det af betydning, hvordan dyrenes adfærd vil være i tilfælde af mere pludselige og overraskende forstyrrelser, hvor lang reaktionstid og afdæmpede reaktioner selvfølgelig er at foretrække. Vi foretrækker dyr, der generelt reagerer mest muligt roligt og forudsigeligt.

Konkret bekymrer det os, at Tauroskvæg i et hollandsk studie udviste hurtigere reaktionstid og stærkere flokreaktion i mødet med gående og joggende mennesker sammenlignet med skotsk højlandskvæg og Galloway-kvæg (van Kessel, 2014). De samme bekymringer gør sig gældende, endog i endnu højere grad, vedr. et evt. senere valg om at indsætte europæisk bison. Men det kræver en vis faglighed at kunne vurdere den egentlige risiko, ligesom der kan være forhold, som vi ikke kender til. Vi kan derfor kun opfordre til, at valget af dyr og racer foretages på baggrund af viden om dyrenes adfærd, samt erfaringer med store græssere fra lignende tilfælde, med henblik på at skabe størst mulig tryghed og minimere risikoen for ubehagelige situationer for de mennesker, som kommer til at færdes i natunationalparken.

Hvis ovenstående følges, forventer vi fortsat at kunne færdes i naturnationalparken uden begrundet frygt. Vi samarbejder i øvrigt med Naturstyrelsen om at formidle gode råd til vores medlemmer om hensigtsmæssig færdsel i områder med græssende dyr.

Ingen bemærkninger til placering af faunalommer

Vi har i udgangspunktet ingen bemærkninger til placeringen af faunalommer, da disse relaterer sig til placeringen af blivende friluftsfaciliteter såsom stier og shelters, og dermed ikke alene danner grundlag for behandlingen af ansøgninger til tilladelseskrævende aktiviteter. Vi anser derfor ikke faunalommerne i sig selv som værende en forhindring for at tillade orienteringsløb inden for disse zoner. Som så meget andet kan faunalommerne indgå i vurderingen af, om der kan gives en tilladelse. Orienteringsklubberne er vant til at arbejde med såkaldte naturzoner i planlægningen af deres aktivitet, og vi har forståelse for, at naturen kan være følsom på visse tider af året. Derfor ser vi frem til at fortsætte den gode praksis med i de konkrete tilfælde at finde løsninger, så både naturbeskyttelse og friluftsliv kan rummes inden for naturnationalparkens areal.

Sanselige og fordybede naturoplevelser

Vi noterer os, at de to klitplantager i naturnationalparken, Vilsbøl og Tved, samlet betegnes som forvildningsområdet "Vildmarken", hvor man ønsker at tilbyde en "mere sanselig og fordybet naturoplevelse" (s. 49). Det er en ambition, som orienteringsløb i særdeleshed understøtter. Lyden af en knækket gren under foden, vind i håret, kviste mod armene og vand i skoene bidrager til nærværende og sanselige naturoplevelser. Den koncentrerede læsning af kortet og fortolkningen af det terræn, man fysisk befinder sig i, er rendyrket fordybelse for deltagerne.

Vi ser således frem til at bidrage til at give besøgende i naturnationalparken gode, sanselige og fordybede naturoplevelser i Vilsbøl og Tved Plantager, når der fra tid til anden afvikles orienteringsaktiviteter.

Dansk Orienterings-Forbund står naturligvis til rådighed for uddybninger.

Med venlig hilsen

Poul Kristian Mouritsen
Formand
Dansk Orienterings-Forbund

Kell Sønnichsen
Formand for Skovudvalget
Dansk Orienterings-Forbund

Henrik Blakskjær
Direktør
Dansk Orienterings-Forbund

Johanne Valbjørn Gydesen
Udviklingskonsulent
Dansk Orienterings-Forbund

Dansk Ornitologisk Forening Nordvestjylland

Høringssvar til forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm

Dansk Ornitologisk Forening Nordvestjylland

DOF Nordvestjylland støtter etableringen af Naturnationalpark Hanstholm og målet om at skabe en mere varieret og dynamisk natur, hvor naturlige processer i videst muligt omfang får lov til at forme landskabet, som stemmer fint overens med DOF's naturpolitik.

Vi ser især positivt på ambitionerne om at genskabe naturlig hydrologi og fremme naturlige processer gennem helårsgræsning med heste og kreaturer i lav tæthed, tilpasset områdets næringsfattige naturtyper. Græsningen bør omfatte hele naturnationalparkens areal og strække sig helt ud til kysten.

Det er vigtigt, at græsningen også omfatter Hanstholm Vildtreservat. NOVANA-overvågningen peger på problemer med tilgroning med høje græsser og ophobning af førne, som kan forringe de lysåbne naturtypers kvalitet. En undersøgelse af edderkoppefaunaen har desuden vist, at problemstillingen også gør sig gældende vest for Kystvejen. Dette understøtter behovet for en sammenhængende indsats med græsning helt ud til kysten, så tilgroning og ophobning af førne modvirkes på tværs af området.

DOF Nordvestjylland støtter desuden selvreproducerende bestande af heste og kreaturer. Det giver dyrene mulighed for i højere grad at udøve naturlig adfærd, indgå i sociale strukturer og følge deres naturlige livscyklus. Det har betydning for dyrenes trivsel og velfærd og understøtter samtidig ambitionen om selvforvaltende natur med naturlig dynamik.

Behov for styrket overvågning af fuglelivet
DOF Nordvestjylland finder det utilstrækkeligt, at forvaltningsplanen ikke i tilstrækkelig grad konkretiserer overvågningen af fuglelivet og effekten af de planlagte forvaltningstiltag. Der er behov for en mere målrettet og systematisk overvågning, som både kan dokumentere positive resultater og afdække eventuelle negative påvirkninger.

Tinksmeden bør udpeges som en særlig fokusart. Den er karakteristisk for områdets natur og udgør en særlig ansvarsart, med langt hovedparten af den danske ynglebestand i Thy, som der bør være særlig opmærksomhed på i forvaltningen.

Der mangler generelt viden om effekten af helårsgræsning med store græssere på vegetation og fuglelivet i danske klitnaturtyper, hvor forholdene kun i ringe grad er sammenlignelige med andre europæiske lande. Vi mener derfor, at der for klitnatur er et højere vidensbehov end for andre naturtyper, hvor internationale studier kan bruges. Dette taler for, at Naturnationalpark Hanstholm anvendes aktivt til at opbygge ny viden gennem særlig intensiv overvågning og dokumentation.

For at imødegå bekymringer om eventuelle negative effekter af forslåede tiltag foreslår DOF Nordvestjylland, at der gennemføres målrettede undersøgelser af de steder og naturværdier, som bekymringerne vedrører. Eksempelvis kan vandhuller, der opsøges af kreaturer, identificeres, hvorefter plantesamfund og ynglefugle på disse lokaliteter overvåges med høj intensitet. Derved kan man få et konkret grundlag for at vurdere påvirkningerne og om nødvendigt tilpasse forvaltningen.

Tilsvarende bør den foreslåede vandrerute nord for Sårup Skrænt i et ellers relativt uforstyrret område følges af en målrettet undersøgelse af forstyrrelseseffekter, og givetvis tilpasning af stien. DOF Nordvestjylland foreslår, at ynglefugle registreres i et transekt langs den planlagte rute både før og efter åbningen.

Det overordnede mål bør være, at man i løbet af de første 5- 8 år opnår et væsentligt bedre vidensgrundlag om effekterne på områdets natur og fugleliv.

DOF Nordvestjylland anbefaler desuden, at forvaltningsplanen revideres med faste mellemrum på baggrund af overvågningsresultaterne.

DOF Nordvestjylland anbefaler i øvrigt, at man undersøger mulighederne for at anvende ny teknologi i forbindelse med indhegningen af husdyrene ved at benytte de såkaldte virtuelle hegn. Der er gode erfaringer med virtuelle hegn fra bl.a. Fanø.

Etableringsomkostninger til fysiske hegn er betragtelige, og de årlige vedligeholdelses-omkostninger må antages ligeledes at udgøre et betragteligt beløb.

Etableringsomkostningerne til virtuelle hegn er lave og de årlige omkostninger pr. dyreenhed er beskedne.
De sparede omkostninger kunne anvendes naturvenligt til f.eks. indkøb af dyrkningsjord mv. i randområderne efterhånden som mulighederne opstår, hvilket kunne skabe endnu større sammenhængende natur til gavn for hele naturnationalparken.

Virtuelle hegn indtegnes på en PC og derved lette at ændre.

Andre fordele ved virtuelle hegn er, at det er billigere, det er lettere at holde opsyn med dyrene og man nedsætter derved i nogen grad fysiske forstyrrelser i et ellers meget uforstyrret naturområde. Det er let at flytte hegn efterhånden som græsningstrykket har nået de ønskede mål. Den danske sommer kan være meget forskellig og afhængt af nedbørsmængden kan der være behov for mere eller mindre afgræsning, eller slet ingen afgræsning i en periode. Det er muligt at ud-hegne følsomme botaniske områder (f.eks. lobeliesøer) eller

ynglepladser for fugle som kræver særlig beskyttelse (f.eks. mosehornugle). Måske er der allerede fra starten behov for at ud-hegne arealer, evt. som reference områder for at sammenligne effekten af afgræsningen.

Der er generelt en del modstand mod fysisk hegning. Den modstand vil måske kunne imødekommes ved brug af virtuelle hegn.

De virtuelle hegn vil i nogen grad kunne løse eventuelle problematikker i forbindelse med udvidelse af hegnet vest for Kystvejen. Fysiske hegn helt ud til havskrænten kan f.eks. vise sig at være svært/umuligt på grund af havets erosion af klitterne.

Endelig vil DOF Nordvestjylland gøre opmærksom på, at Naturnationalpark Hanstholm er en del af hele Nationalpark Thy. Det er vigtigt, at der ikke sker forringelser i forvaltningen af andre områder i Nationalpark Thy på bekostning af indsatsen i Naturnationalpark Hanstholm. Den løbende gode dialog der foregår mellem sekretariatet/bestyrelsen mv. i Nationalpark Thy og Naturstyrelsen, må gerne styrkes yderligere, for at sikre en så ensartet forvaltning i hele Nationalpark Thy som det er muligt, herunder en ensartet skiltning og formidling.

Med venlig hilsen

Martin Høj Hansen

Formand for DOF Nordvestjylland

Dansk Ride Forbund & Dansk Islandshesteforening

Høringssvar til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Sendt på mail til: nnphanstholm@nst.dk

Rideorganisationerne er glade for naturen, der er vækst i naturridning, og vi vil gerne aktivt medvirke til at udvikle og styrke biodiversiteten overalt i Danmark – ikke kun på de statsejede arealer.

Det er væsentligt for befolkningens forståelse for og kærlighed til naturen, at vi kommer ud i naturen på mange forskellige måder. Derfor mener vi, at naturnationalparkerne skal etableres således, at de er forenelige med øvrige samfundsinteresser – herunder friluftslivet!

Dansk Ride Forbund og Dansk Islandshesteforening vil gerne komme med input til høringen for Naturnationalpark Hanstholm.
Rideorganisationerne har repræsentanter i den nedsatte bestyrelse, og dette høringssvar er udarbejdet i dialog med vores rytterrepræsentanter, som har været tæt på hele processen.
Indledningsvist vil rideorganisationerne gerne komme med nogle overordnede bemærkninger, som kaster lys over, hvorfor vi giver Naturnationalparker vores opmærksomhed.

Generelt om rytteres adgang til natur.
Lovgivningsmæssigt diskrimineres rytterne i Naturbeskyttelsesloven. Vi kan som én af de meget få brugergrupper som udgangspunkt ikke færdes i private skove, og vi kan med skiltning hindres adgang på markveje og stier.
Af samme grund søger vi ofte mod de statsejede arealer, da vi lovmæssigt har ret til at være der.
Den lovlige adgang forhindres ikke i statens hegnede områder, men den reelle adgang bliver for hovedparten af rytterne elimineret.
Dette er et faktum, fordi langt hovedparten af ridende på ingen måde sikkert kan færdes i indhegninger med "vilde" heste og opsøgende kreaturer.
Dette medfører, at langt de fleste ryttere mister deres reelle adgang i disse indhegninger, da rytternes konsekvensvurdering af at ride ind i en indhegning med store græssere, som kvæg og heste, afholder dem fra at gøre det. Det er ganske enkelt for farligt.

Det er ikke noget vi tror på vegne af vores medlemmer. Nej, det er faktisk noget vi ved, for vi har lavet en stor spørgeskemaundersøgelse der belyser det.
Landets førende forsker på området (professor Janne Winter Christensen) bakker også op om dette i artiklen: Sikkerhed i hegnet natur
Desuden er det én af konklusionerne i et notat som Københavns Universitet har lavet for Naturstyrelsen. Notat om mulige konflikter ved mødet mellem besøgende og dyr (se side 23).

Specifikt for forvaltningsplanen for Hanstholm
Naturnationalpark Hanstholm har et samlet areal på 4833 ha. Man er i området gået væk fra den tidligere politiske beslutning om at hegne 1800 ha, til at hegne hele naturnationalparken. Det siger sig selv, at denne ændring har stor konsekvens for rytterne at ovenfornævnte årsager.

Fra projektplanen:
"*Store planteædende pattedyr i Hanstholm bliver bestande af i første omgang heste og kvæg som sættes ud i naturnationalparken samt naturligt forekommende bestande af krondyr, dådyr og rådyr. Europæisk bison kan senere udsættes, hvis Naturstyrelsen vurderer det relevant, når heste- og kvægbestande er etableret. Det væsentlige er, at arterne funktionelt komplementerer hinanden*"
Og videre:
"*I naturnationalparken udsættes hårdføre, store, tunge og mobile kvægracer som for eksempel Tauros eller alternativt skotsk højlandskvæg*".

I området kan man altså se frem til reproducerende heste, reproducerende kvæg af racen Tauros eller skotsk højlandskvæg, og på sigt bison. I første omgang inddeles dyrene i særskilte hegninger, men det ændrer ikke ved at der kommer et ydre hegn.
Set fra vores perspektiv havde friluftslivet fået langt bedre vilkår i området, hvis man havde valgt mindre indhegninger så man kunne fravælge at færdes i indhegningerne, eller hvis man havde valgt at de store græssere udelukkende skulle bestå af hjortevildt.
At der udsættes reproducerende heste, vil skærpe en rytters risikovurdering så meget, at der næppe vil være mange der tør tage risikoen. Hestes naturlige flokadfærd gør det simpelthen ikke muligt. Hingste kan forsøge at bedække hopper, og alle ryttere kan risikere enten at blive angrebet af, eller blive udsat for rekruttering til flokken.
Denne problematik gjorde rideorganisationerne i øvrigt opmærksom på i vores høringssvar til lovforslaget i 2021.

I processen omkring etablering af naturnationalparker i Danmark har Miljøministeriet, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet udarbejdet "Principper for natur og Friluftsliv i naturnationalparker" Her er det beskrevet, at der skal arbejdes med "kompenserende tiltag". Der står: "*I de tilfælde, hvor etablering*

af naturnationalparker begrænser friluftsaktiviteter, bør det gennem kompenserende foranstaltninger tilstræbes, at aktiviteterne kan videreføres uden for naturnationalparken og i geografisk nærhed til naturnationalparken." Der kan ikke være tvivl om at for langt hovedparten af rytterne vil deres friluftsaktivitet ikke bare blive begrænset - men blive elimineret. Dette må vi antage at Naturstyrelsen også vurderer, eftersom der i projektbeskrivelsen blot fremgår 4 rytterlåger.
Rideorganisationerne anerkender imidlertid, at det er muligt at ride udenfor naturnationalparken som følge af, at det vel er et af de områder i Danmark med mest tilgængelig natur. MEN vi bliver dog nødt til at påpege, at med udsigten til Naturnationalpark Lodbjerg og Naturnationalpark Vester Thorup, Stor å- projektet og yderligere en del urørt skov samt et muligt signaturprojekt under Den Grønne Trepart, er der udsigt til mange store indhegninger og områder, hvor ridning i høj grad bliver vanskeligt og nogle steder umuligt.
Det vil naturligvis påvirke både lokale ryttere, og de mange ryttere, der benytter Rideruten Thy, da det på sigt kan blive ganske vanskeligt at komme ud i naturen på hesteryg.
Det har givetvis ikke været hensigten, men det vil blive en konsekvens.

<u>Konkrete opmærksomhedspunkter i forvaltningsplanen</u>
Der er i projektbeskrivelsen ikke indsat mere end 4 ridelåger, og det synes langt fra nok, når der på diverse bilaterale møder har været ønske om en betydelig mængde låger til rytterne. Rytterne er oplyst om, at de kan få alle de låger de ønsker, men da det ikke konkret er beskrevet i høringsrunden, er det utroligt svært at forestille sig, hvor de kan placeres, da der f.eks. i hele Vilsbøl ikke synes at være nogen plads til rytterne.
Vi er er klar over, at det vil være en meget lille del af rytterne som vil tage chancen med at ride ind i indhegningen, men vi har et ansvar for at de få kan komme ud, når udfordringerne med de store græssere opstår.
På s.48 er *anført: "De nuværende adgangsregler vil fortsat være gældende, og det vil derfor fortsat være muligt at færdes til fods, hest eller på cykel efter de almindelige adgangsregler."* På figur 3.3 er anført en mulig placering af dele af Rideruten Thy udenfor hegnet, men ikke hvorledes ridende kan komme ind/ud fra indhegningen på let og sikkerhedsmæssig måde, eller om Rideruten Thy rent faktisk bliver omlagt, så det kan lade sig gøre at ride udenfor hegnet på hele rideruten.
Der er er kort beskrevet, hvor Naturstyrelsen ønsker friluftsfaciliteter placeret, men der er ikke præcist beskrevet, hvor rytterne f.eks. kan få pausefolde, eller overnatningsmuligheder med heste.
I projektplanen står der, at der ikke vil blive etableret nye stier inde i Naturnationalpark Hanstholm, hvilket vil besværliggøre ridning inde i de dele af plantagen, der hegnes, da eksisterende stier ikke vedligeholdes eller i nogle tilfælde nedlægges, som f.eks. Kræn Rasmussens vej og oversvømmelse af Soldatervejen.

Det er ligeledes ikke beskrevet, hvilke kompenserende tiltag, der bliver for friluftslivet, - blot at der vil blive etableret parkeringspladser. Også her savner vi konkret stillingtagen til Rideruten Thy -ud over at det beskrives, at der udenfor hegnet vil blive etableret vandre-, ride- og cykelruter, og at dele af disse vil være på den arbejdsvej, der skal etableres ifm. tilsyn af dyrene og vedligehold.
Her må det bemærkes at hvis ryttere, cyklister og f.eks. ATVere skal benytte den samme vej, bør arbejdsvejen være min. 8-10 meter, men at denne arbejdsvej kun vil gøre det muligt at færdes udenfor hegnet i dele af NNP Hanstholm. Hvorledes er det tænkt, at rytterne skal kunne komme direkte fra Hanstholm til Klitmøller udenfor hegnet?

S. 48. "Planlagt friluftsmæssig infrastruktur i naturnationalparken. Ved de primære indgange til naturnationalparken opsættes informationsstandere, og eksisterende p-pladser udvides efter behov. Der oprettes desuden 2 mindre p-pladser ved indgangen fra Vorringvej i det sydøstlige hjørne af parken, samt der etableres flere befæstede parkeringslommer langs Kystvejen i det omfang det er trafiksikkerhedsmæssigt muligt."
Vi ønsker at gøre opmærksom på, at hegnet bør placeres et stykke fra cykelstien på den østlige side af Naturnationalpark Hanstholm, idet politiet har bestemt, at rytterne skal benytte den etablerede cykelsti mellem Hanstholm og Klitmøller. Der er kun adgang til stranden ved Splittergab eller ved parkeringspladsen tæt mod Hanstholm havn, hvilket påvirker rytterens adgang, hvis hegnet placeres helt til havet. Ridning på stranden er

kun lovligt fra 1. september til 31. maj, så hvis stranden hegnes med, er hovedparten af rytterne reelt udelukket fra at kunne komme fra Klitmøller til Hanstholm uden at skulle den lange vej rundt om hele indhegningen.

Afslutningsvist vil vi gerne gøre opmærksom på, at vores rytterrepræsentanter i bestyrelsen anerkender det arbejde der hos NST lokalt udføres. Der er tale om en bunden opgave.
Det ændrer dog ikke ved, at der er meget der skal arbejdes videre med, hvis hele området ikke skal blive utilgængeligt for langt hovedparten af rytterne. Det håber vi at Naturstyrelsen vil tage til efterretning.

Med venlig hilsen

Kimi Gerd Nielsen
Formand Dansk Ride Forbund

Dorthe Præstholm Schneider
Formand Dansk Islandshesteforening

De Unge Biodiversitetsambassadører (DUB)

Høringsvar vedr Naturnationalpark Hanstholm på vegne af De Unge Biodiversitetsambassadører (DUB).

Vi har med stor interesse læst planen for kommende NNP Hanstholm. Først og fremmest er det med stor(!) begejstring at vi ser, der er planer om reproducerende bestande af heste. Det er både modigt, progressivt og ekstremt vigtigt både af hensyn til de naturlige dynamikker i et nær-selvforvaltende økosystem, men også et virkelig godt tiltag i forhold til at sikre dyrene hele liv, der tillader dem hele deres naturskabte palette af naturlig adfærd, herunder den frie reproduktion og flokdannelse som langt de fleste heste desværre aldrig får lov at opleve. Kæmpe ros for det – det håber vi inderligt I holder fast i, selv når det sandsynligvis vil møde modstand. Vi er også meget begejstrede for at erfare, at der er lagt op til græsning helt til vandkanten. Det er ligeså vigtigt for dyrenes adfærd og vil give uvurderlig viden til fremover, når forvaltningen af vores klit- og kystnatur udvikles.

Vi vil gerne foreslå, at der sammen med heste med det samme udsættes okser, eventuelt europæisk visent eller tauros. Okserne har anden (fouragerings- og socialadfærd en hestene og vil dermed bidrage til processer, der ellers ikke vil være til stede. Okserne bør naturligvis også være reproducerende udfra samme argumenter som vi har præsenteret vedrørende hestene og desuden for med tiden at kunne bidrage til at øge det aktuelt planlagte meget lave græsningstryk. Det er også vores håb, at hegnslinjen ændres så Hansted reservat og Kokkjærvand inkluders i naturnationalparken Disse områder vil bidrage med biodiversitet og naturtypemæssig variation, der både selv vil have gavn af naturnationalparkens forvaltningsregime, men også give anledning til spredning af arter herfra. Det vil også være en mindre forstyrrelse af vandringen af det eksisterende kronvildt i området.
Vi glæder os til at følge den positive udvikling i området!

De Unge Biodiversitetsambassadører.

DGI Nordjylland

DGI Nordjyllands høringssvar vedrørende projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

DGI har stor respekt for projektets ambitioner og den omfattende proces, der ligger til grund for materialet, og vi anerkender naturnationalparkens grundlæggende præmis om, at biodiversitet og naturhensyn er førsteprioriteten.
Desuden skal der lyde en tak for muligheden for at bidrage til arbejdet ved de konstruktive bestyrelsesmøder.

Samtidig repræsenterer DGI et bredt udsnit af idrætsforeninger og borgere, der bruger naturen aktivt til motion, fællesskab og friluftsliv. Området har allerede i dag betydning for blandt andet vandring, løb, orienteringsløb, MTB, cykling og andre (selv)organiserede aktiviteter og rekreative formål.

DGI's høringssvar skal derfor ikke ses som en indvending mod biodiversitet som førsteprioritet, men som et ønske om at sikre, at områdets store rekreative værdi og muligheder for aktivt friluftsliv fortsat tænkes tydeligt ind i den fremtidige forvaltning. Vi forsøger at gøre høringssvaret så konstruktivt som muligt med anbefalinger og ideer til det videre arbejde med projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen.

1. Der bør være klare rammer for større arrangementer

Projektbeskrivelsen angiver, at *"Omfanget af de hegnede områder og tilstedeværelsen af dyr hele året kan dog påvirke mulighederne for visse former for friluftsaktiviteter. Der vil altid blive taget konkret stilling til ansøgninger om større arrangementer fra gang til gang."* (side 10).

DGI anerkender behovet for konkrete vurderinger for at sikre naturens trivsel, men foreninger og arrangører har samtidig behov for gennemsigtighed og planlægningssikkerhed. Tabellen på side 30 tydeliggør en divers og talrig arrangementsafvikling i området, som DGI naturligvis ser positivt på. Disse arrangementer er vigtige platforme og muligheder for socialt samvær, fysisk bevægelse og ikke mindst naturforbundethed og -forståelse. *"[...] friluftslivet ikke bliver en modsætning til vild natur, men et redskab til at forstå og være til stede i den"* (side 46), som det også er formuleret i projektbeskrivelsen.

DGI anbefaler derfor, at Naturstyrelsen fastlægger nogle overordnede og tydeligere principper for behandling af større arrangementer og organiserede aktiviteter.

Desuden vil en række principper fra start forventeligt forebygge mange spørgsmål og arrangører i vildrede, og til gengæld styrke forståelsen for livet i området og sammenhængen mellem menneskets færden i naturen og påvirkningen af den.

Principperne bør blandt andet tydeliggøre:

- Hvilke kriterier aktiviteter vurderes ud fra (herunder definition af større arrangementer)
- Hvilke områder der kan tages i brug
- Hvordan naturhensyn og rekreativ anvendelse afvejes
- Særlige krav og evt. begrænsninger til arrangørerne
- Hvordan tilbagevendende arrangementer håndteres
- Hvordan dialogen med arrangører og foreninger foregår

Hvor det er muligt, bør geografiske eller tidsmæssige tilpasninger prioriteres frem for afslag, som det også er forslået i projektbeskrivelsen. Det er dog vigtigt, at naturstyrelsen er lydhør overfor de naturkvaliteter, som ønskes hos arrangørerne, så alternativerne der forslås også reelt *er* gode alternativer.

2. Stier og ruter bør fortsat sikre gode muligheder for fri bevægelse

DGI har forståelse for, at naturudviklingen kan nødvendiggøre ændringer i eksisterende veje og stier. Samtidig kan udfasning af afmærkede ruter og nedlæggelse af stiforbindelser få betydning for områdets tilgængelighed og anvendelighed for bestemte målgrupper, som kræver navigeringsmærker og/eller stier af hensyn til tryghed og fremkommelighed.

DGI ser positivt på planerne om nye ruter uden for hegnet, men anbefaler et samlet blik på områdets rekreative infrastruktur for at sikre let og tryg adgang for de aktive brugere.
Forvildningsprincippet behøver ikke nødvendigvis betyde afvikling af orientering og ruteinfrastruktur.

DGI anbefaler, at Naturstyrelsen indarbejder et princip om, at når eksisterende stier og ruter nedlægges af hensyn til naturen, skal der så vidt muligt anvises relevante alternative forbindelser, så der fortsat vil være et 'net' af mulige ruter.

Fastholdes forslaget om ikke at etablere nye stier eller vedligeholde de gamle stier, foreslår DGI, at der som alternativ arbejdes med mere diskret afmærkning i området (som f.eks. den norske turistforening gør det i Norges vilde natur). Digitale ruter kan også være et alternativ.
Begge muligheder vil desuden naturligt motivere brugere til at undgå faunalommerne.

Det er vigtigt at bevare sammenhængende muligheder for aktiv bevægelse i og omkring området (dvs. muligheder for at bevæge sig i loops frem for ud-hjem ruter), da det for mange er en motivationsfaktor.

Som tilføjelse til planerne om at etablere nye ruter udenfor (langs) hegnet, vil DGI dog påpege, at disse bør etableres, så vidt muligt, med 1) god afstand til hegnet, og 2) plads nok til at fodgængere, cyklister, ryttere og andre brugere sikkert kan passere hinanden. Ønsket om afstand til hegnet udspringer af de samme overvejelser, som lægger til grund for forvildningsprincippet. Selvom man befinder sig uden for hegnet, er den 'uspolerede' naturoplevelse at foretrække – en udsigt der ikke forstyrres af menneskeskabte elementer. Forslaget om plads nok til sikker passage handler naturligvis om at mindske barriererne, således at risikoen for usikre og utrygge møder med andre brugere minimeres.

3. Idræts- og friluftslivet skal inddrages og monitoreres løbende

Naturnationalparken vil udvikle sig over tid, og DGI har forståelse for behovet for en adaptiv forvaltning. Netop derfor er det vigtigt, at ændringer med betydning for idræts- og friluftslivet (fortsat) sker i tæt dialog med områdets brugere og med afsæt i faktiske forhold.

DGI anbefaler, at relevante idræts- og friluftsorganisationer løbende inddrages ved væsentlige ændringer i adgangsforhold, stier, ruter, zonering og rammerne for organiserede aktiviteter.

Brugerne og deres organisationer har konkret viden om områdets anvendelse, behovet for sammenhængende ruter og de praktiske konsekvenser af ændringer i adgangsforhold og faciliteter. Inddragelsen kan dermed bidrage til løsninger, der tilgodeser biodiversiteten og samtidig understøtter mulighederne for aktivt friluftsliv.

DGI anbefaler desuden, at monitoreringen af friluftslivet ikke alene fokuserer på det samlede antal besøgende, men også på udviklingen indenfor f.eks. vandring, løb, cykling, orienteringsløb og organiserede aktiviteter.

Forskellige aktiviteter stiller forskellige krav til adgang, ruter og faciliteter, og udviklingen i det samlede besøgstal giver derfor ikke nødvendigvis et retvisende billede af, hvordan mulighederne for aktivt friluftsliv påvirkes. En differentieret monitorering kan synliggøre, om bestemte brugergrupper oplever begrænsninger eller ændrede muligheder, og give et bedre grundlag for at tilpasse forvaltningen på baggrund af både naturhensyn og viden om områdets reelle rekreative anvendelse. Det er hverken til naturnationalparkens eller borgernes fordel, hvis brugergruppen bliver for homogen, da naturtilknytning og miljøbevidsthed er i alles favør.

4. Samarbejdspotentialer skal synliggøres med tanke på bæredygtige aktiviteter i naturen

DGI ser naturnationalparken som en oplagt mulighed for at styrke samarbejdet mellem naturforvaltningen og det organiserede foreningsliv om at fremme et bæredygtigt og
aktivitetsrigt liv i naturen. Gennem målrettede samarbejder, kan foreningerne være med til at vise, hvordan man færdes ansvarligt og passer på naturen, samtidig med at naturen danner ramme om fysisk aktivitet, fællesskaber og trivsel. Naturen er ikke alene noget, vi skal beskytte – den spiller også en vigtig rolle for menneskers sundhed og livskvalitet, når vi bruger den med omtanke og respekt for dens vilkår.

DGI opfordrer derfor til, at potentialet for samarbejde med idræts- og friluftsorganisationer tænkes aktivt ind i udviklingen af naturnationalparken.

Naturnationalparken bør ikke (kun) opleves som et sted, man tager til, men hellere som et fælles landskab, man i lokalsamfundet er en del af og derfor vil passe på og bidrage til.

I den kommende planperiode bør der arbejdes målrettet med samarbejder med bl.a. idrætsforeninger og frivillige fællesskaber om aktiviteter, events og formidling, så naturnationalparken får en tydelig tilstedeværelse i borgernes og foreningernes hverdag.

DGI's samlede anbefaling

DGI støtter ambitionen om at skabe mere sammenhængende og vild natur i
Hanstholmområdet og anerkender biodiversitet som naturnationalparkens førsteprioritet.

Vi anbefaler samtidig, at Naturstyrelsen i den endelige plan og den videre implementering sikrer:

1. At der fastsættes klare principper for større arrangementer og organiserede aktiviteter.
2. At ændringer i stier og ruter så vidt muligt ledsages af relevante alternative forbindelser.
3. At idræts- og friluftsorganisationer inddrages løbende, og at udviklingen af aktivitetstyper også monitoreres.
4. At samarbejdspotentialer synliggøres med henblik på at forstærke borgernes naturforståelse -respekt og -forbindelse.

DGI ser et stort potentiale i, at Naturnationalpark Hanstholm kan blive et eksempel på, hvordan ambitiøs naturbeskyttelse og gode muligheder for aktivt idræts- og friluftsliv kan
eksistere side om side, og måske endda forstærke hinanden.

Vi stiller os fortsat til rådighed for dialog og samskabelse om konkrete initiativer i den kommende projektperiode og ser frem til fortsat aktivt at bidrage til naturnationalparkens
næste kapitel.

Erhvervsstyrelsen
Til Naturstyrelsen
Erhvervsministeriet har modtaget følgende bemærkninger til den fremsendte høring: Offentlig høring af Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

ERST har bidraget til nedenstående del af ministeriets høringssvar:
Fasttracksvar vedrørende offentlig høring af Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Erhvervsstyrelsens Område for Bedre Regulering (OBR) har modtaget projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen i høring.

OBR vurderer, at disse ikke er erhvervsrettet, og derfor ikke skal forelægges OBR, jf. *Vejledning om erhvervsøkonomiske konsekvensvurderinger*. OBR har på den baggrund ingen bemærkninger.

Såfremt Naturstyrelsen ikke er enig i denne vurdering, bedes I vende tilbage med henblik på, at OBR vurderer de administrative konsekvenser af erhvervsrettet regulering.

Med venlig hilsen
Emilie Andersen
Studentermedhjælper

ERHVERVSSTYRELSEN

Facebookgruppen 'Hestefolk, der støtter naturnationalparker'

Bemærkninger til udkast til Projekt- og Forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Facebookgruppen 'Hestefolk, der støtter naturnationalparker'

Indledende orientering

Facebook-gruppen 'Hestefolk, der støtter Naturnationalparker' (Hestefolket) blev oprettet i september 2021 af en god håndfuld hestefolk, der delte begejstringen for Statens initiativ til udsætning af heste i de kommende Naturnationalparker. Heste der skal leve så naturligt et liv som muligt på store varierede naturarealer uden at tjene andet formål end at være 'hest'.
Gruppen, som i dag er vokset til 781 medlemmer, rummer tilsammen en meget stor vidensbank om alt, der vedrører hestens naturlige adfærd, behov, generelle trivsel, fysiologi, fordøjelse, hove, tænder, parasitter, sociale behov osv. Det kan nævnes, at flere medlemmer har mange års erfaring med helårsgræssende heste med minimal støttefodring. Andre medlemmer har i adskillige år fulgt heste-etolog Lusy Rees' observationer i Spanien. I gruppen drøftes og diskuteres alt, der vedrører heste og Naturnationalparker. Dette høringssvar er udarbejdet af gruppens stiftere og administratorer, og vil kun omhandle bemærkninger, der vedr. udsætning af heste.

Bemærkninger til valg af reproducerende heste

Det er med stor glæde, at vi i projektplanen kan læse, at NST Thy har valgt at prioritere udsætning af reproducerende hesteflokke. Det er så vigtigt og så rigtigt et valg for både hesten og biodiversiteten, at vi gerne vil udtrykke vores fulde opbakning til det.
Vi opfatter det som en klar anerkendelse af, at hesten anses for at være en nøgleart for Danmarks natur, og mere end blot et "græsningsredskab". En opfattelse som desværre ses hos de fleste andre Naturnationalparker, der udsætter kastrerede handyr – vallakker. Det burde være en selvfølge, at alle arter i en Naturnationalpark skal have mulighed for at udfolde sig så naturligt som muligt i alle henseender. For hesten gælder det fx i forhold til dannelse af familieflokke med langvarige relationer, som blandt hestefolket anses for at være af absolut væsentlig betydning for hestens trivsel. Vi mener derfor, at naturlig reproduktion og yngelpleje bør vægtes ekstremt højt. Hingste bidrager med en hel unik omsorg for og opdragelse af føl og ungheste. Samtidig er de et vigtigt element, når det gælder sikkerhed mod trusler for flokken.
Vi er af den klare overbevisning, at heste vil trives rigtig godt i NNP Hanstholm. Arealet er stort og varieret med skov, krat, store åbne vidder, høje klittoppe og flere søer. Alle repræsenterede naturtyper
vil være attraktive for heste på forskellige årstider og i forskellige vejrsituationer.

Naturtyperne vil samtidig give rig mulighed for varieret føde som forskellige græsarter, halvbuske, bark, kviste og et bredt udvalg af vilde urter, som sikrer en god tarmflora og vil regulere parasit-niveauet i hestens mave-tarm-system. Vi bakker op om, at der bliver adgang til mineralsten på arealet.
NNP Hanstholm strækker sig over så stort et areal, at antallet af familieflokke, herunder unghingste-grupper vil kunne opretholde en sund og "naturlig" bestand. Dvs. at der vil være et minimalt behov for forvaltning af dyrene for fx at undgå indavl. Hvis ulvebestanden samtidig stiger i området, vil en naturlig regulering kunne finde sted, og derved vil forvaltning i form af udtagning/aflivning af dyr pga. sygdom eller sult også blive minimal. Livskraftige trivelige hesteflokke med minimal nødvendig forvaltning anser vi for at være målet for de udsatte heste i en Naturnationalpark. Vi ønsker kun at opleve heste, der klarer sig godt på det aktuelle naturareal.

Hestefolket er af den klare overbevisning, at det er hestene selv, der bedst kan udvikle de sundeste og stærkeste generationer. Det vil ske gennem hoppernes til- og fravalg af hingste. En varieret genpulje fra starten er af væsentlig betydning. Vi opfordrer til, at der udsættes veletablerede familiegrupper fra andre naturprojekter. Det vil som tidligere nævnt reducere stress, at hestene får lov til at blive sammen i veletablerede familiegrupper, når de flyttes.
Selvom der lægges op til at udsætte både exmoor- og konikheste, så vil Hestefolket på det kraftigste opfordre NST Thy til, at der udsættes mindre flokke eller individer af endnu flere forskellige racer end blot exmoor og konik. Hestene bør have de absolut bedste muligheder for at igangsætte deres egen "udavl" hurtigst muligt. I relation til netop dette henviser vi til interessante observationer hos hopperne i Kragelund Mose hos Martin Sandager. Her valgte Exmoor-hopperne en konikhingst og omvendt. Der er adskillige gamle ponyracer fra England eller fx islænder og shetlænder, som vil være mindst lige så velegnet til livet i NNP Hanstholm. Det viser alle erfaringer.

Bemærkninger til tilsyn og beredskabsplan
Hestefolket vurderer, at tilsyn på bestandsniveau med de fokuspunkter, som står oplistet i projektplanen vil være fuldt ud tilstrækkeligt for at sikre en god dyrevelfærd. Vi er enige i, at tilsynsfolkenes rette faglige kompetencer, er en væsentlig del af en fornuftig beredskabsplan. Det samme gælder udarbejdelse af en detaljeret tilsynsprotokol.
Beredskabsplanen har angivet støttefodring som muligt tiltag ved særlig kritiske situationer. Det bakker vi op om. Fjernelse af individer eller (for) ofte flytning af hesteflokke mellem nye arealer vil kunne skabe unødvendig stres. Stråfoderet bør så vidt muligt minde om den naturligt forekommende føde i naturnationalparken. Det kan evt. undersøges, om der er mulighed for at slå enkelte arealer inde i NNP Hanstholm, som kan gemmes og anvendes som støttefodring. Fremmedartede græsarter med risiko for et højt sukkerindhold eller forskellige former for halm kan øge risikoen for kolik eller andre alvorlige sygdomme. Stråfoderet bør dertil altid fordeles i adskillige små mængder på et forholdsvist stort areal. Heste skal bevæge sig samtidig med de indtager føde. Bevægelse er afgørende for en god fordøjelse. Mange portioner foder vil samtidig minimere aggression mellem individer. Føde-relateret aggression forekommer ifølge Lucy Rees kun hos tamheste. Det er en unaturlig og særdeles uønsket adfærd, idet det stresser hestene voldsomt.

Bemærkninger til friluftslivet og adgang for ryttere
En betydelig del af medlemmerne i 'Hestefolk, der støtter Naturnationalparker' er ryttere eller hesteejere. Trods det, bakker gruppen op om, at formålet med at fremme biodiversiteten i Naturnationalparkerne i Danmark selvfølgelig bør prioriteres højere end friluftslivet - herunder ridning. Det betyder, at gruppen erkender, og er indforstået med, at mange ryttere måske ikke vil ride ind i NNP Hanstholm, fordi der er mulighed for at møde fritgående heste.
Flere medlemmer har dog selv redet i hegn med reproducerende heste – herunder hingste. Det vurderes ikke til at være mere risikofyldt for hverken hest eller rytter end fx ridning i trafikken. Det betyder jo ikke, at alle ryttere eller rideheste er egnet til at bevæge sig ud blandt fritgående heste – præcis som ikke alle rideheste anses for at være "trafiksikre". Det betyder bare, at rytterne skal tilegne sig nye rideegenskaber, og at ridehestene skal have en målrettet træning/uddannelse. Med de rette ryttere og rette heste, så kan der fint rides på store arealer med fritgående heste. Det bekræftes også af de adskillige eksempler på ride-turisme i udlandet. Her tilbydes rideoplevelser både blandt vilde heste og rovdyr.

Slutteligt vil gruppen gerne gøre opmærksom på, at der rides og køres med hestevogn i Hammer Bakker, hvor der går hopper med unghingste. Hestefolket er overbevist om, at der i fremtiden vil være rigtig gode rideoplevelser at få i NNP Hanstholm.

Afsluttende bemærkning
Med baggrund i den vidensbank vores gruppe besidder, samt de erfaringer der er fra Europa og Danmark – bl.a. i Kragelund Mose og Hammer Bakker – bakker vi fuldt ud op om udsætning af reproducerende heste i NNP Hanstholm. Vi er overbeviste om, at hestene vil trives godt.
Hestefolket håber samtidig, at NST Thy, bl.a. med afsæt i dette høringssvar, vil arbejde målrettet for at få udsat flere velegnede hesteracer eller blandinger end blot exmoor og konik. Kun på den måde vil der kunne foregå en yderst værdifuld "udavl" frem mod en helt særlig type hest tilpasset den nordatlantiske klithede. Lad os kalde den 'Hanstholm-hesten'.

Vi glæder os til etableringen af Naturnationalpark Hanstholm.
Stifterne af facebookgruppen 'Hestefolk, der støtter Naturnationalparker'

Facebookgruppen "Thy – siger nej tak til naturnationalpark" (THY-Gruppen)

Høringssvar til projektbeskrivelse og forvaltningsplan Naturnationalpark Hanstholm/udkast fra Facebook-gruppen: "THY- siger nej tak til naturnationalpark"

Indledning

Facebook-gruppen "THY-Siger nej tak til Naturnationalpark" (herefter THY-Gruppen) takker for muligheden for at afgive høringssvar. THY-Gruppen ønsker med dette høringssvar at gøre indsigelse mod den fremlagte projektbeskrivelse og forvaltningsplan, da gruppen anser, det vil få store negative konsekvenser for de nordatlantiske klitheder, for borgerne og for friluftslivet såfremt planen udføres som beskrevet.
THY-Gruppen har over 2.000 medlemmer, der hver har deres tilknytning til området, som beboer, bruger, tidligere bruger eller interesse i paradigmeskiftet i dansk naturpleje eller som blot ønsker sagen belyst fra modstandernes side.
THY-gruppen anser, at planen/projektbeskrivelsen for Naturnationalpark Hanstholm bygger på et for ensidigt forvaltningsprincip ud fra en dansk model for rewilding, der omfatter enslydende projektplaner om det er i klithede, løvskov eller nåleskov, hegn, fældninger, mere hydrologi og store græssere[1].

Naturnationalpark Hanstholm vil blive en indhegning på angiveligt 4.833 ha. indbefattet noget af det mest beskyttede og velbevarede klithede i Danmark. Et allerede beskyttet, fredet og stort sammenhængende naturområde, der scorer højt i HVN[2]. Hanstholm Vildtreservat, der udgør godt 70% af den kommende naturnationalpark Hanstholm er udlagt som ikke blot Danmarks største klithede, men Europas største klithede[3]. Der opgøres ikke en samlet og fast HNV-score (High Nature Value) for hele reservatet, da reservatet er opdelt i en blanding af klittyper. Der ses en blandet mosaik af delarealer på det udgivne HNV-kort, hvor de lysåbne naturtyper scorer mellem 10 og 13 point.

Hanstholm Vildtreservat er et helt unikt naturområde, der har været beskyttet og strengt beskyttet gennem årtier. Der er i selve Hanstholm Vildtreservat en både varieret og divers natur, indeholdende flere former for habitatnatur: hvidklit, grå/grønklit, havtornklit, gårisklit, klitlavninger, fugtige klitlavninger, søer, overdrev, krat, løv- og nåleskov. Om end, der ikke findes særlig værdifuld skov, såkaldt § 25 skov – så er der tale om § 3 områder på ca. 3.400 ha, der er beskyttet af Naturbeskyttelsesloven. En anderledes og ny forvaltning bør således tage udgangspunkt i områdets konkrete tilstand og de anbefalinger, der ligger fra EU i en kombination af tiltag og metoder, der løbende kan tilpasses på baggrund af overvågning og højeste videnskabelige standard ift. habitatdirektivet. Derudover er der et rigt friluftsliv i tilknytning til de omkringliggende skove – Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage samt området langs Kystvejen.

THY-gruppen ser med stor glæde på, at Bekendtgørelse om Hanstholm Vildtreservat § 4 (BEK nr. 181 af 20/02/1995), der forbyder al færdsel, i den centrale del/kerne området, hele året og

[1] https://dce2.au.dk/pub/SR425.pdf
[2] https://danmarksarealinformation.miljoeportal.dk/
[3] https://nationalparkthy.dk/oplev-nationalparken/vaerd-at-gaa-efter/hanstholm-vildtreservat

færdsel i resten af reservatet øst for Kystvejen i perioden 1. april – 15. juli fortsat er gældende, og at der i projektbeskrivelsen ikke ses ønsker om at ændre på adgang til, hverken kerneområdet eller den øvrige del af Hanstholm Vildtreservat i fuglenes yngletid.

Naturnationalparker fremstilles som et nødvendigt kursskifte for at redde Danmarks biodiversitet, under et nyt naturparadigme[4] – en dansk udgave af rewilding, men hvis en forvaltning ensidigt bygger på rewilding uden skelen til naturtype og uden at overveje andre naturplejeformer, må det formodes, at vi mangler en bredere faglighed i tilgangen til naturpleje og samtidigt risikerer vi at miste årtusinders dannelse af blandt andet klitheder.

Projektbeskrivelsen indeholder en beskrivelse af Natura 2000-habitatnaturtyper, lovgivning på området og myndighedsprocesser, men ikke en oversigt over Bilag I arter fra

Fuglebeskyttelsesdirektivet[5] og Bilag II og IV arter i henhold til EU's habitatdirektiv[6]. Der er beskrevet arter fra udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, men ikke de faktuelle arter, der enten yngler eller raster i området, og som er under beskyttelse af habitatdirektivet eller Fuglebeskyttelsesdirektivet.

Der mangler en klar habitatkonsekvensvurdering, en artsbeskyttelsesvurdering, en SVM og en VVM-screening samt en samlet vurdering af kumulative effekter. Det fremgår godt nok af den danske lovgivning, at det først skal ske i forbindelse med, at der søges etableringsgodkendelse, men det svækker borgerens ret til tidligt i processen at få klarlagt/vurderet alle konsekvenser af tiltagene, have adgang til nyeste data og en retlig adgang til at blive hørt på baggrund af en klar plan[7].
Vurderingerne bør være tilgængelige allerede for nuværende, da påvirkning af bilag IV-arter i habitatdirektivet, påvirkning af Bilag I-arter i Fuglebeskyttelsesdirektivet samt omfattende Natura 2000-områder i henhold til EU's direktiver skal sikre, at naturen plejes efter de bedste metoder, og hvor relevante borgere og foreninger skal have mulighed for indsigelser på et validt grundlag.

Projektbeskrivelsen angiver et fagligt grundlag for naturtyper og arter, men ikke de konsekvensvurderinger, som er nødvendige for at vurdere påvirkningen af Natura 2000-område nr. 24. Derfor synes det ikke muligt at foretage en samlet vurdering af projektets effekter på naturtyper og arter alene på baggrund af det foreliggende materiale.

Det bør desuden afklares, om planen er omfattet af reglerne om strategisk miljøvurdering (SMV), og hvilke konkrete dele der kræver VVM-screening eller miljøkonsekvensvurdering.

[4] https://www.biodiversitetsraadet.dk/virkemiddelkatalog/naturnationalparker
[5] https://sgavmst.dk/natur-og-jagt/naturbeskyttelse/international-naturbeskyttelse/eus-naturbeskyttelsesdirektiver
[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A01992L0043-20130701
[7] https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/1225

Projektplanen synes at bygge væsentligt på DCE-rapport nr. 425 "Biodiversitetseffekter af rewilding" og en dansk tilgang til rewilding. Den forholder sig ikke til områdets konkrete habitatnaturtyper, deres forskellige plejebehov eller kompleksiteten i at forvalte den eksisterende mosaik af klitheder - naturtyperne nævnes blot. Det fremgår heller ikke, hvordan EU's anbefalinger for Natura 2000-område H24 og fuglebeskyttelsesområde F22 er inddraget, eller at der i Natura 2000-planen for området angives hegn og store græssere som indsatsmulighed. Der peges på udlægning af urørt skov, men ikke rewilding ift. den danske model[8].

Projektplanen indeholder ingen samlet kilde- eller litteraturliste, men kun fodnoter. THY-gruppen anser naturnationalparker som et komplekst og omdiskuteret emne, der berører jura, biologi, forvaltning og brugere, og det må indebære, at dokumentationen er grundig. Som

officielt dokument bør projektplanen for Naturnationalpark Hanstholm derfor afsluttes med en samlet kilde- og litteraturliste, der giver borgerne et hurtigt og sagligt overblik over datagrundlag, anvendte forskningsrapporter og lovgrundlag. Fodnoter bør derimod bruges til præcise henvisninger til bestemte tekststeder, sider eller lovbestemmelser.

Henvisning: afsnit 2.2, Skov.

Anbefaling:
Det anbefales, at Tved Klitplantage og Vilsbøl klitplantage ikke udlægges som urørt skov i en omgang, men fortsat driftes efter et naturnært princip, og at en omlægning sker faseopdelt. F.eks. når der er hugstmodent træ, så fældes der, og herefter omlægges til urørt evt. med gensåning af hjemmehørende træ. Dette ud fra betragtningen om, at den fremlagte projektbeskrivelse synes at hvile på et alt for spinkelt datagrundlag, og at alle planer bør stilles i bero indtil der er et validt datagrundlag og valide statistiske beregninger at bedømme den fremtidige naturpleje efter. Planer udarbejdet i samarbejde mellem forskere og lokale medarbejdere, hvis årelange viden og erfaring tages til indtægt. Således at beslutningsgrundlaget ses bredt fagligt baseret på både forskning og erfaring, og ikke blot brugen af udvalgte forskere, hvilket synes tilfældet.

Analyse:
Det bør problematiseres, hvordan ikke-hjemmehørende træarter – herunder Sitkagran – kategoriseres og håndteres i retningslinjer for urørt skov andelen af projektplanen. Miljømyndighedernes vurdering af invasive arter bygger på et scoresystem, hvor der blandt andet ses på spredningspotentiale, påvirkning af hjemmehørende arter og påvirkning af

[8] https://sgavmst.dk/media/z3elk04r/n24-natura2000-plan-2022-27-hanstholm-reservatet-hanstholm-knuden-nors-soe-og-vandet-soe.pdf

økosystemfunktioner[9]. Samtidig fremgår det, at invasive arter ikke uden videre er det samme som ikke-hjemmehørende arter, og at vurderingerne løbende kan revideres i takt med ny viden.

På den baggrund bør det tydeliggøres, hvilket konkret datagrundlag der ligger til grund for, at Sitkagran, Contortafyr og bjergfyr i projektbeskrivelsen behandles som den væsentligste trussel mod biodiversiteten i det udpegede område. Sitkagran er indført og plantet i Danmark på grund af sine egenskaber, særligt i kystnære og vindeksponerede områder, og den forekommer fortsat i private skove og produktionsskove, hvor den kan dyrkes og forynges uden nødvendigvis at true omkringliggende løvskov, hjemmehørende arter eller økosystemfunktioner. Det rejser spørgsmålet, hvorfor arten vurderes og håndteres så restriktivt på statsejede arealer, hvis den konkrete skadevirkning ikke er dokumenteret lokalt.

Selvfølgelig forekommer der opvækst i vildtreservatet, som bør bekæmpes, i stil med tidligere gængs naturpleje af området.
Det anerkendes, at ikke-hjemmehørende træarter med stort frøspredningspotentiale kan udgøre en udfordring i områder, der udlægges til urørt skov eller naturlig succession, hvor selvforvaltende natur er målet. Sitkagran kan f.eks. spire godt i dødt ved, hvilket i urørte skove med store mængder dødt materiale kan skabe gunstige spiringsforhold. Dette bør imidlertid ikke føre til en generel antagelse om, at arten i sig selv ødelægger biodiversiteten. Der bør i stedet foretages konkrete vurderinger af, hvor arten reelt spreder sig, hvilke naturtyper den påvirker, og om påvirkningen adskiller sig væsentligt fra andre nåletræers effekt på skovøkosystemet.

DCS tekniske rapport[10] om vurdering af ikke-hjemmehørende arter introducerer begrebet "lag-fase", forstået som perioden fra en art introduceres, til den eventuelt begynder at optræde invasivt. Det bør afklares, om dette begreb anvendes som et egentligt biologisk og forvaltningsmæssigt kriterium i de nye forvaltningsplaner, eller om det blot bruges som en generel begrundelse for øget mistanke mod arter, der længe har været til stede i landet. Hvis lag-fasen skal indgå som et fagligt kriterium, bør den ledsages af sted- og tidslinjer, der viser, hvornår arten har etableret sig, hvor den har spredt sig, og om spredningen skyldes nyplantning, selvsåning, frøspredning eller anden vegetativ spredning.

Det bør desuden undersøges, hvordan Sitkagran påvirker jordbund og underjordiske biodiversitetsforhold i praksis. Et relevant eksempel ville være produktionsskove, hvor Sitkagran er fældet, og hvor der efterfølgende er genplantet med hjemmehørende træarter. Hvis hjemmehørende arter kan etablere sig og trives i jord, hvor Sitkagran tidligere har stået – eventuelt med efterladte rodsystemer og svampenetværk – svækker det antagelsen om, at Sitkagran nødvendigvis efterlader et økologisk skadeligt udgangspunkt. Der er behov for dokumentation for, om Sitkagran reelt forringer jordbundens biodiversitet, eller om dens væsentligste problem primært er konkurrenceevne og frøspredning i bestemte naturtyper. THY-gruppen efterlyser derfor en mere nuanceret og stedsspecifik vurdering af de såkaldt invasive træarter i forvaltningsplanerne. Det bør fremgå, om bekæmpelse og fjernelse af Sitkagran bygger på dokumenteret skade på lokal biodiversitet, eller om beslutningen i højere grad er knyttet til et politisk og ideologisk ønske om urørt skov og rewilding. Hvis der i mange år fremover vil være behov for aktiv forvaltning af områder, hvor Sitkagran fjernes, må det også vurderes, om denne forvaltning reelt er omkostningseffektiv, og om den er forenelig med målet om selvforvaltende natur.

[9] https://dce.au.dk/aktuelt/nyheder/nyhed/artikel/naturlige-processer-i-naturgenopretningsprojekter
[10] dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Tekniske_rapporter_250-299/TR271.pdf

Træer og deres genetik ses slet ikke behandlet i projektbeskrivelsen. Det bør fremgå tydeligt, om de tidligere og nuværende planer for urørt skov herunder den kommende urørte skov i naturnationalpark Hanstholm forholder sig til træarternes genetiske oprindelse, proveniens og forstlige selektion. Hidtil synes fokus primært at have været rettet mod, om en art formelt betegnes som hjemmehørende eller ikke-hjemmehørende. Der synes derimod ikke i tilstrækkelig grad at være skelnet mellem oprindeligt dansk genetisk materiale og hjemmehørende arter, der i praksis kan være baseret på indførte provenienser, kloner, hybrider eller forædlet plantemateriale.

F.eks. kan der i skovbruget være anvendt lærk (hybridlærk[11]) eller andre træarter med genetisk oprindelse uden for Danmark, fordi de har bedre vækstegenskaber eller større modstandskraft mod sygdomme. Det kan være fagligt forståeligt i en produktionsskov, men det rejser et principielt spørgsmål i de områder, der nu ønskes udlagt til urørt skov: Hvis målet er hjemmehørende biodiversitet og naturlige processer, bør det så være tilstrækkeligt, at arten som sådan er hjemmehørende, eller bør der også stilles krav til genetisk oprindelse, lokal tilpasning og dokumenteret økologisk funktion?

Træer, der er selekteret for egenskaber som ret stammeform, hurtig vækst, sen eller tidlig udspringstid, sygdomsresistens eller reduceret tvegedannelse, kan have andre økologiske egenskaber end lokalt udviklet plantemateriale. Det bør derfor undersøges, om sådanne egenskaber påvirker de arter, der er knyttet til træernes bark, blade, grene, hulheder, dødt ved, rodsystemer, svampeforbindelser og naturlige variation. Hvis et træ genetisk er udvalgt til produktion og robusthed, er det ikke givet, at det samtidig udgør det bedste grundlag for den biodiversitet, man ønsker at fremme i en urørt skov.

Statsskovene har gennem århundreder haft tradition for at anvende det bedste tilgængelige materiale til træproduktion. Det indebærer blandt andet brug af kårede bevoksninger, frøplantager, klonplantager, hybrider og provenienser udvalgt efter forstlige mål. Det er netop en styrke i produktionsskoven, men det gør samtidig udgangspunktet for urørt skov mere komplekst. De udpegede skove består ikke nødvendigvis af genetisk oprindelige, lokalt tilpassede træpopulationer, men ofte af et kulturpræget og forstligt selekteret materiale.

Det bør derfor ikke uden videre antages, at de eksisterende statsskove er de bedst egnede udgangspunkter for urørt skov alene, fordi de fremstår som skov med tidligere produktion for øje. Hvis formålet er at genskabe mere naturlige skovøkosystemer, bør plantematerialets genetiske oprindelse, lokale tilpasning og økologiske egenskaber indgå som en selvstændig del af vurderingen. Det kan f.eks. være relevant at vurdere egenskaber som udspringstidspunkt, naturlig variation i stammeform, forekomst af tveger, krumme grene, vanris, sårbarhed over for svampe og insekter samt evnen til at indgå i lokale økologiske sammenhænge.

[11] https://plantevalg.dk/SpeciesDescription.aspx?zoneId=6&jordbundstype=2&purpose=2&location=(538074,622 7230)&wind=1&frost=1&referer=/SpeciesProfile.aspx&species=21

Mange af de strukturer, der er vigtige for biodiversitet – f.eks. tveger, hule træer, døde grene, ujævn bark, krogede stammer, vanris og naturlige skader – kan netop være egenskaber, som traditionelt er fravalgt i forstlig produktion. Derfor bør der ses kritisk på, om de udpegede skove reelt rummer det genetiske og strukturelle udgangspunkt, der skal til for at udvikle den ønskede biodiversitet, eller om der blot skabes flere individer af almindelige arter uden, at de mest krævende og ønskede arter får bedre vilkår.

Dette er ikke et argument imod naturgenopretning, men et argument for, at udpegningerne bør hvile på et mere præcist fagligt grundlag. Det bør undersøges, om områderne burde fortsætte som naturnært drevne produktionsskove i udfasningsperioden, mens nye arealer – f.eks. gennem den grønne trepart – etableres som mere oprindelige og hjemmehørende skovøkosystemer fra begyndelsen. Her kunne plantematerialet udvælges med biodiversitet, lokal oprindelse og økologisk funktion som primære kriterier frem for produktionsmæssig robusthed.

Det bør som minimum fremgå af forvaltningsplanen, om der er foretaget en vurdering af de eksisterende træers genetiske baggrund, og om der planlægges genetiske undersøgelser, før der eventuelt plantes nyt materiale ud i eller omkring de kommende urørte skove i Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage. Hvis urørt skov skal forstås som en proces, der først over mange årtier eller århundreder kan udvikle mere naturlige strukturer, er det afgørende, at udgangspunktet ikke hviler på antagelser om, at alle hjemmehørende arter automatisk bidrager positivt til hjemmehørende biodiversitet uanset proveniens og forædlingshistorik.

THY-gruppen finder derfor, at træproduktion, biologi, økologi og genetik ikke kan adskilles i vurderingen af urørt skov. Helt rette stammer af ær, eg og bøg, piletræer uden tilknyttede svampe og insekter eller bevoksninger præget af ensartet forstlig selektion hører naturligt

hjemme i den drevne skov, men er ikke nødvendigvis det bedste udgangspunkt for fri natur. I mere naturlige skovøkosystemer må man forvente en langt større variation med insekter i pil, tveger og krøllede grene på bøg samt krogede ege med vanris, hulheder og dødt ved i naturligt omfang.

På den baggrund bør det revurderes, om det giver mening at basere nærintakte skovøkosystemer på skove, der gennem de seneste 200 år i vidt omfang er forstligt drevet og genetisk selekteret med henblik på produktion af retstammet træ på mindst mulig plads. Hvis målet er hjemmehørende biodiversitet, bør udgangspunktet for udpegningerne vurderes langt grundigere. Det bør derfor indarbejdes i forvaltningsplanerne, hvordan træernes genetik, proveniens, forædlingshistorik og strukturelle egenskaber påvirker mulighederne for reelt at udvikle mere naturlige skovøkosystemer. Ellers risikerer man, at indsatsen ikke fører til mere af den ønskede biodiversitet, men blot til flere almindelige arter i et skovmiljø, der fortsat hviler på et kultur- og produktionspræget genetisk grundlag.

Tages der i retningslinjerne for urørt skov tilstrækkeligt hensyn til præcis klitplantagerne, og deres oprindelse[12] og løvskovdelen af disse klitplantager, og er det nødvendigvis det samme, der kræves for at naturpleje disse forskellige dele (løv og nål) af Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage.

Gennemser man derudover f.eks. nogle af de hidtidige plejeplaner for Natura 2000-områder udarbejdet af Miljøministeriet så mangler der muligvis lysåben skov i Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage, og det fremgår, at der mangler dødt ved, men ikke nogen klar fremstilling af netop, hvilke arter på udpegningsgrundlaget, som har behov for netop den lysåbne skov og det døde ved – blot, at tiltaget fremmes for at hjælpe nogle arter.

Miljøministeriet og dermed Naturstyrelsen, som vel må anses for at have en del ekspertviden på netop dette område, fra deres årelange pleje og færdsel i området - påviser ikke, hvad urørt skov vil tilføre området blot, at retningslinjerne følges. Det fremgår heller ikke klart, at der absolut ingen genplantning skal ske af de mange hektar skov, der fældes. Det skal man læse sig til i retningslinjer for urørt skov[13], hvor der står, at i områder, der udlægges til urørt skov, ophører den kommercielle skovdrift. Her genplantes der som hovedregel ikke; i stedet lader man naturen passe sig selv, så skoven udvikler sig naturligt. Det synes ikke klart, hvordan selvforyngelsen skal ske i områder, hvor invasive arter fjernes helt f.eks. nåletræerne. Blot, at man gør det for at give plads til naturlig genvækst eller udsåning af

hjemmehørende løvtræer som bøg, eg og birk. Det må undre, at der intet beskrives om gentilplantning, og hvor det skal ske og i hvilket omfang.

Det er muligt, at det hidtil har været ved at drifte man har plejet området, og at man nu skal forholde sig til paradigmeskiftet som styrelse, men bevirker det, at al erfaring blot skal skrinlægges. Der har jo været fremgang i biodiversiteten i de naturnære drevne skove[14], og krisen er fortsat langt større i det åbne land! Uden, at det åbne land her skal forstås som

[12] https://trap.lex.dk/Klitplantagerne_i_Danmark
[13] https://naturstyrelsen.dk/media/i4ypx1bg/bilagb_overordnede-retningslinjer-for-uroert-skov.pdf
[14] https://dansknaturtilstand.dk/files/SammendragAnalyseR%C3%B8dlister.pdf

klithederne, hvor der vel reelt kun mangler urfugle, sortplettet blåfugl og slangeørnen, der muligvis er på vej tilbage i Danmark som potentiel ynglefugl[15].

THY-gruppen anerkender, at der er både opvækst i Hanstholm Vildtreservat, som skal bekæmpes samt førnelag i skovområderne, men tilsyneladende ses førnelagt kun som

værende problematisk, og der ses ikke på den del af biodiversiteten, der rent faktisk findes i førnelaget.[16]

Øget brandfare i urørt skov.

Forandringer i form af for eksempel længere tørkeperioder i træernes vækstsæson øger

risikoen for voldsomme naturbrande. Det gælder både tørkeramte produktionsskove og urørte skove, hvor dødt ved, væltede træer og tæt vegetation kan øge brandbelastningen. Da

skovbrande hurtigt kan udvikle sig katastrofalt, som det ses i udlandet, bør det fremgå, hvilke konkrete beredskabstiltag[17], der skal forebygge lignende hændelser i danske skove.

THY-gruppen finder det bekymrende, at projektforslagene ikke tydeligt beskriver brandbælter eller andre tilstrækkelige forebyggende tiltag omkring de urørte skove. Uden klar lovhjemmel og bindende krav om etablering og vedligeholdelse af brandbælter kan en brand få alvorlige følger for nærliggende skove, naturområder, ejendomme og friluftsliv. Når naturlige

dynamikker fremmes, må det samtidig erkendes, at brand er en stærk naturkraft, som kræver et robust, forebyggende beredskab.

Skove bidrager til lokal temperaturregulering, kulstofbinding og levesteder for mange arter. Det er imidlertid utilstrækkeligt belyst, om urørt skov med store mængder dødt ved samlet gavner biodiversitet og klima, hvis områderne samtidig bliver mere brandudsatte. Tørt og dødt ved kan ved en spontan eller påsat skovbrand fremme antændelse, øge intensiteten og

vanskeliggøre slukningen. Brandrisiko bør derfor behandles særskilt i forvaltningsplanen. Sommerens mange store brande i Sydeuropa understreger, at faren for de omkringliggende byer er reel.

[15] https://dofbasen.dk/danmarksfugle/art/02560
[1616] https://naturenidanmark.lex.dk/Samspil_i_skovens_lag
[17] https://www.brs.dk/da/nyheder/2022/praksisundersogelse-naturbrand/

Henvisning: afsnit 2.4, Natura 2000 – habitatnaturtyper.

Anbefaling:

Der bør gennemføres en særskilt miljøvurdering af projektet. Det foreliggende materiale giver ikke tilstrækkelig sikkerhed for, at Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag og beskyttede arter ikke skades[18].

Analyse:

Alle Natura 2000-områder er beskyttet efter EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver. Planer, der kan påvirke udpegningsgrundlaget væsentligt, skal derfor vurderes konkret, lokalt og på et tilstrækkeligt oplyst grundlag. Da hverken de overordnede planer eller de enkelte forvaltningsplaner er miljøkonsekvensvurderet, er det uklart, om Naturstyrelsens ændrede praksis om lokale vurderinger er fulgt, jf. MFK 2023.175.

Projektplanen dokumenterer efter THY-gruppens opfattelse ikke, at de foreslåede indgreb er nødvendige eller miljømæssigt forsvarlige. Naturnær skovdrift, målrettet naturpleje og etablering af vandhuller og vådområder har bragt naturen i god tilstand også i store dele af plantagerne og Hanstholm Vildtreservat, hvis man ser på tilgængelige data. Disse dokumenterede virkemidler bør ikke erstattes af én dominerende model med helårsgræsning, veteranisering og dødt ved, før tilsvarende langsigtede erfaringer foreligger fra danske skov- og klitlandskaber. Den anvendte skovdefinition — arealer over 0,5 ha med træer, der kan nå mindst fem meters højde, og mindst 10 procent kronedække, når hovedanvendelsen ikke er landbrug — kan heller ikke i sig selv begrunde omfattende indgreb[19]. En statistisk definition er ikke et stedsspecifikt, biologisk beslutningsgrundlag. Indgreb som hegning, helårsgræsning, rydning, veteranisering, strukturfældning og ændret hydrologi kan påvirke naturtyper, arter og økosystemfunktioner væsentligt. En screening kan derfor ikke erstatte en egentlig vurdering af, om påvirkningen er væsentlig eller skadelig. Efter habitatdirektivets artikel 6 og habitatbekendtgørelsens regler kræver sådanne indgreb en tilstrækkelig, stedsspecifik vurdering; en fravigelse forudsætter tungtvejende grunde og dokumentation for, at alternativer er undersøgt.

[1818] https://sgavmst.dk/media/z3elk04r/n24-natura2000-plan-2022-27-hanstholm-reservatet-hanstholm-knuden-nors-soe-og-vandet-soe.pdf

[19] https://ign.ku.dk/samarbejde-med-ign/forskningsbaseret-raadgivning/skovovervaagning/danmarks-skovstatistik/

Henvisning: afsnit 2.5, Bilag II, Bilag IV-arter, ynglefugle og trækfugle.

Anbefaling:
THY-Gruppen anbefaler, at der udarbejdes en fuldkommen liste over alle bilag II, bilag IV, ynglefugle og trækfugle, og at der for hver art vurderes positive, negative og kumulative påvirkninger i henhold til EU's direktiver.

Analyse:
Spørgsmålet er om myndighederne reelt efter habitatdirektivet kan tillade, godkende eller dispensere et projekt, herunder en naturnationalpark, hvis beslutningsgrundlaget er utilstrækkeligt, f.eks. fordi der mangler en fuldstændig analyse af områdets bilag IV-arter[20]. Levestedsbeskyttelsen forbyder beskadigelse eller ødelæggelse af disse arters yngle- og rasteområder, mens individbeskyttelsen forbyder forsætlig forstyrrelse, indfangning og drab på alle livsstadier. Beskyttelsen omfatter også arter, der er almindelige i Danmark, herunder alle flagermusarter, odder, stor vandsalamander, spidssnudet frø og markfirben. EU-Domstolens nyere praksis understreger, at beskyttelsen af bilag IV-arter er mere omfattende end hidtil antaget i dansk praksis. Påvirkningen skal derfor vurderes ud fra områdets tilstand før indgreb, der ændrer dets anvendelse, her til en naturnationalpark med store græssere, fældninger, veteranisering og øget hydrologi. Projektplanen synes hverken at indeholde vurderinger af alle bilag IV-arter eller en vurdering af, om kumulative ændringer i habitatnaturtyperne vil påvirke arternes yngle- og rasteområder. Hvis et levested allerede er forsvundet, kan det være næsten umuligt at afgøre, om habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, er overtrådt. Arts- og levestedsbeskyttelsen bør derfor inddrages allerede i høringsfasen og så tidligt, at de nødvendige undersøgelser kan gennemføres. Alle bilag IV-arter bør være undersøgt før den offentlige høring, og beslutningsgrundlaget samt artsdataene skal kunne vurderes efter den højeste videnskabelige standard, som EU-retten kræver, inden projektet iværksættes. Uden en fuldstændig liste over bilag IV-arter og en klar vurdering af trusselsniveauet for alle arter synes det, at der foreligger en overtrædelse af habitatdirektivet.

Habitatdirektivet.
Habitatdirektivet artikel 6, stk.3 fastsætter, at alle planer og projekter, der ikke er direkte forbundet med eller nødvendige for forvaltningen af et Natura 2000-område, skal vurderes for deres påvirkning på dette område. Hvis der er en væsentlig påvirkning, skal der foretages en nærmere konsekvensvurdering. Dette betyder, at alle projekter, der kan påvirke Natura 2000-lokaliteter, skal være underlagt en grundig vurdering af deres virkninger på bevaringsmålsætningen for disse områder. Dette ses ikke klart og tydeligt iagttaget i projektbeskrivelsen.

Efter § 9 i habitatbekendtgørelsen kræver ændringer i et område tungtvejende grunde og grundige vurderinger. Det fremgår ikke, hvorfor de planlagte tiltag anses for nødvendige; der henvises alene til, at målet med naturnationalparkerne er at fremme natur og biodiversitet ved at understøtte økosystemer med naturlige processer og dynamikker og minimal brug af forvaltningsindgreb[21]. En fravigelse af beskyttelsen af Natura 2000-områder forudsætter, at alternative løsninger er undersøgt og vurderet efter artikel 6, stk. 4. Det understøtter, at en

[2020] Sag C-461/17 (Holohan-dommen)

[21] https://naturstyrelsen.dk/media/wjkddgbf/nnp_hanstholm_projektbeskrivelse_og_forvaltningsplan_hoeringsversion.pdf, s.2.

miljøvurdering er nødvendig, da en konsekvensvurdering og en screening ikke i sig selv dokumenterer påvirkningen af et Natura 2000-område tilstrækkeligt.

Fuglebeskyttelsesdirektivet.
Projektets konsekvenser for fuglebeskyttelsesområdet synes ikke tilstrækkeligt belyst. Påvirkningen af arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder tinksmed[22], rørdrum, mosehornugle og rørhøg, bør vurderes i forhold til bevaringsmålsætningerne. Denne vurdering bør klart adskilles fra fuglebeskyttelsesdirektivets generelle regler for øvrige vildtlevende fugle, herunder beskyttelsen mod forsætlig forstyrrelse og ødelæggelse af reder og æg. Der bør foreligge aktuelle, relevante oplysninger om de berørte arters bestande, territorier, yngle-, raste- og fødesøgningsområder, hydrologiske afhængighed og følsomhed over for forstyrrelser. Forventninger til planen kan ikke stå alene, og alle risiciene ved ændret hydrologi, græsning, massive fældninger og øget færdsel, herunder også fra de store græssere, i yngletiden bør vurderes faktuelt for hver fugleart samt deres beskyttelsesniveau. Før indgrebene iværksættes, bør behovet for beskyttelseszoner, tidsmæssige restriktioner, overvågning og andre projekttilpasninger dokumenteres både for negative såvel som positive påvirkninger.

Henvisning: afsnit 2.9. Fortidsminder.

Anbefaling:
THY-Gruppen anbefaler en klar gennemgang af, hvordan de eksisterende beskyttede diger reelt vil blive beskyttet.

Analyse:
Diger samt både synlige og endnu ikke afdækkede fortidsminder er beskyttet efter gældende regler. Det fremgår dog ikke tydeligt af projektmaterialet, hvordan 2-meterzonen omkring

fortidsminder efter museumsloven skal indgå i tilsyn og beskyttelse. Det samme gælder 100-meterzonen efter naturbeskyttelseslovens § 18, som bør behandles mere konkret.

Omfattende fældninger kan desuden gøre skoven mere sårbar over for stormfald og dermed øge risikoen for skader på diger og andre kulturarvsminder. Denne risiko bør vurderes særskilt i sammenhæng med de planlagte indgreb i naturnationalparken.

Det er heller ikke tilstrækkeligt beskrevet, hvordan synlige og skjulte fortidsminder skal plejes og beskyttes, før urørt skov og græsning iværksættes. Områderne rummer forskellige diger og andre kulturhistoriske værdier, som er en væsentlig del af vores fælles kulturarv. Afgræsning med mellemstore og store dyr kan medføre slid, optrampning og varige skader på blandt andet jord- og stendiger. Der bør derfor udarbejdes konkrete beskyttelsesforanstaltninger,

[22] https://sgavmst.dk/media/z3elk04r/n24-natura2000-plan-2022-27-hanstholm-reservatet-hanstholm-knuden-nors-soe-og-vandet-soe.pdf, s.20, god status.

herunder vurdering af behovet for frahegning, tilsyn og særlige hensyn til natur- og kulturarv, før store dyr udsættes i områder med fortidsminder.

Henvisning: afsnit 2.10. Forhold til lovgivningen.

Anbefaling:
Der bør gennemføres en strategiske miljøvurdering af planen for at sikre, at miljøhensyn tænkes ind tidligt i processen og inden der sker blandt andet omfattende skovfældning i

Natura 2000-område. De massive fældninger burde konsekvensvurderes, hvis man følger den polske sag C-441/17, da fældningen ikke er begrundet med Natura 2000-planen, men i stedet som værende formålet med naturnationalparken. THY- Gruppen anser at både SMV-direktivet, men også habitatdirektivet er overtrådt set i forhold til ovenstående.

Analyse:

Strategisk miljøvurdering – SMV.
Det fremgår ikke af det offentliggjorte materiale, om projektbeskrivelsen eller forvaltningsplanen er screenet eller miljøvurderet efter miljøvurderingsloven[23]. Det bør derfor afklares, om dokumentet udgør en plan eller et program, der er udarbejdet eller vedtaget af en myndighed i henhold til lovgivning eller administrative beslutninger, og som fastlægger rammerne for fremtidige tilladelser til projekter eller kræver en Natura 2000-vurdering. Er

disse betingelser opfyldt, skal myndigheden foretage den vurdering, som følger af miljøvurderingsloven, inden planen vedtages.

Dette spørgsmål skal holdes adskilt fra vurderingen efter habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Hvis planlagte skovindgreb, alene eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, skal der gennemføres en passende

konsekvensvurdering af virkningerne på områdets bevaringsmålsætninger. EU-Domstolens dom i sag C-441/17 understreger, at skovforvaltningsforanstaltninger ikke må gennemføres, før myndigheden på grundlag af den bedste videnskabelige viden har opnået vished for, at områdets integritet ikke skades. En eventuel projektvurdering (VVM) kan være påkrævet efter særskilte regler og erstatter ikke en SMV eller en Natura 2000-konsekvensvurdering.

Hvis planen er miljøvurderingspligtig, skal der udarbejdes en miljørapport, som identificerer, beskriver og vurderer planens sandsynlige væsentlige miljøpåvirkninger samt rimelige alternativer under hensyn til planens mål og geografiske anvendelsesområde. Berørte myndigheder og offentligheden skal høres, mens der fortsat er reelle muligheder for at påvirke planens indhold, og høringssvarene skal indgå i den endelige beslutning.

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/42/EF om vurdering af bestemte planers og programmers indvirkning på miljøet er gennemført i dansk ret ved miljøvurderingsloven.

[23] https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2013/939

Direktivet omfatter ikke enhver myndighedsbeslutning, men planer og programmer, der opfylder direktivets og lovens anvendelsesbetingelser. Den krævede miljøvurdering skal gennemføres under udarbejdelsen og før vedtagelsen af den pågældende plan eller det pågældende program.

PFAS/PFOS synes ikke behandlet tilstrækkeligt i forvaltningsplanen. Der bør offentliggøres en beredskabsplan for de store græssere, der udsættes i de urørte skove, særligt fordi der for private naturplejedyr gælder strenge regler for, om dyr fra PFAS-påvirkede arealer må anvendes til konsum. THY-gruppen anerkender, at de store græssere i naturnationalpark Hanstholm ikke må anvendes til konsum, men ligeledes, at de efter biproduktreglerne ikke blot efterlades i naturen, men skal håndteres og bortskaffes korrekt.
Det bør derfor afklares, hvordan PFAS/PFOS håndteres på statens egne arealer sammenlignet med arealer, hvor staten betaler eksterne aktører for afgræsning. Forureningen forsvinder ikke, fordi et areal hegnes eller forvaltes direkte af staten. Hvis beredskabsplanen først udarbejdes senere, uden at den sendes i offentlig høring, fratages borgerne mulighed for at komme med indsigelser og input til en væsentlig del af forvaltningen.

Planens geografiske omfang.
Planer for mindre lokale områder skal kun miljøvurderes, hvis de kan få væsentlig indvirkning på miljøet. Det berørte område udgør imidlertid knap 5.000 ha, svarende til omkring 4,5 % af Thisted Kommunes samlede areal, og kan derfor næppe betragtes som et mindre lokalt område.

Mulig væsentlig miljøpåvirkning.
Den mulige påvirkning af tinksmede og andre arter på udpegningsgrundlaget kan i sig selv udløse krav om en strategisk miljøvurdering (SMV). Det kan ikke udelukkes, at de store græssere skader tinksmedens reder, hvilket er blevet nævnt af Naturstyrelsen på et bestyrelsesmøde samt et DOF-medlem[24] og på borgermødet afholdt af Klitmøller Borger og Erhvervsforening i Klitmøller[25].

Plan eller projekt.
Der skelnes ikke tydeligt mellem planen og projektet for Naturnationalpark Hanstholm, hvilket også ses i projektbeskrivelserne for andre naturnationalparker[26]. Det synes at være i strid med

[24] Det fremgår desværre ikke af referatet, men vil blive påpeget på næste bestyrelsesmøde af en af THY-Gruppens medlemmer.
[25] Det må her påpeges, at flere af THY-gruppens medlemmer er bestyrelsesmedlemmer i NNP Hanstholms bestyrelse.
[26] CPLT 2026)01696

lovgivningen: En naturnationalpark-projektbeskrivelse er juridisk og planlægningsmæssigt en plan, der danner rammen for det efterfølgende projekt.

Efter Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis og miljøvurderingsloven fastlægger

projektbeskrivelsen for en naturnationalpark rammerne for fremtidige anlægsarbejder og aktiviteter. Den betragtes derfor som en »plan eller et program« og skal gennemgå en strategisk miljøvurdering (SMV), før den kan vedtages endeligt.

Forskellen ses i:

- Planen (projektbeskrivelsen): Det strategiske dokument, der fastlægger naturnationalparkens mål, zoner, rammer og retningslinjer.
- Projektet: Den konkrete, fysiske gennemførelse af planen i landskabet, f.eks. opsætning af hegn, rydning af nåletræer eller udsætning af store græssere.

Da det er projektbeskrivelsen, der er i høring, og de konkrete projekter i Naturnationalpark Fussingø og Gribskov ikke senere blev sendt i ny høring, kan processen være vanskelig for

offentligheden at gennemskue, herunder om de retlige forhold både under dansk lovgivning og EU's direktiver på området er overholdt.

Henvisning: afsnit 2.13. Inddragelse af offentligheden.

Anbefaling:
At der afholdes flere offentlige borgermøder samt åbne vandringer og evt. busture, og at borgernes reelle bekymringer og forslag faktisk bliver taget ad notam i forhold til både valg af store græssere og ikke mindst adgang til naturen.

Analyse:
Der angives at have været afholdt en del borgermøder og en del bilaterale møder med forskellige interesseorganisationer. Medlemmer af THY-gruppen har deltaget i en del af disse

møder og vandringer, men syes ikke hørt i tilstrækkeligt omfang. Specielt når det drejer sig om adgang til Vilsbøl Klitplantage samt hegnslinjen helt ned til havet.

Henvisning: afsnit 3.1. naturnationalparkens geografiske afgrænsning.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der i første omgang kun hegnes de oprindeligt påtænkte 1.100/1.200 ha. og at resten af projektet faseopdeles, samt at der på intet tidspunkt hegnes på vestsiden af Kystvejen, men kun på østsiden af Kystvejen.

Analyse:
Lidt baggrundsviden fra processen: Det oprindelige forslag om hegn i naturnationalpark Hanstholm var et indhegnet areal på 1.100 hektar med ca. 19 km hegn. Et hegn, der

omfattede en stor del af Tved Klitplantage og kerneområdet af Hanstholm Vildtreservat, og hvor der ikke var hegning af det store klithede område og området omkring Sårup eller nogen del af Vilsbøl Klitplantage. Dernæst ændrede ønskerne sig til indhegning af 1.800 hektar, og så sent som i maj 2025 til indhegning af hele det udpegende område minus små 250 ha.[27]. Det anføres, at bestyrelsen ønskede den store indhegning, hvilket bestemt ikke gælder for en samlet bestyrelse, og da emnet blev drøftet, var der flere bekymringer fra netop bestyrelsen[28].

Det nuværende projektforslag: Det samlede projektområde er på cirka 4.800 hektar, og det opdaterede forvaltningsoplæg lægger nu op til at etablere et stort yderhegn, som indhegner

næsten hele området – i alt ca. 4.833 hektar med en hegnslinje på over 36 kilometer. Inden for dette område planlægges der desuden et mindre, internt hegn på ca. 300 hektar til

reproducerende kvæg

Det er anført at: Det planlagte ca. 1,2 m høje trådhegn på en del strækninger kan gøres højere og vanskeligere at passere for hjortearter, hvis private nabolodsejere ønsker det for at

begrænse eventuelle markskader forårsaget af hjortearterne. Hvilket vil betyde, at hegnet ikke vil være et to/tretrådet hegn, men at der faktisk kan være dele – store dele af hegnet, der

pludselig er oppe i 5 tråde og 2+ meters højde! Hvilket igen sandsynligvis også vil påvirke den frie vildtbane[29].

Derudover må det klart anbefales, at hegnslinjen er på østsiden af Kystvejen, og at der ikke hegnes helt ud i Vesterhavet. Dette beskrives mere udførlige senere under friluftsliv.

Hegnslinjen vækker flere steder bekymring, da det ikke klart fremgår eksakt, hvor den skal gå. At der skal tages hensyn til terrænforskelle, er forståeligt, men at der ikke fremgår en klar og tydelig hegnslinje, bør revurderes, så befolkningen har en mulighed for at gøre præcise

indsigelser mod hegnslinjen, hvor de som borgere vil blive berørt, og hvor deres adgang vil blive hindret unødigt. At der ikke fremgår, hvor låger mv. vil blive placeret, er ligeledes

betænkeligt, da borgernes indflydelse her synes tilsidesat. Da det ikke ses, at der er planlagt yderligere borgermøder om placering af friluftsfaciliteter eller låger og adgangsveje

besværliggøres borgernes mulighed for at få indflydelse på, hvor de ønsker ind-/udgange placeret.

[27] https://www.lovguiden.dk/dokument/hoeringsportalen/01-09-2026-naturstyrelsen-sender-projektbeskrivelse-og-forvaltningsplan-for-den-4-833-ha-store-naturnationalpark-hanstholm-i-offentlig-hoering-frem-til-3-november-2026

[28] https://naturstyrelsen.dk/media/irlh2cnj/nnp-hanstholm-7_bestyrelsesmoede-1-apr-2025_finale.pdf

[29] https://danskelove.dk/jagt-og-vildtforvaltningsloven

Henvisning: afsnit 3.2. Store planteædende pattedyr.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der ikke etableres bestande af reproducerende Tauros, visenter, andre kvægracer eller heste, som har adgang til hele indhegningen.

Analyse:
Der er gennem tiden indberettet alvorlige ulykker med køer og heste, og der må også forventes at være uregistrerede hændelser uden personskade. Når store klov- og hovdyr udsættes i områder med aktivt friluftsliv, kan mødet mellem dyr og brugere skabe farlige situationer. Det gælder blandt andet gående, løbere, ryttere, cyklister, hundeluftere og børnefamilier, som kan komme tæt på store dyr bag hegn.

Før der udsættes store dyr i NNP Hanstholm, bør der derfor udarbejdes en konkret vurdering af sikkerhed, adgangsforhold, ansvar, beredskab og skiltning. THY-gruppen finder, at udsætning af store dyr bag hegn fortsat bør frarådes, da konsekvenserne for mennesker, dyr, træer og sårbare planter ikke synes tilstrækkeligt belyst. Forvaltningsplanen bør ikke kun beskrive de ønskede naturmæssige effekter, men også dokumentere, hvordan risici for offentlig adgang, dyrevelfærd, brandsikkerhed og naturbeskyttelse håndteres i praksis. Der er allerede set problemer med cyklister og stude i NNP Fussingø og bestyrelsen for NNP Hanstholm havde en nærved-hændelse med en Visent[30] i Almindingen, der klart beviste, at folks opmærksomhed ikke er skærpet ved færdsel mellem de store græssere – tværtimod, hvis man er optaget af f.eks. fotografering!

Henvisning: afsnit 3.2.2. Græsningstryk.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at græsning i Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantager som udgangspunkt fortsat varetages af det eksisterende vildt: kronhjort, dådyr og rådyr. Da behovet for større sammenhængende naturområder klart er opfyldt i NNP Hanstholm og det næppe vil bedre vilkårene for det fritlevende hjortevildt med konkurrence om den tilgængelige føderessource. Derudover at græsning i Hanstholm Vildtreservat udføres i henhold til Natura 2000 planen.

Analyse:
Der er for nuværende opgivet en bestand på ca. 1.000 krondyr, og græsningstrykket fra disse ses ikke opgjort separat. Det angives blot, at man mener, at 500 krondyr græsser i selve vildtreservatet. Der ses en hel del markskader[31] og deraf følgende højt 5 trådet hegn, så den frie vildtbane hindres

yderligere, og endnu mere højt hegn opsat på det omkringliggende matrikler forventes, da konkurrencen om føde skærpes, hvilket igen vil påvirke borgernes adgang til friluftsaktiviteter betydeligt.

[30] https://naturstyrelsen.dk/media/odog3ni4/referat-og-dagsorden-13-nov-2024-nnp-hanstholm-3-bestyrelsesmoede_finale.pdf
[31] https://naturstyrelsen.dk/media/odog3ni4/referat-og-dagsorden-13-nov-2024-nnp-hanstholm-3-bestyrelsesmoede_finale.pdf, bestyrelsens besøg ved Jens Christian Sørensen.

Derudover kunne der afgræsses med får/geder i perioder, hvor dyrene var under opsyn af en hyrde, og dermed kunne opvæksten reguleres. Hvilket også anbefales af EU.

Henvisning: afsnit 3.3. Etablering af hegn.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der kun sker hegning af de 1.100 hektar som først planlagt, og at en eventuel udvidelse af det hegnede område sker i en faseopdeling.

Analyse:
Lidt baggrundsviden fra processen: Det oprindelige forslag om hegn i naturnationalpark Hanstholm var et indhegnet areal på 1.100 hektar med ca. 19 km hegn. Et hegn, der omfattede en stor del af Tved Klitplantage og kerneområdet af Hanstholm Vildtreservat, og hvor der ikke var hegning af det store klithede område og området omkring Sårup eller nogen del af Vilsbøl Klitplantage[32]. Dernæst ændrede ønskerne sig til indhegning af 1.800 hektar, og så sent som i maj 2025 til indhegning af hele det udpegende område minus små 250 ha.[33]

Det nuværende projektforslag: Det samlede projektområde er på cirka 4.800 hektar, og det opdaterede forvaltningsoplæg lægger nu op til at etablere et stort yderhegn, som indhegner næsten hele området – i alt ca. 4.833 hektar med en hegnslinje på over 36 kilometer. Inden for dette område planlægges der desuden et mindre, internt hegn på ca. 300 hektar til reproducerende kvæg. Det er anført på side 45 at: Det planlagte ca. 1,2 m høje trådhegn kan gøres højere på del strækninger og vanskeligere at passere for hjortearter, hvis private nabolodsejere ønsker det for at begrænse eventuelle markskader forårsaget af hjortearterne. Hvilket vil betyde at hegnet ikke vil være et to/tretrådet hegn, men at der faktisk kan være dele – store dele af hegnet, der pludselig er oppe i 5 tråde og 2+ meters højde! Specielt i områder med naboer, der dyrker landbrug – omkring Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage. Hvilket igen sandsynligvis også vil påvirke den frie vildtbane.

På kortet[34] ses det, at der er sat rigeligt med arbejdslåger ind, men ikke mange låger til publikum, herunder ryttere, cyklister, handicappede i f.eks. kørestol. På dette kort er de tre foreslåede

hegnslinjer ligeledes vist, men man skal forstørre kortet temmelig meget – og næsten på forhånd vide, at der er tale om tre forskellige modeller - for at se de tre forskellige modeller af hegnslinjen: helt ud i havet, ved klitlinjen eller på østsiden af Kystvejen, og de to færiste i Kystvejen er utroligt svære at se.

Derudover må det klart anbefales, at hegnslinjen er på østsiden af Kystvejen, og at der ikke hegnes helt ud i Vesterhavet. Dette beskrives mere udførlige senere under friluftsliv. Hegnslinjen vækker flere steder bekymring, da det ikke klart fremgår eksakt, hvor den skal gå. At der skal tages hensyn til terrænforskelle, er forståeligt, men at der ikke fremgår en klar og tydelig hegnslinje, bør revurderes, så befolkningen har en mulighed for at gøre præcise indsigelser mod hegnslinjen, hvor de som borgere vil blive berørt, og hvor deres adgang vil blive hindret unødigt. At der ikke fremgår, hvor låger mv. vil blive placeret, er ligeledes betænkeligt, da borgernes indflydelse her synes tilsidesat.

[32] https://www.vildmedvilje.dk/vild-med-viljes-forslag-til-naturnationalpark-hanstholm/
[33] https://www.lovguiden.dk/dokument/hoeringsportalen/01-09-2026-naturstyrelsen-sender-projektbeskrivelse-og-forvaltningsplan-for-den-4-833-ha-store-naturnationalpark-hanstholm-i-offentlig-hoering-frem-til-3-november-2026
[34] https://gis.nst.dk/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=230623271371409 39b0001863c3dcf34

Henvisning: afsnit 3.4. Friluftsliv.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der kun hegnes i en meget lille del af Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage, så borgernes adgang fortsat er uhindret. At der sker en klar faseopdeling af projektet, og at der udføres en ny analyse af antal brugere, antal store begivenheder samt en trafiksikkerhedsrevision inden nogen af de tre foreslåede hegnslinjer etableres.

Analyse:
Flere væsentlige friluftsruter og -attraktioner vil blive markant påvirket. Det gælder blandt andet den nationale cykelrute N2 mellem Hanstholm og København, Vestkyststien gennem Thy og mod Jammerbugt, Vesterhavsstien langs kysten samt Rideruten Thy.
Langs Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm færdes mange vandrere, cyklister og andre motionister i begge retninger foruden, at Kystvejen er ret trafikeret.

Lokale børnehaver og etablerede arbejdspladser for nogle af områdets sårbare borgere vil ligeledes blive påvirket af hegn og store græssere. Som lokale oplever vi desuden, at vi i stigende grad afskæres fra områder, hvor der i dag er fri adgang, på grund af hegning af store naturområder især omkring Klitmøller vil der på sigt være hegn omkring Trøjborg, på stranden mod Hanstholm og plantagerne, og adgangen besværes.

Heldigvis ses de totalfredede dele af Hanstholm Vildtreservat, hvor reservatbekendtgørelsen gælder, friholdt for offentlig adgang. Dermed bevares den særligt beskyttede natur fortsat under streng beskyttelse, hvilket er ganske positivt.

På længere sigt kan der blive tale om reproducerende dyr. Selvom der etableres flere låger i det cirka 50 km lange hegn, må det forventes, at der kan opstå bekymrende episoder med de udsatte dyr.

Erfaringer fra blandt andet Mols Bjerge[35] og Naturnationalpark Fussingø viser allerede, at mødet mellem friluftsbrugere og store græssere kan føre til uheldige situationer. Flere landsdækkende undersøgelser fra forskellige organisationer peger på meget divergerende resultater med hensyn til, hvem der vil gå i indhegnet natur med store græssere[36], men der er stigende tendens til, at folk ikke ønsker at gå eller ride[37] i naturen sammen med de store græssere. Ministeriet har også selv vurderet, at naturnationalparker med hegn og store græssere fremover ikke bør anlægges i bynære områder[38], hvilket vel må undre, når meget brugte områder til friluftsliv i andre dele af landet gerne må hegnes med store græssere, selvom disse områder ligeledes benyttes af mange mennesker.

[35] Bilag I

[36] https://bevardedanskeskove.dk/pressemeddelelse-ny-epinion-holdninger-til-omlaegning-af-statens-skove/
[37] https://www.malgretout.dk/danske-ryttere-frygter-ulykker-med-kvaeg-i-indhegnede-naturomraader/

I vores områder kommer der mange tyske turister, der netop kommer, fordi de kan lufte deres hund mere frit end i parker i byerne. De store hegninger og mulige færiste i større offentlige veje – hvor der passerer op mod 1.400 biler om dagen vil påvirke lokalt i forhold til om turisterne stadigvæk vil finde området attraktivt at besøge, når de skal bevæge sig i hegn blandt store græssere.
Ved Isbjerg kommer der ca. 15.000 i sommersæsonen, ved Lodbjerg Fyr ca. 1.000 gæster dagligt, og hele Cold Hawaii vil ligeledes påvirkes af hegningerne. Der er utroligt mange, der surfer mellem Klitmøller og Hanstholm udover alle cyklisterne, bilisterne og folk til fods. Andre sportsaktiviteter og fiskeri foregår ligeledes på stranden, og uagtet, at det fremgår af Reservatbekendtgørelsen, at sportsaktiviteter i Hanstholm Vildtreservat ikke er tilladt, så kan det verificeres fra lokale strandfogeder, at politiet ikke har ressourcer til at gribe ind, og da der allerede for nuværende har været flere episoder mellem studene i Fussingø og cyklister, må det forudses, at netop ophold på stranden blandt store græssere vil give potentielt farlige situationer, og hegnet vil sandsynlig vis her besværliggøre redningstjenesten muligheder for hurtigt at nå frem til forulykkede.

Der ses kun ca. 250 ha. frigivet til friluftsliv i den knap 5.000 ha. store naturnationalpark, og det ses, at stier nedlægges, oversvømmes eller helt fjernes og nye muligheder for mange grupper er ikke tænkt nok ind i projektet.

Angiveligt kan der tilføjes flere låger, men det virker bekymrende, at alt friluftsliv synes, centreret omkring Tved kirke, Isbjerg og Sårup, hvorimod adgang fra Klitmøller området bl.a. via Fayes Allé bliver fjernet, og andre adgangsveje besværliggøres af færiste i dette område. Mulighederne for at komme op til badeområdet ved Nors sø begrænses en del, og den lette, tilgængelige og sikre vej i skoven for børnefamilier og handicappede fjernes. Det vil betyde rigtigt meget for borgere og turister fra områderne syd for Hanstholm Vildtreservat, at deres muligheder for både fordybelse i skoven, ridning, cykling, færdsel med barnevogne, udgangspunkter for vandringer mv. tæt på, forlægges til området ved Tved kirke. Befolkningens begrænsninger ses tydeligt på denne side af NNP Hanstholm. Mange borgere, børn, unge, handicappede, gangbesværede mv. vil med stor sandsynlighed blive udelukket fra at komme ud i naturen på grund af hegn og store græssere. Faremomentet synes tilsidesat, og ved spørgsmål vedr. juraen i forhold til ulykker er svarene fra både Justitsministeren, Miljøministeren og SGAV ganske uklare – I stil med – Vi må se, hvad der sker[39]?

Derudover kommer påvirkningen af de store bestande af kronhjorte i vildtreservatet, hvor der allerede nu ses en stigende hegning for at undgå markskader og derved sker endnu en begrænsning af den frie fladefærdsel.

En anden bekymring er den stigende færdsel i bl.a. Hanstholm Vildtreservat i fuglenes yngletid og det bekymrer, at folk ikke respektere naturen for nuværende, og at det med et prædikat om at området er en del af en Naturnationalpark, så vil betyde at den meget beskyttede natur pludselig ses som værende tilgængelig, når det hedder noget med ”park”.

Hestene på Trøjborg er ifølge ejeren mere opsøgende i turistsæsonen, da folk håndfodrer dem. Dette kan blive et problem mange steder i naturnationalpark Hanstholm, med mange turister, og dyrene kan derfor blive meget opsøgende, og der kan opstå flere farlige situationer end nødvendigt, hvis ikke hegning trækkes tilbage fra de mest besøgte steder. Derudover så viste en nylig vandring i på Trøjborg at effekten af afgræsningen pt. ikke er som forventet, men at man først kan se klare resultater efter ca. 6 år, og at processen tager længere tid.

[38] https://naturstyrelsen.dk/vildere-natur/naturnationalparker/ofte-stillede-spoergsmaal-om-naturnationalparker
[39] Miljøministeriet: J.nr. 2025 – 6561, spørgsmålene er genfremsendt d. 10-10-2026.

Det skal understreges, at vi på ingen måde er imod naturpleje. Tværtimod vil græsning på flere arealer kunne mindske førne problemer og uønsket opvækst af træer og buske. De cirka 140 ha på vestsiden af Kystvejen bør dog udtages af projektet, da hegning og store græssere her vil påvirke friluftsliv, lokale borgere og erhverv meget negativt. Dertil kommer praktiske udfordringer for redningstjenesten og risikoen for, at hegn på stranden ikke kan holdes intakt under storm. Sandflugt er allerede et problem i området; ved stiv kuling fra vest ligger der sig sandtunger ud på Kystvejen mellem Hanstholm Havn og parkeringspladsen.

Der kan fortsat gennemføres naturpleje på de 140 ha, f.eks. i form af ekstensiv sommergræsning med får/geder og en hyrde, afbrænding og skrælninger. På den måde kan der fortsat ske afgræsning af store sammenhængende naturområder, samtidig med at aktivt friluftsliv bevares.

Valget af store græssere bør også vurderes nærmere. Tauros er en race, som almindelige borgere ikke kan købe, og som i Danmark primært anvendes i rewildingprojekter. Det bør derfor afklares, om der er tilstrækkelig viden om dyrenes temperament, adfærd i reproducerende bestande og reaktioner på friluftsliv. Sikkerhedsmæssigt kan der opstå udfordringer på Kystvejen, hvis bilister parkerer i vejsiden, eller hvis folk forlader deres køretøjer - uden at tage højde for den tunge trafik for at se på dyrene. Der kan også opstå farlige situationer, hvis store tauros tager ophold på veje og stier.

Derudover ses der ikke beskrevet nogen form for kompenserende tiltag udenfor hegnet, her tænkes på, hvad de afsatte 5. mio. kr. skal bruges til.

Menneskets plads og adgang til naturen.

Der er gennem de sidste årtier sket et par ulykker med store græssere, der har haft fatal udgang[40], og der er tidligere indsendt en skrivelse vedr. ulykker og nærved-hændelser med store græssere i Mols Bjerge (bilag I). Ligesom en af studene i naturnationalpark Fussingø to gange har interageret med den samme mountainbike.

Der er efterfølgende skrevet artikler i flere dagblade, udgivet et videnblad[41] og fagtidsskrifter[42] om hændelser med de udsatte tamdyr i naturplejen, hvorfor man må antage at udsættelse af store dyr i en stor procentdel af danskernes tilgængelige offentlige rekreative områder, vil virke stærkt adgangsbegrænsende.

Skoven har gennem tiderne været et tilflugtssted for rekreative aktiviteter for mange borgerne, og med urørt skov vil der blive adgangsbegrænsning med mere hegn og flere udsatte tunge dyr.

[40] https://www.berlingske.dk/samfund/efter-fire-kvaeg-angreb-mod-mennesker-i-2017-nu-skal-der-skiltes-foran

[41] https://videntjenesten.ku.dk/planlaegning_og_friluftsliv/friluftsliv_og_turisme/friluftsliv/06.01-133_videnblad/

[42] https://curis.ku.dk/ws/portalfiles/portal/237043761/Notat_Friluftsliv_og_gr_ssende_dyr_web.pdf

Corona krisen viste med al ønskelig tydelighed behovet for netop at kunne bevæge sig uhindret rundt i naturen, og den betydning dette har for folkesundheden. Det ses ikke, at der sørges specielt godt for, at handicappede/gangbesværede har adgang til disse urørte skove med trampestier og øget vådområder. Bør disse befolkningsgrupper ikke tilgodeses i samme omfang som andre brugergrupper, så denne gruppe kan deltage i det, der af ministeren benævnes "store naturoplevelser" i vores fælles natur herunder vores statsejede skove, også de urørte dele af statsskovene. Gennemsnitligt tager befolkningen på tur i skoven ca.10 gange om året, og cirka 88 % af den voksne danske befolkning er i skoven mindst en gang om året[43]. Dertil kommer et skønsmæssigt lige så stort antal besøg af børn i naturen, samt et ukendt antal udenlandske turister. De fleste tager ud i naturen med det formål at opleve naturen, og mere end 80 % af befolkningen mener, at naturoplevelser er vigtige for livskvaliteten. Mere end hver anden tager i naturen for at reducere stress og slappe af. Naturen er samtidigt en vigtig motivationsfaktor for at dyrke motion. En del friluftsaktiviteter er fysisk udfordrende og foregår med høj puls.

Derudover er motion i sig selv blevet et vigtigere motiv til besøget i naturen end tidligere. En femtedel angiver motion som vigtigste formål med seneste besøg i naturen. Besøg i naturen sker altså primært med henblik på naturoplevelser, motion, at lade mentalt op og afstresning[44]. Disse tal er fra 2013 – Tallene har ganske givet ændret sig en del bl.a. pga. Corona, hvor besøgstallene og antallet af brugere af naturen er eksploderet og de gamle tal er slet ikke retvisende mere[45]. Som minimum burde der udarbejdes nye og tidssvarende undersøgelser, så vi får det retvisende billede af, hvor mange brugere der rent faktisk vil blive påvirket af regeringens planer.

Mange brugere vil blive berørt af de ændringerne, der kommer i de skove, der udlægges til urørt skov. Omkring to tredjedele af alle skovbesøg i Danmark foregår i Naturstyrelsens skove, så en stor del af Danmarks skovgæster vil komme til at opleve et noget andet skovbillede og andre fysiske muligheder end hidtil.

Opsætning af låger, færiste og ydre strømførende hegn, samt yderligere vildthegn er i sig selv en stor begrænsning af uhindret adgang til natur og skove, og det giver dermed hindringer i udfoldelse af rigtigt mange fritidsaktiviteter. Desuden kan kvæg og heste finde på at tage ophold ved en låge, hvorfor forsøg på adgang kan skabe direkte farlige situationer. Samtidigt vil tilstedeværelsen af de store tunge dyr kunne virke stærkt angstprægende på en del mennesker og deres adgang til vores fælles natur og skove vil derfor begrænses af hegn med disse dyr samtidigt med, at de urørte skove yderligere vil begrænse den almindelige borgers udfoldelsesmuligheder. Et aspekt af denne form for naturpleje, der ses stort på fra ministeriets side.

Der ses ikke i udkastet at være en decideret opgørelse over, hvorledes skovene benyttes som rekreativt eller hvilke fritidsaktiviteter, der udføres i området. Om der fx rides, cykles, køres med slædehunde, løbes, vandres, dyrkes yoga eller spilles rollespil. Denne manglende opgørelse finder noget uhensigtsmæssigt i områder, hvor der ligeledes ofte er stor turisme, der også er aktive friluftsbrugere med cykling, ridning, løb og hundeluftning. At ministeriet/politikerne ikke ønsker undersøge den nuværende brug af området - og konsekvenserne for den fremtidige benyttelse synes ganske uforståeligt set i lyset af vigtigheden af folkesundheden. I de overordnede retningslinjer for forvaltning af urørt skov – i statens skove på (s. 21) anføres følgende: Naturbeskyttelsesloven sidestiller friluftsliv med naturbeskyttelse, f.eks. biodiversitet. Borgerne har derfor (jvf.

Naturbeskyttelsesloven (LBK nr. 240 af 13/03/2019 - Kapitel 4) ret til i statens skove bl.a. at færdes til fods overalt og døgnet rundt, at cykle på veje og stier, hvor man kan cykle med en almindelig cykel og i al væsentlighed ride overalt med heste på stier/veje, i skovbunden m.v.

[43] https://naturstyrelsen.dk/nyheder/2025/november/naturen-er-blevet-en-stoerre-del-af-danskernes-hverdag
[44] https://friluftsraadet.dk/files/media/document/Fakta-om-friluftslivet-i-Danmark-2013.pdf
[45] https://naturstyrelsen.dk/nyheder/2025/november/naturen-er-blevet-en-stoerre-del-af-danskernes-hverdag

Hvordan vil Miljøministeriet/Naturstyrelsen sikre og garantere friluftsbrugerne at ovenstående frie adgang overalt fortsat er muligt i klitplantagerne. I LBK nr. 240 er det desuden anført: § 23. Skove er åbne for færdsel til fods og på cykel, samt for ophold, hvis der er lovlig adgang dertil. Stk. 2.

Offentlighedens adgang må ikke forhindres eller vanskeliggøres. Der må ikke opsættes usædvanlige hegn omkring skove. Hvordan definerer Miljøministeriet og dermed Naturstyrelsen "hegn/usædvanligt hegn" - og mener Miljøministeriet og dermed også Naturstyrelsen ikke at offentlighedens adgang forhindres eller vanskeliggøres af enhver form for hegn, uanset type. Det anføres under afsnittet om Naturbeskyttelsesloven, at det er nok med 'formidling om skovens ændrede status - Hermed sikres Naturbeskyttelseslovens formål '– Det kan næppe være nok til at sikre lovens formål vedrørende friluftsliv, blot at oplyse om, at skoven nu er udpeget til urørt skov!

Henvisning: afsnit 3.5. Trafiksikkerhedsmæssige foranstaltninger.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der udføres en trafiksikkerhedsvurdering på alle tre foreslåede hegnslinjer langs kystvejen.

Analyse:
Der er endnu ikke offentliggjort en trafiksikkerhedsvurdering/trafiksikkerhedsrevison, og det må klart undre, at en trafiksikkerhedsvurdering først er planlagt gennemført i 2027 med kommune, politi og øvrige myndigheder samt at evaluering først foretages ca. 1 år efter ibrugtagning. Derudover må det undre, at der kun ses tre aflastningsarealer planlagt, nemlig: nordøst for Sårup, nord for Kokkær Vand, ved Hindingvej. Tilsyneladende ses det ikke nødvendigt at aflaste på Kystvejen eller på Vilsbøl siden.

Henset til ovenstående mangler der et reelt grundlag for at vurdere, hvordan færiste og hegning helt ud til havet vil påvirke friluftslivet, erhvervslivet og de lokale borgeres daglige færdsel – herunder hvilke lokale konsekvenser det vil få, hvis store græssere får adgang til Kystvejen. Derudover ville en vurdering af alle tre hegnslinjer være på sin plads, inden projektet etableres, så offentligheden har adgange til disse data.

Henvisning: afsnit 3.6. Tiltag på tilgrænsende arealer.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der laves en klar plan for kompenserende tiltag omkring Naturnationalpark Hanstholm, så det bliver klart for borgerne, hvordan de 5 mio. kr. afsat til friluftsliv anvendes.

Analyse:
Det anføres, at der opføres friluftsfaciliteter ved de indgangsnære områder. Det må antages, at der menes Isbjerg, Sårup og Tved Klitplantage samt udsigtstårne ved Brunbjerg og høje

Vilsbøl. På kortet er der kun anført meget få adgangsfaciliterer til ryttere, cyklister, handicappede mv. Rideruten Thy nævnes ikke, den nationale cykelrute nævnes ikke, vandrestier mv. nævnes ikke, og der kalkuleres blot med anlæg friluftsfaciliteter – ikke noget konkret, hvilket vel synes af væsentlig interesse for offentligheden at blive orienteret om i et projektforslag.

Henvisning: afsnit 3.7. Naturgenopretning og biodiversitetsfremmende tiltag.

Anbefaling:
Det anbefales, at man i områder med klithede følger de anvisninger, der ligger fra EU omkring pleje af næringsfattige klitheder.

Analyse:

I DCE-rapport nr. 425 (2021), "Biodiversitetseffekter af rewilding" – er virkemidlerne: fældninger, veteraniseringer, hydrologi, hegn og store græssere som universalmiddel til fremme af biodiversiteten, primært på insektniveau og funga niveau. Dog fremhæves klitheden klart som en vital del af den mosaiknatur, der skaber robust biodiversitet via variation og rumlig kontinuitet, men ikke hvilken biodiversitet klitheden mangler eller hvad der konkret, skal forbedres i et område som Hanstholm Vildtreservat/NNP Hanstholm. I afsnit 5.2. side 92: " Herved kan naturtyperne komme til at optræde i mosaikker som fx mellem hede, surt overdrev, tørre krat og stilk-egekrat. Der er næppe tvivl om, at en sådan mosaiknatur er mere naturlig og øger levemulighederne for en mangfoldighed af arter." Hvor hovedformålet ud fra rapporten er den selvforvaltende natur, hvilket klitheder ikke er – selvforvaltende, risikere vi derfor i de områder, hvor der er heder og klitheder at miste habitatnaturtyperne og ende i en uoprettelig situation - uden garanti for at heden/klitheden plejes som foreskrevet af EU's direktiver. I stedet risikerer vi tilgroning, marginalisering og tab af en EU-beskyttet naturtype.

Tilgroning af heder og klitheder er et problem, der skal tages hånd om, som det er blevet gjort i flere hundrede år gennem kontrolleret afgræsning, afbrænding og skrælning af små arealer. Problemet med tilgroning af græs m.m. har i dag med klimaændring, øget industri, øget befolkningspopulation og ændret landbrugspraksis at gøre.
Det luftbårne kvælstof sammen med den forhøjede CO_2 tilfører de nærringsfattige klitheder næring, hvilket får vegetationen til at vokse hurtigere og dermed øger mængden af førne. Det luftbårne kvælstof adresseres overhovedet ikke i projektbeskrivelsen, hvilket må undre, da det nok er den største trussel mod klithederne. Problematikken omkring ekstensiv/ helårsafgræsning uden tilskudsfodring i regi af NNP med det formål at igangsætte naturlig succession, vil med stor sandsynlighed destruere de naturtyper, der danner hederne, da de er fastfrosne i bestemte successionsstadier. Der ses i dag, når man færdes i og omkring Hanstholm Vildtreservat (den tilgængelige del), at den eksisterende bestand af store græssere – stille og roligt er i gang med at skabe de ønskede bare sandhuller i vegetationen til glæde for de mange insekter og padder, som behøver dette.

Hvis biodiversitet er målet, må vi nok anerkende, at natur ikke nødvendigvis trives bedst uden os. Klitheden viser, at fælles skabt natur kan være mindst lige så levedygtig. Den bør ikke blive offer for ideologisk ensretning, men stå som eksempel på den type forstyrrelsesøkologi, fremtiden kan lære af.

Det er ikke afgræsning som sådan, som klithederne ikke kan tåle. Det er måden afgræsning skal foregå på, og det påpeges, at det ikke er alle naturtyper, der kan tåle afgræsning med køer/heste evt. visenter, hvorimod får eller kronvildtet fint kan afgræsse endog den sårbare grå/grønne klit. Her henvises til Seniorrådgiver ved AU Jesper Baks forskning[46] vedr.naturplejen af klithederne: HVORDAN BEVARER VI HEDEN I DANMARK, Tilstand, pleje og mulig genopretning" skriver Jesper Bak:

"Habitatdirektivet har et mere snævert sigte på beskyttelse af biodiversitet. Direktivet er, både nationalt og på EU-plan, et af de vigtigste virkemidler til at nå målene for FN's Biodiversitetskonvention, og i forhold til Naturbeskyttelsesloven giver direktivet en mere vidtgående og aktiv beskyttelse af de om fattede naturtyper og arter. EU's direktiver pålægger således medlemsstaterne at "iværksætte de nødvendige bevaringsforanstaltninger, hvilket i givet fald kan inde bære hensigtsmæssige forvaltningsplaner, som er specifikke for lokaliteterne eller integreret i andre udviklingsplaner" (jf. Habitatdirektivet Artikel 6.1)."

I den videnskabelig rapport nr. 425, Biodiversitetseffekter af Rewilding, beskriver Rasmus Ejrnæs i afsnit 5.2 bl.a.:

[46] https://pure.au.dk/portal/da/publications/hvordan-bevarer-vi-heden-i-danmark-tilstand-mulig-pleje-og-genopr/

”Udfordringen med de beskyttede naturtyper i forhold til Habitatdirektivet: Der er usikkerhed om, hvorvidt den danske udgave af rewilding – især de dynamiske rumlige og tidslige processer, det indebærer – er i overensstemmelse med forpligtelserne i EU's habitatdirektiv.”

Henvisning: afsnit 3.7.6. Genopretning af naturlig hydrologi.

Anbefaling:
At der udføres en nøjagtig analyse af afvandingen fra Nors sø, og hvordan dette vil påvirke området omkring søen og udløbet til Vesterhavet. Samt hvordan drikkevandsindvindingen påvirker området, hvis der ændres væsentligt i den naturlige hydrologi. Herunder en analyse af luftbåren N.

Analyse:
PFAS/PFOS synes ikke behandlet tilstrækkeligt i forvaltningsplanerne. Der bør offentliggøres en beredskabsplan for de store græssere, der udsættes i de urørte skove, særligt fordi der for private naturplejedyr gælder strenge regler for, om dyr fra PFAS-påvirkede arealer må anvendes til konsum. Efter biproduktreglerne kan sådanne dyr heller ikke blot efterlades i naturen, men skal håndteres og bortskaffes korrekt. Det bør derfor afklares, hvordan PFAS/PFOS[47] håndteres på arealet

sammenlignet med arealer, hvor staten betaler eksterne aktører for afgræsning. Samt afklares, hvordan drikkevandsboringerne påvirkes af nedsivningen af PFAS/PFOS. Forureningen forsvinder ikke, fordi et areal hegnes eller forvaltes direkte af staten. Hvis beredskabsplanen først udarbejdes senere, uden at den sendes i offentlig høring, fratages borgerne mulighed for at komme med

indsigelser og input til en væsentlig del af forvaltningen.

Derudover ses det ikke analyseret, hvordan luftbåren N-deposition, hvor den kommer fra eller hvordan den påvirker klithederne, eller hvordan tilførslen af store græssere påvirker de vandreservoirer, hvorfra der indvindes drikkevand til oplandet. Hvilket vel burde være en del af undersøgelsen, når der ønskes mere naturlig hydrologi i området, hvor der fremadrettet også vil være indvinding af drikkevand. Der synes ikke at forefindes nyere tilgængelige data[48], og derfor burde en ny analyse klart være foretaget, da luftbåren N er en af de største kilder til forurening af og tilgroning i klithederne[49].

[47] https://www.ft.dk/samling/20201/lovforslag/l229/20201_l229_som_vedtaget.htm/§ 61. d.5.

[48] https://pure.au.dk/portal/da/publications/luftb%C3%A5ren-kv%C3%A6lstofforurening/
[4949] https://naturenidanmark.lex.dk/Klithederne

Henvisning: afsnit 3.9. Forventede klimaeffekter.
Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler at klimapåvirkningerne vurderes, og ikke blot skønnes undersøgt, og blot angives som forventet. Klimaberegningerne burde være tilgængelige og sikrer myndighederne og borgerne kender den præcise "klimapris" for naturindsatsen.

Analyse:
Projektbeskrivelsen anerkender, at etableringen af Naturnationalpark Hanstholm forventes at have en negativ klimaeffekt både på kort- og lang sigt, og at områdets CO2-optag reduceres, men der anføres ikke mængder eller foretages nogen beregninger? Der angives ingen data for tab af kulstoflagre, hvor Sitka repræsenterer et overordentligt godt CO2 lager, der er ligeledes ingen opgørelse over reduktion i det fremtidige CO2-optag, beregning på mistet substitutionseffekter fra træproduktion eller de samlede drivhusgasudledninger fra den planlagte forvaltning.

Projektbeskrivelsen indeholder derudover ingen klimafaglig vurdering af metan udledninger fra de udsatte græssere, brandforhold, tørke/insektrelateret træ død eller andre faktorer, der kan påvirke områdets samlede klimabalance.

Henvisning: afsnit 4.3. Forvaltning af dyr udsat i naturnationalparken.

Anbefaling:
THY-gruppen anbefaler, at der i første omgang kun udsættes stude og vallakker. Der bør ikke søges dispensation fra dyrevelfærdsloven, og dyrene bør tilses dagligt, så tegn på sygdom eller sult opdages hurtigst muligt.

Analyse:
Den beskrevne plan virker noget mangelfuld idet emner som zoonose, brand eller, hvis dyrene flygter/løber ud slet ikke er beskrevet.

At man fra Naturstyrelsen fortsat beskriver, at man vil fælde træer, så dyrene, her må menes de store græssere, vil kunne æde knopper, kviste, bark mv. som muligt tiltag i forbindelse med fødeknaphed, er stærkt bekymrende, da retssagen i Mols Bjerge fastslog, at der havde været tale om dyremishandling[50], og der faldt dom over en medarbejder. I den forbindelse blev det tydeligt at store græssere ikke kan ernære sig ved kviste blade og dødt ved!

At træerne vil blive efterladt og dermed kan skabe mere dødt ved i skovbunden, hjælper næppe på fødegrundlaget for de store græssere, men kun på fødegrundlag for fungi.

At der ligeledes anføres, at en sådan forvaltning med: først bortskydning af hjortevildt og derefter udtag af store græssere - vil bidrage til et over tid vekslende browser-græsningstryk, svarende til hvad der ville være naturligt i et skovgræsnings-økosystem er bekymrende. THY-gruppen anser nok klitheden som et naturligt lysåbent økosystem, der er født til at være uden skov, hvorfor det må undre, at beredskabsplanen for de store græssere kun omfatter et skovgræsnings-økosystem, og at planen her i høringsfasen burde have været noget mere udførlig, således, at offentligheden havde haft en reel mulighed for at kommentere på og give et reelt input til netop beredskabet for de store græssere, hvilket mange borgere bekymrer sig om.

[50] https://politiken.dk/danmark/art10421375/%C2%BBDe-ansvarlige-har-%C3%A5benlyst-fors%C3%B8mt-at-handle-p%C3%A5-at-dyrene-sultede%C2%AB

En bekymring, der vel med rette kan udspringe af følgende udsagn: Som udgangspunkt ingen støttefodring; beredskabsplan med frahegninger (1-3 ha), fældning af foder-træer, aflastningsarealer og i sidste instans støttefodring! Uden at støttefodring er beskrevet andet end med kviste og bark.

Ligeledes er udsagn som, at dyrene som udgangspunkt ikke behandles medicinsk (fx ivermectin af hensyn til insektbiodiversiteten) og at problemdyr fjernes eller aflives, igen uden at problematikken adresseres ret bekymrende.

Dog ses det positivt, at bæreevne vurderes årligt efter vækstsæsonen, og at bestanden reguleres *inden* bæreevnen overskrides.

Samlet konklusion.

THY-Gruppen anbefaler samlet en miljøkonsekvensvurdering af hele projektet Naturnationalpark Hanstholm. Indeholdende både SVM, VVM-screening, offentliggørelse af hydrologianalysen, en klar habitatkonsekvensvurdering, en artsbeskyttelsesvurdering samt en samlet vurdering af kumulative effekter.

Eventuelt en udvidelse af kerneområdet til at omfatte store dele af Hanstholm Vildtreservat, så naturen her fortsat er under streng beskyttelses, og at der fortsættes med naturnær skovdrift og at skovgræsning minimeres og, at der gives plads friluftsliv for borgerne i samme omfang som for nuværende i større dele af Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage.

Derudover så vil en faseopdeling af projektet være at foretrække, hvor erfaringerne fra blandt andet græsningsforsøget på Trøjborg og i Husby inddrages sammenholdt med EU's anbefalinger for pleje af klitheder bliver indarbejdet mere i planen.

Med venlig hilsen

Administratorerne og medlemmer af Facebookgruppen: ”Thy – siger nej tak til naturnationalpark”.

Lene Munk Andersen, René Jensen, Per Poulsen, Peter Paaske, Inge Pia Slot, Christel Rasmussen, Inge Marie Høgh og Steen Høgh, Mariann Dyrhberg Christensen og Marius Teodor Christensen.

Bilag

BILAG I:

På næste side er en række de ulykker og nærvedhændelser som Tilgængelig Natur-gruppen har registreret i naturområder på Mols og Helgenæs siden 2017. Når vi i gruppen fortæller om risikoen ved at færdes blandt køer og heste på naturarealer bliver vi ofte mødt med skepsis, f.eks. fordomme om at "det er meget sjældent der sker noget", og om at "det bare er en vandrehistorie, at nogen kommer til skade". Derfor har gruppen lavet en optegnelse over de

ulykker og nærvedhændelser, som vi kan verificere. Dvs. at de hændelser, som vi ikke kan få bekræftet (f.eks. fra turister, der har forladt området) ikke er med på listen. Listen er derfor

ikke komplet og vi skønner, at der er et stort mørketal.

Alene indenfor den sidste måneds tid har medierne kunnet beskrive 3 alvorlige ulykker med

løsgående kvæg på stierne i naturen. Hændelserne er fra Langeland, Mariager og Vestjylland. Der ER en

reel risiko!

Vi oplever et stigende antal ulykker på grund af kvæg og heste, der er udsat i naturen.

> *I forbindelse med den foreslåede afgræsning i Naturnationalparkerne må vi tage risikoen for angreb alvorligt – og vi må også tage det alvorligt at finde løsninger, så alle mennesker kan færdes sikkert i vores fælles natur.*

2023, 27. februar: Hunde lufter går tur og holder sig på ca. 300 m afstand fra flokken af kvæg der står helt roligt. Alligevel sætte hele flokken pludselig i efter dem. Hunden slippes og løber heldigvis væk (nogle hunde ville gemme sig bag ejeren). Der er langt til en låge, men hundelufteren når at løbe de ca. 200 m hen til hegnet og kravle under det.

2023, 23. februar: To erfarne ryttere på erfarne heste, rider i fold med stude. Iagttager at flokken står roligt ved høhækkene ca. 80 væk og ikke reagerer på rytterne. Efter de har passeret studene og de er ude af syne kommer hele flokken pludselig løbende, bukkende/hoppende og fnysende og omringer rytterne der søger tilflugt i et krat. Hesten bliver urolige og rytterne hopper af og trækker væk mod lågen. kvæget vender tilbage omkring bageste rytter der må råbe og slå med ridepisken for at holde de, på afstand. De vurderer at selvom de begge er erfarne og hestens meget veltrænede var de i en særdeles farlig situation.

2022, 17. december: Mand går tur i en folden, han ser at kvægflokken bevæger sig væk fra låge og går selv mod lågen for at gå ud. Ikke alle dyr var dog gået med hoved-flokken. En stud opfører sig truende, men han kommer udenom og ud ad lågen. Manden er opvokset med at bedsteforældrene havde kvæg på deres gård.

2022, september: Par på gåtur -uden hund- nær Trehøje, må holde aggressiv ko på afstand med en kæp.

2022, 25. juni: Par sidder og nyder solnedgangen på bakken bag Øvre Strandkær, da en ko

pludselig kommer løbende bagfra og angriber. De har heldigvis kun 25-30 m til hegnet og de er

begge i god fysisk form, de kravler ud under det. (Da de sidder stille, ikke har hverken hund eller børn med, overholder de altså alle retningslinjer for sikker færdsel som er angivet på skiltene på klaplågerne - og alligevel angriber koen).

2022, maj: 2 rytter kommer i problemer da en flok ungheste kommer løbende hen til hegn op mod ridesti. Hesteflokken er så urolig at de flere gange løber imod hegnet og får stød. Hegnet er placeret så tæt op ad ridestien at rytteren ikke kan søge væk, så deres heste bliver

opskræmte. Rytterne sidder af men kan ikke holde hestene. Den ene rytter får en skade på en finger, er sygemeldt og må opereres.

2022, 29. marts: Mand søger tilflugt i træ. Han er omringet af kvæg ved den store stabel rødder ved Trehøje. Han anråber rytter (udenfor indhegning), der får køerne til at følge efter sig og

hesten langs hegnet. Efter et par forsøg kan manden nå at smutte ud af indhegningen. 2021,

november: Gæster føler sig utrygge ved opsøgende køer ved Fuglsø

2021, 29. august: Ungt par bliver pludseligt omringet af køer, med hund i kort snor, gør ikke, manden bliver stanget 2 gange da han vil beskytte sin gravide kæreste. Han er på skadestuen til kontrol for brækkede ribben. (NST vælger ikke at skrive om det på deres hjemmeside)

2021, 25. august: Tysk ægtepar trampes ned nær Trehøje (Helligkildefolden?) (https://www.bt.dk/krimi/nanna-saakoangreb-meget-kaotisk-og-voldsomt).

2021, sommer/sensommer: Ægtepar med to små børn og hund i snor går i indhegning ved Trehøje. De går stor bue udenom kvæg, men må løbe da nysgerrige kalve forfølger dem helt hen til hegnet.

2021, 7. juni: Ægtepar gemmer sig i busk og må ringe efter politiet efter hjælp

(https://stiften.dk/artikel/tog-hundenmed-ind-til-køerne-på-mols-der-skal-nok-et-dødsfald-til-førdet-bliver-forbudt).

2021, april: Ungt par med rygsæk (ingen hund), tæt ved færist, angribes af aggressiv hingst som forsøger at bide, jeep kommer forbi og opdager de to => kører ind i indhegningen over færist, de to vandrere hopper op i ladet og bliver kørt ud, de er chokerede men slipper

uskadte.

2020, 19. september: Helgenæs: kvinde trampes ned og ligger på intensiv i 9 dage (https://amtsavisen.dk/artikel/ overfaldet-af-vilde-køer-67-årig-kvinde-hårdt-kvæstet-på-helgenæs?fbclid=IwAR2dXuF1jSn0X-BJj9ABudh2--JoZO-BxEafm6njB0xvjWEXFm-AShiCLvY)

2020, juli: Helgenæs: par og voksen søn med hund i snor går tur, da en kalv begynder at følge efter dem. Moder-koen truer/angriber og det får resten af flokken til at komme løbende.

De flygter ned ad skrænten. Den voksen søn får knubs og skrammer. De forsøger at advare andre - kontakter Ebeltoft turistforening, Lokalavisen og JP -ingen er interesserede i at bringe historien. En måned senere bliver kvinde trampet ned i præcis samme fold.

2019, 14. februar: Kvinde går tur (uden hund) nær Femmøller by. Køerne går ca. 100 m væk, da en kvie får øje på hende og kommer løbende og den tager hele flokken med sig. Hun flygter hen til et træ, som hun kravler op i og hele flokken står rundt om træet. Kreaturerne bliver

stående længe, og efter et stykke tid ringer hun efter hjælp hos sin nabo, der får skabt så meget ro at hun kan komme ned. Kørerne er stadig meget interesserede og er meget opmærksomme på de to mennesker. Det lykkedes dem at komme ud og hun slipper med skrækken.

2019, december: Nationalpark Mols Bjerge: To henvendelser over jul og nytår, omkring dårlige oplevelser med dyrene i Nationalparken.

2018 28. december: Helgenæs: Ægtepar omringes af nærgående kvæget og kvinden må springe ned ad skrænt og får revet sit tøj i stykker. Har meldt det til NST.

Liste over ulykker og nærvedhændelser med kvæg og heste på naturarealer på Mols og Helgenæs – til udlevering på NSTs konference for NNP-bestyrelsesmedlemmer.

Pia Slot, Lene Stentoft, Jane Toubro, Linda Klindrup

Foreningen Fri Natur
Høringssvar fra foreningen Fri Natur vedrørende etablering af naturnationalpark

Præsentation af Fri Natur
Fri Natur er en landsdækkende forening, som ønsker flere og større sammenhængende naturområdet – uden hegn.

Fir Natur har følgende formål:
- Fri Natur arbejder for fri, varieret og tilgængelig natur.
- Fri Natur arbejder for større og sammenhængende naturområder i Danmark.
- Fri Natur betragter ikke hegnede arealer som vild natur.
- Fri Natur arbejder for levevilkårene og den frie bevægelighed for det naturligt forekommende vildt.
- Fri Natur tager afstand fra storskala natureksperimenter, herunder indhegnede naturnationalparker, der fjerner habitater og begrænser friluftslivets reelle adgang.
- Fri Natur arbejder for, at ændringer eller etablering af natur, er baseret på bredt funderede videnskabelige retningslinjer, hensyn til klima, praktiske erfaringer og lokal forankring.

Kort fortalt er Fri Natur imod den nye forvaltningsstrategi, som i disse år hersker i Danmark. Det er et storskala forsøg uden evidens. Det er yderst kritisk, da store tab ikke kan genoprettes. Landets natur har allerede stor biodiversitet.
I stedet bør man kigge til, hvordan de øvrige nordiske lande forvalter deres naturarealer, klit, hede, mose og skov. I mindst 20 år har Danmark praktiseret naturnær skovdrift, som de øvrige nordiske lande. Det burde man være fortsat med i Danmark.

I udkastet til plejeplanerne for Naturnationalparker står følgende:

Målet med naturnationalparkerne er at fremme natur og biodiversitet ved at understøtte økosystemer med naturlige processer og dynamikker og minimal brug af forvaltningsindgreb.

Hvis I netop har et mål om **minimal brug af forvaltningsindgreb**, så bør I netop lade naturen passe sig selv og lade de naturlige tilpasninger ske uden menneskelig indgriben. Undlade at hegne og indsætte dyr. Forlad arealerne uden at fælde – uden at annullere grøfterne. Bare forlad arealerne! Det bliver urørt natur, som I stræber efter.

Professor Carsten Rabeck beskriver i artikel fra 19. marts 2019, at vi har et forkert mål ifht. ønsket om biodiversiteten. Temperatureren stiger år for år på vores breddegrader. Et resultat af klimakrisen. Når temperaturen stiger forsvinder de insekter, som vi med de strategiske forvaltningsplaner ønsker at fremavle. Derved er det spildte kræfter, at ødelægge vores natur som det sker i disse år.

Generelt manglende inddragelse af naboer og kommuner, hvor er demokratiet henne?
Miljøministeriet/Naturstyrelsen har i denne proces ikke været villige til at inddrage naboer, brugere, foreninger og kommuner om etablering af naturnationalparker. Dette har fra starter været efterspurgt og forskere har da også flere gange sagt, at dette var en betydelig hæmsko for disse projekter. Etablering af naturnationalparker har ikke borgernes opbakning! Her skulle regeringen have lyttet og set på, hvordan landene omkring os forvalter deres natur!

Det vidner om, at Miljøministeriet overhovedet ikke har til sinde at foretage en reel høring, men udelukkende gør hvad lovgivninger stiller krav om. Det er helt uacceptabelt. Foreningen Fri Natur undrer sig over, at borgere, foreninger og kommuner i dette land overhovedet ikke føler en inddragelse og at planlægning af disse naturnationalparker ikke medfører en demokratisk inddragelse og proces.

Denne retorik fra Miljøministeriet har været gældende ved de andre naturnationalparker, ligesom der har været manglende inddragelse af naboerne, brugere og foreninger som alle ser disse tiltag som indførelse af restriktioner.

De politisk nedsatte styregrupper til naturnationalparkerne har reelt ingen medindflydelse, ej heller mandat. Det er ubetydeligt, hvad de har indflydelse på. Et pseudoarbejde er hvad der er kommet ud af nedsættelse af styregrupperne.

Et eksempel på modstand fra Byråd i kommunerne.
Udpluk af Læsøs borgmester Karsten Nielsens høringssvaret er følgende:

Forslag om dialog
Vi foreslår derfor, at den videre proces om lovforslagets eventuelle følgevirkninger her på øen – specielt for at fremme en eventuelt mulig lokal accept af en Naturnationalpark Læsø – at der hurtigst muligt indledes en dialog mellem repræsentanter for Miljøministeriet og/eller Naturstyrelsen og et midlertidigt udvalg under Læsø Kommunalbestyrelse, hvor de påtænkte virkninger af lovforslaget kan klarlægges, således at kommunalbestyrelsen har mulighed at tage stilling til, om man ønsker en eventuel Naturnationalpark Læsø.

Man ser gang på gang, at lokalsamfundene ikke høres.

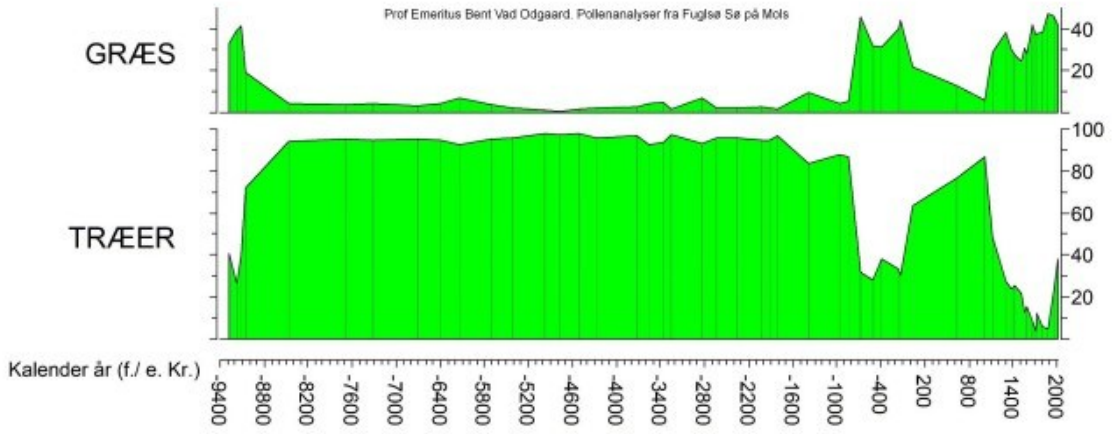
Fri Natur ser ingen logik i at etablere hegnede dyrehaver og så kalde det natur – urørt skov.

Baggrund
Statens skove har oplevet en forbedring af mange arters levevilkår igennem de sidste 30 år siden man indførte naturnær skovdrift. Dette er sket sideløbende med voksende aktivt varieret friluftsliv og bæredygtig skovdrift med brug af træ til byggematerialer m.m.
.
Den nedgang i arter i Danmark, hører for størstedelen til i det åbne land. Nu hvor den grønne trepart udtager arealer i landbruget, som vi havde tidligere. Derved genskabes naturen med enge, vandhuller til insekterne og padderne. Hermed kan Miljøstyrelsen med sindsro annullere hegningerne og de indsatte tamdyr i skovene. Fri Natur ser med bekymring på udsigten til, at man med planerne for urørt skov vil udskifte forvaltningsmetoderne med nye metoder, som ikke miljøvurderet - og gennemføre planer som ikke er miljøvurderet.

Fri Natur er imod de ændringer der beskrives i konceptet for urørt skov.

Data om den oprindelige natur i Danmark
Danmark var naturligt dækket af skov inden landbruget blev udbredt, startende for 6000 årsiden. At fælde skov og skabe lysåbne- og semi-lysåbne arealer – særligt med græsning af dyr bag hegn, som skal være ”vilde” - er ikke at skabe oprindelig, vild natur, men vil være at indføre en menneskeskabt natur, som ikke har oprindelig karakter.

På nedenstående grafer ses Ben Vad Odgaards pollental fra Fuglsø på Mols. Her ses sammensætningen af vegetation siden sidste istid på Mols. Lignende analyser er foretaget for en lang række søer – de viser at den lysåbne natur med græsning er opstået med menneskets stigende indflydelse. Græssere kom i skovene, da vi blev agerdyrkere. Det har intet med oprindelig natur at gøre.
Fri Natur er bekymret over at disse data ikke indgår i grundlaget for de nye metoder - og særligt Naturstyrelsen planer for urørte skove (samt naturnationalparker) med indhegnede, græssende dyr.

Kilde: Odgaard & Sørensen 2015: Florahistorie i Mols Bjerge: Nye undersøgelser af pollen og planterester i gamle sølag samt https://www.geoviden.dk/6-000-aars-skovrydning-kan-aflaeses-under-oestjysk-soe/

I skriver i Projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen for Naturnationalparkerne at store græssere som fx stude og ponyer skal være med til at skabe flere lysninger i skoven, en større grad af variation på de lysåbne arealer og varierede overgangszoner mellem skov og lysåben natur. Nu forholder det sig sådan, at skovene i forvejen er beriget med mange lysåbne arealer og mosaikskov, så hvorfor nu yderligere hegning og udsætning af flere dyr. Lad det hjemmehørende hjortevildt gøre arbejdet.

Tidligere græsningsprojekter viser, at asp og birk ikke vil blive spist og at man alligevel skal fjerne arterne maskinelt.

Ydermere konkluderer, rapporten OVERDREV, ENGE OG MOSER, Håndbog i naturtypernes karakteristik og udvikling, samt forvaltningen af deres biodiversitet, Faglig rapport fra DMU nr. 727 2009 at græsseres gødning giver en fortsat udledning af kvælstof på arealerne. Det er de selv samme arealer, som man ønsker at gøre næringsfattige. Den nye naturforvaltningsstrategi er ikke videnskabelig evalueret og er et resultat af Rune Engelbrechts drømme vision om dyr fra et urlandskab, som oprindelig har holdt til på græssletter dvs. i det åbne land og ikke i urskoven jvn. ovenstående diagram.

Klimabelastning
Forvaltningsplanerne om urørt skov medfører en nedgang i skovenes positive bidrag til CO2-balancen. Samlet set vil 75.000 HA blive omdannet til konceptet for til urørt skov (inkl. naturnationalparker), og der genplantes ikke nye træer som erstatning. De fældede træer efterlades til dels i skovbunden i stedet for at blive anvendt som CO2 neutralt byggemateriale. Bunker af grene og stammer efterlades til at blive nedbrudt med udledning af CO2 og metan til følge.

Fri Natur opfordrer til fortsat at lade gamle træer dominere i skovene og gradvist at søge sammensætningen af træer blive forandret til at passe til oprindelige arter med plukhugst, så både klimabalance og hensynet til det eksisterende liv i skovene tilgodeses.

Reduceret CO2-optag.
En aktivt drevet naturnær skovdrift øger skovens tilvækst og dermed CO2-optag sammenlignet med urørt skov og særligt urørt skov med græsning. Studier har vist, at aktivt skovbrug kan øge CO2-optaget med op til 20%. Ved rydning af ikke-hjemmehørende træarter er CO2 optaget typisk 2-3 gange højere end optag for hjemmehørende arter. Et eksempel er grantræer, idet de vokser hurtigere. Plukhugst sikrer en kontinuerlig tilvækst af træer og dermed en jævn CO2-optagelse. Det er også på den måde, vi sikrer sunde træer til de næste mange generationer. Når der fjernes træer, mister vi CO2 oplagringen, Dette er uansvarligt, når der ikke genplantes i samme omfang.

Miljøstyrelsen og Naturstyrelsen mangler stadig at sætte tal på den isolerede klimaeffekt af tiltagene med at omlægge 75.000 HA skov til urørt skov med disse metoder. Miljøministeriet har planer om at 250.000 ha skal tilplantes med skov. Dette er hovedsageligt ved private jordejere. Men vi forudser at planerne kan være svære at få effektueret ligesom landbrugets frivillige aftale om stop af drift på lavbundsjordene.

Øget import af træ
Urørt skov og ophør med bæredygtig skovdrift vil reducere mængden af bæredygtigt, certificeret dansk træ til byggeri i Danmark. Planerne vil medføre øget behov for import af træ fra andre lande, med negative konsekvenser for både betalingsbalance, miljø og klima.

Transport af træ over lange afstande øger CO2-udledningen og kan føre til ulovlig og ikke-bæredygtig skovhugst i andre lande. Danmark har skrevet under på en afskovningsforordning, som træder i kraft med udgangen af 2024. Her skal sikres bevarelse af skove og sikring af træ til møbelindustri og byggeri. Her bør Miljøstyrelsen derfor indstille hugsten og undlade at iværksætte planerne om urørt skov. Savværker skal bruge løvtræ til produktion af møbler, gulve og andre bygningsmaterialer. Uden træ vil savværkerne lukke og øget arbejdsløshed er en realitet.

Veteranisering
Det forekommer unaturligt, at påføre levedygtige træer skade for at lave kunstige træhabitater for insekter, svampe, fugle og pattedyr - når man kunne fokusere på at beholde gamle træer. Ved veteranisering bliver træet aldrig rigtigt stort og "gammelt".

Øget risiko for skovbrande
Urørt skov med ophobning af dødt ved, bunker af grene og tæt vegetation øger risikoen for skovbrande, der udleder store mængder CO2.

Fældninger i yngletiden, et problem for flagermus, fugle mv.
Det er et problem, at fældningerne af træer sker langt ind i fuglenes yngletid, som Fri Natur har kunnet konstatere sker på Naturstyrelsens områder, hvor firmaer forestår rydningerne. Der er ikke kun tale om enkelte træer med motorsav, men store områder, der ryddes fuldstændigt med skovningsmaskiner. Det medfører drastisk tab af leve, yngle og fourageringssteder for fugle og dyr.

Specielt er et stort problem, at Naturstyrelsen fælder træer udenfor perioden, hvor det er tilladt at fælde træer for at sikre flagermusene, som er bilag 4 arter. Hvordan kan det være, at alle andre i Danmark og EU er underlagt gældende lovgivning, men at Naturstyrelsen som om noget kender gældende lovgivning, kan fælde træer, hvor flagermus lever og finder deres føde, uden konsekvenser og dermed kan gøre som det passer dem.

Manglende respekt for de nuværende skove, plantager, heder og klitter
Med den nye forvaltningsstrategi vil Naturstyrelsen vanære historien om, hvordan skove, plantager, heder og klitter blev etableret og skabt med tilplantninger, så arealerne i dag fremstår som et unikt stykke natur.

Nåletræsbevoksningerne giver føde og ly til de vilde dyr, som der fortsat skal være plads til. Derfor bør dette træ blive stående til fremtidigt byggeri og med den sideeffekt, at træerne medvirker til nedbringelsen af CO2. Husk at en hegning er som at skulle etablere en bygning, derfor kræves en landzonetilladelse. Hvis ikke denne er givet, vil hegningen være ulovlig, og kan påklages til Planklagenævnet.

Mange af de eksisterende rødliste arter er helt konkret tilknyttet nåleskoven.

Mistet artsrigdom og overgræsning
I skovene er mange truende arter. Fri Natur stiller spørgsmål ved, om disse arter sikres ved de store forandringer som plantagen forventes at gennemgå.

Området har blandt andet ørne, spætter og andre fuglearter samt arter af mosser og laver, som er tilknyttet nåleskov, hvordan sikres deres fortsatte eksistens, når naturstyrelsen fælder hovedparten af nåleskoven?

Mange truede svampe og laver er tilknyttet nåleskov, dette prioriterer Naturstyrelsen ikke i de nye forvaltningsplaner. En stor mangel.

Ligeledes skal fortsat være plads til rødlistearter som Skov- og markfirben.

Endelig er flagermus i Danmark og EU strengt beskyttede arter. Man må ikke fælde/fjerne træer ved levestederne. I Danmark har vi 17 arter, hvorfor prioriteres disse ikke i de nye plejeplaner for områderne. Og i øvrigt en skændsel at Naturstyrelsen ikke selv arbejder ifht. til gældende lovgivning: At der ikke må fældes træer i flagermus-levesteder og fødeområder.

Overgræsning ses allerede nu på naturstyrelsens arealer blandt andet på Fanø. I hegningerne er lysesiv og græs, mens arealerne udenfor har stor artsrigdom med fx lyng, porse, blåbær, revling mv. Græsning er ikke ensbetydende med stor biodiversitet. Mere herom senere.

Der er ikke lavet en systematisk kortlægning af den biologiske mangfoldighed inden projektet med urørt skov og naturnationalparker blev udrullet. Hvorledes kan planernes resultater evalueres, når der ikke er en baseline? Professor i Biodiversitet, Professor Carsten Rahbek har netop påpeget dette. Vi ved ikke nok om, hvilke arter som allerede nu er i vores natur.

Når man netop i naturnationalpark Gribskov har diskuteret, at man ikke vil etablere kontrol felter udenfor hegningen, tyder på at Naturstyrelsen bevidst ønsker at manipulere med resultaterne, når samtlige prøvefelter skal ligge indenfor hegningen, samt at resultatet skal vise øget biodiversitet. Tænk hvis resultatet var tilsvarende udenfor hegningerne? Det vidner absolut ikke om et seriøst videnskabeligt arbejde.

En ensidig fokusering på urørt skov og rewildings-driftsmetoderne kan føre til tab af artsrigdommen i danske skove. Kraftig reduktion af granbevoksninger medfører færre rede- og skjulesteder for. Fredede planter såsom orkidéer risikerer at forsvinde i grene, kvas og mørke eller øget vandstand. Forsker har netop påvist, at overgræsning resulterer i mindre biodiversitet.

Igen beskriver rapporten OVERDREV, ENGE OG MOSER, Håndbog i naturtypernes karakteristik og udvikling, samt forvaltningen af deres biodiversitet, Faglig rapport fra DMU nr. 727 2009, at Størst potentiale vil der naturligvis være hvis man kan øge mængden af rent grundvand gennem reduktion af vandindvinding (til fx dambrug eller markvanding). Ligeledes er det **vigtigt at ændringen i vandspejlet ikke foregår så hurtigt at eksisterende sårbar natur forsvinder. Igen er det helt centralt at der foreligger en grundig feltkortlægning af de områder som påtænkes genoprettet for at man kan afveje hensynet til den natur som kan mistes, mod den natur som kan udvikles efter genopretningen.**

Ovenstående hensyn til den natur som kan mistes, sker ikke i disse nye plejeplaner. Her indtænkes udelukkende skovninger, hegninger, græssere og øget hydrologi. Der er ikke taget særlige vurderinger i de enkelte skove. Den samme løsning udruller i Danmark uden tanke om de eksisterende rødlistearter.

Af samme grund frygter Foreningen Fri Natur at etablering af en naturnationalpark bevirker en nedgang i artsrigdommen, da det er ***et stort eksperiment med udrulningen af Naturnationalparker i Danmark*****,** som skovrider Søren Oldenburg udtalte ved Nordsjællands Ridelaugs generalforsamling den 21. februar 2024.

Nedenfor er uddrag fra artikel om undersøgelse af biodiversiteten i græsningsprojekter af 5. september 2022, som er foretaget af følgende: Anne Eskildsen, biolog, Heidi Buur Holbeck, biolog, og Jacob Krog, specialkonsulent, alle fra SEGES.

Projektet viser samtidig, at den græsning, der gennemføres, ofte er for intensiv ift. at gavne biodiversiteten, selv på meget værdifulde naturarealer. Hvis græsningstrykket sættes højere end det anbefalede niveau, nedbides de planteressourcer, som er af afgørende betydning som bl.a. nektar- og pollenkilder.

Overgræsning medfører dermed mangel på blomstrende urter gennem hele sæsonen og fjerner livsgrundlag for de dyr og planter, som græsningen ellers skulle være til gavn for. Dette kan være katastrofalt for den lokale flora og fauna.

Årsagerne til dette misforhold skal i høj grad findes i manglende incitamenter til at gennemføre en græsningsindsats, der er optimal for biodiversiteten.

I de nuværende tilskudsordninger til græsning af naturarealer opnås det højeste tilskud via en intensiv drift, hvilket er i modstrid med de naturforvaltningsmæssige ønsker og mål for de mest værdifulde naturarealer. Flere dyr redder ikke økonomien – eller naturen. Undersøgelsen sætter samtidig fokus på, at omkostningsniveauet på bedrifter, der ønsker at udføre naturpleje, skal tilpasses nøje efter det tilgængelige tilskud, da det primært er tilskuddet, der skal dække omkostningerne.

Fri Natur ser ikke stor hegning og udsættelse af husdyr, som en løsning til forbedring af biodiversiteten.
Lær nu af vores nabolande i stedet.

Fri Natur henviser til denne artikel.

Uddrag af artikel af 13. nov. 2019
Professor Professor Carsten Rahbek: Drop kampen for de grønne enge – den kan koste biodiversitet

Hvis vi forsøger at fastholde naturen, som den var, da vi var børn, får vi problemer, mener professor.
Klimaforandringer vil ændre dansk natur
Årsagen er, at hver gang temperaturen stiger med 1 grad, vil arter som en tommelfingerregel arbejde sig 100 km længere nordpå, forklarer Professor Carsten Rahbek.

Det betyder i bund og grund, at vi formentlig går en fremtid i møde, hvor dyr i Danmark vil have langt mindre brug for de grønne, våde enge og i højere grad have brug for andre, tørrere typer natur at færdes i.

»Hvis vi har en naturforvaltning, der fastholder naturen, som den var, da vi var børn, får vi et problem, for ikke særligt mange arter skal ind i den type natur.«

Mere konkret betyder det, at klimaforandringerne sandsynligvis vil for eksempel få fuglearter til at forsvinde nordpå – en bevægelse, der allerede er i gang. Edderfuglen vil for eksempel helt forsvinde fra Danmark.

Ifølge Professor Carsten Rahbek vil især de rødlistede – altså truede – arter med små bestande blive ramt. Det drejer sig for eksempel om hver femte af vores fuglearter, blandt andre vadefugle.

Mange af dem er knyttet til vores grønne enge. »Fastholder vi eksempelvis de våde enge, er der risiko for, at vi mister arter, der alligevel er på vej ud, mens der intet naturligt levested vil være for nye arter at flytte

ind i,« fortalte Professor Carsten Rahbek for nylig på et symposium på Københavns Universitet. Professor Carsten Rahbek, professor på Center for Makroøkologi, Evolution og Klima ved Københavns Universitet.

Begrænset adgang for friluftslivet
Skovene bør være tilgængelig for alle mennesker. Hegn, store utilregnelig dyr, låger, øget vandstand skaber enkeltvis og i kombination begrænset adgang og tilgængelighed. Det vil forhindre mange mennesker i at bruge skoven til motion, rekreation og naturoplevelser.
Befolkningens fysiske og mental sundhed vil blive påvirket negativt af planerne. Forskere har gennem tiden dokumenteret, hvordan ophold i naturen reducerer stress, forbedrer humøret og øger immunforsvaret og færre sygedage og hospitalsophold har en gavnlig samfundsøkonomiske virkning. Regeringen burde have fortaget en 360 graders analyse af disse tiltag inden en ændring fra naturnær skovdrift til naturnationalparker og konvertering af skove til "urørt skov".

Hegninger i forbindelse med kysten
Hvis Naturstyrelsen vil hegne ude på stranden for at kunne holde græsserne, vil det hindre adgangen for gående. Naturbeskyttelsesloven giver netop adgang til altid at kunne færdes langs vandet ved de danske kyster. Dette vil være at adgangsbegrænsning. Hegnet bør sættes, således at man i stor afstand til hegnet ikke hindrer færdsel med hund og hest. Sker dette ikke vil borgerne med hund, hest eller børn kunne færdes sikkert på denne strækning. Heste er nervøse og skal kunne fjerne sig fra et hegn med dyr og ikke have en vandkant tæt på den modsatte side.

I øvrigt vil anlæg indenfor strandbeskyttelseslinien altid skulle have en tilladelse ved Kystdirektoratet.
Er denne tilladelse ikke givet, vil her være mulighed for at indgive en klage.

Manglede analyser af risiko for friluftslivet
Fri Natur vil minde om, at der ikke er foretaget en kortlægning af friluftslivet i områderne, der står overfor forandring, ligesom, der ikke er foretaget en risikovurdering og kortlægning af ulykker i naturplejeprojekter, som kunne afdække risikoen for friluftslivets mangfoldige aktiviteter.

Færre muligheder for friluftslivet
Planerne for Urørt skov vil begrænse mulighederne og sikkerheden for diverse fritids- og sportsaktiviteter, f.eks. spejderture, skovture for familier, børnehaver, skoler og lejrskoler, trailløb, orienteringsløb, mountainbiking, overnatninger i skovene, hestevognskørsel, hundeslædekørsel, ridning og vandreture med hund mm. Disse aktiviteter er vigtige for at fremme et aktivt liv og socialt samvær - generel sundhed i Danmark.

Særligt, når der udsættes store husdyr eller store, vilde arter vil de fleste friluftsaktiviteter blive påvirket negativt. I en national undersøgelse erklærer 26,1% af de adspurgte sig enige eller delvist enige i, at "jeg ville føle mig utryg ved at færdes i naturnationalparkerne, hvis der er sat kvæg og/eller heste ud" (KU 2022). Tilgængeligheden bliver dermed væsentligt reduceret for mange brugergrupper.

Øget risiko for ulykker
Visse områder vil blive hegnet og der har allerede været utallige sammenstød mellem dyr fra indhegninger og dem der har vovet at gå ind i områderne. Det viser nedenstående liste, over ulykker med borgere og færden med store græssere. Også i Lille Vildmose har Aalborg kommune advaret borgerne mod elgene. Ja, de er sky med meget farlige ved situationer med mennesker og andre dyr som heste og hunde.

Der er usikkerhed om hvor ansvaret kan placeres - hos den enkelte, hos dyreholderen eller Naturstyrelsen? Ulykkerne kommer og Fri Natur vil mene at når Naturstyrelsen har udsat dyrene er det også her ansvaret skal placeres – særligt, når man ikke har foretaget de nødvendige forudgående analyser.

Og hvem der har ansvaret for ulykker, hvis mødet mellem store græssere og skovgæster bliver fatal, når man som organisation, institution eller forening har børn, gæster og/eller sportsudøvere med i hegningerne?

Eksempler på hændelser, der er kommet i medierne
2024 Ko angreb borger i sommerhusområde på Horns Herred
2023 Minister i natur-sag: Ko trampede på soldat
2022 Skræmmende oplevelse i Mols Bjerge på kanten til det livstruende
2022 (2020) Angrebet af rasende ko. Hyggetur med børnene blev til mareridt
2021 Turister omringet i Mols Bjerge og angrebet af tyr
2021 Kvinde angrebet af ko
2021 Køer drev syvårig på flugt. Nu er dyrene blevet fjernet
2020
2019 Heltemodig datter reddede far fra vild tyr
2017 Opråb fra Lille Vildmose: Hold jer fra elgene | TV2 Nord
2017 Overfaldet af vilde køer. 67-årig kvinde hårdt kvæstet på Helgenæs
2017 Mand trampet ihjel af ko i Broager
2017 Angrebet af køer i indhegning. Jeg slap mirakuløst med liv og førlighed i behold
2017 John Henriksens hund blev mast ihjel: - Naturstyrelsen har ikke gjort nok
Bag disse artikler skjuler der sig mørketal med mange nærvedhændelser og ulykker, som ikke har nået mediernes overskrifter.

Alternative forslag:
Fri Natur støtter en bæredygtig naturnær skovdrift, der sikrer både biodiversitet, CO_2-optag og fri adgang til naturen for alle. Naturnær skovdrift indebærer en række forskellige tiltag, herunder:

- Fri adgang for alle: Områderne skal være tilgængelige og sikre for alle mennesker – også os med hund, så vi alle kan nyde naturens sundhedsfremmende effekter i vores fælles natur. Flora og fauna har brug for spredningskorridorer for at kunne spredes og vandre frit. Fri Natur foreslår at sætte naturen fri og lade skovene dominere landskaberne.

- Pleje af lysåbne områder: Lysåbne områder er vigtige for mange danske arter og bidrager til et mere varieret landskab – begræns hegninger med græssere til kun de områder hvor periodevis afgræsning på de eksisterende lysåbne arealer.

Danmark ligger for nordligt til at understøtte græsning hele året. Tørt græs er ikke at sammen- ligne med hø. Der er ingen næring tilbage. Græssers fordøjelse er ikke egnet til at skulle nedbryde cellulose i knopper, grene og bark – og er ikke ”naturlige” fødeemner for de fremavlede husdyrtyper.

Indretning af mindre hegninger skal udføres væk fra stier og veje, således at vi der ikke ønsker at færdes blandt kvæget/dyrene får alternative ruter.

- Brug af plukhugst: Plukhugst sikrer en kontinuerlig tilvækst af træer og dermed en jævn CO2-optag, samt forsyner vores land med certificeret, bæredygtigt tømmer til bæredygtigt byggeri.

Kilder:
● https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/skov/skov-og-klima/
● https://macroecology.ku.dk/other-publications/biodiversity-danishforests/CMEC-skovrapport-2016-v2.pdf
● https://mst.dk/erhverv/groen-produktion-og-affald/skovbrug/privatskovdrift/naturnaer-skovdrift
● https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/skov/skov-og-klima/
● https://macroecology.ku.dk/other-publications/biodiversity-danishforests/CMEC-skovrapport-2016-v2.pdf
● https://mst.dk/erhverv/groen-produktion-og-affald/skovbrug/privatskovdrift/naturnaer-skovdrift
● https://bevardedanskeskove.dk/
● https://frinaturdanmark.dk/
● https://www.facebook.com/frinatur
● https://www.facebook.com/groups/312861966884220
● https://www.dn.dk/vi-arbejder-for/skov/skov-og-klima/
● https://macroecology.ku.dk/other-publications/biodiversity-danishforests/CMEC-skovrapport-2016-v2.pdf
● https://mst.dk/erhverv/groen-produktion-og-affald/skovbrug/privatskovdrift/naturnaer-skovdrift:
● https://dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_ID=2078
● https://www.geoviden.dk/6-000-aars-skovrydning-kan-aflaeses-underoestjysk-soe/

Med venlig hilsen på vegne af Foreningen Fri Natur

Bodil Jørgensen, Formand
CVR: 43089692
Facebook https://www.fb.com/frinatur
Debatgruppe: https://www.fb.com/groups/frinatur
Hjemmeside https://Frinaturdanmark.dk

Foreningen af Lodsejere i Nationalpark Thy
Høringssvar til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm (NH)

Som repræsentant for Foreningen af Lodsejere i Nationalpark Thy afgiver jeg følgende høringssvar:

- Det anbefales, at NH og Nationalpark Thy i videst muligt omfang samarbejder administrativt, så bevillingerne primært anvendes til naturfremme frem for administration.

- Eventuelle hegn bør så vidt muligt være virtuelle. Efter det oplyste indebærer den nuværende teknologi, at der alene kan udsættes kvæg og ikke heste.

- Hvis det senere overvejes at udsætte andre græssere end kvæg, bør lokalbefolkningen inddrages. Beslutningsgrundlaget bør desuden omfatte erfaringer fra lignende projekter, herunder på Bornholm.

- Vedrørende jagt og regulering bemærkes, at et jagtforbud er ubegrundet og savner lovhjemmel. Ved etableringen af Nationalpark Thy blev det desuden tilkendegivet, at de eksisterende rettigheder ikke ville blive ændret: "Hvad der er tilladt uden for, er også tilladt indenfor". Dette tilsagn var afgørende for mange borgeres accept af nationalparken. Et jagtforbud vil derfor være et brud på tilsagnet, uden at behovet herfor er begrundet.

  Siden etableringen af Nationalpark Thy er bestanden af krondyr vokset betydeligt, hvilket mange borgere oplever som generende. Et jagtforbud på en væsentlig del af nationalparkens areal vil forværre problemet.

  Planen indeholder heller ikke nærmere retningslinjer for reguleringen. Det bør som minimum fastslås, at reguleringen skal tilrettelægges, så NH ikke medvirker til en yderligere vækst i krondyrbestanden.

- NH's klimapåvirkning beskrives på side 62. Heraf fremgår, at planens gennemførelse vil have en negativ klimaeffekt, men ikke om denne effekt søges begrænset. Set i lyset af de byrder, som klimaændringerne og reduktionsmålene pålægger den øvrige befolkning, vil det være vanskeligt at skabe accept af et statsligt projekt med negativ klimapåvirkning, medmindre der samtidig foreslås kompenserende foranstaltninger.

Jeg skal derfor opfordre til, at dette forhold adresseres i den endelige plan.

Med venlig hilsen

Niels Vase
Advokat (H), Partner

Forsvarets Etablissement- og Terrænkommando

Til: Naturstyrelsen / nnphanstholm@nst.dk
Eft.: Forsvarskommandoen

Høringssvar til offentlig høring af udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Forsvarets Etablissement- og Terrænkommando har modtaget Naturstyrelsens faglige udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for naturnationalpark Hanstholm i høring.

Forsvaret er tilstede i området og anvender især Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage til øvelsesaktivitet. Med genopbygningen af Forsvaret, ses der et generelt stigende behov herfor.

Indskrænkninger i Forsvarets nuværende og fremtidige anvendelses-muligheder på arealet er ikke forenelig med oprustningen af Danmarks Forsvar. Etablissement- og Terrænkommandoen henstiller derfor til, at naturnationalparken, projekter og forvaltning, herunder hegning, rekreative til tag, fx shelters, ikke medfører indskrænkninger i Forsvarets anvendelse af arealet, herunder fx yderligere restriktioner i brug af materiel og mulighed for at tage ophold af flere døgns varighed. Trænings- og øvelsesaktiviteter skal kunne fortsætte uændret, og ikke kræve yderligere indhentelse af dispensation fra den forvaltende myndighed.

Eventuelle spørgsmål rettes til sagsbehandler Vivi Schmidt

Med venlig hilsen Kristina Fisker Rosenby
Chef for Terrænsektionen

Friluftsrådet Nordvest

Høringssvar til høringsudkastet til Naturnationalpark Hanstholm fra Friluftsrådet Nordvest.

Lokalbestyrelsen for Friluftrådets Nordvests takker for muligheden for at indsende høringssvar til Naturnationalpark Hanstholm.

Det er med glæde vi læser, at reservatbekendtgørelsen forsat ønskes gældende samt at Naturstyrelsen Thy har deltaget i flere bilaterale møder med berørte foreninger og borgere, men da der er tale om en ret bunden opgave, har lokalbestyrelsen lidt bekymringer.

Vi i lokalbestyrelsen for Friluftsrådet Nordvest ser med stor bekymring på den omfattende hegning i den kommende naturnationalpark Hanstholm. Bekymringen gælder både begrænsningerne for friluftslivet og konsekvenserne for noget af Danmarks mest beskyttede habitatnatur. Valget af naturpleje i området har derfor også stor betydning.

Forskning og klithedernes udvikling

Den nyeste forskning fra professor Mette Løvschall, PhD, AU, peger på, at klithederne ikke er »rene« naturlige økosystemer, men snarere et resultat af vedvarende menneskelige forstyrrelser. Småskala agropastorale praksisser har netop skabt et balanceret miljø gennem:

- Kontrolleret afgræsning.
- Kontrolleret afbrænding.

- Manuel rydning.

Klitheden har tidligere haft en ganske høj HNV-score og er i god til fremragende tilstand vurderet i forhold til NOVANA.

Naturpleje og biodiversitet
På den baggrund synes den omfattende hegning af et fredet og totalfredet område at være en unuanceret tilgang til plejen af netop de nordatlantiske klitheder. Tilgangen svarer heller ikke til den plejemåde, der anbefales som den bedste i EU's direktiver.
Heder og klitheder består af mange forskellige naturtyper, der tilsammen danner et mosaiklandskab. Det er netop denne mangfoldighed, der skaber en særdeles robust biodiversitet.

Mosaiknatur og robust biodiversitet
Dette understøttes af DCE-rapport nr. 425 (2021), Biodiversitetseffekter af rewilding. Her fremhæves klitheden som en vital del af den mosaiknatur, der gennem variation og rumlig kontinuitet skaber robust biodiversitet. I afsnit 5.2, side 92, står der:

" Herved kan naturtyperne komme til at optræde i mosaikker som fx mellem hede, surt overdrev, tørre krat og stilk-egekrat. Der er næppe tvivl om, at en sådan mosaiknatur er mere naturlig og øger levemulighederne for en mangfoldighed af arter."

Begrundelsen for rewilding
Hvorfor indføre rewilding i et område, hvor vi allerede har gammel og robust natur med en steds svarende biodiversitet, som desuden er beskyttet af Habitatdirektivet?

Heden og de forskellige klitheder bør ikke betragtes som "noget naturen klarer selv", men som et biosocialt landskab, der kræver menneskelig deltagelse for at overleve. Alligevel indføres ekstensiv helårsgræsning, hvor hovedformålet er den selvforvaltende natur, i naturnationalpark Hanstholm, hvor der er heder og klitheder, og uden garanti for at heden plejes eller at klithederne rent faktisk tåler denne form for græsning og om dyrene vil æde de stride græsser, herunder rørhvene og blåtop. I stedet risikerer vi tilgroning, øget opvækst og tab af en EU-beskyttet naturtype, hvis klithederne ikke plejes efter de anbefalede metoder fra EU.

Det anerkendes at tilgroning af heder og klitheder er et problem, og at der skal tages hånd om det faktum, hvilket der er gjort gennem dekader gennem kontrolleret afgræsning, kontrolleret afbrænding og skrælning af små arealer.

Problemet med tilgroning af græs m.m. i dag har med klimaændring, N-deposition og ændret landbrugspraksis og øget industri at gøre. Det luftbårne kvælstof sammen med den forhøjede CO_2 tilfører de nærringsfattige heder næring, hvilket får vegetationen til at vokse hurtigere og dermed øger mængden af førne. Det angives i DCE 425 dog, at førne kun ses som et problem i det sydøstlige hjørne af Hanstholm Vildtreservat, hvorfor hegnslinjen øst for Kystvejen må anbefales, da de ca. 140 ha. på vestsiden af Kystvejen kan naturplejes på traditionel vis, og adgange til området, cykelstien, stranden og vandreruter bibeholdes for alle formere for brugere, uden at formålet med naturnationalparken tilsidesættes.

Friluftsruter og færdsel langs Kystvejen
Flere ruter og attraktioner med et omfattende friluftsliv vil blive stærkt påvirket:

- Den nationale cykelrute N2 mellem Hanstholm og København.
- Vestkyststien, der strækker sig over 80–100 km gennem Thy og videre mod Jammerbugt.
- Vesterhavsstien langs Vesterhavet.

- Rideruten Thy.

Mange vandrere, cyklister og andre sportsudøvere færdes langs Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm i begge retninger.

Trafik og sikkerhed
Der er endnu ikke offentliggjort en trafiksikkerhedsvurdering. Derfor er det foreløbig uklart, hvordan færiste og hegning helt ned til havet vil påvirke friluftslivet, erhvervslivet og de lokale borgeres færden. Det er heller ikke afklaret, hvordan det vil påvirke lokalområdet, at de store græssere får adgang til havet.

Trafikopgørelserne viser en stigende trafikmængde på Kystvejen:

- I 2022 var årsdøgnstrafikken 914 køretøjer, heraf 48 lastbiler. Gennemsnitshastigheden var 85 km/t. Opgørelsen angiver desuden, at op mod 85 % kørte op mod 95,4 km/t.
- I 2024 var årsdøgnstrafikken steget til 1.415 køretøjer, heraf 69 lastbiler. Hastighederne var lidt lavere og angives til henholdsvis 81 km/t og 89,7 km/t.

Set i forhold til trafikmængden virker etableringen af udsigtstårne og parkeringslommer langs Kystvejen ikke tilstrækkeligt gennemtænkt ud fra et sikkerhedsmæssigt hensyn. Det må desuden forventes, at udsigtstårne i Naturnationalpark Hanstholm vil medføre yderligere trafik på Kystvejen.

Adgang til lokalområdet
Som lokale og besøgende oplever vi, at vi i stigende grad bliver hegnet ude af områder, hvor vi i dag har fri adgang. Der opsættes allerede flere hegn for at forebygge markskader fra de store bestande af kronhjorte i vildtreservatet. Det begrænser yderligere den frie fladefærdsel.

Kerneområdets fortsatte beskyttelse
Kerneområdet i Hanstholm Vildtreservat er og vil fortsat være totalfredet og omfattet af reservatbekendtgørelsen. Publikum vil derfor fortsat ikke have adgang, så områdets stærkt beskyttede natur bevarer sin beskyttelse. Det glæder vi os over, da området har været fredet i årtier.

Store græssere og lokale brugere
På sigt kan der blive tale om reproducerende bestande. Selv om der opsættes en del låger i det 50 km lange hegn, må det formodes, at der vil opstå episoder med alle tre dyrearter. I Mols Bjerge og naturnationalpark Fussingø ses allerede uheldige situationer mellem friluftsbrugere og store græssere.

Landsdækkende undersøgelser fra flere organisationer peger desuden på, at helt op mod 90 % af borgerne ikke vil benytte naturområder med hegn og store græssere. Ministerierne er selv nået frem til, at naturnationalparker fremover ikke bør anlægges med hegn og store græssere i bynære områder. Hegningen og dyrene lægger også pres på de lokale børnehaver og arbejdspladser for nogle af de særligt udsatte borgere.

Turisme og områdets attraktivitet
Mange tyske turister besøger området, netop fordi de kan lufte deres hund mere frit end i byernes parker. Omfattende hegning og mulige færiste på større offentlige veje, hvor der passerer op mod 1.400 biler om dagen, kan påvirke områdets attraktivitet og dermed det omkringliggende samfund. Spørgsmålet er, om turisterne fortsat vil besøge området, hvis de skal færdes inden for hegn blandt store græssere, også på stranden.

Isbjerg har ca. 15.000 besøgende i sommersæsonen, og Lodbjerg Fyr har ca. 1.000 gæster dagligt. Hele Cold Hawaii vil ligeledes blive påvirket af hegningerne, da der er rigtigt mange surfdage, hvor strækningen fra Klitmøller til Hanstholm er det bedste spot i Danmark.

Strandaktiviteter og redningsadgang
Mange surfer mellem Klitmøller og Hanstholm, og området benyttes også af cyklister, bilister og gående. På stranden foregår desuden andre sportsaktiviteter og fiskeri. Selv om reservatbekendtgørelsen ikke tillader sportsaktiviteter i Hanstholm Vildtreservat, kan lokale strandfogeder bekræfte, at politiet ikke har ressourcer til at gribe ind.

Der har allerede været flere episoder mellem studene i Fussingø og cyklister. Derfor må det forventes, at ophold på stranden blandt store græssere kan føre til potentielt farlige situationer. Hegnet vil samtidig gøre det vanskeligere for redningstjenesten hurtigt at nå frem til tilskadekomne.

Stier og adgang fra syd
Kun ca. 250 ha er frigivet til friluftsliv i den knap 5.000 ha store naturnationalpark. Stier nedlægges, oversvømmes eller fjernes helt, og nye muligheder for mange brugergrupper er ikke tænkt tilstrækkeligt ind i projektet. Der kan angiveligt tilføjes flere låger, men det er bekymrende, at friluftslivet synes koncentreret omkring Tved Kirke.

De foreslåede ændringer begrænser blandt andet følgende muligheder:
- Adgangen via blandt andet Fayes Allé i det lave Vilsbøl fjernes.
- Adgangen til badeområdet ved Nors Sø begrænses betydeligt.
- Den lette, tilgængelige og sikre vej gennem skoven for børnefamilier og personer med handicap fjernes.

For borgere og turister syd for Hanstholm Vildtreservat vil det få stor betydning, hvis de nærliggende muligheder for fordybelse i skoven, ridning, cykling, færdsel med barnevogne og udgangspunkter for vandringer flyttes til Tved. Begrænsningerne er særligt tydelige på denne side af naturnationalpark Hanstholm. Der er desuden allerede et græsningsforsøg på Trøjborg og LIFE-projektet i Nystrup.

Tilgængelighed og ansvar ved ulykker
Hegn og store græssere kan udelukke mange borgere fra naturen, herunder børn, unge, personer med handicap og gangbesværede. Risikoen synes ikke at være tillagt tilstrækkelig vægt. Svarene fra Justitsministeren, Miljøministeren og SGAV om de juridiske forhold ved ulykker er desuden uklare og kan sammenfattes som: »Vi må se, hvad der sker.«

Projektet berører flere væsentlige friluftsruter og attraktioner: den nationale cykelrute N2, Vestkyststien, Vesterhavsstien, rideruten i Thy samt den omfattende færdsel langs Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm. Udkastet til projektplanen angiver ikke, hvilke kompenserende tiltag der kan tilbydes friluftslivet uden for hegnet.

En anden bekymring er den stigende færdsel i bl.a. Hanstholm Vildtreservat i fuglenes yngletid og det bekymrer, at folk ikke respektere naturen for nuværende, og at det med et prædikat om at området er en del af en Naturnationalpark, så vil betyde, at den meget beskyttede natur pludselig ses som værende tilgængelig, når det hedder noget med ”park”.
Konik hestene på Trøjborg, græsningsforsøg i klitheden, er ifølge ejeren mere opsøgende i turistsæsonen, da folk håndfodrer dem. Dette kan blive et uundgåeligt problem mange steder, med mange turister, og dyrene kan derfor blive meget opsøgende, og der kan opstå flere

farlige situationer end nødvendigt, hvis hegning trækkes tilbage fra de mest besøgte steder. Derudover så viste en nylig vandring i området, at effekten af afgræsningen pt. ikke er som forventet, men at man først kan se klare resultater efter ca. 6 år, og at processen tager længere tid.

Det skal påpeges, at vi på ingen måde er imod naturpleje – tværtimod - og at græsning af mange flere områder klart vil hjælpe på førne problemer og utilsigtet opvækst af træer og
buske, men de ca.140 ha. på vestsiden af Kystvejen bør udtages af projektet, da det vil påvirke friluftslivet, lokale og diverse erhverv meget negativt – foruden det rent praktiske for redningstjenesten, andre med erhvervsmæssig og borgernes frie færdsel på stranden. En anden bekymring er sandflugt, der allerede ses bare der er stiv kuling fra vest i området, så ligger der sandtunger ud på Kystvejen oppe mellem Hanstholm Havn og parkeringspladsen. Der kan på de 140 ha. i stedet udføres naturpleje, som f.eks. ekstensiv sommergræsning med får og en fårehyrde.
Der vil stadigvæk ske afgræsning af store sammenhængende naturområder, og der vil fortsat være mulighed for at aktivt friluftsliv – både indenfor og udenfor hegningen som angivet i
lovgivningen, men sikkerheden for borgeren, friluftslivet og lokale erhverv bør prioriteres med hensyn til netop hegnets placering og valg af store græssere.

Valg af store græssere – Tauros, der er en race almindelige borgere ikke kan købe, men kun benyttes i rewilding i Danmark. Kender man nok til disse dyrs temperament, når de udsættes for friluftsliv og deres adfærd i reproducerende bestande. Sikkerhedsmæssigt må det
forventes, at der kan opstå udfordringer på Kystvejen, når der parkeres i siden af vejen, og folk og fæ uden tanke for den tunge trafik skynder sig ud af deres køretøjer for at se på de store dyr. Eller, hvis de store tunge tauros tager ophold på veje og stier.

Samlet konklusion
Vores håb er derfor en forståelse for en lokal bekymring, der arbejder for:

- Faseopdeling af projekterne
- Alternative løsninger, der sigter mod samme mål
- Mod en klar lokal forankring
- Mod en forståelse for vores habitatnatur
- Mod en forståelse for vores lokalsamfund

Samt forståelse for, at vi som lokalbefolkning sætter stor pris på vores adgang til natur, vores erhvervsliv og at begrænsninger bør ske i samarbejde med de lokale og med det normale forsigtighedsprincip iagttaget. Således er det Friluftsrådet Nordvests klare anbefaling at hegnet opsættes på østsiden af Kystvejen, og at der af sikkerhedsmæssige hensyn ikke opsættes udsigtstårne, etableres færiste i Kystvejen, og at hegnet sættes i fornuftig afstand fra Kystvejen.

Mvh.
Lokalbestyrelsen Nordvest.

Hanstholm Havn A/S

Hanstholm Havn A/S' bemærkninger til "Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm" (herefter "Projektbeskrivelsen")

Hanstholm Havn A/S (herefter "Havnen") har med interesse gennemgået Projektbeskrivelsen. Havnen modsætter sig ikke formålet om at styrke naturen og biodiversiteten i området, men finder anledning til at fremsætte væsentlige bekymringer og indsigelser vedrørende projektets påvirkning af Kystvejen (rute 181).

Kystvejen udgør en scentral adgangsvej til og fra Havnen, herunder for beredskabet, erhvervslivet, Havnens medarbejdere og øvrige trafikanter.

Baggrund og forslag:
Havnen anmoder derfor primært om, at hegn ikke føres over Kystvejen, og at det alternative hegnsforløb C (øst for både cykelstien og Kystvejen) vælges. Under alle omstændigheder anmoder Havnen om, at trafiksikkerhedsrevisionen gennemføres, og at en revideret projektbeskrivelse sendes i supplerende høring, inden der meddeles tilladelse, jf. § 3, 1. pkt., i bekendtgørelse nr. 895 af 22. juni 2023 om trafiksikkerhedsrevision af naturnationalparker og andre områder. Havnen uddyber nedenfor sine bemærkninger og anmodninger.

Havnens uddybende bemærkninger:
Som baggrund bemærkes det, at der i lokalplanen for Havnens område er et centralt mål om, at Havnen skal være Europas førende konsumfiskerihavn med et stærkt erhvervsmæssigt bagland. Thisted Kommuneplan 2025-2037 fremhæver tilsvarende, at produktionsvirksomheder på Hanstholm Havn og i de nærliggende områder er af national interesse, og at udviklingsmulighederne ved Hanstholm Havn skal sikres.

Havnen håndterer betydelige mængder tung transport, særligt fiskerirelateret transport, til og fra havneområdet. Køretøjerne benytter enten Kystvejen (rute 181) eller Hanstholmvej/Thistedvej (rute 26), afhængigt af destinationen. Større arealer på Havnens område er desuden udset til større logistikprojekter, herunder Power-to-X.

Havnen er på den baggrund bekymret for, om det er proportionalt at føre et hegn på tværs af Kystvejen. Bekymringen skyldes navnlig følgende forhold:

- Kystvejen er én af kun to væsentlige adgangsveje for Havnens erhvervstrafik og benyttes jævnligt til tung transport og fiskerirelateret kørsel. Ændringer i vejens udformning eller hastighedsgrænse samt forsinkelser, eksempelvis ved færiste, vil derfor kunne påvirke Havnens drift og udviklingsmuligheder direkte. Sådanne ændringer kan desuden være vanskelige at forene med målene i lokalplanen og kommuneplanen.
- Etablering af færiste vil medføre hastighedsnedsættelser, som forventeligt kan give udfordringer for specialkøretøjer og anden tung transport til og fra Havnen. Opbremsning og acceleration for store køretøjer kan desuden medføre støjgener.

- Projektbeskrivelsen indeholder ikke oplysninger om Kystvejens årsdøgntrafik, trafiksammensætning eller vejklassificering og forholder sig heller ikke til, om vejen udgør en 'væsentlig færdselsåre', jf. færdselslovens § 88.

- Projektbeskrivelsen forklarer ikke, hvorfor det er vigtigt for naturnationalparken og dyrene at kunne krydse Kystvejen, herunder særligt om dette hensyn er proportionalt i forhold til de gener, som løsningen kan medføre for nærområdet, herunder Havnen.

- Trafiksikkerhedsrevisionen skal gennemføres inden meddelelse af tilladelse til etablering af naturnationalparken, jf. bekendtgørelse nr. 895 af 22. juni 2023 om trafiksikkerhedsrevision af naturnationalparker og andre områder.

- Trafikken til og fra Havnen, herunder for Havnens medarbejdere, foregår ofte om natten, hvor Kystvejen allerede kan være farlig på grund af vilde dyr og utilstrækkelig belysning.

- De planlagte parkeringslommer og udsigtsfaciliteter langs Kystvejen kan øge trafikmængden og risikoen for standsning eller parkering på eller nær vejen. Det kan genere og potentielt bringe den transport, der skal til og fra Havnen, i fare.

Havnens anmodninger:
På baggrund af ovenstående anmoder Havnen primært Naturstyrelsen om at vælge hegnsforløb C (øst for cykelstien og Kystvejen), så Kystvejen holdes uden for indhegningen og dermed undgår etablering af færiste. Havnen anmoder derudover om;

i. at Havnens adgangsbehov og erhvervstrafikken i Hanstholm udtrykkeligt inddrages som selvstændige hensyn i den endelige beslutning om eventuel hegnsføring på tværs af Kystvejen samt i den planlagte trafiksikkerhedsrevision i 2027 og inden;

ii. at det afklares og begrundes, om Kystvejen kan anses for en "væsentlig færdselsåre" i færdselslovens § 88's forstand, og hvilken betydning dette i givet fald har for lovligheden af den påtænkte hegns- og færistløsning;

iii. at konsekvenserne af en eventuel hastighedsnedsættelse og de konkrete færistløsninger vurderes særskilt i forhold til Havnens og Hanstholms erhvervstrafik – og ikke alene i forhold til beredskabsmyndighedernes adgang;

iv. at eventuelt placering af nye parkeringsarealer og udsigtsfaciliteter langs Kystvejen fastlægges under hensyn til, at vejen fortsat skal kunne afvikle Havnens trafik så uhindret som muligt. Det kan eksempelvis ske ved i videst muligt omfang at placere parkering ved indgangene til parken frem for langs Kystvejen; og

v. at trafiksikkerhedsrevisionen gennemføres inden meddelelse af tilladelse, jf. § 3 i bekendtgørelse nr. 895/2023, og at resultatet herefter sendes i supplerende høring. Havnen anmoder desuden om, at revisionens anbefalinger indarbejdes i tilladelsen som vilkår, herunder at hegnsforløb C skal etableres, hvis revisionen viser, at den foreslåede løsning med hegn og færiste på Kystvejen giver anledning til trafiksikkerhedsmæssige eller driftsmæssige problemer.

Havnen er til rådighed for en nærmere dialog om ovenstående og modtager gerne en orientering, når den planlagte trafiksikkerhedsrevision igangsættes.

Med venlig hilsen

Anders Kolle Christensen
Legal Counsel

Hanstholm Surfklub

Høringssvar fra Hanstholm Surfklub til Projektbeskrivelsen og Forvaltningsplanen for Naturnationalpark Hanstholm
Til Naturstyrelsen Thy,

Hanstholm Surfklub anerkender det vigtige arbejde Naturstyrelsen planlægger at gennemføre med Naturnationalpark Hanstholm for at styrke biodiversiteten på statens arealer i Thy.
Det bliver også spændende at opleve Hanstholms vilde vidder med endnu flere store dyr.

Vi har forståelse for at græssende dyr også vil gøre gavn i de yderste klitter og at der derfor er et ønske om lade dyrene komme så tæt på vandet som muligt. Denne del af projektet kan dog have indflydelse på adgangsforholdene til surf spots langs kysten mellem Hanstholm og Klitmøller og derfor sender vi dette høringssvar.

Ud fra et surfperspektiv vil vi foretrække hegnslinje A, hvor dyrene får lov til at gå helt til vandkanten og der slet ikke kommer et hegn langs med kysten. Surf spots på denne strækning er mobile, fordi de flytter sig med sandbankerne. Hvis der ikke kommer en hegnslinje i klitterne, vil det fortsat være muligt at parkere langs kystvejen og komme let ned til kysten på hele strækningen uden at skulle kravle under et hegn.

Hvis hegnslinje A viser sig ikke at være teknisk mulig at gennemføre for Naturstyrelsen Thy og der i stedet skal etableres hegnslinje B, så ønsker Hanstholm Surfklub at der i det mindste etableres en klaplåge i hegnet ved sidepæl 37-7. På stranden ud for 37-7 ligger der nemlig et rigtig godt og populært surf spot.

Der kan være flere steder langs kystvejen hvor det vil være relevante for surfere at have adgang til kysten og vi deltager derfor meget gerne i en dialog med Naturstyrelsen Thy om placeringen af klaplåger i en eventuel hegnslinje B.

Med venlig hilsen
Hanstholm Surfklub

Klitmøller Borger- og Erhvervsforening

Høringssvar til udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm fra Klitmøller Borger- og Erhvervsforening.

Klitmøller Borger- og Erhvervsforenings (herefter KB&E) bemærkninger omkring hegnslinjen i den kommende naturnationalpark Hanstholm.

KB&E ser med stor bekymring på de konsekvenser det omfangsrige hegn vil få for dels trafiksikkerheden, friluftslivet, erhvervslivet i området, turismen samt noget af Danmarks mest beskyttede habitatnatur.

Trafiksikkerheden:

Gennem KB&Es samarbejde med Thisted Kommune er vi bekendt med at vejmyndighederne endnu ikke har godkendt den foreslåede løsning, men har bedt om en vurdering fra en trafiksikkerhedsrevisor.
Vejmyndigheden finder det stærkt bekymrende, at der lægges op til etablering af færiste og færdsel af større dyr på en gennemgående trafikvej, hvor både trafiksikkerhed og fremkommelighed skal opretholdes.
Det er forventeligt at færiste i den størrelse, der kræves på en gennemgående trafikvej giver markante støjgener, specielt for de nærmeste naboer. Der er ikke lavet støjmålinger ej heller henvist til sammenlignelige målinger.

I en opgørelse fra 2022 var der en årsdøgnstrafik på 914 køretøjer, heraf 48 lastbiler, og en gennemsnitlig hastighed på 85 km/t. Dog op mod 85% kører op mod 95,4 km/t. Denne færdsel er i 2024 steget til 1415 køretøjer og heraf en andel af lastbiler på 69, med lidt reduceret hastighed på 81 km/t. og 89,7 km/t.

Hanstholm Havn er Danmarks største fiskerihavn målt på konsumfisk og huser landets største fiskeauktion. Ikke nok med at Hanstholm Fiskeauktion er Danmarks største fiskeauktion den regnes også blandt en af Europas største auktioner for fersk fisk.

Alene på selve havnen var der, i 2020, godt 1.000 arbejdspladser. Tager man følgeerhverv med var der yderligere cirka 1.300 personer, som er beskæftiget i lokalområdet og resten af kommunen.

Både lokale og besøgende lægger en del handel i Hanstholm og Kystvejen er således en særdeles vigtig færdselsåre for det kystnære område syd for Hanstholm.

Bison og ligeledes kreaturer, i modsætning til hjorte og heste, opsøger og lægger sig på asfaltveje. Det er der primært to årsager til nemlig varmeregulering og underlaget, som her er både fast og "tørt". Denne adfærd udgør en relativ stor trafiksikkerhedsrisiko, som mangedobles i de mørke
timer.

Ved etablering af udsigtstårne langs Kystvejen forudser vi trafikale problemer, når en eller flere
biler skal krydse cykelstien for at komme til parkeringslommen.
Etablering af færiste på Kystvejen og hegn til havet eller vegetationsgrænsen virker derfor som en ikke gennemtænkt ideologisk skrivebordsbeslutning uden forudgående analyser af de faktiske forhold.

Friluftslivet:

Området omkring Klitmøller er et sandt mekka for friluftsliv, hvilket tiltrækker en stadig stigende strøm af både turister og tilflyttere, som benytter både strand og skov.

Flere væsentlige friluftsruter og attraktioner berøres af projektet, herunder den nationale cykelrute N2, Vestkyststien, Vesterhavsstien, VesterhavsCaminoen, rideruten i Thy og den omfattende færdsel til fods og cykel langs Kystvejen mellem Klitmøller og Hanstholm.

Vi oplever allerede nu begrænsninger i adgang til naturen både grundet græsningsforsøget med heste på Trøjborg samt SUPERB og LIFE projekterne i Nystrup Klitplantage, så vores absolutte mest benyttede spor er derfor Fayes Allé med blandt andet adgang til Nors Sø samt svampeområderne i det lave Vilsbøl.

I Projektbeskrivelsen synes alt friluftsliv centreret omkring Sårup og Tved, hvorimod adgang til områder udenfor hegnslinjen, blandt andet via Fayes Allé i det lave Vilsbøl, bliver fjernet.
I det lave Vilsbøl, som er langt det mest benyttede område for friluftsaktiviteter i den sydlige del af NNP Hanstholm, er der stort set ingen arealer udenfor den foreslåede hegnslinje. Der er ingen muligheder for kompensationsarealer i nærheden så hegnet bør istedet trækkes nordpå til Nors Å, eventuelt længere og i vestlig retning føres til det nordøstlige hjørne af Klitmøllervej 98.
Det lave Vilsbøl er desuden i Kommuneplanen udpeget som mørke- og stilleområde, og besøgende opfordres således til at besøge området efter mørkets frembrud, hvilket ikke helt harmonerer med nedlagte stier og risikoen for at møde udsatte dyr.
Københavns Universitet konstaterer i 2020 -
https://curis.ku.dk/ws/portalfiles/portal/237043761/Notat_Friluftsliv_og_gr_ssende_dyr_web.pdf

- Naturpleje med store græssende dyr har dog samtidig vist sig ikke at være helt uproblematisk, specielt ikke når den anvendes i områder, der også er forbundet med rekreative interesser. I Danmark var der i 2017 et dødsfald og flere personskader som følge af uheldige møder mellem kvæg og motionister/hundeluftere.

- Ridning igennem en indhegning med vilde eller halvvilde heste vil ofte medføre problemer. Hvis man rider på en hingst, kan den hjemmehørende hingst i indhegningen opfatte den nye hingst som en rival der skal skræmmes bort. Hvis det derimod er en hoppe vil hingsten
- muligvis prøve at tilføje hoppen til flokken. Derfor skal ryttere, der passerer igennem områder, hvor der sker rewilding via heste, undgå at komme i kontakt med disse. Er der tale om mindre områder skal ridning helt undgås.

- Hund nævnes gentagne gange som problematisk og er derfor ikke tilladt flere steder i indhegninger i blandt andet både Holland og Danmark.

Videnblad nr. 06.01-133 udgivet i 2024 af Videntjenesten ved Københavns Universitet, belyser befolkningens tryghed ved store græsædende dyr i den danske natur, og konstaterer en stigende tendens til utryghed over for græssende husdyr (såsom køer og heste) i forbindelse med friluftsliv, når man sammenligner data fra en undersøgelse i 2008 med en tilsvarende i 2022.

En omfattende analyse foretaget af Rambøll i 2024 viser at langt de fleste ryttere er bange for at ride i indhegninger herunder også Naturnationalparkerne. Kun 13 % af rytterne er parate til at ride blandt kvæg, og knap halvdelen af disse ryttere parate til at ride ind uden at have frit udsyn til låger og åbent terræn. 49 % angiver, at de er villige til at ride i indhegninger med hjortevildt, og 36 % angiver, at de også vil være villige til at afprøve kræfter med at ride blandt får.

Bekymrede pædagoger fravælger, sammen med børn, at besøge indhegninger med store dyr grundet børnenes sikkerhed.

Når en institution færdes på Naturstyrelsens arealer eller i naturnationalparker, sker færdslen formelt på eget ansvar. Det betyder, at det er institutionens ledelse og de specifikke pædagoger på turen, der har det fulde opsynsansvar for, at børnene ikke lider skade, og at dyrene i indhegningen ikke opskræmmes eller forstyrres.

Turismen:

Analyser og strategier fra blandt andet VisitNordvestkysten viser, at tyske turister med hund udgør en massiv og afgørende målgruppe for turismen på den danske vestkyst.

I foråret 2025 blev der således lanceret en ny hundevenlig turiststrategi i Nordjylland specifikt målrettet det tyske marked. For mange tyske gæster betragtes hunden som et fuldbyrdet familiemedlem, og muligheden for at medbringe hunden er ofte en helt afgørende faktor for valget af feriedestination.

Hovedpunkter fra analyser og strategier om målgruppen

- Hunden frem for børnene: Erfaringer fra sommerhusbureauer på vestkysten viser markante tendenser, hvor tyskere i perioder medbringer flere hunde end børn til de lejede sommerhuse.

- Digital guide som værktøj: Som en del af den nye strategi testes digitale løsninger og guider. Formålet er at gøre det enkelt for tyske hundeejere at gennemskue regler for hunde på stranden, finde hundevenlige restauranter, seværdigheder og dyrlæger.
- Natur og frihed trækker: Målgruppen efterspørger især den rå natur, kystlandskaberne og friheden. Særligt de danske regler, hvor hunde må løbe løse på de fleste strande i vinterhalvåret (fra 1. oktober til 31. marts), vægter højt i tyskernes optik.

Den foretrukne natur og de kritiske fravalg

- Brede sandstrande og klitlandskaber: Kyststrækninger (særligt den danske Vestkyst og Nordjylland) er i absolut særklasse tyskernes foretrukne natur. De elsker store, åbne vidder, hvor der er plads til lange gåture i den friske luft.

- Indhegnede hundeskove: Det tyskere efterspørger allermest, er muligheden for at lade hunden løbe frit uden snor. Da der generelt er streng snorpligt i den danske natur, er statslige og private indhegnede hundeskove en enorm attraktion for dem.
- Fravalg af områder med kreaturer (græssende kvæg): Tyske hundeejere undgår bevidst naturtyper som strandenge, heder eller indhegnede naturplejeområder, hvor der går kreaturer (køer, får eller heste). Dette gør de blandt andet af følgende grunde Sikkerhedsrisiko: Mange tyskere er meget bange for de konflikter, der kan opstå mellem fritgående kvæg og hunde (køer, der angriber for at beskytte deres kalve).
  Snorpligt og stress: I indhegninger med græssende dyr skal hunden holdes i meget kort snor, hvilket fjerner den frihedsfølelse, tyskerne søger i den nordiske natur.

Naturen:

Gennem bestyrelsesarbejdet er vi bekendtgjort med, at Hanstholm Vildtreservat som repræsenterer Danmarks og Europas største sammenhængende klithede, generelt er i meget høj naturkvalitet.

Vi hæfter os ved, at Danmarks Naturfredningsforening og lokale naturfolk har peget på, at afgræsning med indhegnede husdyr i klitheden ikke ukritisk bør anvendes som en universel metode (*one size fits all*), da sårbar klitnatur og særlige hydrologiske forhold kræver differentieret pleje snarere end blot standarddyrehold. (Generelt støtter Danmarks Naturfredningsforening mere vild natur og biodiversitet, men lokalt i Thy er der fokus på, at store indhegninger og dyretryk skal tage højde for de eksisterende store bestande af kronvildt og sårbare naturtyper i Hanstholm Vildtreservat)

Vi er opmærksom på, at de cirka 140 hektar på vestsiden af Kystvejen er af væsentlig ringere naturkvalitet end området øst for Kystvejen. Dette bør dog ikke forbavse idet området i de sidste mange år ikke har været forvaltet med afbrænding. Vælger man at genoptage afbrænding eventuelt sammen med ekstensiv sommergræsning med gede/får og en hyrde vil man opnå en forholdsvis hurtig naturgenopretning samt skabe en ny turistattraktion.

Således er det KB&Es anbefaling at NNP Hanstholm i vid udstrækning friholder klitheden for hegn og dermed udsatte græssere, at man i stedet for genoptager regelmæssig skrælning og afbrænding af den grå klithede på samme måde, som området tidligere gennem mange år har været forvaltet samt at man manuelt fjerner uønskede selvsåede træarter.
Grundet de tidligere nævnte hindringer for adgang i naturen omkring Klitmøller ønsker KB&E ligeledes at friholde det lave Vilsbøl for hegn.

Venlig hilsen
Lene Munk Andersen, Klitmøllervej 135, Klitmøller, 7700 Thisted – littlemule@mail.tele.dk
På vegne af Klitmøller Borger- og Erhvervsforening

Kystdirektoratet
Kære Naturstyrelse,

Tak for orienteringen angående den offentlige høring af Nationalpark Hanstholm.

Kystdirektoratet har følgende bemærkninger til projektet:
Kystdirektoratet bemærker, at en del af projektområdet er omfattet af klitfredningslinjen, hvormed tilstandsændringer, herunder opsætning af hegn, forudsætter Kystdirektoratets dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 8.

Baggrunden for denne specificering er, at det i faktaboksen på side 12 fremgår, at naturnationalparkerne i nogle tilfælde forudsætter tilladelser fra kommunerne, herunder bl.a. i forhold til naturbeskyttelseslovens § 3, § 16 og § 18. I faktaboksen fremgår det ikke, at nogle projekter, ligesom dele af nærværende projekt, kan forudsætte en dispensation fra statslige myndigheder, herunder Kystdirektoratet.

Venlig hilsen
Niclas Krogh Brandt
Fuldmægtig | Kystzoneforvaltningen

Museum Thy

Museum Thy- høringssvar til Naturnationalpark Hanstholm

Projektbeskrivelsen til Naturnationalpark Hanstholm omhandler kulturhistoriske spor i det pågældende areal. Hermed følger Museum Thys kommentarer til de beskrevne kulturspor og forvaltningen af dem. Helt overordnet henleder vi opmærksomheden på, at Museum Thy forvalter Museumsloven i Thisted Kommune og generelt har stor viden om egnens fortidsminder og øvrige historiske levn. Denne viden bringer vi gerne i spil i et samarbejde.

Fredede fortidsminder og beskyttede jorddiger

I materialet omtales fredede fortidsminder, der jo er beskyttet af Museumsloven (§29e og f), samt beskyttede jorddiger, som også er omfattet af samme lovgivning (§29a). Konkret er der tale om fredede gravhøje, brønde, pinseboder og en mindesten - samt en række diger med forskellig historik. For disse fortidsminder planlægges tilsyn og pleje, ligesom der rettes opmærksomhed mod beskyttelseszoner og evt. påvirkning ved anlægsarbejde i fortidsmindernes/digernes nærhed.

Naturstyrelsen skal ifølge projektbeskrivelsen selv føre tilsyn med disse anlæg, modsat den hidtidige praksis i hele landet, hvor Slots- og Kulturstyrelsen varetager tilsynet og myndighedsudøvelsen i forhold til de fredede fortidsminder og beskyttede diger, med bistand fra specialiserede medarbejdere fra 10 arkæologiske museer. Vel er der også i naturnationalparkerne mulighed for at Slots- og Kulturstyrelsen kan vælge at føre såkaldte reaktive tilsyn, men i det daglige skal Naturstyrelsen føre tilsyn med sig selv, og man kan diskutere armslængden i den ordning!

Ikke-beskyttede fortidsminder og kulturspor

Udover de anlæg, der er beskyttet af museumsloven, er der en række ubeskyttede fortidsminder som anlæg fra 2. Verdenskrig, rester efter plantningsforsøg fra 1816 og frem, skov- og klithedetekniske anlæg som mindre diger, volde og grøfter, forladte bebyggelser og hulveje. Disse omtales i projektbeskrivelsen, men oversigten er langt fra udtømmende.

I databasen Fund og Fortidsminder er således registreret mindst tre lokaliteter (110206 sb 92, 125 og 126) nord for Ørgaard, hvor der er observeret flintafslag og-genstande, som hører til stenalderbopladser. Nord for Nebelstenen i Vilsbøl Plantage er ved udgravninger fundet velbevarede rester af den middelalderlige hovedgård, hvor vådområdet mod nord og nordøst sandsynligvis var en del af gårdens befæstning (kun delvis undersøgt). I vådområdet umiddelbart nord for det udgravede

areal fandtes bevaret træ og læder fra middelalderen. Ændringer i de hydrologiske forhold kan påvirke bevaringsgraden for evt. yderligere materiale, og det bør man være opmærksom på.

Projektbeskrivelsen omtaler på side 71 muligheden for ved anlægsarbejde at støde på hidtil ukendte kulturspor. Især inde i morænelandskabet og ved de gamle kystskrænter er "risikoen" for sådanne fund stor, da der kun i begrænset omfang er lavet en kortlægning og arkæologiske undersøgelser i arealet.

Museet gør opmærksom på, at der ved egentligt jordarbejde som f.eks. anlæggelse af vandhuller, nye stier m.m. er risiko for at støde på skjulte fortidsminder ikke mindst på morænepartierne. Museet anbefaler derfor, at der tages kontakt til museet i forbindelse med planlægning af konkrete anlægstiltag, for at afgøre, om der er behov for en arkæologisk forundersøgelse eller overvågning jf. Museumslovens §25-27.

Museum Thy gennemførte i 2018/2019 et pilotprojekt omkring et kulturhistorisk Atlas for Nationalpark Thy. Projektet kortlagde en række kulturspor i Vester Vandet sogn, der også dækker naturnationalparkens sydlige del; dog omfattede projektet ikke et feltarbejde med identifikation af mulige anlæg, men et sådant arbejde kan med fordel gennemføres.

Ligeledes har Museum Thy kortlagt redningsvejens forløb, heri ligger en kilde til potentielle sårbare kulturspor med stor værdi.

Anlæg, der hører til planteskolerne og plantagernes etablering og drift, har også betydning i vores forståelse af det store arbejde med at genindføre skovene i Thy, og de vidner om et andet natursyn end det, der råder i nutidens naturforvaltning. Det er vi nødt til at værne om.

Hertil kunne man også føje kulturplanter, som indikerer menneskelige aktiviteter og forladte bebyggelser (registrant v. Peder Skarregaard, Jørgen Eigaard og Ralf Roed Jakobsen), samt en oversigt over stednavne i klithedelandskabet (v. Bo Fink).

Endelig findes der også mere sårbare levn fra 2. Verdenskrig. Ikke alt blev støbt i beton, men løbegrave, vejanlæg, baraktomter, tømte minefelter m.m. bidrager til vores viden om krigen og bør beskyttes mod anlægsarbejde, vådlægning og store græssere.

Alle disse nævnte eksempler har stor kulturhistorisk værdi og er i vidt omfang også temmelig sarte. Museum Thy påpeger nødvendigheden i en opmærksomhed mod disse spor, og anbefaler som minimum en opdateret registrering af dem. Arbejdet med f.eks. at etablere naturlig hydrologi handler primært om at lukke dræn og grøfter, og gøres dette uden en forudgående registrering, mister vi væsentlig viden om tidligere tiders brug af arealet.

Ældre registrant og kortmateriale

For en god ordens skyld gør vi opmærksom på den gamle registrering af fortidsminder og kulturhistoriske spor på Thy Statsskovdistrikt (word-fil, seneste version 2007) med tilhørende kortmateriale (forløber til de såkaldte Pas På Kort). Her findes en registrant over såvel fredede og beskyttede som ubeskyttede kulturhistoriske spor i arealet.

Oversigten, der dog ikke kan anses for at være komplet, er ledsaget af gode betragtninger over sporenes betydning og sårbarhed.

Uddrag fra den generelle indledning: ***"Sten- og jorddiger*** *i og omkring skovene skal betragtes som fredede fortidsminder, selv* om *de endnu ikke er gennemgået og udpeget som sådanne. Under alle omstændigheder er alle diger på statens arealer fredet efter MUSEUMSLOVENS § 29 a. Der findes uden tvivl en del både større og mindre diger, som endnu ikke er indtegnet på skovkortene med signatur. Vær opmærksom på, at disse diger ofte er af overordentlig stor kulturhistorisk interesse, og at beskyttelsen også gælder for dem. Indberet dem til driftsplankontoret, så de kan blive tegnet med på skovkortene. Også de* ***ledstolpesten,*** *som eventuelt måtte stå i forbindelse med digerne skal betragtes som fortidsminder. På distriktet findes uden tvivl en stort antal gamle* ***stenkister*** *under skovvejene. Også stenkister skal betragtes og behandles som fredede fortidsminder.*
Redningsvejen *forløber gennem plantagerne, og bør betragtes som et "fortidsminde" der dog ikke er ude af brug, men tværtimod bør holdes farbart, og bruges. Flere steder i beskrivelserne af højene, bruges ordet* ***"FM-sten".*** *Stenen er en mindre, fint tilhugget, firkantet granitsten, hvori der er indhugget en krone for oven, og derunder bogstaverne FM.*

FM betyder: Fredet Mindesmærke. Stenene blev opstillet af Nationalmuseet fra omkring slutningen af 1800-tallet, på de fortidsminder som ejeren frivilligt, ofte mod en mindre erkendtlighed indgik overenskomst med Nationalmuseet om *at lade frede. Ordningen ophørte i 1937 hvor Naturfredningslovens bestemmelser også kom til at omfattede fredning af fortidsminder. FM-stenene i sig selv, er, eftersom de er hen ved 100 år gamle, også at betragte som fredede fortidsminder."*

Naturnationalparkens afgrænsning og ydre hegn

Flere steder i projektbeskrivelsens kortmateriale (mod syd og mod nordøst) ses et sammenfald mellem beskyttede jorddiger og naturnationalparkens grænse eller ydre hegn. For en god ordens skyld påpeger vi det forhold og forventer, at disse anlæg skånes i forbindelse med etablering af hegn.

Vi kan i det tilgængelige materiale ikke se nøjagtigt, hvor hegnet placeres nord for Nebel stenen. Men det bør etableres ved skovbrynet og ikke hen over det areal, hvor der er påtruffet bygningsrester.

Dermed beskytter vi de sårbare arkæologiske levn mod græssende dyr m.m. Museet står til rådighed for en dialog om hegnsforløbet.

I den nordvestlige del af området, ved det velbevarede Batteri I fra 2. Verdenskrig, ser det ud til, at forløbet af det nordlige grænsehegn vil afskære den sydlige del af batteriet. Dette vil være uhensigtsmæssigt i forhold til brugen af området som frilandsmuseum. Grænsehegnet er tilsyneladende udlagt, så det slavisk følger matrikelgrænsen, som synes at være trukket ret arbitrært i forhold til landskabet. Museet foreslår, at der laves en bue mod syd, så hegnet kommer til at følge foden af klitten i stedet at gå tværs henover den. Vi uddyber gerne dette konkrete forslag.

Som det fremgår af ovenstående, stiller museet gerne sin viden til rådighed i forberedelsen og driften af Naturnationalpark Hanstholm.

Jytte Nielsen
Museumsleder
Museum Thy

Nationalpark Thy

NATIONALPARK THY

Høringssvar til Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Nationalparkfond Thys bestyrelse og nationalparkråd sender efter afholdelse af ekstraordinært fællesmøde mandag 19. oktober følgende høringssvar:

Nationalparkfond Thy bakker nu som tidligere op om Naturnationalpark Hanstholm og det øgede fokus på udviklingen af vores fælles natur, parken vil medføre.

Nationalparkfonden opfordrede i sin opbakning til Naturnationalpark Hanstholm i juni 2022 til, at de konkrete løsninger for udformning, drift og formidling af naturnationalparken 'findes i fællesskab'. Den opfordring føler vi behov for at gentage, da vi ikke finder, at den helt klare synergi, der vil kunne udnyttes mellem Nationalpark Thy og Naturnationalpark Hanstholm, bliver anerkendt og formuleret i det foreliggende høringsmateriale.

Nationalparkfond Thy og Naturstyrelsen deler et fælles opdrag om at udvikle den internationalt værdifulde klitnatur i Nationalpark Thy med fokus på at udvikle sammenhængende, bæredygtige økosystemer med naturlig vandbalance. Det gælder selvsagt også for de 19% af nationalparken, som Naturnationalpark Hanstholm kommer til at udgøre. Vi har således her en fælles kerne ift. ambitionerne for naturnationalparkens forvaltningsplan.

Vi anerkender, at en forvaltningsplan for en naturnationalpark nødvendigvis må fokusere på forvaltningen inden for naturnational-parkens grænser. Men Naturnationalpark Hanstholm har en særlig forudsætning, sammenlignet med de fleste kommende naturnational-parker, i og med at den ligger indlejret i en velfungerende nationalpark.

Vi har i dag et solidt samarbejde mellem Nationalparkfonden og Naturstyrelsen Thy, og det er vores klare overbevisning, at en inddragelse af dette samarbejde i forvaltningsplanen vil styrke alle formål for Naturnationalpark Hanstholm – i særdeleshed på helt centrale områder som sammenhæng, naturlig hydrologi, friluftsliv og formidling.

Nationalparkfond Thys bestyrelse vil således gerne benytte høringen til at invitere til et styrket samarbejde. Nationalparkfonden er ikke en af mange interessenter i Naturnationalpark Hanstholms periferi. Vi er en permanent stedbunden aktør med ansvar for bl.a. naturbeskyttelse, formidling, friluftsliv og besøgsoplevelser i det store landskab, som Naturnationalpark Hanstholm er en del af. Vi har 18 års erfaring med at udvikle og formidle natur og friluftsliv i Thy; en bred, lokalt funderet organisation med dyb viden og alsidige kompetencer; en solid lokal opbakning, som kan bidrage til modtagelsen af naturnationalparken, og som

nævnt et stærkt og tillidsfuldt samarbejde med Naturstyrelsen i Thy, med respekt for hinandens fagligheder, erfaringer og kompetencer – som vi netop i fællesskab har demonstreret på fineste vis ved at udarbejde en ambitiøs ansøgning til EU, til et storstilet naturgenopret-ningsprojekt kaldet *LIFE Duneamics*.

Alt sammen aktiver, der kan bidrage til opfyldelse af forvaltnings-planens mål, hvis Nationalparkfond Thy inddrages som fast samarbejdspartner i planlægning og udvikling af det fælles gods. Det gælder både når der skal skabes sammenhænge i naturen, sammenhæng ift. forskning, registrering og overvågning, sammenhæng i kommunikation og formidling, og sammenhæng i organiseringen.

Et styrket samarbejde og udnyttelse af fælles synergi vil blandt andet kunne understøtte:

Sammenhænge i naturen
I opstartsfasen af Naturnationalpark Hanstholm appellerede vi til, at Naturstyrelsen bruger den viden, der er stillet til rådighed gennem de mange undersøgelser, der er lavet i Nationalpark Thy gennem årene. Særligt vil vi opfordre til at genbesøge rapporten "Sammenhængende natur og naturlige dynamikker i Nationalpark Thy" fra 2022 samt "Status og forvaltning af ensianblåfugl i Nationalpark Thy" fra 2017. Begge er baseret på omfattende analysearbejde, der også rummer forskningsresultater fra vore nabolande. Begge analyser har indgået i andre af Naturstyrelsens naturprojekter, som fx SUPERB projektet i Nystrup Klitplantage og urørt skov i Tvorup Klitplantage. Den viden, der er samlet i rapporterne, bør fx bruges til at sikre udvidelsen af levesteder for de mange sjældne arter knyttet til kalkoverdrev ved Sårup samt levesteder for arterne knyttet til klitlavninger og hedemoser i Kokkjær Vand, men også til at sikre mere naturlige skove i de tidligere klitplantager i naturnationalparken. Vi anbefaler, at Naturstyrelsen tager kontakt til forfatteren til ”Sammenhængende natur og naturlige dynamikker i Nationalpark Thy” for at få uddybet anbefalingerne.

Naturnationalpark Hanstholm ligger desuden indenfor det store, geografiske område, som Naturstyrelsen Thy og Nationalparkfond Thy for 1½ år siden i fællesskab med Thisted og Jammerbugt kommuner gik sammen med fire store naturfonde om at tænke stort og visionært om, har givet genlyd vidt omkring. Naturalliancen giver særlige muligheder for at se ud over matrikelskel og afgrænsning af såvel naturnational-park som nationalpark, og også ud over projekter, der bliver til i regi af Grøn Trepart. Alliancen giver os mulighed for hver især og tilsammen at handle for midler, ud over dem, der tildeles fra statskassen.

Naturen kender ingen grænser, og skal vi have genskabt de naturlige dynamikker, går det ikke at fokusere ensidigt på et afgrænset områdes forvaltning – størrelse og ambitioner til trods. Når det gælder naturlig vandbalance, er det ikke tilstrækkeligt at handle på statsejede arealer alene, hvis man skal skabe de bedste forudsætninger for klitnaturen. Det ses fx i den sydligste del af Hanstholm Vildtreservat, hvor den gravede kanal, Nors Å, igennem ca. 200 år har afvandet og stadig afvander tidligere klitlavninger, som har været et værdifuldt levested for en række af vores truede og sårbare arter.

Sammenhæng i formidling
Når det gælder formidling og kommunikation, bør eksisterende kompetencer, platforme og erfaringer udnyttes bedst muligt frem for at opfinde parallelle universer. At etablere en naturnationalpark i en nationalpark vil uundgåeligt give en kommunikativ udfordring. Målet bør her være at undgå dobbeltarbejde og sikre en ensartet, letforståelig brugerrejse.

Miljøministeriet har lavet en designmanual for Danmarks Nationalparker, som ligger til grund for nuværende skiltning m.v. – også på statens arealer i Nationalpark Thy - som vi opfordrer til fortsat at følge. Manualen tager højde for både forskel i ejerforhold, adgangsbetingelser og andres logoer. Vi opfordrer desuden til, at der aftales fælles kommunikationsprincipper og minimering af kommunika-tionsplatforme, så vi over for vores fælles gæster fra ind- og udland fremstår samlet og entydig, med let og ensartet adgang til information.

Fremfor at konkurrere på formidling af Naturnationalpark Hanstholm og Nationalpark Thy bør synergien udnyttes til at styrke den fælles fortælling. Og hermed også udnytte, at Nationalpark Thy er et stærkt *brand*, som er kendt i ind- og udland – et sted, folk er villige til at rejse efter for at besøge.

Vi opfordrer således også til, at forvaltningsplanen anerkender og inddrager den værdi, som Nationalpark Thys opbyggede sociale kapital har for vores fælles opgave i relation til naturen og formidlingen af samme. Det gælder nationalparkens mere end 250 frivillige, der møder gæster i naturen og på vores besøgssteder, og som også fremover vil skulle formidle – og stå på mål for – hele nationalparken, dens naturoplevelser og publikumstilbud, inklusive Naturnationalpark Hanstholm. Og det gælder vores udstrakte og veletablerede samarbejde med foreninger som Biologisk Forening for Nordvestjylland, DOF – og de mange andre foreninger repræsenteret i nationalparkfondens bestyrelse og råd – der bidrager til viden, formidling, citizen science, m.v., og vil kunne gøre det fremadrettet i samarbejdet om Naturnationalpark Hanstholm.

Sammenhæng i organisation
Også på beslutningsniveau opfordrer Nationalparkfond Thy til, at vi samler kræfterne yderligere, så arbejdet organiseres så enkelt og omkostningseffektivt som muligt efter idriftsættelse ved at søge at bruge hinandens styrker og viden optimalt samt undgå dobbeltorganisering.

Vi håber, at høringssvaret både giver anledning til konkrete forstærkninger i forvaltningsplanen, så det i dag frugtbare samarbejde mellem Naturstyrelsen Thy og Nationalparkfond Thy også fremadrettet indgår i fælles ambitiøse bestræbelser for udvikling og oplevelse af den del af Danmarks ældste nationalpark, der nu også skal udgøre Naturnationalpark Hanstholm.

På vegne af Nationalparkfond Thys bestyrelse,

Karen Louise Erichsen
Bestyrelsesformand

Nationalpark Thy VENNER
Høringssvar til Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Nationalpark Thy VENNER bakker nu som tidligere op om Naturnationalpark Hanstholm og det øgede fokus på udviklingen af vores fælles natur, parken vil medføre.

Vi opfordrer til, at forvaltningsplanen langt tydeligere anerkender og inddrager den værdi, som Nationalpark Thys mere end 250 frivillige besidder. Vi har en stor og vigtig opgave i relation til naturen og formidlingen af samme. Det gælder i Nationalparken, hvor vi møder gæster i naturen og på vores besøgssteder. Vi vil også fremover skulle formidle – og stå på mål for – hele Nationalparken, dens naturoplevelser og publikumstilbud, inklusive Naturnationalpark Hanstholm. Det sætter vi en ære og en stor arbejdsindsats i, og det er derfor helt afgørende, at frivillige tænkes ind i og beskrives i forvaltningsplanens formidlingsafsnit. Planen tager i meget stort omfang hensyn til "søndagsbesøgende", idet vi som frivillige med vores gæster fortsat kan gå ture ved f.eks. Isbjerg og Sårup uden at skulle forcere hegn. Udsigtspunkter ind i Naturnationalparken prioriteres generelt i planen, hvilket er meget ønskværdigt. Vi ønsker samtidigt at pointere, at veludbyggede stier og en god infrastruktur i Naturnationalparken, har meget stor betydning for den samlede sanseoplevelse vores mange gæster forventer

Når det gælder formidling og kommunikation i Naturnationalparken, bør eksisterende layout og designs af kortmateriale, skiltning og andet formidlingsmateriale benyttes frem for at opfinde parallelle universer. Målet bør her være at undgå dobbeltarbejde og sikre en ensartet, letforståelig brugerrejse. Hvis vores danske og udenlandske gæster og vi som frivillige formidlere skal forholde os til flere forskellige designs, farver og skriftfremstillinger, så vil det skabe mindre fælles forståelse for vores ambition om gennemsigtighed og sammenhængskraft i den samlede naturporteføljе i parkerne.

Som frivillige i Nationalpark Thy og Naturnationalpark Hanstholm, er vi et kæmpe aktiv for hele området, og ser vi frem til et frugtbart samarbejde, hvor vi som forening kan/vil bidrage til fællesskabet.

Karsten Thurøe
Bestyrelsesformand

Nationalpark Thy VENNER er en paraplyforening for alle aktive frivillige tilknyttet Nationalpark Thy.
Vi har eksisteret siden 2005 – de første mange år som støtteforening. Ca. 250 frivillige er med i foreningen, og vi er engagerede indenfor mange forskellige aktiviteter såsom formidlingsopgaver, frivilligværter i Nationalparkens informationscentre, cafedrift, håndværkeropgaver, stivogtere, naturens besøgsvenner, naturpleje, gåture og meget mere,

Nordvest Orienterings klub

Høringssvar fra Nordvest Orienterings klub
til
Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Nordvest Orienteringsklub er enig i og bakker op om det høringssvar, som er indsendt af Dansk Orienterings-Forbund.

Sammen med vores 2 klubmedlemmer i Naturnationalparkens bestyrelse vil vi gerne pointere:

Vedr. Hegn : Vi foretrækker totrådet hegn og mener ikke, at der på møderne i bestyrelsen har været tale om 3 tråde.

Vedr. Faunalommer: Vi har ingen betænkeligheder som sådan. Det hele vil afhænge af, hvordan Naturstyrelsen vil administrere begrebet. Vi håber, at det mangeårige gode samarbejde med at finde løsninger vil fortsætte.

Vi ønsker mest mulig naturforbedring med de mest rolige dyr.

Med venlig hilsen

Jane Thode Jensen
Formand
Nordvest Orienteringsklub

Nors-Tved Borgerforening & Lokalrådet for Nors, Tved og Øster Vandet

Høringssvar til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Afsender: Nors-Tved Borgerforening og Lokalrådet for Nors, Tved og Øster Vandet
Vedrørende: Offentlig høring af projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

På vegne af Nors-Tved Borgerforening og Lokalrådet for Nors, Tved og Øster Vandet fremsendes hermed følgende bemærkninger til Naturstyrelsens forslag til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm.

Vi anerkender ambitionen om at styrke naturen og biodiversiteten i området. Det er imidlertid vores opfattelse, at projektet i sin nuværende form rejser en række væsentlige spørgsmål om lokal forankring, friluftsliv, dyrevelfærd, klima, vildtforvaltning og de trafikale forhold omkring naturnationalparken.
Vi finder det afgørende, at disse forhold belyses grundigt, inden projektet godkendes og realiseres.

1. Lokal forankring og tydelig kommunikation
Det har skabt en vis begrebsforvirring at etablere Naturnationalpark Hanstholm inden for det geografiske område, der allerede er en del af Nationalpark Thy.

Vi opfordrer derfor Naturstyrelsen til at sikre en tydelig definition og formidling af forskellen mellem Nationalpark Thy og Naturnationalpark Hanstholm. Det bør ske gennem klar information, ensartet skiltning og en tydelig kommunikation om de to områders forskellige formål, status og forvaltning.

Lokalt ejerskab og opbakning fra lokalbefolkningen er efter vores opfattelse en afgørende forudsætning for, at Naturnationalpark Hanstholm bliver en succes. Det kræver reel dialog, lydhørhed over for lokale synspunkter og en løbende inddragelse af de borgere og lokalsamfund, der bliver direkte berørt af projektet.

2.Friluftsliv, adgangsforhold og parkering
Den omfattende indhegning af naturnationalparken vil uundgåeligt ændre oplevelsen af at færdes i området, selvom de formelle adgangsregler videreføres.

Vi støtter derfor beslutningen om at friholde ca. 250 ha plantage omkring de mest benyttede indgange og friluftsområder fra selve naturnationalparken. Det er et vigtigt hensyn til de mange borgere og besøgende, der anvender området til rekreative formål.

Vi forventer samtidig, at udsætningen af heste og kvæg i det indhegnede område vil få nogle besøgende til at fravælge færdsel inden for hegnet, uanset at der etableres låger og adgangsmuligheder. Det gælder ikke mindst børnefamilier, ældre og personer, der føler sig
utrygge ved at færdes tæt på store græssende dyr.

Vi anbefaler derfor, at friluftsliv og adgangsforhold tillægges endnu større vægt i den endelige plan.

Særligt bør parkeringsforholdene prioriteres højere end skitseret i projektbeskrivelsen. Flere af de eksisterende veje omkring området er smalle og benyttes samtidig af tunge og brede køretøjer. En øget tilstrømning af besøgende vil kunne skabe uhensigtsmæssige og potentielt farlige trafikale situationer, hvis parkeringsmulighederne ikke er tilstrækkelige.

Vi anbefaler derfor:

- At der foretages en samlet vurdering af det forventede behov for parkeringspladser.
- At der etableres tilstrækkelige parkeringsmuligheder ved de primære indgange.
- At trafiksikkerheden på de omkringliggende veje vurderes i sammenhæng med den forventede øgede trafik.
- At parkering og adgangsforhold tænkes ind fra begyndelsen og ikke først løses efter etableringen.

3. Dyrevelfærd og ansvar for udsatte dyr

Vi har betydelige betænkeligheder ved anvendelsen af dyrevelfærdslovens § 20 a, der giver mulighed for at dispensere fra bestemmelserne i lovens § 3 og § 9, stk. 1 og 2, for bestemte dyrehold i naturnationalparker. Bestemmelserne vedrører blandt andet kravene til forsvarlig pasning og omsorg samt jævnligt tilsyn med dyrene.

Vi finder det principielt problematisk, at der etableres særlige undtagelser fra de almindelige dyrevelfærdskrav for dyr, der udsættes på statslige arealer.

Når tilsynet flyttes fra individniveau til bestandsniveau, ændres mulighederne for at opdage sygdom, skader og mistrivsel hos det enkelte dyr. Selvom der fortsat er krav om et forsvarligt tilsyn, indebærer denne ændring en risiko for, at problemer hos enkelte dyr ikke opdages lige så hurtigt som ved individuelt tilsyn.

Vi mener ikke, at hensynet til biodiversitet bør medføre en lavere beskyttelse af de enkelte dyr.

Dyr, der udsættes og holdes bag hegn, er fortsat under menneskers ansvar. Det ansvar bør efter vores opfattelse ikke kunne lempes alene med henvisning til, at dyrene indgår i et naturprojekt.

Vi efterlyser derfor en klar redegørelse for:

- Hvilke konkrete dispensationer der forventes søgt for dyreholdene i Naturnationalpark Hanstholm.
- Hvordan og hvor ofte tilsynet med dyrene skal gennemføres.
- Hvordan syge, tilskadekomne eller svækkede dyr identificeres og håndteres.
- Hvem der har det endelige ansvar for dyrenes velfærd.
- Hvordan der sikres hurtig indgriben, når et dyr har behov for behandling eller aflivning.

Vi anbefaler, at dyrevelfærd og individuelt ansvar tillægges størst mulig vægt, og at der ikke dispenseres videre end strengt nødvendigt.

4. Skovrydning, naturgenopretning og klimaeffekter

I projektbeskrivelsen lægges der vægt på at genskabe mere naturlige hydrologiske forhold, øge mængden af dødt ved og reducere udbredelsen af ikke-hjemmehørende træarter.

Vi er opmærksomme på, at disse tiltag har til formål at fremme biodiversiteten. Vi finder dog, at omfanget og konsekvenserne af de planlagte indgreb i skovene bør belyses yderligere.

Der gennemføres allerede omfattende rydninger af blandt andet sitkagran og contortafyr i Tved og Vilsbøl Plantager. Indgrebene ændrer landskabets karakter markant og efterlader store åbne områder, som påvirker den hidtidige skovoplevelse.

Vi savner en mere konkret og samlet vurdering af de klimamæssige konsekvenser af disse indgreb.

Projektbeskrivelsens afsnit 3.9 anerkender, at udfasningen af ikke-hjemmehørende træarter og strukturfældninger forventes at medføre et mindsket nettooptag af CO_2, særligt på kort sigt.

Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt alene at konstatere denne effekt. Der bør foreligge en konkret beregning af konsekvenserne for områdets samlede CO_2-regnskab.

Vi efterlyser derfor:

- En beregning af det forventede tab af CO_2-optag ved den planlagte skovrydning.
- En vurdering af den CO_2, der frigives ved nedbrydning af fældet træ.
- En samlet vurdering af klimaeffekten på både kort og langt sigt.
- En redegørelse for, hvordan klimaeffekten af de planlagte indgreb afvejes i forhold til de forventede biodiversitetsgevinster.

Vi finder det væsentligt, at beslutninger om omfattende indgreb i eksisterende skovarealer træffes på baggrund af et tilstrækkeligt dokumenteret grundlag.

5. Krondyrbestand, markskader og regulering

Bestanden af krondyr i området har gennem de seneste 15-20 år været stigende. Udviklingen har allerede medført betydelige afgrødeskader på markerne omkring
Nationalpark Thy.

Det er derfor en væsentlig bekymring, hvordan etableringen af naturnationalparken vil påvirke den eksisterende bestand og de omkringliggende landbrugsarealer.

Projektbeskrivelsen vurderer selv, at der i perioder kan opholde sig op mod 1.000 krondyr i området. (lavt estimat) Det fremgår samtidig, at krondyrene i betydeligt omfang benytter vildtreservatet som opholdssted om dagen og de omkringliggende landbrugsarealer som fødesøgningsområder om natten.
Med udsætning af yderligere store planteædere ændres fødegrundlaget og den samlede græsningspåvirkning i området. Det er derfor nødvendigt at forholde sig til, hvordan dette kan påvirke krondyrenes bevægelsesmønstre og omfanget af markskader på tilgrænsende arealer.

Vi bemærker, at projektbeskrivelsen lægger op til, at der ikke skal foregå kommerciel rekreativ jagt i naturnationalparken, men at der fortsat kan gennemføres bestands- og adfærdsregulering.

Vi savner en mere konkret begrundelse for denne ændring i forvaltningen og ikke mindst en tydelig beskrivelse af, hvordan reguleringen skal gennemføres i praksis.

Vi efterlyser derfor:

- En faglig vurdering af den nuværende og forventede udvikling i krondyr bestanden.
- En vurdering af konsekvenserne for landbrugsarealerne omkring naturnationalparken.
- Klare retningslinjer for, hvornår og hvordan bestandsregulering iværksættes.
- En beskrivelse af, hvem der har ansvaret for reguleringen, og hvordan lodsejerne inddrages.
- En konkret plan for, hvordan markskader forebygges og håndteres, hvis de fortsætter eller forværres.

Det er afgørende, at hensynet til naturen inde i naturnationalparken ikke sker på bekostning af de omkringliggende landbrugsarealer og de lodsejere, der allerede oplever betydelige udfordringer med krondyr.

6. Naturturisme og lokal værdiskabelse

Vi støtter fuldt ud ambitionen om at udvikle naturturismen i vores område. Naturnationalpark Hanstholm rummer et stort potentiale for at tiltrække flere besøgende og skabe øget aktivitet i lokalområdet.

En sådan udvikling kræver imidlertid investeringer i blandt andet infrastruktur, parkering, formidling, stier og øvrige faciliteter.

Vi finder det naturligt, at staten som initiativtager og ejer af arealerne også påtager sig det økonomiske ansvar for de nødvendige investeringer og den efterfølgende drift.
Samtidig bør der være et klart fokus på lokal værdiskabelse. De økonomiske og erhvervsmæssige muligheder, som den øgede naturturisme skaber, bør i videst muligt omfang komme lokalområdet til gavn.

Vi anbefaler derfor, at der udarbejdes en plan for, hvordan den øgede turisme kan omsættes til konkrete muligheder for lokale erhvervsdrivende, foreninger og lokalsamfund.

7. Samlet anbefaling

Nors-Tved Borgerforening og Lokalrådet for Nors, Tved og Øster Vandet anerkender ambitionen om at styrke biodiversiteten og skabe mere sammenhængende naturområder.

Det er imidlertid vores opfattelse, at etableringen af Naturnationalpark Hanstholm skal ske med langt større opmærksomhed på de lokale konsekvenser og de mennesker, der bor og arbejder i området.

Vi anbefaler derfor, at Naturstyrelsen i det videre arbejde prioriterer følgende:

- Tydelig information om forholdet mellem Nationalpark Thy og Naturnationalpark Hanstholm.
- Bedre parkerings- og adgangsforhold samt øget fokus på trafiksikkerhed.
- En høj og dokumenterbar standard for dyrevelfærd og tilsyn med de udsatte dyr.
- En konkret beregning af de klimamæssige konsekvenser af skovrydning og naturgenopretning.
- En tydelig og forpligtende plan for regulering af krondyrbestanden og håndtering af markskader.
- Sikring af, at investeringer i naturturisme også skaber værdi for lokalområdet.

Vi forventer, at de fremsendte synspunkter og anbefalinger indgår aktivt i den videre behandling af projektet, og at der redegøres konkret for, hvordan de enkelte problemstillinger håndteres i den endelige projektbeskrivelse og forvaltningsplan.

Med venlig hilsen

Esben Oddershede
På vegne af Nors-Tved Borgerforening og
Lokalrådet for Nors, Tved og Øster Vandet

Plancenter Aalborg

Bemærkninger til høring fra Naturstyrelsen om Naturnationalpark Hanstholm

Plancenter Aalborg har modtaget høringsmateriale med udkast til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm.

Ved gennemgang af det fremsendte materiale har vi konstateret, at Tved Kirke er beliggende tæt på det område, der er udlagt til naturnationalpark.

Vi skal derfor anmode om, at for at sikre, at der ikke sker en negativ påvirkning af Tved Kirke, bør regulering af områderne omkring kirken, ske i samarbejde med de kirkelige myndigheder. Vi har i den forbindelse særligt fokus på fældning af træer.

Dette skyldes, at Tved Kirke er et væsentligt kulturhistorisk monument i Tved Klitplantage og den eksisterende beplantning er en væsentlig del af kirkens nuværende landskabelige sammenhæng.

Der kunne eksempelvis udarbejdes visualiseringer, der viser hvorledes en regulering af den eksisterende beplantning, i forbindelse med etableringen af naturnationalparken, vil påvirke Tved Kirke.

Med venlig hilsen
Marie Johansen
Juridisk chefkonsulent

"Rytteriet" - interessegruppe omkring Rideruten Thy

<u>Høringssvar</u> til projektbeskrivelse og forvaltningsplan, Naturnationalpark Hanstholm.

Indsendt af Lone Lærke Krog [redacted] på vegne af:

<u>"Rytteriet", interessegruppe omkring Rideruten Thy.</u>

Rideruten Thy er repræsenteret i bestyrelsen for Nationalpark Hanstholm ved Lone Lærke Krog, og netværket af ryttere har løbende været samlet for at være informeret om og drøfte arbejdet i bestyrelsen samt processen op til nærværende projektbeskrivelse og forvaltningsplan.

<u>Dette høringssvar forholder sig udelukkende til de forhold, der er af interesse for ryttere - og altså ikke generelt til formål og forvaltningsplan i relation til naturen og de græssende dyr.</u>

I processen hen mod udarbejdelsen af en forvaltningsplan og projektbeskrivelse har vi følt os inddraget i forhold til vores interesse i at færdes til hest i området samt i forhold til at finde løsninger, der er til gavn for ryttere.

Vi værdsætter, at 250 hektar ved de tre hovedindgange til Naturnationalpark Hanstholm (Isbjerg, Tved og Sårup) er taget ud af den oprindelige udpegning af areal til Naturnationalpark Hanstholm og derfor ikke indhegnes. Dette giver fortsat mulighed for ridning i Tved Klitplantage uden for indhegningen. Vi kunne dog godt have ønsket os, at en større del af det lave Vilsbøl var blevet friholdt for hegn.

Vi værdsætter ligeledes, at den eksisterende gennemgående Rideruten Thy (Lodbjerg-Bulbjerg) får et alternativt forløb øst for Naturnationalpark Hanstholm.

Dermed er der lyttet til to vigtige ønsker, som vi er kommet med, bl.a. som input til workshop i bestyrelsen 5. februar 2025: ("Vi ønsker indhegningen opsat så langt mod vest som muligt" og "De fleste ryttere er bange for at færdes inden for indhegningen").

NB: Ønsket om et hegn "så langt mod vest som muligt" blev fremsat før beslutningen om at lade vildtreservatet blive omfattet af hegn – og vi skal derfor præcisere, at vi ikke ønsker hegn længere end til cykelstien langs Kystvejen (som omtalt andetsteds her i høringssvaret).

Generel indstilling til ridning i og omkring Naturnationalpark Hanstholm:

Rytterne er groft sagt delt i to grupper.

Der er dem, der trods alt er glade for fortsat at have mulighed for at ride i området, der er indhegnet. Og så er der den anden gruppe, der er glade for, at der etableres en alternativ riderute i kanten af Naturnationalpark Hanstholm.

Hvordan får vi så den bedste rideoplevelse inde i indhegningen?

Rytterlåger med korrekt udformning og "undvigelåger" uden al for lang afstand er et klart ønske fra os.

Forvaltningsplanen, der er i høring, er ikke særlig detaljeret omkring antallet af låger og udformning af dem.

Vi har et stort ønske om at blive taget med på råd om udformning af klaplåger, når den tid kommer. (Vi ønsker fx klaplåger med opstigningsmulighed (trappetrin), og vi vil gerne trække på positive erfaringer om klaplåger, der er nemme at håndtere og åbne, når man færdes til hest eller med en hest ved siden).

Ligeledes mener vi, at man skal være opmærksom på afstanden mellem låger og eventuelle *færiste* – for at undgå uheld og utilsigtede hændelser, hvor dyr og mennesker kommer til skade.

(Nederst i dokumentet findes en uddybende beskrivelse af klaplåger og deres ønskværdige udformning).

Sikker færdsel inden for indhegningen

Det kunne være en god idé, hvis der var mulighed for en form for GPS-overvågning af dyreflokkene, som var koblet på en app. Ved benyttelse af denne app vil ryttere (og andre gæster) kunne få en indikation på, om man vil kunne ride sikkert og trygt i et hjørne af NNPH uden at møde en gal ko eller en hesteflok i galop.

Generelt om hegn:

Afstand mellem riderute og hegn:

Vi udtrykker stor tilfredshed med, at det fra projektlederen er tilkendegivet, at hegnet vil blive rykket et godt stykke ind i naturnationalparkens areal (i projektbeskrivelsen nævnes 10-20 meter). Vi ser gerne en lidt større afstand, hvor det er muligt, hvilket vil betyde, at ryttere kan færdes trygt på den gennemgående riderute (det nye forløb af Rideruten Thy) i kanten af NNPH, ligesom det naturligvis er en skønnere naturoplevelse, hvis man ikke rider klos op ad et hegn.

Vi vil gerne gøre opmærksom på, at det er en god ide, hvis man kan lave en tydelig adskillelse af stiforløbet for de tre mest typiske brugergrupper: vandrere, cyklister og ryttere.

Afrundede hjørner er en god idé i hele indhegningen, sådan at ingen dyr eller ryttere kan trænges op i en krog.

Hegn bør udformes sådan, at vildtet kan passere frit.

Angående hegn over Kystvejen.
Vi udtrykker skepsis over for ideen om at føre hegn hen over Kystvejen.

Vi foretrækker det, som i projektbeskrivelsen er nævnt som alternativ hegnsforløb C, figur 3.2) øst for cykelsti og Kystvej. Vi ønsker også her at understrege, at der bør være en afstand på minimum 10-20 meter fra sti til hegn.

Argumentet er, at ryttere skal have mulighed for at kunne færdes trygt på cykelstien langs Kystvejen. (Asfalterede stier kan benyttes lovligt af ryttere). Denne strækning er et godt alternativ for ryttere, der ønsker at skyde genvej til Hanstholm fra Klitmøller - i forhold til den lange rute ind over Nors og Tved.

Ønsker til faciliteter:

I bestyrelsen for NNPH har der været workshops, hvor rytterrepræsentanter har peget på ønskværdige faciliteter i de områder ved Isbjerg, Tved Kirke og Sårup, der vil være helliget friluftsliv og publikumsfaciliteter.

Vi vil her fremhæve ønsker til:

En ny pausefold ved Isbjerg og Fayes Allé samt en opgradering af pausefold ved Sårup (i øjeblikket er der kun pæle). Pausefolde bør udover solide pæle også være forsynet med hegnstråd samt en vandpost.
(NB: I samarbejde med Naturstyrelsen Thy har Rideruten Thy været med til at finansiere og opstille ca. 8 pausefolde langs hele den 110 km lange riderute fra Lodbjerg til Bulbjerg).

Derudover kunne vi tænke os bindebomme ved Fayes Allé, Isbjerg, Tved og Sårup.

Desuden kunne det være ønskeligt med et borde- og bænkesæt ved Fayes Allé.

Bemærkning om adgangsforhold – Lodsejere

Lodsejere, hvis jord grænser op til Naturnationalparken, og som hidtil har kunnet færdes til fods, som rytter, udkørt træ eller haft et landbrugsmæssigt behov / ret til færdsel, skal sikres, at denne færdsel uændret kan gennemføres til offentlig vej fra de omhandlede
jordlodder/hidtidige adgangssteder.

Kommercielle aktiviteter

Vi udtrykker tilfredshed med, at det overfor bestyrelsen er tilkendegivet, at der fortsat vil være mulighed for at drive kommercielle aktiviteter i og ved Tved Klitplantage, når det får status af naturnationalpark Hanstholm. Det vil give mulighed for guidede ture på hesteryg såvel som uden heste.

Inddragelse/medindflydelse

Generelt ser vi som ryttere en stor interesse i fortsat inddragelse i den videre proces mod virkeliggørelse af Naturnationalpark Hanstholm.

Vi tænker her på de praktiske foranstaltninger, som er nævnt i dette høringssvar, men også den formidlingsindsats og information, som vil være gavnlig i forhold til sikker færdsel i en indhegning med store græssende dyr.

Uddybende beskrivelse af adgangsforhold for ryttere.

1. **Adgang for ryttere via klaplåger**

Klaplåger bør udformes så en rytter på en stor hest sikkert kan trække igennem og åbne og lukke lågen med en indvendig åbning på minimum 1,2 meter. Selve lågen udformes traditionelt, men kan med fordel også udformes med en ramme påført fintmasket net hegn, eller en letmetal-låge, så den ikke bliver for tung – men stadig så den let og automatisk klapper i. Lågen bør ikke placeres tæt på en færist. Ved at tage dette hensyn mindsker man risikoen for, at en hest kan vende/træde tilbage og træde på færisten.

Der bør være klaplåger jævnt fordelt langs hegnet i Naturnationalparken, så man i en nødsituation let kan komme ud/ind af området.

Fin og sikker placering af færist og klaplåge.

Dårlig og utryg placering af klaplåge ved siden af færist, idet hesten let kan træde tilbage/til siden og derved træde på færisten. Stoppælen bør placeres så den fulde åbning er minimum 1,2 m.

Her er lige akkurat plads nok til at en islandsk hest kan trækkes igennem. Når man skal trække fra den side lågen ikke er monteret på, er det meget tungt at holde lågen, hvorfor det vil være godt at lågen ikke er for tung.

Bag høringssvaret står følgende personer:

5. Verner Jensen.
6. Birger Eskildsen, Stutteri Korreborg.
7. Annette Skou, Tvillinggaard.
8. Dorthe Friis Reitzel.
9. Lene Munk Andersen, Little Mule.

10. Dorte og Jens Iversen, Engkær.
11. Vivi Skou, webmaster, Rideruten Thy.
12. Lone Lærke Krog, Lærkely Hestehotel.

Strandfogederne langs Thy-kysten
Høringssvar vedrørende hegning i forbindelse med Naturnationalpark Hanstholm
Vedrørende strandfogedernes adgang og arbejdsforhold

Bestyrelsen for strandfogederne langs Thy-kysten ønsker med dette høringssvar at gøre opmærksom på en række væsentlige forhold vedrørende den foreslåede hegning i forbindelse med den kommende naturnationalpark.

Det er bestyrelsens klare opfattelse, at strandfogedernes adgangs- og arbejdsforhold skal indgå som en selvstændig og konkret del af planlægningen, inden hegningen etableres.
Stranden er ikke alene et rekreativt område. Den udgør også strandfogedernes arbejdsområde, hvor der løbende skal kunne udføres opgaver, herunder oprydning, fjernelse af større genstande og andre nødvendige arbejdsopgaver. Disse opgaver skal kunne udføres sikkert, effektivt og uden unødige administrative eller praktiske hindringer.

Adgang til stranden

Hvis hegningen føres helt ned til stranden, skal det sikres, at strandfogederne til enhver tid har **uhindret og praktisk anvendelig adgang til stranden**.
Det gælder ikke alene adgang til fods, men også adgang med de køretøjer og det materiel, som konkret er nødvendigt for at kunne udføre strandfogedernes opgaver.

Der kan blandt andet være behov for at anvende større køretøjer i forbindelse med fjernelse af større genstande, omfattende oprydningsarbejder eller andre situationer, hvor mindre køretøjer ikke er tilstrækkelige.

Det bør derfor på forhånd fastlægges, hvordan denne adgang sikres gennem hegningen. Adgangen bør være en **fast og permanent ordning** og bør ikke bero på, at der hver gang skal indhentes en særlig tilladelse eller dispensation.

Store græssende dyr

Det giver samtidig anledning til væsentlige sikkerhedsmæssige spørgsmål, hvis Taurus-kvæg, heste og eventuelt bisoner skal kunne færdes frit på samme areal, hvor strandfogederne skal udføre deres arbejde.

Det skal derfor inden etableringen af hegningen være afklaret, hvordan strandfogedernes arbejde kan gennemføres forsvarligt, når der befinder sig store dyr på stranden.

Der bør foreligge en klar procedure for, hvordan dyrene håndteres og holdes på sikker afstand, når strandfogederne eller andre, der udfører nødvendigt arbejde på stranden, har behov for at arbejde i området.

Midlertidig sikring af arbejdsområder

Ved større oprydningsarbejder eller andre arbejdsopgaver kan det være nødvendigt midlertidigt at sikre et større arbejdsområde.

Der bør derfor etableres en **fast procedure og en praktisk mulighed for midlertidig afskærmning af arbejdsområdet**, således at arbejdet kan gennemføres uden risiko for, at store dyr bevæger sig ind i arbejdsområdet.

Det bør samtidig være tydeligt, hvem der har ansvaret for at sikre området og håndtere dyrene, når strandfogederne skal udføre arbejdet.

Hegningsløsning B og C

Af projektbeskrivelsen fremgår det, at der arbejdes med forskellige mulige hegnsforløb.

Det fremgår blandt andet, at der, hvis det ikke viser sig muligt at finde en tilstrækkelig god løsning til at afslutte hegnet mod havet, kan etableres et alternativt nord-sydgående hegnsforløb B langs den ca. 8 km lange vegetationsgrænse mod stranden vest for Kystvejen.

Det fremgår endvidere, at der ved den senere detailplanlægning kan blive tale om et alternativt hegnsforløb C øst for cykelsti og Kystvej, hvis den planlagte løsning medfører en så markant hastighedsnedsættelse, at det vurderes problematisk for beredskabsmyndighederne.

Disse alternative hegnsforløb ændrer imidlertid ikke på behovet for at sikre strandfogedernes adgang til stranden.

Tværtimod bør konsekvenserne for strandfogedernes adgang og arbejdsforhold vurderes **konkret for hvert af de mulige hegnsforløb**, inden der træffes endelig beslutning om placeringen.

Det bør navnlig afklares:

- hvor og hvordan strandfogederne kan passere hegningen,
- om adgangen kan benyttes med større køretøjer,
- om der er tilstrækkelig plads til at manøvrere med nødvendigt materiel,
- hvordan adgangen fungerer ved akutte og uforudsete hændelser,
- hvordan store dyr håndteres, når strandfogederne skal arbejde på stranden, og
- om en ændring fra hegnsforløb B til C medfører nye eller ændrede adgangsforhold for strandfogederne.

Det bør således ikke alene være beredskabets adgangsforhold og trafikale hensyn, der indgår i vurderingen af de alternative hegnsforløb. **Strandfogedernes adgang til og mulighed for at udføre deres nødvendige arbejde på stranden skal tilsvarende indgå som et konkret hensyn ved den endelige fastlæggelse af hegnslinjen.**

Forholdene skal være afklaret inden etablering

Det er efter bestyrelsens opfattelse ikke tilstrækkeligt, at disse spørgsmål først forsøges løst, efter at hegningen er etableret.

De praktiske og sikkerhedsmæssige konsekvenser for strandfogedernes arbejde bør være **afklaret og indarbejdet i planlægningen inden etableringen af hegningen**.

Bestyrelsen anmoder derfor om, at der som en del af den videre planlægning fastlægges en konkret ordning, som som minimum sikrer:

1. **Permanent og uhindret adgang til stranden for strandfogederne.**
2. **Mulighed for adgang med større køretøjer og nødvendigt materiel.**

3. **En klar procedure for håndtering af store dyr, når strandfogederne skal udføre arbejde på stranden.**
4. **Mulighed for midlertidigt at afskærme arbejdsområder ved større oprydningsarbejder og andre nødvendige arbejdsopgaver.**
5. **En tydelig placering af ansvar og beslutningskompetence**, så nødvendige arbejdsopgaver ikke forsinkes af uklarhed om, hvem der skal kontaktes, eller hvem der skal håndtere dyrene.
6. **En praktisk løsning, der fungerer også i akutte eller uforudsete situationer**, hvor strandfogederne har behov for hurtig adgang til stranden.
7. **At konsekvenserne for strandfogedernes adgangs- og arbejdsforhold vurderes særskilt ved hvert af de foreslåede hegnsforløb, herunder hegnsforløb B og C.**

Dette gælder særligt for strækningen mellem Klitmøller og Hanstholm, hvor strandfogederne skal kunne varetage deres opgaver på samme vilkår som hidtil.

Vi skal samtidig understrege, at strandfogedernes adgang til stranden ikke alene er et spørgsmål om bekvemmelighed. Det handler om at kunne varetage de opgaver, som følger med strandfogedernes funktion, på en sikker og forsvarlig måde.

Bestyrelsen anmoder derfor om, at strandfogedernes adgangs- og arbejdsforhold indgår konkret i den videre planlægning, og at der foreligger en afklaret og praktisk anvendelig løsning, inden hegningen etableres.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen
Strandfogederne langs Thy-kysten

Surfklubben NASA

Vi i Surfklubben NASA har egentlig ikke nogen holdning til, hvor hegnet skal placeres, og hvilken type hegn der vælges. Det har vi tillid til, at Naturstyrelsen og de lokale fagfolk finder den bedste løsning på.

Vi har dog én vigtig bekymring. Hvis plan B vælges, med et hegn langs klitterne mellem Klitmøller og Hanstholm, vil det potentielt betyde, at surfere mister adgangen til stranden og nogle af de 2-3 surfspots, der ligger på strækningen. De er helt unikke surfspots, som besøges af surfere fra det lokale område, og turist surfere, fra hele Europa.

Derfor ønsker vi, at Surfklubben bliver inddraget i en dialog om adgangsforholdene, hvis plan B bliver en realitet. Vi har selv nogle idéer til mulige løsninger, som vi meget gerne vil bidrage med. Det mener vi både vil gøre processen lettere for jer og sikre, at adgangen til stranden fortsat fungerer for surferne.

På vegne af bestyrelsen
Surfklubben NASA

Thisted Kommune

THISTED KOMMUNE

Høringssvar vedr. projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm

Thisted Kommune har gennemgået det foreliggende høringsmateriale og ønsker overordnet at fastholde de bemærkninger og opmærksomhedspunkter, som kommunen tidligere har fremsendt i forbindelse med projektet.

Thisted Kommune skal særligt gøre opmærksom på, at følgende forhold fortsat vurderes relevante i projektets videre planlægning og realisering:

- Naturmæssige forhold, herunder behov for nødvendige dispensationer efter naturbeskyttelseslovgivningen samt vurderinger vedrørende Natura 2000-områder og bilag IV-arter.
- Eventuelle krav om byggetilladelser og øvrige myndighedstilladelser i relation til hegn, shelters, læskure og øvrige anlæg.
- Hensynet til eksisterende drikkevandsinteresser, kildepladser, boringer og overvågningsanlæg, herunder sikring af fortsat adgang for vandværker og forsyningsselskaber samt beskyttelse mod eventuelle påvirkninger fra dyr eller ændrede hydrologiske forhold.
- Vandløbs- og hydrologiske forhold, herunder nødvendige tilladelser efter vandløbslovgivningen samt hensyn til regulativer, okkerforhold og eventuelle ændringer af vandløb og afvanding.
- Trafik- og trafiksikkerhedsmæssige forhold i relation til vejnettet, herunder etablering af færiste, hastighedsforhold, ansvarsspørgsmål ved påkørsel af dyr og øvrige nødvendige vejtekniske foranstaltninger.
- Hensynet til eksisterende arealdispositioner, herunder forpagtningsaftaler og øvrige kommunale interesser på de berørte arealer.
- Eventuelle krav efter landbrugs- og husdyrlovgivningen i forbindelse med etablering af læskure eller lignende faciliteter.

Thisted Kommune forudsætter, at de ovennævnte forhold indgår i det videre arbejde med projektet, og at de nødvendige myndighedstilladelser, vurderinger og afklaringer håndteres i den videre proces.
Kommunen henviser i øvrigt til de tidligere fremsendte bemærkninger og står til rådighed for faglig dialog inden for de enkelte myndighedsområder.

Thisted Kommunes vejmyndighed
Høringssvar vedrørende Naturnationalpark Hanstholm

Vedr.: Høring over projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm – bemærkninger fra Thisted Kommunes vejmyndighed

Thisted Kommunes vejmyndighed har gennemgået Naturstyrelsens forslag til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm samt den af NIRAS udarbejdede trafiksikkerhedsrevision, trin 1.

Dette høringssvar afgives alene af Thisted Kommunes vejmyndighed og vedrører de trafikale forhold omkring Kystvejen (rute 181). Bemærkningerne omhandler således de foreslåede trafikale løsninger og ikke selve etableringen af naturnationalparken.

Færiste og store planteædere på Kystvejen
Naturstyrelsen foreslår at føre hegnet på tværs af Kystvejen og den tilhørende cykelsti i både den nordlige og sydlige ende af naturnationalparken. Der foreslås etableret to færiste, som skal forhindre dyrene i at forlade området, samtidig med at de får mulighed for frit at færdes på og krydse Kystvejen.

Thisted Kommunes vejmyndighed har trafiksikkerhedsmæssige betænkeligheder ved den foreslåede løsning.

Kystvejen er en offentlig gennemgående landevej mellem Hanstholm og Klitmøller og indgår i tungvognsnettet. Vejen udgør en vigtig transportvej til og fra Hanstholm Havn.

På den cirka 8 km lange strækning er der i 2024 målt en gennemsnitshastighed på 81 km/t. Vejmyndigheden vurderer, at kombinationen af gennemkørende trafik og store planteædere, der frit kan færdes på vejarealet, indebærer en risiko for alvorlige trafikuheld.

Trafiksikkerhedsrevision og erfaringer fra Norge
Thisted Kommunes vejmyndighed har internt gennemgået NIRAS' trafiksikkerhedsrevision. Revisionen peger blandt andet på risikoen for påkørsel af dyr, usikkerhed om dyrenes færden, lokale oversigtsforhold samt risiko ved passage af færiste.

NIRAS vurderer, at løsningen under visse forudsætninger kan gennemføres trafiksikkerhedsmæssigt forsvarligt, men anbefaler samtidig løbende overvågning af dyrenes færden og efterfølgende trafiksikkerhedsanalyser.

Vejmyndigheden finder, at trafiksikkerheden så vidt muligt bør sikres gennem projektets udformning frem for at basere løsningen på efterfølgende overvågning og eventuelle korrigerende tiltag.

NIRAS bemærker desuden, at færiste normalt ikke anvendes på danske landeveje med en hastighed på 80 km/t, og anbefaler lokale hastighedsnedsættelser ved anlæggene.

Erfaringer fra Norge, herunder Statens vegvesens håndbog *Veger og dyreliv* og *Trafikksikkerhetshåndboken*, beskriver blandt andet anvendelsen af færiste til at forhindre husdyr i at komme ud på hovedveje samt
begrænsningerne ved permanente advarselsskiltes ulykkesforebyggende effekt.

Vejmyndigheden finder derfor ikke, at advarselsskiltning og lokale hastighedsnedsættelser i tilstrækkelig grad imødekommer betænkelighederne ved at give store dyr fri adgang til Kystvejen.
Gennemgangen af trafiksikkerhedsrevisionen har således ikke ændret vejmyndighedens hidtidige vurdering.

Støj fra færiste
Vejmyndigheden gør desuden opmærksom på risikoen for støjgener fra de foreslåede færiste, hvilket også fremhæves i NIRAS' trafiksikkerhedsrevision.
Da færistenes konkrete udformning endnu ikke er fastlagt, kan støjniveauet ikke vurderes nærmere.
Vejmyndigheden vurderer dog, at særligt tunge køretøjers passage kan medføre støjgener for nærliggende beboelse, herunder ved Klitmøller.

Alternative løsninger
Naturstyrelsen beskriver alternative hegnsforløb, hvor de store planteædere holdes adskilt fra Kystvejen. Vejmyndigheden finder, at der bør arbejdes videre med disse alternativer.
Hvis arealet vest for Kystvejen ønskes fastholdt som en del af naturnationalparken, foreslår vejmyndigheden, at området indhegnes særskilt, og at muligheden for en eller flere faunapassager over eller under Kystvejen undersøges.
NIRAS beskriver selv en niveaufri krydsning som den mest trafiksikre løsning, men har ikke undersøgt denne nærmere med henvisning til forventede anlægsomkostninger og indgreb i naturområdet.
Vejmyndigheden finder, at muligheden bør undersøges nærmere, inden den fravælges.

Parkerings- og udsigtsfaciliteter
De foreslåede parkeringslommer og udsigtssteder langs Kystvejen bør placeres og udformes under hensyntagen til trafiksikkerheden, herunder oversigtsforhold, ind- og udkørsler samt fodgængernes færdsel.

Samlet konklusion
Thisted Kommunes vejmyndighed vurderer, at den foreslåede løsning med færiste og fritgående store planteædere på Kystvejen indebærer trafiksikkerhedsmæssige risici, som ikke i tilstrækkelig grad er imødekommet i det foreliggende projektmateriale.
Vejmyndigheden kan derfor ikke tilslutte sig denne del af projektforslaget.
Thisted Kommunes vejmyndighed opfordrer Naturstyrelsen til at arbejde videre med alternative løsninger, hvor de store planteædere holdes fysisk adskilt fra trafikken på Kystvejen.

Med venlig hilsen **Thisted Kommunes vejmyndighed** Drift & Anlæg
Faglige referencer
- NIRAS: Naturnationalpark Hanstholm – Trafiksikkerhedsrevision, trin 1 (2026).
- Statens vegvesen: Håndbok V134 – Veger og dyreliv (2014).
- Transportøkonomisk institutt: Trafikksikkerhetshåndboken, afsnit 1.16, Tiltak mot viltulykker.

Thy Drikkevand

På vegne af Thy Drikkevand fremsendes hermed høringssvar vedr. Natur Nationalpark Hanstholm

Med venlig hilsen

Morten Lauge Fejerskov
Afdelingschef & Ekspertisechef
Niras

Natur Nationalpark (NNP) Hanstholm i høring
Høringssvar
Thy Drikkevand A/S

1 Indledning

Nærværende skrivelse er udarbejdet på vegne af Thy Drikkevand A/S.

Hanstholm kildeplads ligger ved det nordøstlige hjørne af NNP Hanstholm. Der har netop været høring

af Miljøkonsekvensrapporten for ny indvindingstilladelse til kildepladsen, ref /1/.

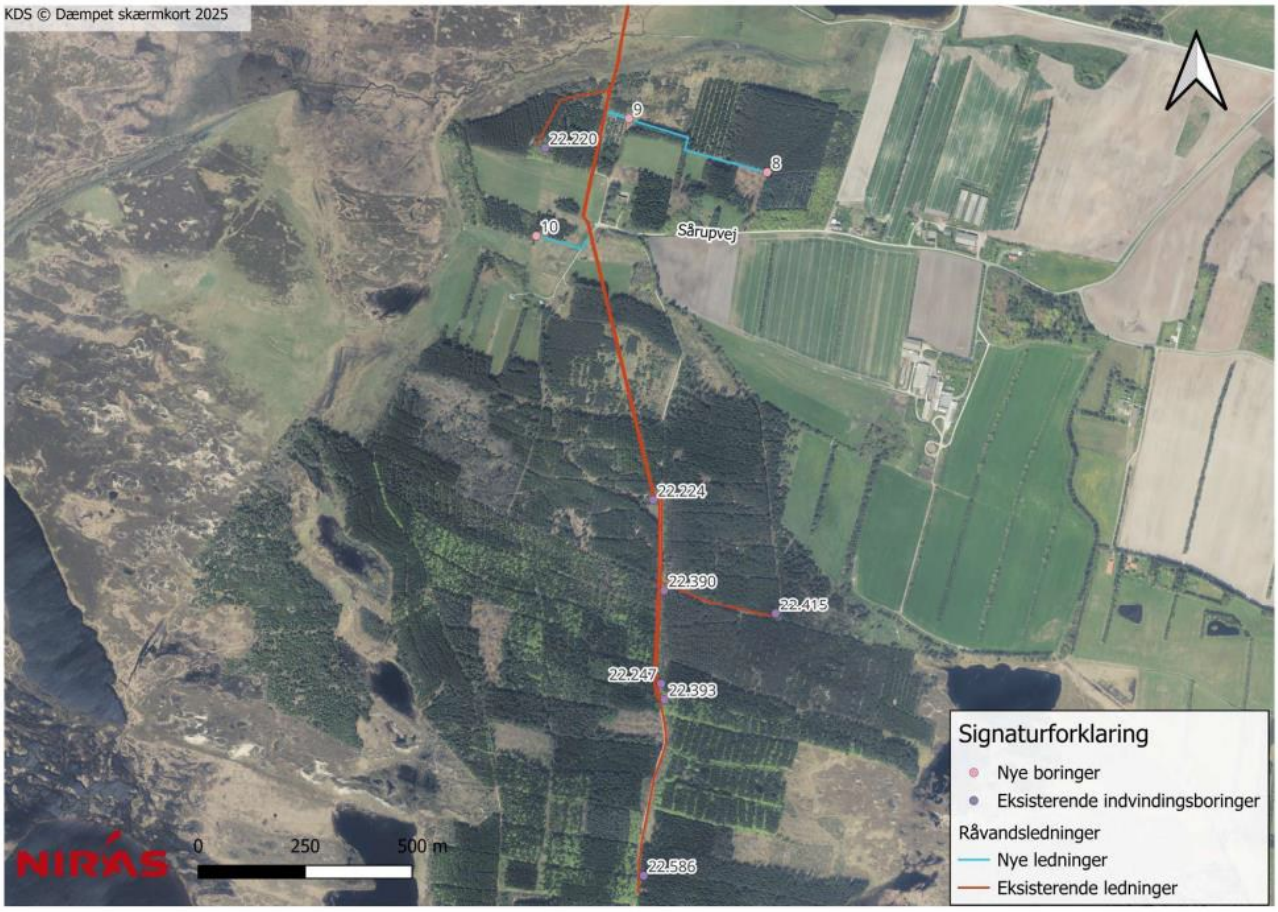
Der kan nu indvindes op til 1.400.000 m³/år fra i alt 10 boringer.

Kildepladsen og det kildepladsnære område fordrer, at der ikke findes aktiviteter, der kan give anledning til for-urening af grundvandet og dermed boringerne på kildepladsen.

Derfor er det uhensigtsmæssigt med flere toiletbygninger og større P-pladser i kildepladsområdet.

Desuden er der behov for fri adgang til de enkelte boringer og de tilhørende ledningsanlæg, dvs. rørledninger og kabler m.v.

Derfor bør kildepladsens boringer ikke optræde indenfor hegnet omkring NNP Hanstholm.

Figur 2.1: Oversigt over eksisterende og nye boringer og ledninger til kildepladsen til Hanstholm Vandværk.

Figur 1.1 Oversigtskort fra Miljøkonsekvensrapporten, ref. /1/.

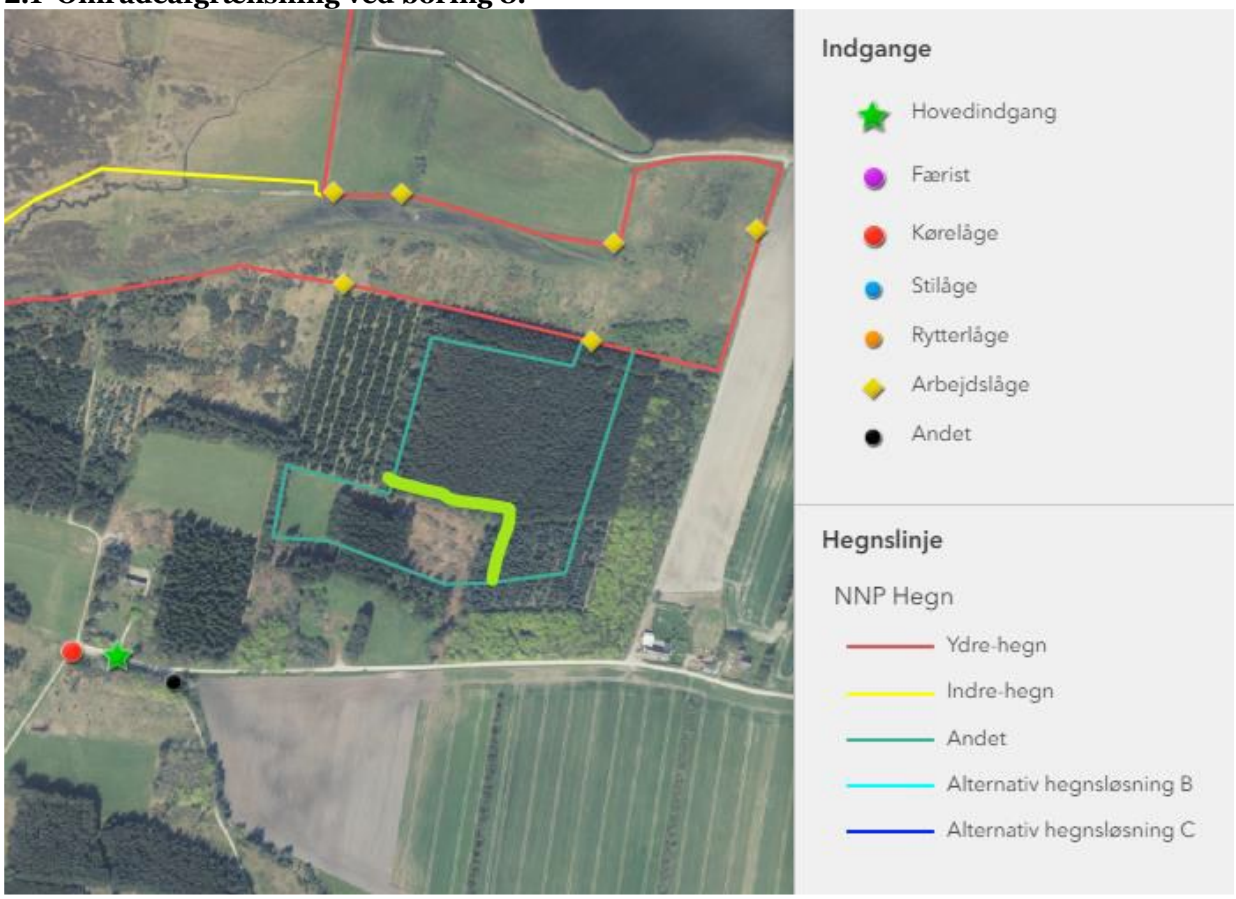
I oversigtskortet i Figur 1.1 kan man se placeringen af de eksisterende indvindingsboringer samt de tre planlagte nye boringer. For den samlede indvindingstilladelse inkl. de nye boringer er der netop udført og godkendt en Miljøkonsekvensvurdering. Kildepladsen er af kritisk betydning for vandforsyningen i Thy.

Desuden er anført placeringen af rentvandledningen fra kildepladsen mod nord til Hanstholm.

2 Høringssvar

I det følgende er anført Thy Drikkevands høringssvar.

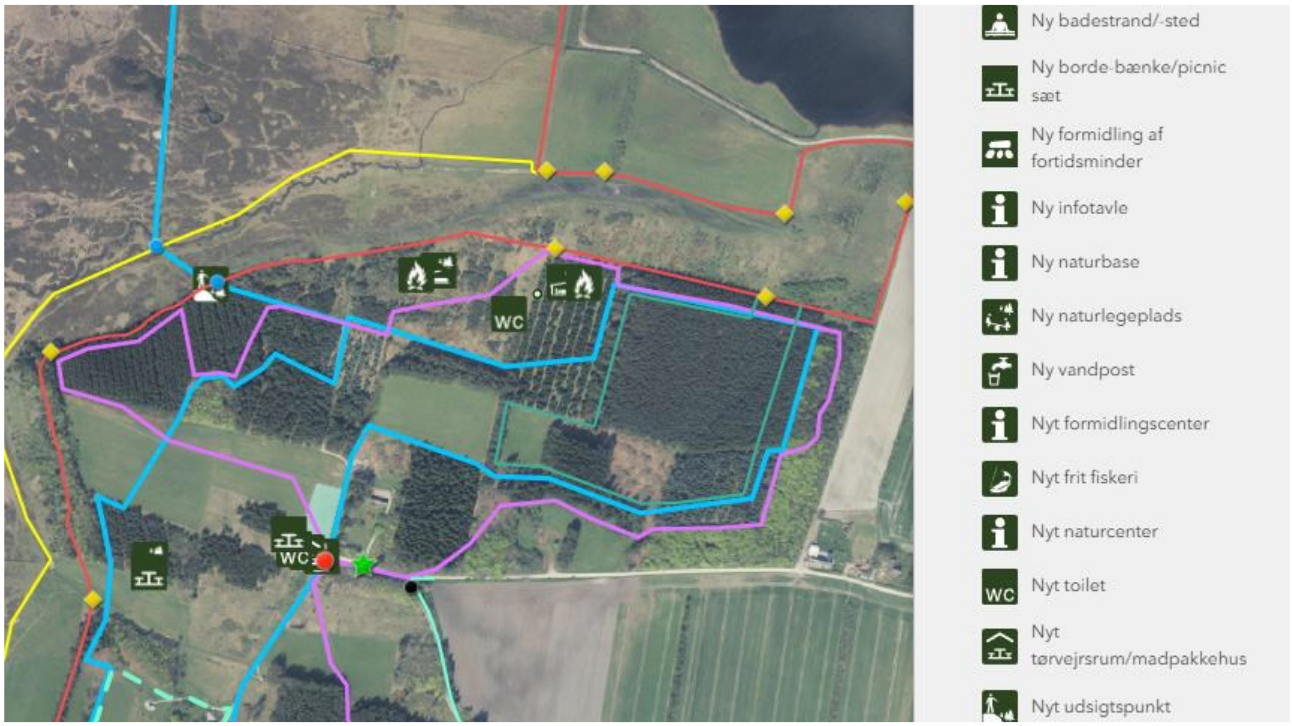
2.1 Områdeafgrænsning ved boring 8.

Figur 2.1 Foreslået ny afgrænsning af område. Baseret på udtræk fra ref /3/.

Der er en område-afgrænsning mod nord, som rækker ind over ny boring 8, fig /2.1/. Det er betegnet som "andet" på kortbilag. Det fremgår ikke, hvad det dækker over.

For at sikre uhindret adgang til boringen, bør grænsen flyttes til nord for kommende boring 8 og adgangsvejen dertil som skitseret i figur 2.1.

Figur 2.2 Placering af nye toiletforhold og nye aktiviteter. Baseret på ref. /3/.

Der ønskes etableret en del nye aktiviteter i den nordlige del af kildepladsområdet, fig /2.2/. Bl.a. hovedindgang med ny/udvidet P-plads og WC faciliteter to nye steder i området ved kommende boringer 9, 10 og DGU 22.220.

Der er endnu ikke beregnet BNBO'er for den samlede indvinding fordelt på de 10 boringer, hvoraf tre endnu ikke er etableret. Det er dog sikkert, at BNBO'er for de fire nordligste boringer vil dække store dele af det nord-lige område, hvor der planlægges etableret yderligere aktiviteter og hovedindgang.

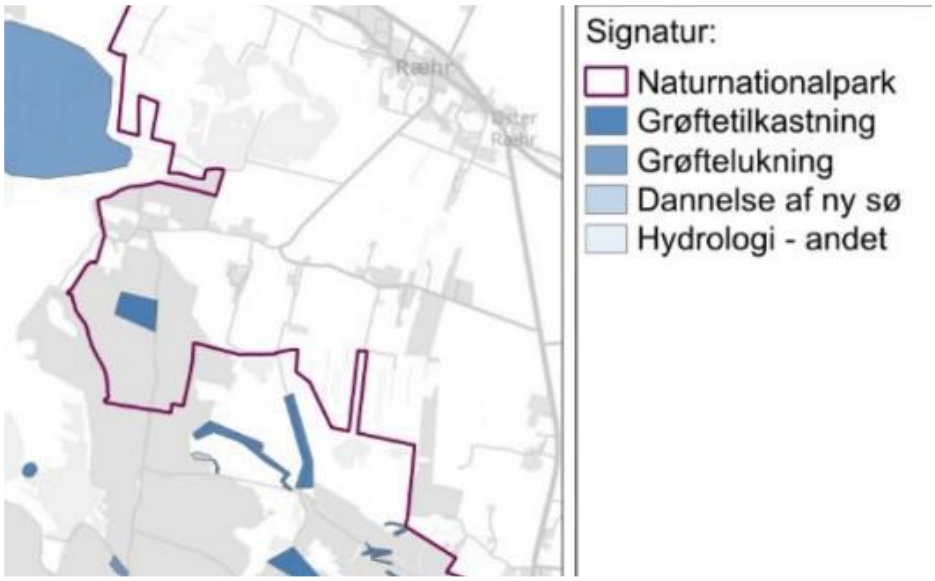
Der skal sikres ekstra tømningskrav og tilsyn. Der må ikke være risiko for utætheder fra toiletanlæg så tæt på boringerne.

Det må slet ikke være muldtoiletter eller tilsvarende med risiko for udslip af afføring og miljøfremmede stoffer. Alt affald skal opsamles og fjernes.

Tømningsforhold for toilet, spildevand og affald fra mobilehomes/autocampere bør etableres i betryggende afstand ud mod hovedvejen i Tved Plantage.

Man bør overveje at lave P-plads for autocampere i nogen afstand og øst for hovedindgangen. F.eks. med højdebegrænsning for indkørsel. Herved minimeres risikoen for uønskede tømninger og henkastning af affald.

2.3 Etablering af vådområde i kildepladsområde

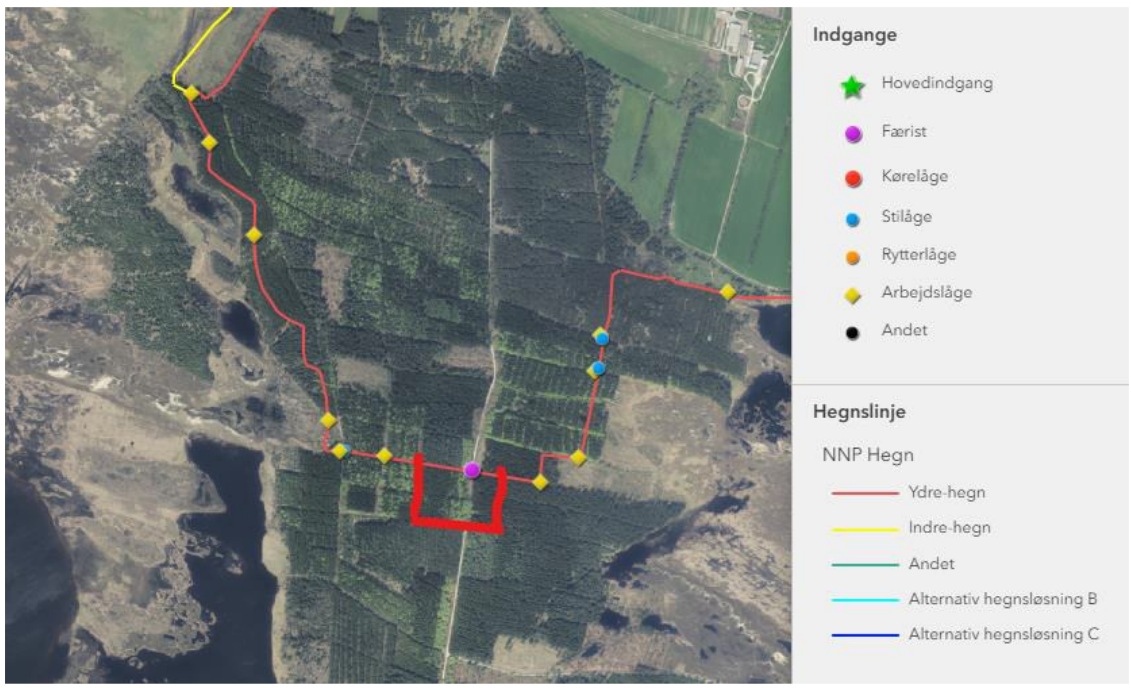
Figur 2.3 Placering af område med sløjfning af grøfter. Baseret på ref. /2/.

Der er planlagt grøftetilkastning for at skabe et vådområde i kildepladsområdet, se fig /2.3/. Det er uønsket i kildepladsområdet. Der må ikke være risiko for opstuvning af overfladevand så tæt på boringerne.

Det sekundære grundvandsspejl må ikke stige uhensigtsmæssigt/ukontrolleret ved ekstremhændelser som tøbrud og skybrud. Vandspejlet må ikke stiger over det nuværende maksimale niveau.

Ukontrolleret sløjfning af grøfter må ikke medføre øget risiko for oversvømmelse af boring DGU 22.224.

2.4 DGU 22.586 skal ikke være inde i NNP

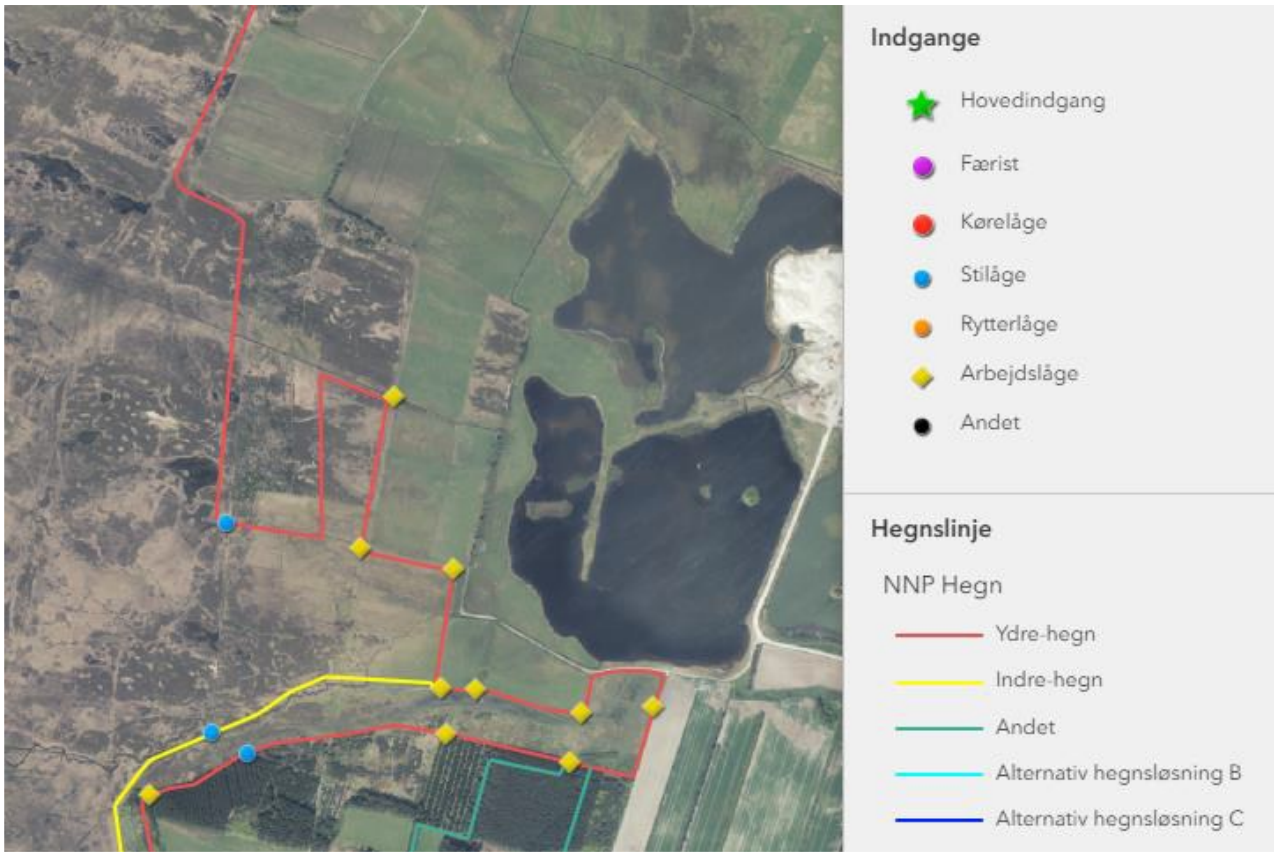

Figur 2.4 Flytning af hegn ved DGU 22.586. Baseret på ref. /3/.

Med den nuværende grænse ligger DGU 22.586 som den eneste boring inde i Naturnationalparken, se fig /2.4/. Det er uønsket.

Derfor skal hegnet flyttes lidt mod syd, så der sikres fri adgang til boringen.

2.5 Fri adgang til rentvandsledning mod nord ved behov

Figur 2.5 Område hvor der ønskes fri adgang til rentvandsledning til Hanstholm. Baseret på ref. /3/.

Mod nord kommer forsyningsledningen mod Hanstholm til at ligge under det indhegnede område for Naturnationalparken, se fig /2.5/. Det skal sikres, at Thy Drikkevand får fri og hurtig adgang, hvis der opstår behov ved f.eks. lækage eller tilsvarende.

Det skal sikres, at forsyningen også i fremtiden kan komme til at etablere nye ledninger, styrekabler o.lign.

Referencer

Ref /1/: Øget indvindingsmængde og nye boringer til kildepladsen til Hanstholm Vandværk. Thy Drikkevand. NIRAS 21. juni 2026.
Ref /2/: Projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Hanstholm, september 2026.
Ref /3/: Nationalpark Hanstholm GIS.

Verdens Skove
Til Naturstyrelsen Thy,

Verdens Skove ser frem til realiseringen NNP Hamstholm og håber at det vil ske med de mest ambitiøse løsninger, der er skitseret i forvaltningsplanen.

Vi bakker stærkt op om at etablere adgang henover kystvejen og helt ud i havstokken.

Det vil give mulighed for at de store planteædere kan udnytte mineralressourcer fra tang og lignende, og skabe incitamenter for dem til at trække rundt i hele indhegningen, hvis de finder at der er behov for det på forskellige tider af året. De dynamikker kender vi ikke og kun ved at tillade dem, bliver vi klogere på hvor stor rolle de har. Det gælder både for dyrenes bevægelsesmønstre som for transport og spredning af mineraler og frøkilder rundt i landskabet.

Vi vil også opfordre til at starte ud med europæisk bison helt fra starten af, og ligeledes gå efter taurosokser og sekundært vælge okser med horn som skotsk højland, der kan bruges i forsvar mod prædatorer som fx ulv.

Vi vil også opfordre til at man sætter flokke af naturligt reproducerende store planteædere ud og helt fra start arbejder med en så lige kønsfordeling og naturlig spredt aldersvaration som muligt og prioriterer kompetente dyr, der altid har levet udendørs under tilsvarende forhold.

Vi håber også at man i forvaltningen stræber efter at lade bestandenes antal udvikle sig gennem indbyrdes konkurrence og principper der tager udgangspunkt i naturlig selektion, så det over tid er de naturgivne forhold og dynamikker, der bliver afgørende for antal og fordeling, fremfor subjektive antagelser om hvilke dyr man foretrækker i forskellige antal. Man bør selvfølgelig være opmærksom på om der er nogen arter, der fra starten af er underrepræsenteret og derfor bør fremmes til de har et vist antal og opnår en god bestandsfremgang.

I forhold til afgrænsningen vil vi opfordre til at genoverveje om indhegningen kan indeholde større dele ovenfor littorinaskrænten, og række over til Kokkjærvand, så der skabes bedre forbindelse hertil. Ved Sårup er der tydeligt potentiale for etablering af kalkgræsland ovenfor skrænten, og det gælder givetvis også på andre strækninger.

I det hele taget vil der være gevinster ved at lade landskabet på tværs af stenalderhavets kystlinje indgå i hegningen så den naturlige variation i jordbundsforhold, får lov at indgå i det naturlige græsningsregime man forsøger at genoprette.

Kind regards / Venlig hilsen

Anders Neiendam Michaelsen
Scientific advisor / Faglig rådgiver
B.Sc. Biology

Forests of the World / Verdens Skove

Vild Med Vilje

TIL NATURNATIONALPARK HANSTHOLM

Vild Med Vilje ser med stor begejstring og forventning frem til Naturnationalpark Hanstholm. Det kan blive Danmarks hidtil største og mest spektakulære vildmarksprojekt, hvor genopretning af naturlige processer kan styrke biodiversiteten og skabe en rig, varieret og eventyrlig natur, der også vil være til glæde for mennesker fra nær og fjern.

Vi bakker fuldt op om hovedgrebet med at samle flere arter af store planteædere i ét stort, sammenhængende naturområde, der favner så mange naturtyper og naturværdier som muligt – fra strand til skov – samtidig med at de mest intensivt benyttede rekreative områder i Tved Klitplantage og Vilsbøl Klitplantage holdes uden for hegnet.

Vi anser projektbeskrivelsen og forvaltningsplanen som en betydelig forbedring af Naturnationalpark Hanstholm i forhold til hvad der var lagt op til i Naturstyrelsens two-pager "Mulig Naturnationalpark Hanstholm" fra 2021. Naturstyrelsen Thy fortjener stor ros for at revurdere og anerkende behovet for flere store planteædere i Hanstholm Vildtreservat.

Med denne opbakning har vi også en række konkrete forslag til, hvordan Naturnationalpark Hanstholm kan blive endnu bedre. Forslagene vedrører hegnslinjen, de store planteædere, skovforvaltning, hydrologi og mulige udvidelser af naturnationalparken og uddybes i det følgende høringssvar.

VMVs anbefalinger kan opsumeres til:

1. Inkludér de særlige geologiske strukturer for at opnå højere biodiversitetspotentiale
2. Vælg reproducerende bestande af heste, Europæisk bison og Tauros okser fra dag 1.
3. Lad bestandene vokse og observér områdets bæreevne og regulér bestandene her efter.
4. Samarbejd om naturlig hydrologi på tværs af administrative grænser
5. Lad skoven være vildere. Plant lidt mindre og sæt større lid til naturlig indvandring.
6. Regulér ikke bestanden af krondyr inden for NNP Hanstholm
7. Undlad etablering af stien langs hegnet mellem Sårup og Hanstholm
8. Køb løbende relevante naboarealer op og udvid NNP Hanstholm over tid

Vi vil desuden henvise til rapporten Sammenhængende natur og naturlige dynamikker i Nationalpark Thy – forslag til optimering af forvaltningen (Nabe-Nielsen, 2022), som indeholder en række anbefalinger, der både kan styrke naturudviklingen i Naturnationalpark Hanstholm og den økologiske sammenhæng med resten af Nationalpark Thy.

Afgrænsning og hegning

Vild Med Vilje mener, at der er væsentlige naturfaglige argumenter for at justere den foreslåede afgrænsning, inden forvaltningsplanen vedtages endeligt. Vi foreslår nogle helt konkrete ændringer af hegnslinjen (se kort i bilag 1), som vil kunne øge naturnationalparkens biodiversitetspotentiale betydeligt, særligt ved Sårup i nord, men også ved Høje Vilsbøl i syd.

De særlige forekomster af kalkholdig jordbund i disse områder, som kun findes i begrænset omfang i den øvrige del af naturnationalparken, rummer et stort biodiversitetspotentiale og bør derfor vægte tungere end rekreative interesser. Kalkforekomsterne kan ikke flyttes, og potentialet for at udvikle levesteder for sjældne og truede arter er særligt stort, hvor kalken ligger tæt på overfladen, og hvor der findes eksisterende bestande af kalkyndende arter i nærheden. De fleste rekreative aktiviteter er derimod mere fleksible og kan i højere grad foregå på arealer med mindre biodiversitetspotentiale, eksempelvis i den østligste del af Tved Klitplantage.

Betydningen af de kalkrige arealer understreges af biodiversitetsanalysen i Nabe-Nielsen (2022), som viser, at: Kalkrige bakker og skrænter er afgørende for biodiversiteten i nationalparken. Kalkrigt græsland udgør kun en lille del af Nationalpark Thy, men er levested for 69 % af de rødlistede arter knyttet til lysåben, tør natur.

Tilplantede kalkknolde rummer et stort uudnyttet biodiversitetspotentiale. Størstedelen af de rødlistede arter i nationalparkens skove er fundet på kalkbund, især hvor lysforholdene er gode.

Naturstyrelsen Thy har allerede omsat analysens anbefalinger direkte til praksis ved at blotlægge en stor kalkknold i Nystrup Plantage i SUPERB-projektet. Der er lignende muligheder ved Sårup og Høje Vilsbøl.

Vild Med Vilje foreslår derfor følgende konkrete justeringer af hegnslinjen:

Sårup-skrænten – højeste prioritet
Sårup-skrænten ligger på den største kalkknold i Naturnationalpark Hanstholm og rummer en unik flora, herunder det eneste kendte voksested for den rødlistede Bakke-fnokurt i Nationalpark Thy. Den foreslåede hegnslinje følger imidlertid skrænten overkant og udelukker størstedelen af den tilplantede kalkknold, som rummer et meget stort potentiale for udvikling af artsrig natur på kalkbund. Hegnet vil desuden efterlade dele af skrænten som en smal tange, hvilket kan begrænse planteædernes bevægelsesmuligheder og medføre en uhensigtsmæssig fordeling af græsningen.
Vi foreslår derfor at inkludere en langt større del af klakknolden. Det vil forbedre mulighederne for at bevare og styrke de eksisterende bestande af sjældne arter og skabe grundlag for udvikling af nye, artsrige levesteder gennem græsning og naturlig frøspredning. Forslaget sikrer samtidig adgang til de to populære udsigtspunkter uden for hegnet.
I forvaltningsplanen er det samme areal på kalkknolden udlagt som aflastningsareal for dyrene i tilfælde af fødeknaphed. Det betyder i praksis, at det vil ligge hen uden græsning. Dermed vil det høje botaniske potentiale aldrig blive indfriet. Det er en uheldig prioritering.

Forbindelsen mellem reservatet og Kokkjær Vand
Vild Med Vilje foreslår at hegnet sættes, så de store planteædere let kan færdes på relativ tør bund mellem Hanstholm Vildtreservat og Kokkjær Vand. Som hegnet er trukket i projektbeskrivelsen, vil dyrene blive tvunget til at gå en omvej igennem meget våde arealer. Når dyrenes vandring hindres, så udebliver de positive effekter fra dyrene også, og dermed bliver den økologiske sammenhæng mellem Kokkjær vand og Hanstholm Vildtreservat heller ikke så god som den kunne have været. Vi mener sagtens den rekreative færdsel i området kan fortsætte, selvom det bliver inden for hegnet.

Vilsbøl Klitplantage og Sejbjerg
Området rummer store tilplantede kalkforekomster med betydeligt biodiversitetspotentiale. Desuden består en stor del af Sejbjerg ved Nors Sø af moræneler, som er en sjælden jordbundstype i nationalparken.

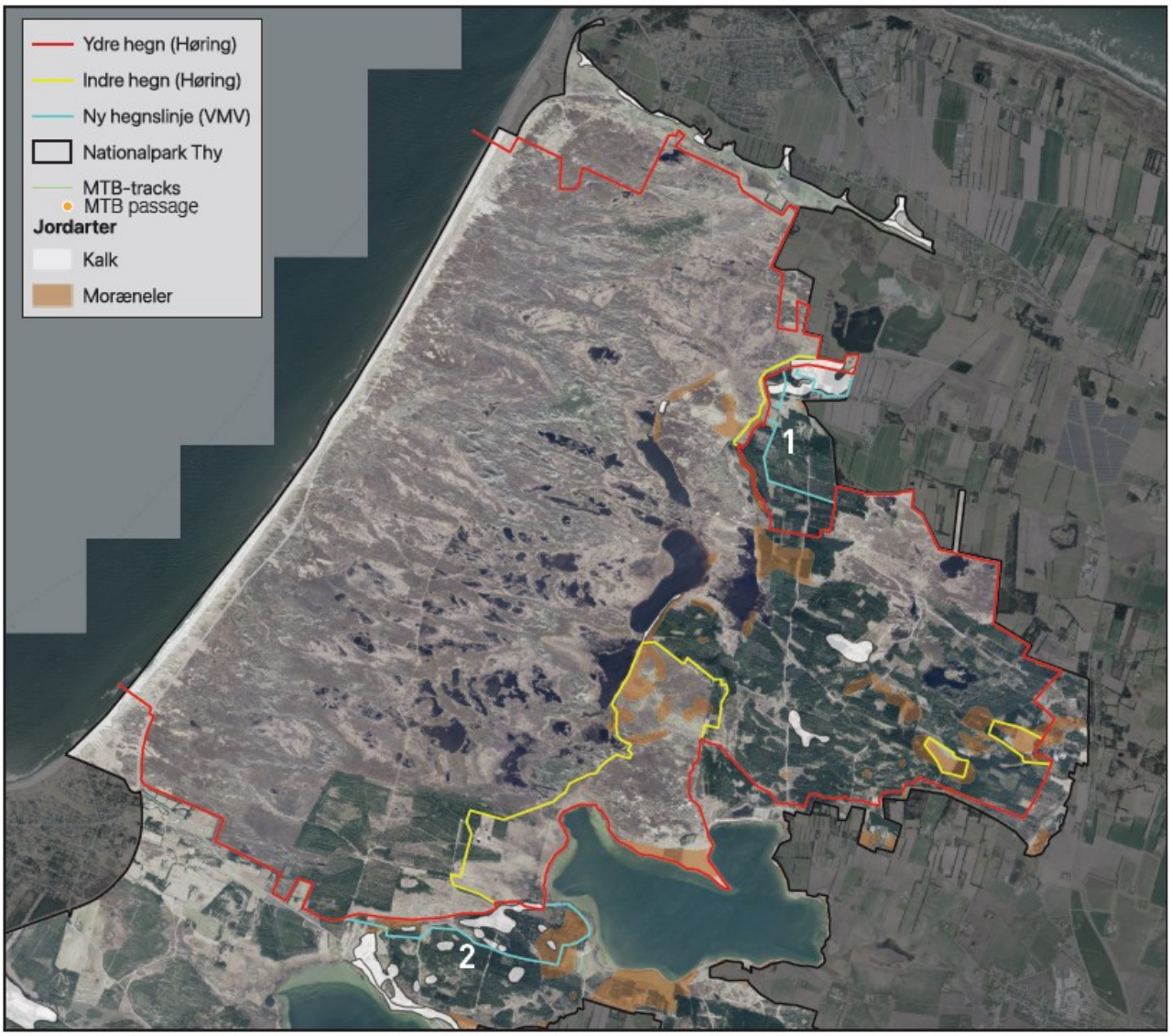
Vi foreslår derfor at inkludere mest muligt af Sejbjerg og de kalk- og moræneholdige skrænter mod vest. Det vil øge variationen i jordbund og terræn og tilføre højbundsnatur til en del af naturnationalparken, der ellers overvejende består af lavbund. Det vil også give dyrene i naturnationalparken et mere varieret

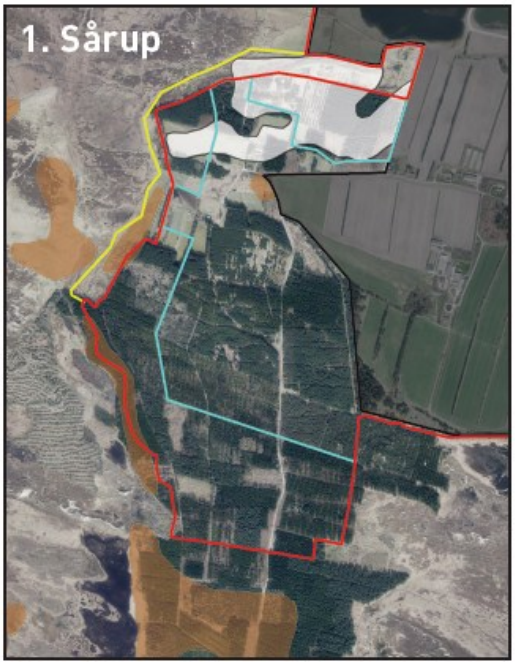
fødegrundlag. Samtidig vil udviklingen af artsrig natur på kalkbund i Vilsbøl Klitplantage kunne styrke den økologiske sammenhæng mellem kalkrige levesteder i Nationalpark Thy, herunder med de nærliggende kalkarealer i Nystrup Klitplantage, som Naturstyrelsen har blotlagt gennem SUPERB-projektet.

Den foreslåede hegnslinje tager samtidig hensyn til friluftslivet, herunder mountainbikeruterne. To steder krydser den nye hegnslinje dog en eksisterende MTB rute. Flere andre steder i Danmark og i udlandet er der gode eksempler på, at mountainbiking sagtens kan foregå i naturområder med store dyr. Vi ser derfor ikke noget problem i, at MTB ruten kan bevares, samtidigt med at der sikres græsning af skrænterne. Konkret foreslår vi, at man indsætter to passager i hegnet, som MTB ryttere kan passere uden at skulle stå af cyklen. Det er en slags små færiste i bugeform, som ikke behøver at blive gravet ned.

Vild Med Viljes forslag til hegnslinje der inkluderer de særlige geologiske potentialer for biodiversiteten.

Valg af store planteædere
Vild Med Vilje mener, at Naturnationalpark Hanstholm bør rumme et varieret samfund af store planteædere med forskellige økologiske funktioner og reproducerende bestande. Forskellige planteædere har forskellige fødevalg og påvirker vegetationen på forskellige måder. Kombinationen af flere arter vil derfor kunne understøtte flere naturlige processer og skabe større variation i landskabet. Samtidig giver reproducerende bestande mulighed for mere naturlig social adfærd og en bestandsudvikling, der i højere grad afspejler samspillet mellem dyrene og områdets fødegrundlag.

Reproducerende Heste
Vi ser derfor meget positivt på Naturstyrelsens beslutning om at udsætte en reproducerende bestand af heste. Heste er mobile enmavede planteædere, der kan udnytte grov vegetation og bidrage til naturlig dynamik og variation på tværs af klitheder, moser, skrænter og skove.

Reproducerende okser
Vi bifalder også planen om at udsætte kvæg, men anbefaler, at der etableres en reproducerende bestand af okser på hele naturnationalparkens areal fra starten. Reproduktion er en væsentlig del af dyrenes naturlige liv og sociale adfærd. Tilstedeværelsen af tyre kan desuden bidrage med yderligere fysiske forstyrrelser, herunder blotlægning af sand og jord, som kan skabe værdifulde spirebede for pionerplanter.
Vi har fuld tiltro til, at Naturstyrelsen Thy's dygtige medarbejdere kan håndtere kravet om øremærkning af kalve, som en del af den løbende forvaltning og tilsyn med dyrene. Vi håber samtidigt, at der i fremtiden vil kunne dispenseres for øremærkekravet til okser i naturforvaltningen, men indtil da, må øremærkekravet absolut ikke stå i vejen for, at der kan udsættes reproducerende okser i Naturnationalparkerne. En reproduktiv bestand af okser er både afgørende for dyrenes velfærd og for en naturlig bestandsudvikling, og dermed for dyrenes funktion i økosystemet til gavn for resten af biodiversiteten.
Vi anbefaler at vælge store, robuste kvægtyper, meget gerne Tauros, som er fremavlet med henblik på at genskabe uroksens karakteristika og funktion i økosystemet. Store dyr med kraftige horn kan bidrage til fysisk påvirkning af krat og vedplanter og dermed skabe variation i vegetationsstrukturen.

Europæisk bison
Vi anbefaler at Europæisk bison udsættes allerede ved naturnationalparkens etablering. Undersøgelser viser, at bison og kvæg har forskellige fødepræferencer og påvirker vedplanter på forskellige måder, hvilket kan bidrage til større variation i vegetationsstrukturen. Europæisk bison browser endnu mere end kvæg og går også hårdere til nåletræerne. Genspiring af Sitka-gran, Contorta-fyr, Glansbladet hæg og Rynket rose vil givetvis blive ved med at være en udfordring i området i mange år, men Europæisk bison kan muligvis være med til at holde disse invasive plantearter i skak.
Bison vil derfor være et værdifuldt supplement til heste og kvæg og bidrage til en mere alsidig påvirkning af naturnationalparkens mange naturtyper. Samtidig vil naturnationalparken kunne bidrage til den europæiske indsats for at sikre en større og mere robust bestand af europæisk bison.

De biologisk faglige argumenter for dyrenes funktioner i økosystemet og deres bidrag til biodiversiteten vægter selvfølgelig tungest, men det er også relevant at Europæisk bison og Tauros okser vil være de rette valg i forhold til publikums oplevelse af naturnationalparkens dyr. Det er nu engang lettere at forstå disse dyr, som værende vilde dyr, der indgår i et naturligt økosystem frem for horder af hornløse kastrerede kødkvæg med korte ben.

Alene forestillingen om, at man i fremtiden vil kunne opleve flokke af Europæisk bison, konik heste og Tauros okser, der græsser side om side med store rudler af krondyr i Hanstholm Vildtreservat er spektakulær. Vi håber inderligt at dette syn bliver til virkelighed en dag i Naturnationalpark Hanstholm.

Vildsvin i fremtiden
Vildsvin udfylder en helt særlig rolle i økosystemet, som ikke kan erstattes af andre dyrearter. De roder i jorden og æder rødder, løg, frø, svampe og smådyr. Det skaber dynamik i skovbunden og spirebede til pionærplanter og træer. De kan også bidrage til at bryde specifikke planterarters tæppedannende dominans i skovbunden. F.eks. er de kendt for at grave ramsløg op og æde dem. Vildsvin vil derfor også være meget relevante i Naturnationalpark Hanstholm. Vi anerkender, at det vil kræve en anden hegnstype at holde vildsvin inde. Vi håber derfor, at vildsvin kan komme på tale i fremtiden, enten ved at hegnet opgraderes eller ved at vildsvin igen får lov til at sprede sig op igennem Jylland.

Dyretætheder
Den foreslåede dyretæthed på 40 kg planteædere pr. ha er meget lavt sat i forhold til de videnskabelige anbefalinger til dyretætheder i danske naturområder, der ligger på 70-250 kg/ha.
Vi har forståelse for at det specifikke område er meget næringsfattigt, men vi forventer alligevel at områdets potentielle bæreevne er en hel del højere end 40 kg/ha og at Naturnationalpark Hanstholm derfor vil kunne understøtte større bestande af de forskellige planteædere, samt at et højere græsningstryk vil kunne gavne biodiversiteten ved at skabe mere lysåben natur og større variation i vegetationsstrukturen i skoven.

Vi anbefaler derfor, at dyretætheden ikke fastlåses på forhånd, men får mulighed for at udvikle sig gennem naturlig reproduktion. Bestandenes udvikling og deres påvirkning af vegetation og biodiversitet bør følges systematisk, så forvaltningen kan tilpasses på baggrund af den faktiske udvikling i området. Herved kan naturnationalparken samtidig bidrage med værdifuld viden om samspillet mellem store planteædere, områdets bæreevne og biodiversitet.

Hydrologi
Genopretning af en mere naturlig hydrologi, hvor vandets bevægelse i dag er reguleret eller begrænset, vil være et vigtigt skridt mod større økologisk integritet i Naturnationalpark Hanstholm. De hydrologiske forhold kan imidlertid ikke betragtes isoleret inden for naturnationalparkens grænser, men bør ses i sammenhæng med de omkringliggende vandsystemer og i et langsigtet perspektiv.

Vi anbefaler derfor, at Naturstyrelsen arbejder for helhedsorienterede og langsigtede hydrologiske løsninger, der rækker ud over naturnationalparkens grænser. Det gælder eksempelvis i forhold til den kunstige kanal Nors Å, hvor der i samarbejde med Nationalpark Thy og øvrige relevante aktører bør undersøges muligheder for at forbedre de hydrologiske forhold i det samlede vandsystem. Ultimativt mener Vild Med Vilje, at Nors Å burde nedlægges, så den naturlige vanddynamik i Nors Sø kan genoprettes.

Tiltag i skoven
Vild Med Vilje ser positivt på Naturstyrelsens planer om at forbedre biodiversitetspotentialet i de tilplantede skovområder gennem mere varierede strukturer, øget lysindfald, dødt ved, naturlig hydrologi og fremme af hjemmehørende arter. Vi bakker særligt op om rydningen af nåletræer for at genskabe en lysåben forbindelse mellem Hanstholm Vildtreservat og den isolerede klitnatur ved Kokkjær Vand. Det er ligeledes positivt, at der lægges op til en kraftig reduktion af oversøiske nåletræer som sitkagran og contortafyr, mens bevoksninger med særligt højt naturindhold i vidt omfang friholdes for indgreb.

Vi anbefaler dog, at Naturstyrelsen efter de nødvendige indledende indgreb udviser stor tålmodighed og i videst muligt omfang lader skoven udvikle sig gennem naturlige processer. Omfattende strukturhugst og udplantning risikerer at skabe en ny form for designet natur, hvor skoven formes efter menneskelige forestillinger om den ideelle naturtilstand. Naturlig skovudvikling indebærer også stor variation, fra tætte, mørke skovpartier og tæt opvækst af pionertræer til helt åbne skovbryn og lysninger. Denne variation bør have mulighed for at opstå og udvikle sig uden unødige indgreb.

Vi anbefaler tilsvarende tilbageholdenhed med udplantning af hjemmehørende træer og buske. Naturlig indvandring og spredning bør være udgangspunktet, og udplantning bør kun overvejes, hvor væsentlige arter mangler lokale frøkilder. Det kan eksempelvis være relevant at etablere mindre bestande af bævreasp på udvalgte lokaliteter, hvorfra arten efterfølgende kan sprede sig naturligt.
Derimod fraråder vi udplantning af arter som skærm-elm (Ulmus laevis), der i dag ikke har en naturlig forekomst i Nordvestjylland. Udplantning af sådanne arter risikerer at få mere karakter af botanisk samling end naturgenopretning. Udsætning og udplantning af arter bør alene ske, hvor der er en klar naturfaglig begrundelse for, at de kan bidrage til udviklingen af økosystemer med høj økologisk integritet.

Regulering af krondyr
Krondyr er både browser og græsser, men selvom der allerede er en stor bestand i området i dag, så bærer effekten af krondyrenes adfærd tydeligt præg af, at de fouragerer på nærliggende marker om natten og opholder sig i reservatet og i Tved Klitplantage om dagen. Det vurderes da også, at krondyrene i dag indtager 50% af deres føde uden for NNP afgrænsningen. Inden for naturnationalparken vil det være gunstigt med højere tætheder af krondyr, særligt for at de kan browse mere af vedplanterne.

Vild Med Vilje anerkender at vildtskader allerede i dag er et problem for landmænd i lokalområdet med den nuværende krondyrbestand, men vi finder det problematisk, at der i forvaltningsplanens afsnit 4.2 gives mulighed for, at der kan foretages regulering af krondyr inden for NNP afgrænsningen. Krondyrene kan let bevæge sig ind og ud af NNP Hanstholm, hvorfor vi kun har en interesse i, at krondyrene føler sig trygge indenfor hegnet, så de bruger mest mulig tid på at fouragere der, i stedet for på markerne.
Når der er behov for at begrænse skader på afgrøder, så skal regulering finde sted på de marker hvor skaderne sker. I stedet for at overveje regulering inden for NNP Hanstholm afgrænsningen, bør man i stedet lempe reglerne for regulering af krondyr på markerne. Krondyrene skal lære, at de aldrig bliver efterstræbt af mennesker i Naturnationalpark Hanstholm, men at de til gengæld er i fare på markerne, også efter mørkets frembrud.

Undgå etablering af den nordøstlige sti
På figur 3.3 på side 48 er der indtegnet en sti langs hegnet fra Sårup til Hanstholm.

Vild Med Vilje finder denne stiforbindelse meget problematisk og unødvendig, fordi den vil medføre øget rekreativ færdsel i et område, der i dag ligger meget fredeligt hen uden menneskelige forstyrrelser. Stien risikerer eksempelvis at forringe området for ynglende traner og andre jordrugende fuglearter. I dag nyder mange mennesker at se både traner og krondyr fra toppen af Sårupskrænten. Det syn kan blive spoleret af øget rekreativ færdsel nedenfor.

Stien risikerer også at have negativt påvirkning af krondyrenes samling ved de store brunstpladser ved Palleshove og Gråbjerg Sande, som folk ynder at betragte fra Brunbjerg Skrænt i brunsten. Med øget rekreativ færdsel i dette område, risikerer oplevelsen af dyrelivet også blive forringet for publikum.

Mulige udvidelser af NNP Hanstholm
Vild Med Vilje håber at Naturstyrelsen vil arbejde målrettet for at opkøbe tilstødende private og kommunale arealer, og over tid udvide Naturnationalpark Hanstholm. Disse opkøb og kan eventuelt foregå i regi af Naturalliancen Thy. Særligt områder med kalkrig bund og områder hvor der kan genoprettes naturlig hydrologi, bør prioriteres.

Det vil være oplagt at udvide med Hanstholms sydskrænter og området langs Hansted Mølleå, samt de privatejede enge vest for Sårup Grusgrav. Helt oplagt er de 110 ha i det nordvestligste hjørne, der i dag ejes af Hanstholm Havn. På lang sigt bør selve Sårup Grusgrav også indgå i Naturnationalparken, når indvindingstilladelsen udløber.

Vi glæder os meget til at følge udviklingen af Naturnationalpark Hanstholm. Det bliver storslået!

Med venlig hilsen
Philip Hahn-Petersen, formand i Foreningen Vild Med Vilje